

Betænkning

om

arbejdsskadesikring

- skadebegreberne
- administration og styring

Indholdsfortegnelse

KAPITEL 1	4
INDLEDNING, UDVALGETS KOMMISSORIUM OG SAMMENSÆTNING	4
1. Baggrund for udvalget.....	4
2. Kommissorium.....	5
3. Udvalgets sammensætning	6
KAPITEL 2	8
SAMMENDRAG AF BETÆNKNINGEN, UDVALGETS KONKLUSIONER OG ANBEFALINGER	8
2.1. Indledning.....	8
2.2. Overvejelser om ulykkesbegrebet	9
2.2.1. De eksisterende skadebegreber	9
2.2.2. Udvalgets overvejelser	11
2.2.3. Nærmere om de 3 supplementer	15
2.2.4. Udvalgets anbefalinger	27
2.3. Overvejelser om administration og styring af arbejdsskadeområdet	34
2.4. Overvejelser om andre spørgsmål, herunder forskningsaktiviteter på arbejdsskadeområdet.....	36
KAPITEL 3	38
SKADEBEGREBERNE	38
3.1. Beskrivelse af nuværende skadebegreber og udvikling heraf.....	38
3.1.1. Ulykkestilfælde	38
3.1.1.1. Ulykkesdefinitionens enkelte elementer.....	42
3.1.1.2. Sagsoplysning og bevisbyrde.....	44
3.1.1.3. Beviskravet	44
3.1.1.4. Klare ulykkestilfælde	45
3.1.1.5. Skader uden kendt ydre årsag	45
3.1.1.6. Ulykkesbegrebets anvendelse	47
3.1.2. Kortvarige skadelige påvirkninger.....	48
3.1.3. Pludselige løfteskader	50
3.1.4. Erhvervssygdomme.....	51
3.2. Problemafgrænsning - ulykkesbegrebet	52
3.2.1. Om forskellige typer af hændelser.....	54
3.2.2. Om psykiske skader	68
3.2.3. Sportsskader	78
3.2.3.1. Praksis for anerkendelse af sportsskader.....	78
3.2.3.2. Henvendelsen fra Dansk Idrætsforbund	81
3.3. Problemafgrænsning – Kortvarige skadelige påvirkninger	81
3.4. Problemafgrænsning – pludselige løfteskader	81
3.5. Udvalgets overvejelser	86
3.5.1. Udvalgets overvejelser om ulykkesbegrebet	86
3.5.2. Udvalgets overvejelser om pludselige løfteskader.....	89
3.5.3. Løsningsmodel med liste over skader (supplement nr. 1).....	94
3.5.4. Løsningsmodel med konkret vurdering af arbejdssituationen (supplement nr. 2).....	95
3.5.5. Løsningsmodel, der udvider det allerede eksisterende begreb pludselige løfteskader (supplement nr. 3).....	97
3.5.6. Udvidelse af det private ulykkesbegreb i en række forsikringsselskaber.....	113
3.5.7. Løsningsmodel, der udvider det eksisterende begreb kortvarige skadelige påvirkninger.....	113
3.5.8. Forslag fra Landsorganisationen i Danmark.....	113
3.6. Udvalgets anbefalinger	113

KAPITEL 4	121
ADMINISTRATIONEN OG STYRINGEN AF ARBEJDSKADEOMRÅDET.....	121
4.1. Nuværende administration og styring på arbejdsskadeområdet.....	121
4.2. Tidligere overvejelser om alternativ administration og styring.....	125
4.3. Nærmere om den nuværende administration og styring.....	126
4.4. Udvalgets overvejelser.....	127
4.5. Udvalgets indstilling.....	128
KAPITEL 5	129
UDVALGETS OVERVEJELSER OM ANDRE SPØRGSMÅL, HERUNDER FORSKNINGSAKTIVITETER.....	129
5.1. Om forskning i Arbejdsskadestyrelsen.....	129
5.2. Projekter, som Arbejdsskadestyrelsen er eller har været involveret i.....	129
5.3. Arbejdsskadestyrelsens mulige bidrag til relevante forsknings- og udredningsaktiviteter - Organisatoriske forudsætninger.....	130
5.4. Mulige forskningstemaer i Arbejdsskadestyrelsen.....	131
5.5. Arbejdsskadestyrelsens mulige forskningsmæssige rolle.....	132
5.6. Udvalgets indstillinger.....	133
KAPITEL 6	135
ULYKKESBEGREBET I UDLANDET.....	135
6.1. Indledning.....	135
6.2. Norge.....	135
6.3. Sverige.....	139
6.4. Tyskland.....	143
6.5. Schweiz.....	144
BILAG	146
Bilag 1.....	147
Bilag 2.....	157
Bilag 3.....	169
Bilag 4.....	173
Bilag 5.....	198
Bilag 6.....	229
Bilag 7.....	231
Bilag 8.....	235

Kapitel 1

Indledning, udvalgets kommissorium og sammensætning

1. Baggrund for udvalget

Socialistisk Folkeparti fremsatte den 23. marts 1999 et forslag til folketingsbeslutning om forbedring af lovgivningen om arbejdsskadeforsikringen. B 99.

Forslaget opfordrede regeringen til at nedsætte et udvalg, der skulle udarbejde forslag til ændringer af lov om sikring mod følger af arbejdsskade efter følgende retningslinier:

1. Den eksisterende arbejdsskadebegreb, jf. lovens § 9, nr. 1-3, (ulykke, kortvarig skadelig påvirkning og pludselig løfteskade) ændres til et samlet, objektivt arbejdsskadebegreb, der udelukkende henviser til en indtruffen skade og dennes årsag.

Skader forårsaget af træk og skub omfattes af arbejdsskadebegrebet.

2. Det ændrede arbejdsskadebegreb skulle sikre, at skadebegrebet blev frigjort fra den eksisterende forsikringsretlige fortolkning, således at anmeldelse om skader ikke afvises med den begrundelse, at den skete hændelse måtte være forventelig og – for så vidt angår pludselige løfteskader – at betingelsen om forudgående løftearbejde fjernes.
3. For så vidt angår erhvervssygdomme skulle der sikres en større sammenhæng mellem de forskellige typer erhvervssygdommes udbredelse og antallet af anerkendelser inden for de forskellige typer.
4. Erstatningerne skulle give en rimelig og retfærdig dækning for det lidte tab og erstatningerne skulle som minimum ligge på niveau med andre EU-lande.

Under 1. behandlingen af beslutningsforslaget i tilkendegav socialministeren, at hun var enig i, at der var behov for et udvalgsarbejde. Hun tilkendegav samtidig, at hun ønskede et bredere kommissorium for et udvalgsarbejde og præciserede, at udvalget skulle se på arbejdsskadebegrebet. Under den videre debat i Folketinget tilkendegav ministeren tillige, at udvalget også skulle se på administrationen og styringen af arbejdsskadeområdet. Endvidere blev det tilkendegivet, at arbejdsmarkedets parter - i forebyggelsesøjemed - kunne inddrages i administrationen og styringen af arbejdsskadeområdet.

Under den fortsatte drøftelse af beslutningsforslaget var der ingen der direkte talte imod en justering af arbejdsskadebegrebet. Flere ordførere talte for en udvidelse af ulykkesbegrebet.

Beslutningsforslag B 99 og Folketingets forhandlinger ved 1. behandlingen er optrykt som bilag 1 og 2 til betænkningen.

Beslutningsforslaget kom ikke til 2. behandling i Folketinget.

På baggrund af drøftelserne i Folketinget under 1. behandlingen af beslutningsforslaget nedsatte socialministeren Arbejdsskadeudvalget med følgende kommissorium.

2. Kommissorium

Socialministeren nedsætter et udvalg, der skal overveje administrationen af arbejdsskadeområdet m.v. med det formål at gøre den løbende udvikling af arbejdsskadeområdet mere smidig end tilfældet er i dag.

Der er rejst kritik af den praksis, der følges i Arbejdsskadestyrelsen og Den sociale Ankestyrelse ved afgrænsningen af specielt ulykkesbegrebet på arbejdsskadeområdet. Det er især brugen af det forsikringsretlige ulykkesbegreb, der har givet anledning til kritik. Dette begreb er tiltrådt af Højesteret i domme om erstatning efter personskader på forsikringsområdet.

Arbejdsskadebegrebet omfatter udover ulykker også kortvarige skadelige påvirkninger, pludselige løfteskader og erhvervssygdomme.

Udvalget skal på denne baggrund først og fremmest overveje ulykkesbegrebets afgrænsning og dets betydning for, at skader anerkendes. I tilknytning hertil skal udvalget overveje konsekvenserne for de øvrige skadebegreber

Udvalget skal derudover overveje administrationen og styringen af arbejdsskadeområdet. Det skal i denne forbindelse specielt vurderes om den fremtidige udvikling på området kan ske i større samspil med interessenterne.

Udvalget kan endelig tage andre spørgsmål op af betydning for arbejdsskadeområdet, herunder vurdering af forskningsaktiviteterne på området, men bør ikke drøfte spørgsmål, der overvejes andet sted, herunder i Justitsministeriets arbejdsgruppe om revision af erstatningsansvarsloven m.v., der forventes at afslutte sit arbejde inden årets udgang. Arbejdsgruppens rapport gives til udvalget til orientering som led i udvalgets arbejde.

Udvalget kan indhente oplysninger fra særligt sagkyndige.

Udvalget skal redegøre for administrative og økonomiske konsekvenser af overvejelserne.

Resultatet af udvalgets overvejelser bør foreligge den 1. juli 2000.

Socialministeren udpeger udvalgets formand.

Udvalget sammensættes af repræsentanter for:

- Dansk Arbejdsgiverforening
- Landsorganisationen i Danmark

- Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger
- FTF
- Forsikring & Pension
- Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring
- Kommunernes Landsforening/Amtsrådsforeningen/Københavns og Frederiksberg kommuner
- Finansministeriet
- Økonomiministeriet
- Justitsministeriet
- Arbejdsministeriet
- Socialministeriet
- Den sociale Ankestyrelse
- Arbejdsskadestyrelsen

Udvalgets sekretariatsopgaver varetages af Socialministeriet, Den sociale Ankestyrelse og Arbejdsskadestyrelsen.

3. Udvalgets sammensætning

Kommitteret i Socialministeriet **Finn B. Svarrer**, formand

Underdirektør **Thomas Philbert Nielsen**, Dansk Arbejdsgiverforening

Arbejdsmiljøkonsulent **Anders Just Pedersen**, Dansk Arbejdsgiverforening

Underdirektør **Per Laurents**, Sammenslutning af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger

Miljøkonsulent **Poul Schøning**, Landsorganisationen i Danmark

Konsulent **Dorte Olsen**, Landsorganisationen i Danmark, Forbundet af Offentlig Ansatte

Faglig sekretær **Kjeld Berg**, Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd

Fuldmægtig **Nanna Kolze**, Kommunernes Landsforening, til 12. december 2000

Chefkonsulent **Preben Meier Pedersen**, Kommunernes Landsforening, fra 12. december 2000. Nanna Kolze og Preben Meier Pedersen repræsenterede tillige Amtsrådsforeningen, Københavns kommune og Frederiksberg kommune

Konsulent **Søren Lindeman Aagesen**, Finansministeriet, til 2. december 1999

Underdirektør **Lene Larsen**, Finansministeriet, Personalestyrelsen, fra 2. december 1999

Kontorchef **Steen Kristiansson**, Forsikring & Pension

Sektionschef **Bjarne Sørup**, Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring

Overlæge **Ole Svane**, Arbejdsministeriet, Arbejdstilsynet

Fuldmægtig **Lotte Wetterling**, Justitsministeriet, indtil 4. maj 2000,

Fuldmægtig **Jens Røn**, Justitsministeriet, fra 4. maj 2000

Fuldmægtig **Helle Krunke**, Økonomiministeriet, Finanstilsynet, indtil 2. september 1999

Kontorchef, chefaktuar **Klaus Grünbaum**, Økonomiministeriet, Finanstilsynet, fra 2. september 1999

Ankechef **Karen de Brass**, Den Sociale Ankestyrelse

Vicedirektør **Fritz Kaarup**, Socialministeriet, Arbejdsskadestyrelsen, indtil 8. juni 2000

Kontorchef **Karin Holst Jensen**, Socialministeriet, Arbejdsskadestyrelsen, fra 24. august 2000

Kontorchef **Ingrid Parsby**, Socialministeriet, Arbejdsskadestyrelsen

Endvidere har fuldmægtig **Lasse Jermiin**, Finanstilsynet, deltaget i nogle af udvalgets møder.

Sekretariatet har haft følgende sammensætning

Kontorchef **Ole Pontoppidan**, Arbejdsskadestyrelsen

Konsulent **Boel Vestergaard**, Socialministeriet, indtil 2. december 1999

Konsulent **Peter Christensen**, Socialministeriet, fra 2. december 1999

Fuldmægtig **Jesper C. Hansen**, Arbejdsskadestyrelsen, indtil 2. september 1999

Fuldmægtig **Stina Lind**, Arbejdsskadestyrelsen, fra 2. september 1999

Fuldmægtig **Frank Bøgh Madsen**, Den Sociale Ankestyrelse, indtil 1. september 2000.

Deltog efter denne dato i sekretariatet som praksiskoordinator i Arbejdsskadestyrelsen

Konsulent **Preben K. Hansen**, Arbejdsskadestyrelsen

Kapitel 2

Sammendrag af betænkningen, udvalgets konklusioner og anbefalinger

2.1. Indledning

Baggrunden for udvalget er nærmere beskrevet i kapitel 1, hvoraf det fremgår at udvalget er nedsat i forlængelse af et beslutningsforslag fra Socialistisk Folkeparti om forbedring af lovgivningen om arbejdsskedeforsikringen. Beslutningsforslaget er optrykt som bilag 1 til betænkningen. Som bilag 2 er optrykt Folketingets forhandlinger ved 1. behandlingen af beslutningsforslaget.

Udvalget har i kommissoriet fået til opgave at overveje administrationen af arbejdsskadeområdet m.v. med det formål at gøre den løbende udvikling af arbejdsskadeområdet mere smidig end tilfældet er i dag.

Denne hovedopgave er i kommissoriet udmøntet i 2 hovedopgaver.

For det første at overveje ulykkesbegrebets afgrænsning og dets betydning for, at skader anerkendes. I tilknytning hertil skal udvalget overveje konsekvenserne for de øvrige skadebegreber.

Dernæst skal udvalget overveje administrationen og styringen af arbejdsskadeområdet. Det skal i denne forbindelse specielt vurderes, om den fremtidige udvikling på området kan ske i større samspil med interessenterne.

Endelig har udvalget fået mulighed for at tage andre spørgsmål op af betydning for arbejdsskadeområdet, herunder vurdering af forskningsaktiviteterne på området.

Udvalget har som led i sit arbejde modtaget betænkning 1383/2000 om revision af erstatningsansvarsloven, afgivet af en arbejdsgruppe under Justitsministeriet. Justitsministeren har den 10. januar 2001 fremsat lovforslag (L 143) for Folketinget. Dette forslag bygger i det væsentligste på betænkningens flertals anbefalinger. Forslaget indeholder ikke elementer, der har betydning for udvalgets arbejde.

2.2. Overvejelser om ulykkesbegrebet

2.2.1. De eksisterende skadebegreber

Udvalget har i kapitel 3 beskrevet de eksisterende skadebegreber.

Det fremgår heraf, at **ulykkesbegrebet** ikke er defineret i loven, men at følgende definition benyttes (af Den Sociale Ankestyrelse og Arbejdsskadestyrelsen) ved administration af loven:

”En tilfældig af den sikredes vilje uafhængig, pludselig udefra kommende indvirkning på legemet, som har en påviselig beskadigelse af dette til følge.”

Definitionen anvendes også af domstolene.

Ulykkesbegrebet var oprindeligt det eneste skadebegreb. Det blev indført i den første ulykkesforsikringslov fra 1898.

Der er tale om et blandet juridisk/lægeligt begreb. Det betyder, at der på baggrund af lægefaglig viden skal kunne konstateres en skade, og denne skade skal kunne antages at være opstået som følge af de påvirkninger, der var til stede i det øjeblik skaden opstod. Der skal med andre ord være årsagsforbindelse mellem påvirkning og skade.

På baggrund af administrationens anvendelse af dette ulykkesbegreb anerkendes 72 pct. af alle anmeldte hændelser. En anerkendelseprocent på 72 skal ses i lyset af, at en række sager afvises af retlige grunde, uden at der er taget stilling til, om betingelserne for at anerkende skade som en ulykke, er opfyldt.

Kapitel 3 indeholder en nærmere beskrivelse af de enkelte elementer i ulykkesbegrebet.

Det er det samme ulykkesbegreb, der anvendes for alle de hændelser, der anmeldes som ulykker. Der gælder således ikke branchespecifikke ulykkesbegreber. Noget andet er, at der er forskelle på de ulykker, der opstår i forskellige brancher, men der er ikke forskelle med hensyn til den overordnede brug af det samme ulykkesbegreb.

Samtidig viser praksis, at der er både klare ulykkestilfælde og tilfælde, der giver anledning til tvivl.

Det fremgår af beskrivelsen i kapitel 3, at det er kravet om en ude fra kommende indvirkning på legemet, der især har givet anledning til fortolkningstvivl. Det skyldes, at dette element indebærer, at skader, der efter en lægefaglig erfaring kan opstå uden ydre påvirkning, ikke anerkendes, medmindre den beskrevne påvirkning har haft en sådan styrke, at den efter lægefaglig erfaring i sig selv kan forklare skaden.

De **kortvarige skadelige påvirkninger af højst 5 dage** varighed var det første supplement til det oprindelige ulykkesbegreb. De kortvarige skadelige påvirkninger blev indført i ulykkesforsikringsloven i 1916.

Der er tale om et skadebegreb, der giver mulighed for at anerkende skader, der opstår ved hændelser, der ikke sker så pludseligt, at der er tale om en ulykke. Den tidsmæssige øvre grænse på 5 dage blev indsat med virkning fra 1. januar 1993 og afgrænser de kortvarige skadelige påvirkninger tidsmæssigt fra erhvervssygdommene.

Efter den praksis, der har udviklet sig, gælder der som udgangspunkt en nedre tidsmæssig grænse på 3-4 timer. Der er dog undtagelser fra dette udgangspunkt og der er intet lovmæssigt til hinder for at anerkende en skadelig påvirkning under 3-4 timer.

Der er således et tidsmæssigt hul mellem ulykkerne og de skadelige påvirkninger, der efterlader en usikkerhed med hensyn til de skadelidtes retsstilling.

De **pludselige løfteskader** er det nyeste skadebegreb. Det blev indført i 1996 som opfølgning på anbefalingerne i betænkning 1282/94 om arbejdsskadeforsikring m.v.

De pludselige løfteskader er defineret i loven som *"varige muskel-, nerve- og ledskader, der opstår spontant i umiddelbar tilknytning til løftarbejde i akavede stillinger hos personer, som i øvrigt har belastende løftarbejde, når skaden må anses for udelukkende eller i overvejende grad at være forårsaget af løftarbejdet."*

Skadebegrebet minder på den måde både om ulykker, idet der er krav om, at skaden skal ske pludseligt, og om erhvervssygdomme, idet der er krav om, at der skal være tale om belastende løftarbejde i øvrigt.

Der er i kapitel 3 en udførlig beskrivelse af de enkelte elementer i skadebegrebet.

Socialministeren har i december 1999 orienteret Folketingets Socialudvalg om den praksis, der har udviklet sig i Erhvervssygdomsudvalget. Redegørelsen er optrykt som bilag 4 til betænkningen.

Det fremgår af beskrivelsen og redegørelsen, at især kravet om det forudgående belastende løftarbejde indebærer begrænsninger i adgangen til at få anerkendt skader.

Hertil kommer kravet om, at der skal være tale om en varig lidelse, for at skaden kan anerkendes. Dette krav indebærer, at det ikke er muligt at betale for behandlingsudgifter for de skader, der viser sig ikke at være varige. Samtidig indebærer kravet, at sagsbehandlingen kan trække ud, idet der ofte går mere end 1 år inden det kan konstateres, om skaden er varig.

Endelig er der i kapitel 3 en kort beskrivelse af **erhvervssygdomsbegrebet**, der ligesom de pludselige løfteskader er defineret i loven. Erhvervssygdomsbegrebet blev indført i den daværende ulykkesforsikringslov i 1933 som supplement til ulykkesbegrebet og de kortvarige skadelige påvirkninger.

Lovens definition lyder:

Ved erhvervssygdomme forstås i denne lov

- 1) *sygdomme, som efter medicinsk og teknisk erfaring er forårsaget af særlige påvirkninger, som bestemte persongrupper gennem deres arbejde eller de forhold, hvorunder dette foregår, er udsat for i højere grad end personer uden sådant arbejde. Endvidere sygdomme hos et levendefødt barn, der er pådraget inden fødslen som følge af moderns arbejde under graviditeten. Chefen for Arbejdsskadestyrelsen fastsætter i en fortegnelse, hvilke sygdomme der anses for at være af denne karakter. Det kan herved bestemmes, at sygdomme kun anses for omfattet, når de er forårsaget af arbejde i bestemte arbejdsområder eller andre særlige vilkår er opfyldt.*
- 2) *andre sygdomme, herunder sygdomme hos et levendefødt barn pådraget inden fødslen, hvis det godtgøres, enten at sygdommen efter den nyeste medicinske erfaring opfylder de krav, som er nævnt i nr. 1, 1. og 4. pkt., eller at den må anses for udelukkende eller i overvejende grad at være forårsaget af arbejdets særlige art.*

Der er i oktober 1999 udarbejdet en statistisk belysning af Arbejdsskadestyrelsens anerkendelsespraksis blandt andet på erhvervssygdomsområdet. Denne belysning er sendt til Folketinget Socialudvalg og er optrykt som bilag 5 til betænkningen.

Udvalget har drøftet forskellen mellem § 10, stk. 1, nr. 2, 1. og 2. led, herunder rækkevidden af bevisbyrden. Drøftelserne har ikke givet udvalget anledning til at foretage videre.

2.2.2. Udvalgets overvejelser

Udvalgets belysning af praksis med hensyn til **ulykkesbegrebet** har vist, at begrebet til en vis grad er så fleksibelt, at fortolkningen og dermed brugen af begrebet over tid justeres i den måde det bruges, når det enkelte tilfælde skal vurderes. Disse justeringer er sket både gennem domstolsafgørelser og ved administrativ praksis.

Det har været et led i debatten, at praksis er vanskelig at gennemskue. Der er i den forbindelse henvist til, at der er tilfælde med pludseligt opståede skader, der ikke bliver anerkendt som ulykker, selv om det synes sandsynligt, at skaderne skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder arbejdet foregår.

Udvalgets drøftelser og gennemgang af praksis viser, at det kan være vanskeligt at forklare ulykkesbegrebets indhold og dermed begrebets rækkevidde i de mange vidt forskellige arbejdssituationer, hvor vidt forskellige skader kan opstå.

Udvalget har overvejet mulighederne for at præcisere og dermed klargøre ulykkesbegrebet.

Det overordnede synspunkt for disse overvejelser har på den ene side været, at skader, der opstår pludseligt og som kan henføres til arbejdsforhold, skal anerkendes som arbejdsskader, men udvalget har på den anden side også været enig i, at det ikke er alle skader, som bør anerkendes, blot fordi de giver sig til kende under arbejde. Anerkendelse af en skade forudsætter altid, at det kan dokumenteres, at der er en forbindelse mellem skaden og arbejdet.

Udvalget har især været opmærksom på, at der ved behandlingen af visse sager særligt lægges vægt på, at noget er forventeligt, og at det kan gøre vurderingen vanskelig i den konkrete sag, og føre til, at afgørelsen kan være svær at forstå.

For så vidt angår bistand til eller håndtering af mennesker, altså i plejesituationer, er udvalget opmærksom på, at der efter praksis i disse sager foretages en samlet vurdering af sikredes normale daglige arbejde i kombination med, om der er noget uventet, der afviger fra det normale, og som kan forklare, at skaden opstår, selv om skaden også kan opstå uden ydre årsag.

At der i forbindelse med denne vurdering i begrundelser har været anvendt en forventelighedsvurdering, har givet anledning til misforståelser, herunder den opfattelse at praksis skulle betyde, at hele ansættelsesområder må acceptere, at de ansatte selv må bære en særlig stor risiko for at komme til skade på arbejdet.

Der er blandt andet tale om skader, der opstår i forbindelse med bistand til eller håndtering af mennesker, altså især i plejesituationer, hvor skaden efter sin art også kan være opstået uden kendt ydre årsag.

Praksis viser, at der i sådanne sager foretages en samlet vurdering af sikredes normale konkrete arbejde i kombination med, om der er noget der afviger fra den normale arbejds-situation, som kan forklare, at skaden opstår, selv om skaden også kan opstå uden kendt ydre årsag.

Når der er tale om psykiske skader, der opstår pludseligt i arbejdssituationer, giver vurderingen af forventelighed også anledning til tvivl om ulykkesbegrebets udstrækning og en praksis, der er vanskelig at gennemskue.

Ved psykiske skader indgår det ligeledes som noget væsentligt i vurderingen, om der i den skadevoldende situation kan konstateres en afvigelse fra sikredes normale arbejds-situation.

Udvalget har endvidere noteret sig den vægt, der tillægges den lægevidenskabelige viden og erfaring om visse lidelser og deres eventuelle oprindelse, især ved skader, der kan opstå uden kendt ydre årsag. Udvalget har ønsket at sætte denne viden og erfaring ind i en juridisk sammenhæng, således at det lægevidenskabelige grundlag benyttes på afbalanceret måde i vurderingen sammen med andre elementer for at afgøre, om en hændelse med efterfølgende skade kan anses for at være et ulykkestilfælde.

Udvalget har overvejet, om det vil være hensigtsmæssigt at lovfæste det nuværende ulykkesbegreb, blandt andet med udgangspunkt i, at udvalget har overvejet at foreslå, at begrebet suppleres for at gøre det muligt at anerkende flere skader.

Udvalget har i den forbindelse overvejet at modernisere ulykkesdefinitionen i sproglig henseende, men har afstået herfra for ikke at skabe usikkerhed om begrebets indhold.

Den formulering, som har været overvejet, svarer til begrebet, som er beskrevet i litteraturen og benyttet i domstolsafgørelser, jf. foran under punkt 2.2.1.

Det er endvidere overvejet at supplere og dermed udvide ulykkesbegrebet som beskrevet i det følgende.

Tre modeller har været overvejet. Det er indgået i overvejelserne, at modellerne skal føre til, at flere pludselige skader anerkendes, og at det skal ske på en måde, som kan gøre praksis mere klar. Samtidig har udvalget lagt vægt på, at overlapninger, som næppe kan undgås, ikke bør være for store, da det vil kunne forøge usikkerheden om praksis og rækkevidden af denne.

I den ene model – supplement nr. 1 – er det centrale arten af den skade i form af en diagnose, som en hændelse har medført. Derved bliver dette supplement principielt let at administrere.

Udvalget mener, at det ikke er tilstrækkeligt blot at finde den rigtige diagnose. Hvis skaden således må anses for at være forårsaget af en sygdom eller af degenerative forandringer, bør skaden efter udvalgets opfattelse ikke anerkendes. Diagnosen dækker over lidelser, der er kendt for at kunne opstå uden kendt ydre årsag, og udvalget har ønsket at holde fast i, at det skal kunne dokumenteres på rimelig vis, at skaden skal kunne henføres til arbejdsforhold.

Det betyder, at dette supplement medfører risiko for, at fortolkningstvivel med hensyn til den lægevidenskabelige viden kan få stor betydning, når der skal tages stilling til, om en skade kan anerkendes som en arbejdsulykke.

Udvalget kan ikke anbefale denne model.

I den anden model – supplement nr. 2 – er det centrale en konkret vurdering af arbejdsituationen i skadeøjeblikket sammenlignet med arbejdsituationen som den normalt gennemføres uden skade opstår.

Der er således ikke tale om en generel vurdering ud fra et helt fag med alle de arbejdsituationer, der er omfattet af faget.

Om der er tale om et ulykkestilfælde afgøres således ud fra en vurdering af de elementer af afvigende karakter, der var tilstede i skadeøjeblikket. Ved klare ulykkestilfælde forudsættes det, at arbejdsforholdene indeholder noget skadefremkaldende af markant karakter.

I supplementet flyttes opmærksomheden til den eller de konkrete afvigelser, som sikrede ikke er ude for, når arbejdsituationen ellers gennemføres. Vurderingen foretages på en sådan måde, at sandsynligheden for at der er tale om et ulykkestilfælde stiger, jo større afvigelsen konkret bedømt er baseret på sammenligningen med den sædvanlige arbejdsituation. Samtidig indgår det i vurderingen, at jo større risikoen er for at en skade opstår i den sædvanlige arbejdsituation, jo mindre behøver afvigelsen være for at der bliver tale om et ulykkestilfælde.

Der skal altid være tale om en afvigelse – stor eller lille – der sandsynliggør skaden.

Udvalget kan ikke anbefale denne model.

Udvalget har herefter koncentreret sig om model 3 – supplement nr. 3 – hvor det centrale er en udvidelse og tillem্পning af det lovfæstede arbejdsskadebegreb, der kendes som pludselige løfteskader.

Dette supplement bygger i vidt omfang på kendte elementer, der indgår som led i begrebet, hvor kernepunkterne er, at der er tale om pludselige skader i bestemte arbejdssituationer, som nærmere beskrives.

Hændelsesøjeblikket er kendetegnet af, at der er tale om løftearbejde, der fortolkes som omfattende håndteringer og skub og træk ud fra den betragtning, at arbejdet skal være belastende i ikke ringe omfang, og fordi det kan være vanskeligt at afgøre, om der i den enkelte situation er tale om den ene eller den anden påvirkning. Hændelsessituationen vil ofte være kendetegnet ved, at der er flere af disse påvirkninger til stede på en gang.

De 3 supplementer beskrives nærmere nedenfor under punkt 2.2.3.

Ved **pludselige løfteskader**, som dette begreb er lovfæstet i dag, er der tale om et arbejdsskadebegreb, der lige som ulykkesbegrebet indeholder flere betingelser, som alle skal være opfyldt, før skaden kan anerkendes.

Skaden, som skal vurderes, skal således være varig. Det betyder, at sagen først kan behandles efter en vis tid, der af den sikrede kan opfattes meget generende i hans daglige forhold. Det er især tilfældet, hvis han har fået en alvorligere skade.

Da kravet om varig skade er en betingelse for anerkendelse som pludselig løfteskade, får det også den betydning, at der ikke under sagens behandling kan ydes betaling til sygeudgifter m.v., før der er truffet en afgørelse om det varige. Om en skade er varig kan normalt først afklares efter en vis tid.

Skadens art skal ligeledes vurderes ud fra medicinsk viden og erfaring om årsagssammenhæng mellem påvirkning og lidelse, og det kan give anledning til afgrænsningsvanskeligheder i den enkelte sag.

Skaden skal endvidere udelukkende eller i overvejende grad anses for at være forårsaget af løftearbejdet. Denne skærpede betingelse for dokumentation for årsagssammenhængen kan opfattes som restriktiv i lyset af den medicinske viden og erfaring om skaderne.

Skaden skal kunne henføres til et løft – andre påvirkningsområder for eksempel skub og træk kan således ikke anerkendes som skadevoldende faktor.

Sikrede skal i tiden før skaden have haft belastende løftearbejde uden at det er defineret i loven, i hvilket omfang dette er tilfældet. I vurderingen indgår, at vægten af det løftede skal tillægges betydning.

Dette krav har nogle uhensigtsmæssige konsekvenser, fordi det betyder, at nogle skader afvises, selv om det lægefagligt er klart, at skaderne skyldes arbejdet. Der er for eksem-

pel tale om visse overarmslidelser, hvor netop den anmeldte skade efter sin art klart kan henføres til hændelsen som denne er beskrevet.

Endelig skal det belastende løftarbejde være udført i akavet stilling og det er overladt til praksis at fastlægge, hvad der forstås ved det. Pludselige løfteskader, der er udført i korrekte løftstillinger eller i situationer, der kan ligestilles med det, har måttet afvises.

Udvalget har overvejet konsekvenserne for dette arbejdsskadebegreb, hvis ulykkesbegrebet udvides med supplement nr. 1 og/eller supplement nr. 2.

Supplement nr. 1 vil efter udvalgets opfattelse omfatte de skader, der i dag anerkendes som pludselige løfteskader, bortset fra rygskaderne, der er undtaget fra dette supplement. Ved vurderingen i den enkelte sag, vil den medicinske viden og erfaring stadig spille en stor rolle.

Supplement nr. 2 vil efter udvalgets opfattelse omfatte langt de fleste skader, der nu anerkendes som pludselige løfteskader, herunder rygskaderne. Om det vil gælde alle skader vil afhænge af en vurdering af, om betingelsen om løft i akavet stilling i kombination med vægten af det løftede vil være omfattet af betingelsen om, at påvirkningen eller belastningen i den konkrete skadesituation skal være usædvanlig i forhold til den normale arbejdssituation.

Gennemgangen af de pludselige løfteskader viser, at der vil være en del sager, der er afvist som pludselige løfteskader, som vil være omfattet af supplement nr. 2.

2.2.3. Nærmere om de 3 supplementer

Supplement nr. 1

Schweiz anvender til brug for deres praksis om anerkendelse som ulykkestilfælde en liste med skader, herunder knoglebrud, senebristninger, muskelforstrækninger m.fl., jf. kapitel 6 om udenlandske ordninger. Anerkendelse sker således, hvis de nævnte fysiske skader ikke entydigt kan føres tilbage til sygdom eller en degenerativ forandring. Disse fysiske skader ligestilles med et ulykkestilfælde, også uden at der foreligger en usædvanlig, ydre påvirkning. Inspireret af denne liste har udvalget arbejdet med et udkast til en løsningsmodel med følgende ordlyd:

"Påviselig skade, der må anses for varig på knogler, led, muskler, nerver og sener anerkendes som ulykkestilfælde, såfremt hændelsen er sket pludseligt og skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder dette foregår. Kan skaden med overvejende sandsynlighed anses for at være forårsaget af sygdom eller af degenerative forandringer afvises tilfældet. Dette supplement gælder ikke rygskader."

Dette supplement stiller ikke krav om en udefra kommende og usædvanlig afvigelse. Ryglidelser er direkte undtaget fra supplementet, da disse skader i vidt omfang er kendt for at opstå af andre – ofte ukendte – årsager. Det er derfor ofte vanskeligt at fremskaffe egentligt bevis for årsagssammenhæng.

En del af de sager, der efter nugældende lov behandles som pludselige løfteskader, jf. lovens § 9a, jf. § 9, nr. 3, vil i vidt omfang kunne anerkendes efter denne løsningsmodel. Dette gælder dog ikke ryglidelserne, som er undtaget bestemmelsen.

Hvis der kan påvises sikre tegne på sygdom eller degenerative forandringer som årsag til sikredes skade, er der ikke grundlag for at anerkende skaden efter denne løsningsmodel. Et eksempel, der bør afvises efter denne model kunne være et knoglebrud opstået efter en meget beskeden påvirkning, hvor der påvises en sygdom, der har svækket knoglen betydeligt.

Det er formålet med kravet om varighed i løsningsmodellen, at anerkendelse kræver en formodning for erstatningsberettigende følger i form af varigt mén eller tab af erhvervsevne. Kravet er dog mindre end ved de gældende regler om anerkendelse af pludselige løfteskader, hvor der normalt indhentes en speciallægeerklæring efter at helbredstilstanden kan anses for varig, hvilket kan tage op til ½ til 1 år efter hændelsen. Sager behandlet efter denne løsningsmodel vil således normalt kunne afgøres for eksempel ud fra en lægeerklæring, skadestuerapport og lignende, der typisk skrives kort tid efter hændelsen. Det er således ikke formålet med dette varighedskriterium at forlænge sagsbehandlingstiden.

Hvis det således allerede ved disse tidlige lægelige oplysninger står klart, at der ikke er varige følger efter hændelsen, må sagen afvises. I de tilfælde, hvor der er afvist som følge af manglende varige følger, men hvor det senere mod forventning måtte vise sig, at følgerne forværres og må anses for varige samt erstatningsberettigende, vil sagen typisk kunne genoptages til fornyet behandling af anerkendelsesspørgsmålet, jf. lovens § 24, stk. 1, hvorefter der gælder en 5-års frist for genoptagelse.

Supplementet må antages at være administrativ enkelt, da det omfatter afgrænsede skader og da supplementet ikke indeholder krav til administrative skøn eller lignende. Det bør dog bemærkes, at supplementets afgrænsning kan give anledning til tvist om skadernes korrekte lægelige diagnose. Hertil kommer, at supplementet ikke omfatter rygskader.

Udvalget kan ikke anbefale denne model.

Supplement nr. 2

Inspireret af Norges supplement til deres ulykkesbegreb og den praksis, der har udviklet sig dér, har udvalget overvejet et yderligere supplement, der skulle ændre fokus fra, hvad der generelt må forventes på arbejde, til en konkret vurdering af arbejdsprocessen. Se hertil i kapitel 6 om udenlandske ordninger.

Efter den Norske Trygdlov fra 1997 er der således tilføjet et supplement med følgende ordlyd: ”Som arbejdsulykke regnes en pludselig og uventet ydre hendelse som medlemmet har været utsatt for i arbeidet. Som arbejdsulykke regnes også en konkret tidsbegrenset ytre hendelse som medfører en påkjenning eller belastning som er usedvanlig i for-

hold til det, som er normalt i vedkommende arbeid". Der henvises i øvrigt til kapitel 6 om udenlandske erfaringer.

Udvalget har herefter arbejdet med følgende forslag til formulering:

"En pludselig ydre hændelse, der skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder dette foregår, anerkendes som arbejdsskade, såfremt påvirkningen eller belastningen konkret vurderet har været usædvanlig i forhold til sikredes normale arbejde og såfremt der foreligger en påviselig skade."

Supplementet indeholder mulighed for anerkendelse på 2 måder, nemlig efter en vurdering af "påvirkning" og en vurdering af "belastning."

Ved "påvirkning" forstås i overensstemmelse med arbejdsskadeloven i øvrigt den fysiske eller psykiske årsag til skaden. Ved "belastende" forstås ligeledes i overensstemmelse med arbejdsskadeloven i øvrigt den kvantitative vurdering af hændelsen, som er årsag til skaden.

Supplementet er i modsætning til det traditionelle ulykkesbegreb således udtryk for en helt konkret vurdering af usædvanlighed i forhold til sikredes normale arbejdsituation. Det er således ikke risikoen i et fag eller hele brancher, der vurderes. Hvor det konkrete arbejde må anses for at indebære større risiko for skade kan dette tale for anerkendelse; for eksempel at sikre udfører en tung løfteopgave i en akavet stilling. Dette skulle kunne opfange en række af de problematiske skader ved blandt andet løft og håndteringer ved pasning og pleje.

Denne løsningsmodel kan give mulighed for at anerkende rygskader efter lempeligere kriterier end reglerne for anerkendelse som pludselig løfteskade i dag, da der ses bort fra kravene om forudbestående løftearbejde. Omvendt er det vanskeligt at forudse, om alle sager, der i dag anerkendes som pludselige løfteskader, vil være omfattet af denne løsningsmodel.

Skader ved håndtering af levende væsner vil efter denne løsningsmodel fortsat være afhængig af en konkret vurdering, hvor forskellige elementer kan tale for eller imod anerkendelse. Den konkrete arbejdsproces og den påvirkning, der følger heraf, vil indgå som vigtige elementer i vurderingen. Spørgsmålet om anerkendelse i en sag som sengevaskerdommen, der er omtalt i afsnit 3.2., og lignende sager vil således afhænge af hvordan påvirkningen vurderes.

Et eksempel på en sag kunne være, hvor to personer skal løfte en 75 kg tung byrde fra gulv til et transportbånd. Da der er snæver plads til at udføre løftet kan der ikke som sædvanligt benyttes hjælpemidler, og løftet må foretages i strakte arme for at få byrden på plads. Da sikrede løfter i den ene ende af byrden, får han et smæld i ryggen, men gennemfører løftet. Da løftet forløber som planlagt indtil sikrede får rygsmerter, er der ikke grundlag for at anerkende hændelsen efter det traditionelle ulykkesbegreb.

Imidlertid må løftet som følge af de akavede forhold, hvor der ikke som normalt kan benyttes hjælpemidler, anses for at indebære en høj grad af fare og risiko for at få skader,

også selvom øvelsen gennemføres som planlagt. Dette taler således for anerkendelse efter denne løsningsmodel.

Et andet eksempel kunne være følgende: Sikrede modtog et antal jernplader, der normalt var sandblæst og lakeret. Denne gang var dette imidlertid ikke sket, hvorfor sikrede måtte skynde sig at få dette gjort, da opgaven hastede. Sikrede kørte en plade ind i et arbejdstelt med en truck, men kunne ikke komme helt ind med trucken. Han valgte at lægge pladen ned på en palle og prøvede at vippe pladen op mod en buk ved hjælp af truckgaflerne. For at få pladen det sidste stykke valgte sikrede selv at skubbe på pladen for at få den over mod bukken. Under dette anstrengende arbejde med at skubbe pladen, der senere viste sig at veje et ton, forsøgte sikrede at skubbe flere gang. Den sidste gang, hvor sikrede brugte alle sine kræfter, fik han rygmerter.

Eksemplet viser tillige, at der ikke sondres mellem løft og anden håndtering, for eksempel træk og skub. Der er således tale om en konkret vurdering af en belastning eller påvirkning sammenholdt med sikredes normale arbejde.

Den konkrete arbejdsopgave lå således væsentligt uden for sikredes normale arbejdsfunktioner, hvor pladerne normalt er sandblæst og lakeret, hvortil kom, at trucken som hjælpemiddel ikke kunne benyttes optimalt ved håndteringen af en ekstremt tung byrde, hvorfor sikrede manuelt forsøgte at skubbe byrden. Hertil kommer, at opgaven hastede.

Da der ikke skete noget udefra kommende forstået som en usædvanlig afvigelse i forbindelse med, at sikrede skubbede til pladen, kan hændelsen ikke anerkendes efter den traditionelle ulykkesdefinition. Hændelsen vil kunne anerkendes efter konkret vurdering af arbejdsituationen.

Supplementets anvendelsesområde vil være større end anvendelsesområdet for supplement nr. 1. Supplementet indebærer, at en given skadesituation skal vurderes i forhold til den normale arbejdsituation. Det betyder, at administrationen af supplementet kan blive vanskeligt, idet der i hver enkelt sag skal foretages et konkret skøn over påvirkningen eller belastningen. Der kan således rejses tvivl om, hvorvidt de øgede administrative omkostninger står mål med effekten i form af et øget antal anerkendte skader. Det skyldes blandt andet, at det ikke på forhånd kan fastslås om supplementet giver sikkerhed for, at netop de sager, der har givet anledning til kritik, kan anerkendes efter supplementet.

Udvalget kan ikke anbefale denne model.

Supplement nr. 3

Supplementets baggrund

Udvalget har overvejet mulighederne for at udvide begrebet pludselige løfteskader.

Den eksisterende bestemmelse i lovens § 9 a lyder således:

§ 9 a. Ved pludselige løfteskader forstås varige muskel-, nerve- og ledskader, der opstår spontant i umiddelbar tilknytning til løftearbejde i akavede stillinger hos personer, som

i øvrigt har belastende løftearbejde, når skaden må anses for udelukkende eller i overvejende grad at være forårsaget af løftearbejdet.

Stk. 2. Pludselige løfteskader skal forelægges Erhvervssygdomsudvalget, jf. § 58, medmindre Arbejdsskadestyrelsen skønner, at forelæggelsen vil være udsigtsløs.

Stk. 3. Hvor der i denne lov er knyttet retsvirkninger til dagen for en arbejdsskades indtræden, gælder disse for pludselige løfteskader fra den dag, hvor den pludselige løfteskade opstår, medmindre andet er fastsat i loven.

Stk. 4. Pludselige løfteskader vil i sikringsmæssig sammenhæng blive placeret sammen med erhvervssygdomme.

Overvejelserne er sket med udgangspunkt i, at begrebet pludselige løfteskader er kendetegnet ved, at der er tale om en pludselig hændelse, som kan udløse en skade. De pludselige løfteskader ligner derved ulykkesbegrebet. Det nye begreb i supplement nr. 3 vil opfange en del af de tilfælde, der i dag afvises som ulykker.

De aktiviteter, der foreslås omfattet af det nye begreb, består i håndtering af både genstande og mennesker samt andre levende væsener. Det er en forudsætning for anerkendelse, at aktiviteten er foregået under nærmere angivne betingelser.

Begrebet håndtering er valgt, fordi den skadevoldende hændelse ikke blot vil omfatte løft, men også skub og træk, hvortil kommer, at håndtering synes mere dækkende i forbindelse med arbejde, der indebærer kontakt med mennesker og dyr.

Begrebet håndtering omfatter således først og fremmest løft, skub og træk samt andre måder at udføre arbejde på, for eksempel i omgang med andre mennesker, hvor der ofte ikke er tale om rene løft, skub og træk.

Det er indgået i udvalgets overvejelser som noget meget centralt, at skaderne, der omfattes af begrebet håndteringsskader, også kan opstå uden kendt ydre årsag.

Det betyder, at en skade ikke kan anerkendes uden videre, selv om den konkret måtte have givet sig til kende under arbejde. Skaden skal være sket under sådanne omstændigheder, som gør det sandsynligt, at skaden skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder dette foregår.

Det er også indgået som noget centralt i udvalgets overvejelser, at der ikke i vurderingen i disse sager indgår noget om, at den pågældende må forvente påvirkninger i arbejdet, som kan føre til skader. Der henvises her til problemafgrænsningen af ulykkesbegrebet, når der er tale om ulykkesager, hvor der er usikkerhed hvad årsagssammenhængen angår, jf. foran under punkt 2.2.2.

Modellen skal på den baggrund ses som et afbalanceret forslag, der fører til, at flere skader kan anerkendes, når nogle nærmere angivne betingelser er opfyldt. Meningen med disse betingelser er at sikre, at skader anerkendes, når der er grund til at antage, at de skyldes arbejdet.

Baseret på erfaringer fra Erhvervssygdomsudvalgets arbejde med sager om pludselige løfteskader er udvalget opmærksom på, at der forekommer skader, som ikke kan aner-

kendes alene på grund af betingelsen om, at den pågældende skal have haft belastende arbejde i 1 år forud for skadens opståen. Der er således sager, hvor der ud fra lægefaglige vurderinger ikke er tvivl om, at der er årsagssammenhæng mellem hændelsen og skaden.

Det er udvalgets ønske, at der skabes mulighed for, at Erhvervssygdomsudvalget i sådanne sager kan indstille, at skaden anerkendes som arbejdsskade.

Der har ikke i udvalget kunne opnås enighed om denne model. Se nærmere i afsnit 2.2.4.

Indholdet af supplementet

Udvalget har overvejet modellen ud fra følgende formulering af en ny bestemmelse om løfteskader i udvidet forstand:

"Ved pludselige håndteringskader forstås muskel-, nerve-, sene- og ledskader, der opstår i umiddelbar tilknytning til arbejde i akavet stilling, når skaden er forårsaget af arbejde bestående af håndtering af genstande, mennesker og andre levende væsener, eller de forhold hvorunder dette foregår. Det forudsættes, at der har været tale om belastende arbejde i mindst 1 år.

Der kan ses bort fra betingelsen om, at der skal have været tale om sådant arbejde i mindst 1 år, når det er overvejende sandsynligt, at skaden skyldes dette arbejde."

Modellen indebærer, at det eksisterende løfteskadebegreb afskaffes og erstattes med et bredere håndteringsbegreb, der fungerer som et egentligt supplement til ulykkesbegrebet. Dermed vil der være 2 bestemmelser om arbejdsskader, der forudsætter en pludselig hændelse som betingelse for, at en skade kan anerkendes som arbejdsskade.

Modellen indebærer samtidig, at alle tilfælde, der i dag anerkendes som pludselig løfteskade efter det gældende begreb, fortsat vil kunne anerkendes.

Intet krav om varig skade

Modellen forudsætter ikke, at det skal fastslås, at skaden skal være varig, før den kan anerkendes. Det betyder, at de pludselige løfteskader ligestilles med ulykker.

Det betyder også, at det vil være muligt at få dækket udgifter til sygebehandling m.m. på samme måde som ved ulykker.

Denne ændring betyder, at der hurtigt kan træffes afgørelse om skadens anerkendelse, da behandlingen af sagen ikke skal afvente, at det kan afgøres om skaden får varige følger.

Dagligt belastende håndteringsarbejde

Da skaderne, der er omfattet af modellen, også kan opstå uden kendt ydre årsag, har udvalget ønsket af fastlægge gruppen af personer, der kan få ydelser efter loven til mennesker, som i det daglige har håndteringsarbejde.

Udvalget finder, at det ikke vil være muligt på forhånd at fastlægge entydige grænser i form af for eksempel vægtangivelser for det forudgående håndteringsarbejde. Dette ville i givet fald kunne føre til grænser, som let ville blive opfattet som alt for skarpe, når de skulle bruges i vurderingen af de indhentede oplysninger, der ofte er kendetegnet ved at være upræcise, hvad angår de elementer, der belyser den arbejdsmæssige påvirkning.

Sådanne grænser vil især være vanskelige at benytte i behandlingen af sager om håndtering af mennesker.

Når der er tale om håndtering af genstande, finder udvalget, at den vejledende retningslinie bør være, at den pågældende i den forudgående periode på et år skal have håndteret svarende til løft på ca. 1 ton dagligt forstået på den måde, at den pågældende over perioden skal have håndteret hvad der svarer til 1 ton pr. dag, og at der i øvrigt kan bygges videre på de retningslinier, som Erhvervs sygdomsudvalget benytter i dag ved behandlingen af sager om pludselige løfteskader.

Når der er tale om håndtering af mennesker finder udvalget, at plejefunktionerne skal have udgjort en væsentlig del af det daglige arbejde. Plejefunktioner defineres som håndteringer, der medfører direkte kontakt med patienten, typisk i form af forflytninger eller andet plejearbejde, som anses for at være belastende. Udvalget har som vejledende norm overvejet, at ca. 15 forflytninger, der skal opgøres hver for sig, vil være et rimeligt udgangspunkt, når der skal tages stilling til, om en skade kan anerkendes.

Der er med disse retningslinier tale om en lempelse i forhold til de rammer, som Erhvervs sygdomsudvalget har fastlagt, og som er gældende i dag for så vidt angår kravene til det forudgående løftarbejde. Således stilles der i dag krav om 3-4 års forudgående løftarbejde med en daglig løftemængde på 3-4 tons pr. dag, når det drejer sig om løft af genstande. Hvis skaden sker ved et tungt enkeltløft (på mere end 50 kg), afsvækkes kravet til 1 års forudgående løftarbejde med en daglig løftemængde på mindst 1 ton. Inden for plejesektoren stilles der i dag krav om 4 års plejearbejde med mange daglige personløft og personhåndteringer (i praksis mere end 15). Kravet kan dog nedsættes til 2 års plejearbejde, hvis det skadevoldende løft har været særligt belastende eller det forudgående plejearbejde har været særligt belastende.

Bestemmelsens formulering dækker først og fremmest over arbejdssituationer, der indebærer løft. Dertil kommer situationer, der indebærer træk- og skubbearbejde, og naturligvis kombinationer heraf.

Træk og skub er hyppigt anvendte foranstaltninger ved løfte- og bærearbejde.

Det fremgår af Arbejdstilsynets Visionsrapport 2000, at der ikke ved undersøgelser er tilvejebragt tilstrækkelig dokumentation for den specielle risiko ved trække- og skubbe-

arbejde. Det skyldes, at de, der har arbejde som indebærer træk og skub, stort set altid også har hårdt løftearbejde. Det amerikanske arbejdsmiljøinstitut skønner dog, at op til 20 % af overbelastningsskaderne hænger sammen med træk og skub.

Der er blandt forskere generel enighed om, at træk og skub er omfattet af den manuelle håndtering, der indeholder en række risikomomenter, der tilsammen kan give risiko for bevægeapparatsskader.

Vægtgrænserne ved løft kan ikke uden videre overføres til skub og træk.

Når risikoen ved skub og træk skal vurderes må man derfor se på den påvirkning, som kroppen udsættes for. I denne vurdering indgår der en kombination af en række momenter, der kan bidrage til at en skade opstår.

Blandt de vigtigste momenter kan nævnes:

- Friktion og underlagets beskaffenhed
- Transportmaterialets udformning, hvis sådant benyttes, for eksempel hjulstørrelse og håndgrebshøjde
- Vægten af objektet
- Hastigheds- og retningsændring
- Materialets vedligeholdelse
- Arbejdsstilling og arbejdsmetode

Når en genstand, der står på et underlag, skal flyttes ved at skubbe eller trække i den, vil der opstå en øget friktion mellem genstanden og underlaget, der blandt andet afhænger af underlagets beskaffenhed. Denne friktion skal overvindes for at få flyttet genstanden. En sådan situation foreligger for eksempel, når et rør skal trækkes fri på en hylde, hvor der ligger andre rør, som gør det vanskeligt at få røret fri.

Underlagets beskaffenhed har betydning ved vurderingen af mulighederne for at flytte selve genstanden. Føddernes stilling og muligheden for afsæt er ligeledes påvirket af underlaget.

Ujævnt underlagt med huller eller spor fra tidligere brug eller underlag, som gør det nødvendigt at ændre retning, kan medvirke til, at skade opstår.

Når underlaget skråner, især opad, skal det indgå i den samlede vurdering. Det samme er tilfældet, hvis der undervejs i trækket eller skubbet sker noget uventet. Som eksempel kan nævnes, at den der skubbe må foretage en pludselig bevægelse i en anden retning for at undgå at ramme en kollega.

Arbejdsstillingen har stor betydning i den samlede vurdering. Arbejdet i akavet stilling, typisk med kroppen foroverbøjet eller med vridning af kroppen, er egnet til at fremkalde en skade. Arbejdet med træk og skub i akavet stilling vil ofte samtidig indebære et løft i begyndelsen. Vægten af det der skubbes eller trækkes indgår som et vigtigt led i den samlede vurdering. Et sådant løft, hvor genstanden forbliver på underlaget, indebærer løft med en vægt svarende til halvdelen af genstandens vægt.

Hvis trække- og skubbearbejdet gennemføres i en god arbejdsstilling og transportmaterialet er i god stand, vil risikoen for at skader opstår først være til stede ved en langt højere vægtgrænse end den, som Erhvervsstyrelsens udvalget benytter i vurderingen af pludselige løfteskader.

Til gengæld medfører andre faktorer, som måtte være til stede og som indgår i vurderingen, at denne højere vægtgrænse hurtigt reduceres. Hvis der er tale om en situation, der alene indebærer løft eller træk, vil det dog ikke være muligt at reducere så meget, at grænsen nærmer sig udvalgets grænse ved pludselige løfteskader.

Transportmaterialets og hjælpemidlers vedligeholdelsestilstand og egnethed indgår som et element i vurderingen. Som eksempel kan nævnes nedslidte hjul på en transportvogn.

Skadernes art og tidspunkt

Skadernes art er på samme måde som i den eksisterende bestemmelse om pludselige løfteskader kendetegnet ved typer af sygdomme. Listen er, mest af ordensmæssige grunde, udvidet med senelidelser.

Skaderne skal som allerede nævnt opstå pludseligt. Det udtrykkes i modellen ved, at de skal opstå i umiddelbar tilknytning til belastende arbejde i akavet stilling.

Skaden sker i akavet stilling

Den konkrete skade skal være opstået under arbejde i akavet stilling. Det er det samme som i den eksisterende løfteskadebestemmelse. Der er tale om en konkret vurdering, som bygger på oplysninger, der indhentes som led i sagsbehandlingen.

Der vil typisk være tale om løft i foroverbøjet stilling, løft med strakte arme, løft med vrid af kroppen, træk/skub af genstande med stor vægt mv.

Det akavede er således fortsat et variabelt begreb, da der er tale om mange forskellige arbejdsstillinger, når der for eksempel løftes. Det indebærer, at der ved mindre tunge løft skal mere til, før arbejdsstillingen kan betegnes som akavet, og omvendt skal der ikke så meget til for at arbejdsstillingen er akavet, hvis der er tale om en tung byrde.

Disse spørgsmål har hidtil kunnet afklares for så vidt angår løft, og sagerne har været behandlet på en sådan måde, at udvalget finder, at der ikke vil opstå vanskeligheder ved administrationen af denne del af den nye model.

Skaden forårsaget af belastende arbejde

Modellen indeholder betingelsen, at skaden skal være forårsaget af belastende arbejde.

Det er en ændring i forhold til den gældende bestemmelse om pludselige løfteskader, hvor skaden skal anses for udelukkende eller i overvejende grad at være forårsaget af løftarbejdet.

Udvalget har ønsket at indføre samme krav til bevis, som gælder efter dansk rets almindelige regler.

Bestemmelsen indeholder i lighed med de andre arbejdsskadebegreber en forudsætning om, at det lægefagligt skal kunne vurderes, at skaden er forårsaget af den aktuelle arbejdsituation og den dermed forbundne påvirkning, således som situationen er beskrevet som led i sagsbehandlingen.

Lægefagligt skal det endvidere fastslås hvilken sygdom, der er tale om, og lægen skal tillige beskrive helbredsforholdene i øvrigt i relevant omfang. Sygdommen må således ikke være forårsaget af andet end den konkrete udløsende håndtering.

Der er tale om et lægefagligt samspil mellem oplysninger fra læger udefra, for eksempel læger på hospitaler hvor den pågældende har været behandlet, og læger der efter anmodning har undersøgt pågældende samt styrelsernes egne lægekonsulenter.

Udvalget er på den baggrund enig om, at sagsoplysningen allerede i de første faser af en sag er af stor betydning. Det gælder ikke mindst hvad angår de oplysninger, som skal skaffes som led i officialmaksimen, dels for at skabe et overblik over hvad den skadede har været beskæftiget med i perioden forud for skadens opståen, dels for at belyse skadens medicinske årsagssammenhæng.

De dækkede arbejdsaktiviteter

Udvalget indlægger i håndtering først og fremmest aktiviteterne som løft, træk og skub ud fra den betragtning, at disse aktiviteter er dækkende for de hændelser, der fører til skaderne. Ved arbejde der indebærer kontakt med andre mennesker og dyr, er der i vidt omfang tale om støtte og kombinationer af træk og skub.

Håndteringsbegrebet skal ses på baggrund af erfaringerne fra behandlingen af sager efter den gældende bestemmelse om pludselige løfteskader. Det gælder især når der er tale om arbejde, der indebærer pleje af andre, hvor der sjældent er tale om rene løft. Dertil kommer, at det i den enkelte arbejdsituation kan være vanskeligt at skelne mellem løft, træk og skub, da der ofte vil være tale om en arbejdsituation med en kombination af disse elementer.

Fravigelse af kravet om mindst 1 års dagligt belastende arbejde

Erhvervssygdomsudvalgets og administrationens erfaringer fra behandlingen af sager om pludselige løfteskader har vist, at der forekommer skader som må afvises, alene fordi sikrede ikke har haft tilstrækkeligt belastende arbejde i perioden forud for skadens opståen, selv om der lægefagligt ikke har været tvivl om, at arbejdet var skyld i skaden.

Eksempler på sådanne klare tilfælde har været:

- Sprængning af senetilhæftning fra to-hovedet overarmsmuskel (biceps) ved albueleddet i forbindelse med tungt enkeltløft.
- Smerter ved albuens udvendige kant (en form for tennisalbue) i forbindelse med tungt løftearbejde under samtidig drejning af underarmen.
- Knæsmerter (dolores genus) i forbindelse med tungt løft i akavet stilling.
- Sprængning af knæskalssene (ligamentum patellae inf.) i forbindelse med løft af meget tung enkeltbyrde.

Det bemærkes, at listen ikke er udtømmende, idet eksemplerne er taget fra konkrete sager.

Ud fra udvalgets tidligere nævnte grundsynspunkt, hvorefter det er vigtigt, at alle skader, der kan henføres til arbejdsforhold, anerkendes som arbejdsskader, har udvalget ønsket, at det skal være muligt i fremtiden at anerkende disse lægefagligt klart dokumenterede skader, selv om sikrede ikke i perioden op til skaden har haft belastende arbejde af den art, der er forudsat i den nye bestemmelse.

På den baggrund er forslaget udformet på en sådan måde, at Erhvervssygdomsudvalget kan indstille, at skaden anerkendes, selv om der ikke har været tale om forudgående belastende arbejde, hvis udvalget under hensyn til de indhentede oplysninger om skadens art finder, at det er overvejende sandsynligt, at skaden skyldes arbejdet.

Der har ikke i udvalget været enighed om modellen. Om de enkelte medlemmers holdning henvises til afsnit 2.2.4.

Om afgørelseskompetencen

Erhvervssygdomsudvalgets rolle

Erhvervssygdomsudvalget har siden 1996 haft til opgave at vurdere, om en pludselig løfteskade kan anerkendes som arbejdsskade. Udvalget har i forbindelse med disse overvejelser i de enkelte sager samlet erfaring, der også er udmøntet i de retningslinier, der lægges til grund i overvejelserne.

Udvalget har i den forbindelse draget nytte af medlemmernes indsigt dels i arbejdsmarkedsforhold, dels i lægefaglig erfaring hvad angår årsager til skaders opståen. Det bemærkes i den forbindelse, at det vil være af stor betydning, at repræsentanter for områder, hvor håndteringsskader især opstår, inddrages i Erhvervssygdomsudvalgets vurderinger.

Forslaget om at indføre håndteringsskader som nyt arbejdsskadebegreb til erstatning for pludselige løfteskader bygger på erfaringerne siden 1996, men udvider samtidig mulighederne for at kunne anerkende pludselige skader.

Det vil derfor være hensigtsmæssigt, at der kan bygges videre på de allerede indhøstede erfaringer. Det kan ske ved, at Erhvervssygdomsudvalget fortsat vurderer sagerne. Erhvervssygdomsudvalget skal efter et par års forløb fremlægge en redegørelse for deres indstillingspraksis, med henblik på afklaring af om der er tilstrækkeligt grundlag for at overlade dette område til administrativ afgørelse uden forelæggelse for Erhvervssygdomsudvalget.

Hvis Erhvervssygdomsudvalget til den tid finder, at sagerne fremover skal behandles i Erhvervssygdomsudvalgets regi kan det overvejes, at lade sagerne behandle i et mindre udvalg, hvis det skønnes hensigtsmæssigt.

Det bemærkes i den forbindelse, at loven indeholder mulighed for, at der i Erhvervssygdomsudvalgets forretningsorden fastsættes regler om nedsættelse af et mindre udvalg.

Om finansieringsmæssig forankring

I dag ligger finansieringen af ydelserne (herunder godtgørelse for mén, erstatning for tab af erhvervsevne, dækning af behandlingsudgifter m.v.) og administrationen (herunder sagsbehandlingen i Arbejdsskadestyrelsen, i Erhvervssygdomsudvalget og i Den Sociale Ankestyrelse) i forbindelse med pludselige løfteskader i Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring (AES). Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring er indstillet på at varetage administrationen af de nye håndteringsskader, jf. model 3. Denne finansieringsmæssige forankring svarer til erhvervssygdommene. Forsikringsselskaberne spiller således ingen rolle i finansieringen af dette område.

I dag forestår forsikringsselskaberne finansieringen af erstatningerne ved ulykker og kortvarige skadelige påvirkninger.

Ved supplement nr. 3 vil de pludselige løfteskader (håndteringsskader) få et mere ulykkeslignende indhold. Det vil derfor være i naturlig overensstemmelse med den nuværende arbejdsdeling mellem forsikringsselskaberne og Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring, om en implementering af supplement nr. 3 afstedkommer, at området overføres til forsikringsselskabernes regi.

På denne baggrund finder man, at finansieringen af erstatningerne i tilknytning til supplement 3 bør overgå til forsikringsselskabernes regi

De skader, der har karakter af bagatelskader (det vil sige, at skaderne alene udløser dækning af sygebehandlingsudgifter), vil i så fald kunne administreres af forsikringsselskaberne på samme måde som ulykkessagerne m.m. i dag. Der vil ligeledes i lighed med ulykkesforsikringsdækningen m.m. være adgang for staten, amterne og kommunerne til at være selvforsikrede.

Udvidelse af det private ulykkesbegreb i en række forsikringsselskaber

En række forsikringsselskaber har for nylig udvidet ulykkesbegrebet på det private forsik-

ringsområde. Det er sket ved, at selskaberne har fjernet elementerne ”af den sikrede vilje uafhængig” og ”udefra kommende” fra begrebet.

Denne udvidelse gælder principielt kun skader på arme og ben, men i hvert fald et selskab har ladet udvidelsen gælde for skader på hele kroppen, altså også skader i ryggen.

Ændringen betyder, at det alene kræves, at skaden sker pludseligt. Det er altså ikke længere nødvendigt, at den, der rammes af skaden, bliver påkørt, skubbet, ramt eller lignende. Det forudsættes dog, at skaden har givet varigt mén, når der er tale om muskel- og senebrist, forvridninger, forstuvninger, forstrækninger og brud.

Udvalget har i sit arbejde været opmærksom på denne udvikling inden for den private ulykkesforsikringsbranche.

Løsningsmodel, der udvider det eksisterende begreb kortvarige skadelige påvirkninger

Der har været arbejdet med følgende tilføjelse til ordlyden i lovens § 9, nr. 2 med henblik på at fjerne det tidsmæssige hul, der efter praksis er mellem ulykker og kortvarige skadelige påvirkninger:

Ved arbejdsskade forstås i denne lov

- 2) *skadelig påvirkninger af højst 5 dages varighed, der skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder dette foregår og som ikke er omfattet af § 9, nr. 1,*

Udvalgt anbefaler følgende tilføjelse: "og som ikke er omfattet af § 9, nr. 1".

Forslag fra Landsorganisationen i Danmark

Udvalget har den 21. februar og 8. marts 2001 modtaget et forslag fra Landsorganisationen i Danmark. Forslaget er optrykt som bilag 8 til betænkningen.

2.2.4. Udvalgets anbefalinger

En række af udvalgets medlemmer har valgt at afgive selvstændige generelle udtalelser. Disse udtalelser er gengivet til slut i dette afsnit.

□ *Ulykkesbegrebet*

En række af udvalgets medlemmer (Dansk Arbejdsgiverforening, SALA, Repræsentanten for Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen, Københavns kommune og Frederiksberg kommune, Finansministeriet, Forsikring & Pension, Justitsministeriet, Socialmi-

nisteriet, Den Sociale Ankestyrelse og Arbejdsskadestyrelsen) anbefaler, at ulykkesbegrebet bevares i den eksisterende form.

Disse medlemmer er af den opfattelse, at det eksisterende ulykkesbegreb i vidt omfang lever op til intentionerne forstået på den måde, at mennesker, der kommer til skade under arbejde ved en pludselig begivenhed, får deres skade anerkendt og dermed mulighed for at få økonomisk kompensation. Udvalget har herved lagt vægt på, at anvendelsen af det eksisterende ulykkesbegreb resulterer i, at skaden anerkendes som en arbejdsskade i mere end 70 % af de anmeldte sager.

Selv om der er tale om et meget gammelt begreb har domstolene og administrativ praksis i de senere år i konkrete sager flyttet grænserne for begrebets rækkevidde. Da begrebets anvendelse som nævnt sker med udgangspunkt i den konkrete hændelse og skadens art, har det været vanskeligt at fortolke den enkelte doms rækkevidde i forhold til andre hændelser, som har medført skade.

□ **Kortvarige skadelige påvirkninger**

Udvalget foreslår, at bestemmelsen ændres til følgende ordlyd:

Ved arbejdsskade forstås i denne lov

- 2) *skadelig påvirkninger af højst 5 dages varighed, der skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder dette foregår og som ikke er omfattet af § 9, nr. 1,*

Udvalget anbefaler således at udvide kortvarige skadelige påvirkning således, at disse påvirkninger ikke kan afvises som arbejdsskader med begrundelsen, at påvirkningen ikke har været tilstrækkelig lang tid.

□ **Håndteringsskader**

En række af udvalgets medlemmer (Forsikring & Pension, Justitsministeriet, Socialministeriet, Den Sociale Ankestyrelse og Arbejdsskadestyrelsen) anbefaler følgende formulering af en ny bestemmelse om håndteringsskader til afløsning for den nuværende bestemmelse om pludselige løfteskader.

"Ved pludselige håndteringsskader forstås muskel-, nerve-, sene- og leddskader, der opstår i umiddelbar tilknytning til arbejde i akavet stilling, når skaden er forårsaget af arbejde bestående af håndtering af genstande, mennesker og andre levende væsener, eller de forhold hvorunder dette foregår. Det forudsættes, at der har været tale om belastende arbejde i mindst 1 år.

Der kan ses bort fra betingelsen om, at der skal have været tale om sådant arbejde i mindst 1 år, når det er overvejende sandsynligt, at skaden skyldes dette arbejde."

Modellen indebærer, at det eksisterende løfteskadebegreb afskaffes og erstattes med et bredere håndteringsbegreb, der omfatter løft og skub samt træk. Modellen indebærer

videre, at der i forhold til "pludselige løfteskader" i det nye skadebegreb lægges mere vægt på den skadeudløsende håndtering uden at det eksisterende krav om forudgående belastende arbejde opgives.

Begrebet får dermed en større karakter af en ulykkeshændelse, og det er disse medlemmers opfattelse, at det vil medvirke til at løse en del af de kritikpunkter af arbejdsskadebegrebet, der er rejst. Der er samtidig sat et almindeligt krav til bevis i det foreslåede håndterings-skadebegreb, hvor det ved pludselige løfteskader var et krav, at skaden udelukkende eller i overvejende grad måtte anses for at være forårsaget af løftarbejdet. Det er ikke med formuleringen "overvejende sandsynligt" i stk. 2 tanken at svække beviskravet i stk. 1 "forårsaget af."

Det er valgt at afgrænse gruppen af personer, der er omfattet af modellen, da skaderne, som er omfattet af forslaget også vil kunne opstå uden kendt ydre årsag. Det er foreslået, at der sættes en vejledende retningslinje for det forudgående løftarbejde ved håndtering af genstande på ca. 1 ton dagligt. Ved håndtering af mennesker har udvalget peget på en vejledende norm på ca. 15 forflytninger dagligt. Anerkendelse kræver således, at håndtering af mennesker har været en væsentlig del af sikredes arbejde. Der lægges med de foreslåede retningslinjer op til en mere lempelig praksis end den, der i dag følges ved administrationen af pludselige løfteskader.

Den foreslåede bestemmelses 2. led er ment som en sikkerhedsventil, der kan opfange sager, hvor der er en overvejende sandsynlighed for, at skaden skyldes arbejdet. Der kan i disse sager ses bort fra kravet om, at sikrede skal have haft belastende arbejde i 1 år forud for skaden.

Efter forslaget kræver anerkendelse af de foreslåede håndteringsskader efter 1. og 2. led, at sagen har været forelagt for Erhvervssygdomsudvalget, der fastlægger den nærmere praksis for anerkendelse. Udvalget kan i den forbindelse bygge videre på sine erfaringer fra sagerne om pludselige løfteskader. Udvalget forudsættes i løbende af en kortere årrække, at melde ud om anerkendelsespraksis.

Disse medlemmer (på nær Forsikring & Pension) vil ikke udelukke, at modellen, der er præsenteret af Landsorganisationen i Danmark, vil kunne bruges som grundlag for at skabe et nyt arbejdsskadebegreb for pludselige skader, der opstår under arbejde. Disse medlemmer finder samtidig, at det nærmere indhold af modellen er uklart, og at den rejser en række generelle spørgsmål om arbejdsskadeområdet indretning, der må afklares, før der kan arbejdes videre med modellen, og at en sådan afklaring ikke vil kunne ske inden for udvalgets ramme.

Socialministeriets og Arbejdsskadestyrelsens medlemmer af udvalget har tilkendegivet, at sager om håndteringsskader kan behandles i Arbejdsskadestyrelsen uden at blive forelagt for Erhvervssygdomsudvalget. Disse medlemmer har peget på, at det vil give en hurtigere og smidigere sagsbehandling.

Det anbefales, at det fremover bliver forsikringselskaberne, som skal stå for den finansieringsmæssige forankring af det foreslåede håndteringsbegreb på samme måde som ved det nuværende ulykkesbegreb og kortvarige skadelige påvirkninger.

- *Udtalelse fra Dansk Arbejdsgiverforening, Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger, repræsentanten for Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen, Københavns kommune og Frederiksberg kommune*

En række af udvalgets medlemmer (Dansk Arbejdsgiverforening, Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger, repræsentanten for Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen i Danmark, Københavns kommune og Frederiksberg kommune) kan ikke støtte den foreslåede model.

Det skal indledende bemærkes, at disse medlemmer ser det nuværende ulykkesbegreb som velfungerende, men ikke har modsat sig en drøftelse af problemer rejst af andre medlemmer. Det skal i denne forbindelse bemærkes, at baggrunden for udvalgets nedsettelse har været en fra især fagbevægelsen rejst kritik af det nuværende ulykkesbegreb. Udvalget har brugt store ressourcer på at afgrænse og identificere de nærmere problemer, der sigtes på i denne kritik som grundlag for en nærmere drøftelse herom.

Det må dog konkluderes, at det ikke er lykkedes at nå frem til en fælles forståelse af problemernes nærmere indhold og omfang. Det skal ses i lyset af, at LO meget sent i forløbet tilkendegav, at LO's ønsker til en løsning af problemer ikke ville kunne ske gennem de modeller, som udvalget havde arbejdet med. Det forslag, som LO herefter har forelagt for udvalget er fremkommet så sent, og i tilslutning hertil bryder med centrale principper inden for den nuværende arbejdsskadelov, og dermed ikke er i overensstemmelse med udvalgets hidtidige arbejdsgrundlag, til at det har kunne realitetsbehandles af udvalget.

Ovenstående medlemmer skal beklage, at udvalget ikke har kunne nå til enighed om en fælles anbefaling på trods af udvalgets meget omfattende arbejde.

Det skal påpeges, at arbejdsskadeloven grundlæggende er kendetegnet som en erstatningslov med ubegrænset erstatningsansvar på et objektivt grundlag for arbejdsgiver og med meget høje ydelser set i forhold til andre sociale ydelser. Loven bygger derfor på et krav om årsagssammenhæng mellem arbejdet og skade, der kan dokumenteres på videnskabeligt eller andet anerkendt fagligt grundlag. Samtidig er arbejdsskadeloven en del af det sociale sikringssystem, og dens udvikling og nærmere indhold må ses i lyset heraf.

For så vidt angår forslagets supplement 3 er det i sin udformning netop kendetegnet ved en betydelig mangel på faglig dokumentation for årsagssammenhæng, hvilket særligt er udtalt for så vidt angår fastsættelsen af det forudgående dagligt belastende håndteringsarbejde og bevisstyrkekravet.

Dernæst indeholder supplementet en række uklarheder og mangler, der især gør sig gældende vedrørende den foreslåede udvidelse med hensyn til træk og skub. Der er for eksempel ingen operationelle angivelser af, hvordan det forudgående dagligt belastende håndteringsarbejde med træk og skub skal vurderes. Der udestår fortsat et arbejde med præciseringer samt en række spørgsmål om bestemmelsens omfang.

Samlet set er supplementet ikke en tilfredsstillende færdigarbejdet form, men det har for ovenstående medlemmer været udsigtsløst og ikke muligt inden for de fastsatte tidsmæssige rammer, at afslutte drøftelserne herom.

Det skal bemærkes, at ovenstående medlemmer anerkender, at der er en række dokumenterede problemer i forhold til den nuværende pludselige løfteskadebestemmelse, som anført i Erhvervssygdomsudvalgets afrapportering til Folketingets Socialudvalg. Den nuværende bestemmelse omkring pludselige løfteskader har således været for restriktiv i disse tilfælde med hensyn til skader med klar og veldokumenteret årsagssammenhæng og ovenstående medlemmer kan anbefale, at dette problem søges løst - ad modum forslagets supplement 3, 2. led - i den nuværende bestemmelse om pludselige løfteskader.

□ *Udtalelse fra Finansministeriet*

Udvalgsmedlemmet, repræsenterende Finansministeriet, finder på samme måde som foranstående medlemmer, at konsekvenserne af supplement 3, blandt andet administrativt og økonomisk, ikke er afklaret i en sådan grad, at der er grundlag for at anbefale et sådant supplement til ulykkesbegrebet.

Dette medlem kan tilslutte sig anbefalingen af, at den restriktive anvendelse af bestemmelsen omkring pludselige løfteskader løses i relation til den nuværende bestemmelse om pludselige løfteskader ad modum 2. led i forslaget til supplement 3.

□ *Udtalelse fra Landsorganisationen i Danmark (LO) samt Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd (FTF)*

LO og FTF ønsker et arbejdsskadesbegreb, hvor skader med direkte årsagssammenhæng med arbejdet og de forhold hvorunder det foregår, skal anerkendes.

Vi ønsker dermed den eksisterende ramme for anerkendelse af arbejdsskader udvidet.

Dette vurderes ikke at kunne ske inden for det eksisterende ulykkesbegrebs ramme eller de løsningsmodeller, som Arbejdsskadeudvalget har forhandlet.

Vi har nøje fulgt og bidraget til Arbejdsskadeudvalgets overvejelser om forslag til løsningsmodeller. Det er LO's og FTF's opfattelse, at det foreliggende supplement 3 isoleret set er en ganske god løsning på visse af de kritikpunkter, som er rejst vedrørende pludselige løfteskader. For så vidt angår supplement 3, 1. led, må det konstateres, at visse personer ikke vil være omfattet som følge af kravene om forudgående belastende håndteringsarbejde.

Vi finder også, at supplement 3, 2. led, åbner nye perspektiver. Efter bestemmelsens 2. led vil der således være mindre fokus på omstændighederne ved hændelsen og større vægning af årsagssammenhængen - det vil sige, om der er en relevant påvirkning, som skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder det foregår.

Tilsvarende synes der at være fundet en god løsning for så vidt angår problemet med den nedre tidsgrænse ved skadelig påvirkning.

Med udgangspunkt i dette supplement 3, og et i øvrigt uantastet ulykkesbegreb, vurderer LO og FTF imidlertid, at følgende er eksempler på skader, som fortsat ikke vil være fuldt omfattet. LO og FTF ønsker, at disse eksempler på skader skal omfattes:

- Arbejdsskader opstået ved pludselige eller kortvarige belastninger som følge af tunge løft og belastende håndteringer.
- Arbejdsskader som følge af nedspring og forcering af forhindringer.
- Arbejdsskader som følger af træning, øvelse og anden fysisk udfoldelse, som er et led i arbejdet.
- Arbejdsskader som følger af pludselige og kortvarige psykisk belastende påvirkninger.

Såfremt disse skader skal kunne anerkendes, er det som nævnt vores vurdering, at der må indføres et skadesbegreb, hvor der er fokus på den konstaterede skade samt den relevante årsagssammenhæng mellem skaden og arbejdet.

LO og FTF ønsker derfor, at det af LO fremlagte forslag om et nyt skadesbegreb bliver fremmet. Skadesbegrebet vil efter forslaget omfatte pludselige og kortvarige påvirkninger og forslaget omfatter ikke ændringer af bestemmelsen om erhvervssygdomme.

Forslaget er optrykt som bilag 8 til betænkningen.

□ Udtalelse fra Økonomiministeriet, Finanstilsynet

Finanstilsynet har i kraft af sine tilsynsmæssige opgaver i forhold til forsikringsbranchen og Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring deltaget som sagkyndig på dette felt i udvalgsarbejdet.

Forslagene vedrører kun indirekte tilsynets ansvarsområde, hvorfor tilsynet ikke ønsker at udtale sig om de i udvalget fremlagte forslag.

□ Udtalelse fra Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring

Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring har deltaget i udvalgets arbejde med henblik på at vurdere administrative konsekvenser af beslutningerne. Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring varetager administration for arbejdsmarkedets parter.

For så vidt angår den politiske stillingtagen til beslutningsforslagene henholder Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring sig til udmeldingerne fra arbejdsmarkedets parter.

□ Udtalelse fra Arbejdsministeriet, Arbejdstilsynet

Arbejdsministeriet, repræsenteret af Arbejdstilsynet, har deltaget i udvalgsarbejdet med det formål at sikre, at viden om forebyggelsesaktiviteter er repræsenteret i udvalget.

Arbejdstilsynet har medvirket blandt andet ved vurderingen af, hvorledes pludseligt opståede skader uden kendt årsag kunne bedømmes i forhold til skader forårsaget af en kendt årsag. Ligeledes har udvalget fået information om, hvilke årsagsfaktorer, der inddrages i forebyggelsen af skader, der skyldes skub og træk.

Arbejdstilsynet har ikke fundet det rigtigt at gå ind i en politisk vurdering af, hvilke løsningsmodeller, der imødekommer de synspunkter, der ligger til grund for den nuværende administration af anerkendelse af arbejdsulykker og den eventuelle kritik, som har været fremført af gældende praksis.

Arbejdstilsynet har afventet udvalgets stillingtagen til de drøftede løsningsmodeller for derefter at vurdere, om anvendelsen af en sådan administrativ praksis vil få betydning for det forebyggende arbejde.

Man må konstatere, at der ikke har kunnet skabes en bred enighed om en løsningsmodel, og Arbejdstilsynet finder det som overfor anført ikke rigtigt at votere for en enkelt model.

Arbejdstilsynet finder det ikke hensigtsmæssigt at forsøge at fastslå en bestemt ulykkesdefinition som resultat af udvalgsarbejdet, da der, - selv om det er sket meget sent, er rejst en diskussion herom. En diskussion har på grund af det meget sene tidspunkt for fremkomsten af Landsorganisationen i Danmarks henvendelse herom, ikke kunnet gennemføres.

Arbejdstilsynet forventer, at udvalgets synspunkter på de tre løsningsmodeller refereres uden stillingtagen til den endelige anvendelse. Arbejdstilsynet har derfor heller ikke bemærkninger om den fremtidige tilrettelæggelse af administrationen m.v.

Arbejdstilsynet finder, at de forslag om en forøget aktivitet med henblik på at få en forskningsbaseret belysning af problemer i arbejdsskadeområdet, betænkningen indeholder, er positive.

□ ***Erhvervssygdomme***

Udvalgets kommissorium lægger ikke direkte op til overvejelser om rækkevidden af lovgrundlaget for anerkendelse af erhvervssygdomme, og udvalget har ikke i forbindelse med en afgrænsning af ulykkesbegrebet fundet anledning til at overveje forslag til ændringer på erhvervssygdomsområdet.

□ *Sportsskader*

Udvalget har ikke fundet grundlag for at lovgive særskilt for skader opstået i forbindelse med professionel idræt.

Supplement nr. 3 vil kun i beskedent omfang finde anvendelse for sportsskader.

□ *Udvidelse af det private ulykkesbegreb*

Udvalget har ikke fundet grundlag for at følge de udvidelser af ulykkesbegrebet, som forsikringsselskaberne for nylig har valgt at indføre i deres policer uden for arbejdsskadeområdet.

Uden for arbejdsskadeområdet bestemmer det enkelte forsikringsselskab selv indholdet af policen og dermed også det produkt, som selskabet stiller til rådighed for interesserede forsikringstagere, og det sker i konkurrence med andre selskaber.

Arbejdsskadeområdet er indrettet på en anden måde.

Lov om sikring mod følger af arbejdsskade udgør en police, der fastlægger forsikringsvilkårene. Der er tale om en lovpligtig forsikring, som arbejdsgiveren skal tegne for at dække de risici, som de ansatte måtte komme ud for, og arbejdsgiveren kan ikke ændre forsikringsvilkårene.

Udvalget er af den opfattelse, at det er vigtigt stadig at præcisere, at arbejdsskader kun kan anerkendes, hvis det sandsynliggøres, at der er en årsagssammenhæng mellem arbejdet og skaden.

Dette princip betyder endvidere, at arbejdsgivere motiveres til at forbedre arbejdsmiljøet for så vidt muligt at nedsætte antallet af skader.

2.3. Overvejelser om administration og styring af arbejdsskadeområdet

Udvalgets andet hovedtema er administrationen og styringen af arbejdsskadeområdet, herunder om den fremtidige udvikling på området kan ske i større samspil med interessenterne.

Udvalget har i kapitel 4 beskrevet den nuværende administration og styring af området, og det er beskrevet i hvilket omfang udviklingen sker i samspil med interessenterne, herunder den nuværende brugerindflydelse.

Udvalget er af den opfattelse, at ændringer af finansieringen af udgifterne ved arbejdsskader falder uden for kommissoriet. Det vil sige, at forsikringsselskaberne fortsat finansierer udgifterne ved ulykker og kortvarige skadelige påvirkninger, og at Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring fortsat finansierer udgifterne ved erhvervssygdomme og pludselige løfteskader.

For en ordens skyld bemærker udvalget, at de i kapitel 3 foreslåede supplementer til ulykkesbegrebet kan indebære, at en række skader flyttes fra finansiering af Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring som pludselige løfteskader til finansiering af forsikringsselskaberne som ulykker.

Udvalget har i fortsættelse af overvejelserne i tidligere udvalg overvejet nye administrations og styringsmodeller.

Den ene model er overvejet i lyset af, at erhvervssygdomme og pludselige løfteskader nu er henlagt til Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring, der er frigjort for den politiske kontraktstyring via Socialministeriet. Modellen ville indebære, at arbejdsmarkedets parter ville blive inddraget på en meget direkte måde i styringen og administrationen af den resterende del af arbejdsskadeområdet.

Den anden model ville indebære, at Arbejdsskadestyrelsen bevares som en statslig administration, der er en del af Socialministeriet, men med en styrelse eller et råd, sammensat af arbejdsmarkedets parter. Styrelsen skulle – på en måde, der i et vist omfang kan sammenlignes med styrelsen i Danmarks Statistik – have visse rådgivende opgaver, der nærmere skulle fastlægges under hensyn til arbejdsskadeområdets særlige karakter. Det er en forudsætning for udvalgets overvejelser, at styrelsen eller rådet ikke skal have opgaver i forbindelse med og ansvar for afgørelsen i de konkrete sager.

I forbindelse med overvejelserne om eventuelle ændringer af styringen og administrationen af området, drøftede udvalget spørgsmålet om at dele Arbejdsskadestyrelsen op i enheder med hver sit geografiske område, idet ministeriet oplyste, at det indgik som en mulighed i ministeriets løbende generelle overvejelser om administrationen på det sociale område. Det var en forudsætning, at en sådan regional opdeling skete i statslig regi.

Udvalgets anbefaling

Udvalgets drøftelser har ikke medført ønsker om at ændre administrationen og styringen af arbejdsskadeområdet. Udvalget er derfor af den opfattelse, at der ikke på det foreliggende grundlag er anledning til at foreslå ændringer i administrationen og styringen af arbejdsskadeområdet.

Udvalget har samme opfattelse hvad angår spørgsmålet om en regionalisering i statsligt regi af Arbejdsskadestyrelsen.

Udvalget er opmærksom på, at de 2 styrelser på området i de senere år har taget forskellige initiativer for at synliggøre arbejdsskadespørgsmål og inddrage brugere og interessenter i vid forstand. Udvalget er enig om, at disse initiativer bør fortsætte.

Udvalget finder i denne sammenhæng, at de 2 følgegrupper i Arbejdsskadestyrelsen er vigtige elementer og foreslår, at grupperne lovfæstes. Det bør efter udvalgets opfattelse ske på en sådan måde, at det fastholdes, at grupperne alene har rådgivende opgaver til

støtte for administrationen for at fremme kvaliteten i sagsbehandlingen og forbindelsen til interessenterne. Der er således ikke tale om grupper med ansvar for sagsbehandlingen eller styrelsens almindelige drift.

2.4. Overvejelser om andre spørgsmål, herunder forskningsaktiviteter på arbejdsskadeområdet

Kommissoriet for udvalget nævner, at ”Udvalget kan ... tage andre spørgsmål op af betydning for arbejdsskadeområdet, herunder vurdering af forskningsaktiviteterne på området ...”

På den baggrund har udvalget i kapitel 5 overvejet arten og omfanget af forsknings- og undersøgelsesaktiviteter, som kunne være nyttige for at skabe forbedrede muligheder for at belyse sammenhænge mellem skader og arbejdsforhold for derved at skabe forudsætninger for en bedre sagsbehandling og bidrage til større viden om arbejdsmiljøforhold. Udvalget har i den forbindelse tillige overvejet i hvilken sammenhæng aktiviteterne i givet fald kunne tilrettelægges i forhold til andre myndigheder og organer på området.

Af kapitel 5 fremgår, at den generelle arbejdsmiljøforskning foregår uden for arbejdsskadeområdet regi, nemlig i Arbejdsmiljøinstituttet og i de arbejdsmedicinske klinikker.

På arbejdsskadeområdet er der enkelte konkrete forskningsaktiviteter, blandt andet Ph. D. projekter om pludselige løfteskader og arbejdsbetinget håndeksem.

Videre fremgår, at Arbejdsskadestyrelsen bidrager med både interne og eksterne statistiske oplysninger, der blandt andet bruges i forebyggelsesøjemed.

Endelig redegøres der for, at egenforskning i Arbejdsskadestyrelsen kun kan have et begrænset omfang på grund af institutionens ikke forskningsmæssige karakter.

Udvalgets anbefalinger

Arbejdsskadestyrelsen bør efter udvalgets opfattelse i højere grad synliggøre forsknings- og undersøgelsesarbejdet med det sigte at skaffe generel viden om skader og sygdomme, som muligvis skyldes arbejdsforhold.

De informationer, som er opsamlet i styrelsens statistikregister bør udnyttes til at skabe ny viden, der kan supplere vidensgrundlaget for det brancherettede forebyggelsesarbejde i den eksisterende organisation.

Det kan efter udvalgets opfattelse ske i samarbejde med andre, når der er tale om spørgsmål, som kun kan belyses og vurderes i mere generelle sammenhænge, og det kan ske på styrelsens eget initiativ hvad angår mere specifikke sammenhænge, hvor undersøgelser og vurderinger må formodes at kunne finde udtryk direkte i sagsbehandlingen.

Udvalget finder, at styrelsen ikke bør tage selvstændige initiativer til mere grundlæggende forskning. Styrelsens ønsker bør her søges gennemført ved at få andre til at tage hensyn til styrelsens mere konkrete ønsker som led i den større helhed.

Det forudsætter, at Arbejdsskadestyrelsen søger at holde sig orienteret om forskningen på relevante områder for at i tide at kunne præsentere styrelsens ønsker og derved skabe muligheder for samarbejde. Som led i en større synlighed i styrelsen bør opgaver i forbindelse med forskningsopgaver samles hos en enkelt eller enkelte medarbejdere.

Den samlede viden på dette område bør forankres centralt for eksempel i Arbejdsmiljøinstituttet, således at ajourførte forskningsresultater til enhver tid er tilgængelige på instituttets hjemmeside.

Det vil i den forbindelse være vigtigt, at Arbejdsskadestyrelsen arbejder på at skabe en løbende kontakt med forskningsmiljøer, ligesom det vil være ønskeligt, at styrelsen kunne blive repræsenteret i organer, der i denne sammenhæng er relevante, for eksempel Arbejdsministeriets forskningsudvalg og Arbejdsmiljøinstituttets bestyrelse.

Arbejdsskadestyrelsen er i september 2000 blevet medlem af Arbejdsministeriets forskningsudvalg.

Arbejdsministeriets forskningsudvalg skal blandt andet overveje mulighederne for at skabe en bedre infrastruktur for arbejdsmiljøforskning og for at skabe en bedre koordination af forskningen. Udvalget skal i denne forbindelse blandt andet beskrive perspektiver i udviklingen af balancen i grundstrukturen med grundforskning især på universiteterne, strategisk anvendt sektorforskning blandt andet på Arbejdsmiljøinstituttet og epidemiologisk forskning blandt andet på de arbejdsmedicinske klinikker.

I betænkningen fra forskningsudvalget anbefales det blandt andet, at der nedsættes et permanent strategisk forskningsudvalg, som skal udpeges af Arbejdsministeren. Det strategiske forskningsudvalg skal blandt andet udstikke retningslinjerne for arbejdsmiljøforskningen i Danmark. På forskningsudvalgets møde i januar 2001 anbefalede udvalget, at Arbejdsskadestyrelsen bliver regulært medlem af det strategiske forskningsudvalg. Arbejdsskadeudvalget tilslutter sig denne indstilling til Arbejdsministeren.

Udvalget har endelig i **kapitel 6** beskrevet skadebegreberne i en række andre lande. Det er især de norske og schweisiske erfaringer, der har dannet grundlaget for supplementerne 1 og 2, der er beskrevet i kapitel 3.

Kapitel 3

Skadebegreberne

3.1. Beskrivelse af nuværende skadebegreber og udvikling heraf

I den gældende lov om sikring mod følger af arbejdsskade, jf. lovbekendtgørelse nr. 943 af 16. oktober 2000, findes der 4 arbejdsskadebegreber efter lovens § 9:

Ved arbejdsskade forstås i denne lov

- 1) *ulykkestilfælde, der skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder dette foregår,*
- 2) *skadelig påvirkninger af højst 5 dages varighed, der skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder dette foregår,*
- 3) *pludselige løfteskader, jf. § 9a, og*
- 4) *erhvervssygdomme, jf. § 10.*

3.1.1. Ulykkestilfælde

Lov om sikring mod følger af arbejdsskade definerer ikke, hvad der skal forstås ved en ulykke.

Praksis ved administrative afgørelser og ved domstole i mere end 100 år har lagt til grund, at en ulykke defineres således:

”En udefra kommende eller virkende, af den forsikredes vilje uafhængig, pludselig indtrædende begivenhed, der har skadelig påvirkning af pågældendes helbredstilstand til følge”, jf. 3. kommenterede udgave af arbejdsskadeforsikringsloven ved Ole Behn og Viggo Bertram, 1997, side 113.

Fra 1993 har Den Sociale Ankestyrelse benyttet følgende definition, der er lagt til grund i den senere nævnte højesteretsdom:

”En tilfældig af den sikredes vilje uafhængig, pludselig udefra kommende indvirkning på legemet, som har en påviselig beskadigelse af dette til følge”.

Den sproglige forskellighed i definitionerne dækker ikke over nogen indholdsmæssig forskel.

Der er tale om et juridisk/lægeligt begreb. Det betyder, at der baseret på lægefaglig viden skal kunne konstateres en skade, og denne skade skal kunne antages at være opstået som følge af de påvirkninger, der var til stede i det øjeblik skaden opstod. Der skal således være årsagsforbindelse mellem skade og påvirkning.

Højesteret har i en dom fra 1993, UfR93.226H, taget stilling til ulykkesbegrebets indhold. Retten præciserede, at det var begrebet, der anvendes i den private ulykkesforsikring, som lægges til grund ved behandlingen af arbejdsskadesager.

Sagen drejede sig om en mand, der skulle løfte en 100 kg tung maskindel op på en conveyorbane sammen med 3 kolleger. Arbejdsprocessen – løftet – forløb som planlagt, men pludselig mærkede sikrede et knæk i ryggen og en voldsom lændesmerte, og han måtte opgive at deltage i løftet. Efterfølgende blev han opereret for diskusprolaps.

Østre Landsret fandt, at der var tale om et ulykkestilfælde. Landsretten udtalte, at det måtte lægges til grund, at sikrede udførte sit arbejde på en ikke usædvanlig måde, da han sammen med tre arbejdskolleger løftede et tungt metalstativ, og at der under dette løft opstod et ”knæk” i sikredes ryg, der bevirkede en pludselig ændring af hans helbredstilstand. At løftet og den hermed forbundne u hensigtsmæssige arbejdsstilling var den udløsende faktor for sagsøgerens ryglidelse fandt støtte i en speciallægevurdering, ligesom det var Retslægerådets opfattelse, at hændelsen direkte forårsagede rygskaden. Arbejdsskaden fandtes på denne baggrund at udgøre et ulykkestilfælde omfattet af arbejdsskadesikringslovens § 9, nr. 1.

Senere ændrede Højesteret dommen til afvisning som et ulykkestilfælde.

Dommen blev kommenteret af højesteretsdommer Jørgen Nørgaard, og der blev i kommentaren henvist til, at et ulykkestilfælde i relation til den private ulykkesforsikring er ”en tilfældig af den forsikredes vilje uafhængig, pludselig udefra kommende indvirkning på legemet, som har påviselig beskadigelse af dette til følge”.

Sagsøgers advokat havde under sagen gjort gældende, at arbejdsskadesikringslovens begreb ”ulykkestilfælde” skulle forstås uafhængigt af fastlæggelsen af det tilsvarende begreb i den private ulykkesforsikring. Nørgaard henviste til, at dette synspunkt har støtte i en betænkning fra 1887, men at man havde opgivet den tanke, at der i lovens forstand foreligger et ulykkestilfælde, selv om det ikke er en udefra kommende faktor, der forårsager forringelsen af arbejdstagerens helbredstilstand – og således har antagelsen været siden.

Højesteret fandt det herefter nærliggende at undersøge, om der forelå et ulykkestilfælde i den private ulykkesforsikrings forstand. Eftersom de fire mænd, der løftede maskindelen, fik sat præcis den arbejdsproces i gang, som de ønskede at sætte i gang, eftersom processen – indtil sikredes ryg ”brød sammen” – forløb præcis, som de fire mænd ønskede, at den skulle forløbe, og eftersom der ikke indtrådte nogen pludselig udefra kommende indvirkning på sikredes legeme, kunne man ikke komme til det resultat, at der forelå et ulykkestilfælde i den private ulykkesforsikrings forstand.

Selvom der var fundet eksempler på, at Ankestyrelsen havde benyttet en ret vidtstrakt fortolkning af ”pludselig udefra kommende indvirkning på legemet”, forekom det dog ikke muligt at nå til, at der i den foreliggende sag forelå et ”ulykkestilfælde”. Nørgaard afsluttede med en bemærkning om, at det ikke gik galt for sikrede ved løftet, fordi noget udefra ”slog til”, det gik galt for sikrede, fordi han ikke selv ”slog til”.

Dette ulykkesbegrebs anvendelse fører til, at ca. 72 procent af alle anmeldte tilfælde anerkendes som arbejdsulykker.

Dette tal skal også ses i lyset af, at der i antallet af afviste sager indgår sager, der afvises af såkaldte retlige grunde. Som eksempler herpå kan nævnes afvisning, fordi skadelidte var selvstændig erhvervsdrivende eller fordi skaden skete på vej til eller fra arbejde. Hertil kommer et antal sager, der bortfalder, fordi sikrede ikke ønsker, at sagen viderebehandles.

Ulykkesbegrebets anvendelse

Begrebet som det lige er defineret anvendes ved vurderingen af alle sager om ulykker, der anmeldes.

Det betyder, at det i alle ulykkesskader skal vurderes, hvad der skete, og hvorfor det skete. Eller sagt på en anden måde skal det overvejes, om der er en skade, og hvorfor denne skade indtraf.

Det gælder håndværkeren, der under arbejde rammes af et bræt på armen, der brækker, og det gælder sygehjælperen, der under arbejde glider på et glat gulv og slår halebenet, og det gælder den ansatte i en socialforvaltning, der falder ned ad en trappe og brækker hoften. Det gælder også håndværkeren, der får en muskelforstrækning i overarmen, da han løfter sin værktøjskasse, eller sygehjælperen som skal rette på en pude og får smerter i ryggen.

Højesteretsdommer Nørgaards kommentar, jfr. foran, viser, hvilke elementer i et skadesforløb der indgår i vurderingen af, om der er tale om et ulykkestilfælde. Disse elementer kan derfor principielt anvendes ved vurderingen af alle ulykkesager uanset deres art.

Det betyder, at der først skal ses på, om den igangsatte arbejdsproces var den, som sikrede ønskede; derefter om processen indtil skaden skete forløb, som sikrede ønskede det; og endelig om der indtrådte en udefra kommende påvirkning på sikredes legeme, der kan forklare skaden.

Der skal således være årsagsforbindelse mellem skaden og det der skete. Der skal altså være en udefra kommende årsag, der kan forklare at skaden skete, og at det netop er den type skade der indtraf. Man kan sige, at årsagen skal være relevant.

I eksemplet om håndværkeren, der rammes af et bræt, er det fuldt forklarligt, at han får en skade i armen. Hvis han samtidig anmelder en skade i det ene ben, er der ikke grund til at antage, at der er årsagsforbindelse.

Der stilles ikke specielle krav til beviset. Det er dansk rets almindelige regler der gælder og der skal i den forbindelse naturligvis være lægefaglig dækning for, at skaden er relevant i forhold til hændelsen, således som den er beskrevet, jf. at der er tale om et juridisk/lægeligt begreb.

Vurderingen er ikke vanskelig i de klare ulykkestilfælde, som for eksempel håndværkeren, der rammes af et bræt. Det betyder, at kravet til bevis for årsagssammenhængen er meget lille i dette tilfælde. Det samme gælder når sygehjælperen glider på et glat gulv og slår

halebenet, eller når socialmedarbejderen falder ned ad trappen og brækker hoften. I sådanne sager er der ikke tvivl om udfaldet.

Der er heller ikke tvivl om udfaldet i sagen med håndværkeren, der får en muskelforstrækning ved at løfte sin værktøjskasse. Han sætter selv løfteprocessen i gang, og indtil skaden opstår forløber processen som han ønsker det, og der er ikke noget udefra kommende, der har indvirkning på hans legeme. Der er således ikke tale om tale om en ulykke.

Der er heller ikke tvivl om udfaldet i sagen med sygehjælperen, som får ondt i ryggen, da hun retter på puden. Hun sætter selv den ønskede arbejdsproces i gang, og indtil skaden sker forløber processen som hun ønsker det, og der er ikke nogen udefra kommende påvirkning som skader hendes legeme.

I næsten alle sager er det forholdsvis let at bevise, om arbejdsprocessen blev sat i gang som ønsket, og det er også forholdsvis let at bevise, om processen forløb som ønsket indtil skaden skete, og i de fleste tilfælde er det ligeledes let at bevise, om der er noget udefra kommende, som kan forklare skaden.

Der er imidlertid nogle sager, hvor der kan være tvivl om der er noget udefra kommende, som kan forklare, at der opstår en skade.

I praksis – både domspraksis og administrativ praksis - er det især tilfældet i forbindelse med skader, der efter deres art også kan opstå uden kendt årsag. Der er især tale om muskel- og ledskader ved løftarbejde.

Ulykkesbegrebet anvendes i disse sager, men der var et ønske om, at flere tilfælde kunne anerkendes. Derfor blev ulykkesbegrebet i 1996 suppleret med et nyt arbejdsskadebegreb – de pludselige løfteskader. Dette supplements rækkevidde begrænses imidlertid ved nogle betingelser både i selve lovbestemmelsen, og i den praksis der er udviklet med baggrund i Erhvervssygdomsudvalgets behandling af disse sager.

Det nye arbejdsskadebegrebs særlige begrænsninger betyder, at der fortsat er behov for at afklare ulykkesbegrebets udstrækning ved nogle typer af skader.

Der er i betænkningen redegjort for praksis på ulykkesområdet med udgangspunkt i forskellige skadetyper. Forståelse for hvad der indgår i den samlede vurdering og dermed forståelse for ulykkesbegrebets udstrækning er især vanskeligt i sager, hvor der er tale om løft/håndtering af levende væsener.

I den forbindelse kan der henvises til Lærebog i erstatningsret, 4. udgave, 1999 ved Bo von Eyben og Hans Henrik Vagner, side 251, 4. udgave 1999. Her nævnes det, at anvendelsen af kriterierne i ulykkesdefinitionen især har givet anledning til problemer i forbindelse med muskel- og ledskader i forbindelse med løftarbejde i akavede stillinger, der kun anerkendes som ulykkestilfælde, hvis der foreligger en uventet ydre påvirkning, som afviger fra normale arbejdsprocesser.

Tilsvarende er forståelsen for, hvad der indgår i den samlede vurdering, vanskelig ved pludseligt opståede psykiske skader efter trusler om vold eller lignende voldsomme situationer, man overværer.

3.1.1.1. Ulykkesdefinitionens enkelte elementer

Ulykkesbegrebet består af en række elementer, der skal vurderes i forbindelse med spørgsmålet om en hændelse kan betragtes som et ulykkestilfælde.

De enkelte elementer i ulykkesdefinitionen er:

1) "*En tilfældig*" *indvirkning*

Dette element har efter praksis mindre selvstændig betydning og anses for at være en del af elementet om, at hændelsen skal være uafhængig af sikredes vilje. Det er således givet, at en hændelse, som sikrede selv har sat i gang for at beskadige sig bevidst, ikke kan anerkendes som et ulykkestilfælde, da en sådan hændelse hverken kan anses for at være tilfældig eller af den sikredes vilje uafhængig.

2) "*Af den sikredes vilje uafhængig*"

Efter administrativ praksis anvendes dette krav alene til at afskære forsætlig legemsbeskadigelse, altså tilfælde, hvor sikrede selv har sat hændelsen i gang for at komme til skade. I praksis forekommer forsætlig legemsbeskadigelse uhyre sjældent.

Elementet har dog betydning i sager med selvmord. Hvis der skulle være tvivl, om hændelsen er sket ved et selvmord eller ved en hændelig begivenhed, gælder der en formodning i praksis for, at hændelsen er sket som følge af en dækningsberettiget hændelig begivenhed. Dette kan bl.a. være tilfældet, hvis der er tvivl om sikrede faldt eller sprang overbord fra et skib.

Det kan endvidere nævnes, at selv om det må anses for sandsynliggjort, at der har været tale om et selvmord, har der i praksis alligevel været anerkendt enkelte selvmord som ulykkestilfælde. Dette er sket ud fra betragtninger om, at arbejdets forhold har været en væsentlig årsag til, at sikrede tog sig eget liv.

3) "*Pludselig*"

Efter ulykkesdefinitionen er det et væsentligt krav, at hændelsen er indtruffet pludseligt – altså inden for et kort tidsrum, for eksempel i form af et fald, slag, vrid eller snit. Dette adskiller således ulykker tidsmæssigt fra de andre arbejdsskadebegreber: kortvarig skadelige påvirkninger og erhvervssygdomme.

Nogle hændelser, der strengt taget ikke sker pludseligt, for eksempel akutte forgiftninger og drukneulykker, vil normalt efter praksis alligevel være omfattet af ulykkesbegrebet; normalt giver kravet om, at der skal være tale om noget pludseligt ikke anledning til tvivl.

4) "Udefra kommende indvirkning på legemet"

Dette er et af de vigtige elementer ved vurderingen af, om der er tale om et ulykkestilfælde. Elementet har særligt i de senere år givet anledning til en del fortolkningstvivel.

Elementet kan forklares gennem sin modsætning en "*indefra* kommende indvirkning". Kravet om en udefra kommende indvirkning eller påvirkning bygger således på en generel lægefaglig erfaring om, at nogle skader kan opstå i forbindelse med meget beskedne påvirkninger. Sådanne skader betegnes som skader uden kendt ydre årsag. Sådanne skader, der må antages at være opstået uden kendt ydre årsag, anerkendes ikke efter praksis.

Da disse skader dog også kan opstå som en direkte følge af en påvirkning, foretages der en vurdering af, om der er sandsynliggjort en relevant ydre påvirkning, som kan anses for at være årsag til den anmeldte skade. Hvis der beskrives en sådan relevant ydre påvirkning antages det, at der er dokumenteret en udefra kommende indvirkning.

Det er dette element højesteretsdommer Nørgaard må anses for at have henvist til med de før refererede ord: Det gik ikke galt for sikrede ved løftet, fordi noget udefra "slog til", det gik galt for sikrede, fordi han ikke selv "slog til".

Ved de klare ulykkestilfælde, for eksempel håndværkeren, der får en tagsten i hovedet eller snedkeren, der beskadiger hænderne i en maskine, er der sjældent problemer med at erkende, at betingelsen er opfyldt, da der er tale om en klar ydre og voldsom påvirkning. De klare ulykkestilfælde vil nærmere blive beskrevet under afsnit 3.1.1.3.

Som lige nævnt er der sager, hvor det kan være vanskeligt at vurdere, om der er årsagsforbindelse mellem de arbejdsmæssige påvirkninger og skaden. Det er som sagt især tilfældet ved skader, der også kan opstå uden ydre årsag.

Kravet om, at der skal være noget udefra kommende, som kan forklare skaden, gælder som nævnt i vurderingen af alle ulykkestilfælde, og spørgsmålet er, hvilke krav der rimeligt stilles i sager, hvor skaden også kan opstå uden kendt årsag, og om kravene i givet fald er for store.

Det er klart, at skaden efter sin art kan opstå uden kendt årsag, men det er også klart, at skaden meget vel kan skyldes en påvirkning udefra. Det er derfor vigtigt at beskrive hændelsesforløbet og derefter vurdere, om der i forløbet er noget, der kan forklare skaden.

Problemerne opstår, når der er tale om en relativt beskeden påvirkning i form af for eksempel et indirekte traume mod lænden og der opstår symptomer på en skade, som kan være opstået uden kendt ydre årsag, for eksempel lænderygsmerter. Efter praksis stilles der således særlige krav til sådanne hændelser. Under afsnit 3.1.1.2., 3.1.1.4. og 3.1.1.5. bliver kravene til bevis for en udefra kommende indvirkning beskrevet nærmere. I afsnit 3.2 overvejes en problemafgrænsning vedrørende ulykkesbegrebet, hvor der bl.a. gennemgås en række kategorier af tilfælde, hvor elementet om den udefra kommende indvirkninger nuanceres.

5) Indvirkning på legemet, "som har en påviselig beskadigelse af dette til følge"

Dette element lægger efter sin ordlyd op til en lægelig/juridisk vurdering af, om en given påvirkning kan anses for at have medført en påviselig beskadigelse. Efter retspraksis er beviskravet til dette element meget beskedent. Forbigående smerter vil således normalt opfylde disse krav. Efter praksis kan der tillige anerkendes en forværring af en forudbestående lidelse. Beviskravets anvendelse på dette element gennemgås nærmere under afsnit 3.1.1.3.

3.1.1.2. Sagsoplysning og bevisbyrde

Administrationen er forpligtet til at indhente nødvendige oplysninger for at sikre, at en sag om anerkendelse af et anmeldt ulykkestilfælde afgøres på et tilstrækkeligt grundlag. Det følger af den såkaldte officialmaksime. Der er tale om et almindeligt forvaltningsretligt princip, der betyder, at myndigheden, som behandler sagen, har pligt til at søge sagen oplyst i et sådant omfang, at der er et tilstrækkeligt grundlag for at træffe en afgørelse.

Sikrede skal naturligvis medvirke ved sagens oplysning. Han skal således være villig til at give oplysninger og for eksempel lade sig undersøge af læge. Det vil sige, at sikrede har bevisbyrden for, at han har været ude for en arbejdsskade. Det kan i givet fald betyde, at sagen må afvises, hvis de indhentede oplysninger ikke dokumenterer, hvad der er sket.

I forbindelse med sagens behandling vil der typisk foreligge en anmeldelse med en kort indledende beskrivelse af hændelsen og en lægerklæring I, hvor typisk egen læge har beskrevet en undersøgelse af sikrede. Herefter vil der typisk blive indhentet oplysninger fra sikrede i form af spørgeskemaer, som sikrede anmodes om at udfylde. Afhængig af sagens karakter kan der tillige blive tale om for eksempel at høre arbejdsgiveren og eventuelle vidner med henblik på at få fastlagt sagens faktum.

3.1.1.3. Beviskravet

Beviskravet angiver, hvor meget der kræves, før noget kan anses for at være bevist.

Når der er tale om beviskravet i relation til ulykkesdefinitionens betingelse om, at der skal være tale om en udefra kommende påvirkning, afhænger styrken af beviskravet dels af typen af hændelse, dels af arten af skaden. Denne forskellige måde at bruge beviset på, har stor betydning for sagernes forberedelse og udfaldet i den enkelte sag.

Når der er tale om beviskravet i relation til ulykkesdefinitionens betingelse om, at skaden skal have ført til en påviselig beskadigelse af helbredstilstanden, stilles der efter praksis ikke særlige store krav. Hvis en hændelse medfører akutte smerter vil det typisk være tilstrækkeligt.

Folketingets Ombudsmand har anført, at vurderingen af om der i en sag er sandsynliggjort et ulykkestilfælde hviler på 2 vurderinger:

- 1) en bevismæssig bedømmelse af de foreliggende oplysninger og
- 2) en lægelig vurdering af, om der kan antages at være årsagssammenhæng mellem den tilkomne skade og et eventuelt fastslået ulykkestilfælde.

Ved nogle retssager mod Den Sociale Ankestyrelse har det været gjort gældende, at der ikke var dokumenteret en skade. Domstolene har givet udtryk for, at Den Sociale Ankestyrelse kun kan få medhold i et sådant anbringende, hvis det konkret kan udelukkes, at skaden var kommet til skade (for eksempel fik smerter) ved den anmeldte hændelse. Beviskravet for, at der er en skade, må således anses for at være yderst beskedent.

3.1.1.4. Klare ulykkestilfælde

Når der er tale om et oplagt ulykkestilfælde, for eksempel et kraniebrud der skyldes en nedfaldende genstand, stilles der ikke store krav til beviset for, at der er en udefra kommende påvirkning. En sådan påvirkning kan således uden videre forklare, at skaden skete.

En meget stor del af de anmeldte tilfælde kan betegnes som klare ulykkestilfælde. Det er som nævnt tilfældet, når en hovedskade opstår efter at den pågældende rammes af en nedfaldende genstand, og det er ligeledes tilfælde, når en salgschauffør brækker benet ved en påkørsel af en anden bil. Hændelserne er bl.a. karakteriseret ved, at den skadede har ringe eller slet ingen indflydelse på hændelsesforløbet.

Når en sådan klar skade er anmeldt og sandsynliggjort ved anmeldelsesskemaet og eventuelt et supplerende spørgeskema for at få oplysninger uddybet - altså en enkel sagsbehandling - vil der normalt på det grundlag kunne tages stilling til, om skaden skal anerkendes som en arbejdsulykke. I sådanne sager anses den pludselige hændelse, der fører til skaden, som næppe kan være opstået uden ydre påvirkning, for at være tilstrækkelig til at sandsynliggøre, at der er tale om en ulykke.

Det betyder, at det i sådanne klare sager er forholdsvis let at konstatere, at der er en årsagsforbindelse; at der er en udefra kommende årsag, der kan forklare, at skaden skete, og at det netop var den type skade der indtraf. Der er ikke behov for andre vurderinger for at finde frem til, om der er tale om et ulykkestilfælde. Det er således ikke nødvendigt at undersøge eller nærmere vurdere, om hændelsen, der førte til, at skaden opstod, indeholdt elementer, som afviger fra, hvad der er normalt i situationen, eller om påvirkningen var stor eller lille.

3.1.1.5. Skader uden kendt ydre årsag

Når årsagsforbindelsen ikke uden videre kan konstateres, stilles der større krav til beviset for, at der er en påvirkning udefra, som kan forklare at skaden opstod.

Det er især tilfælde, når der er tale om skader, som også kan opstå uden kendt ydre årsag. Som eksempel kan nævnes smerter i lænden, der kommer i forbindelse med løft af en genstand. Hvis løftet forløber helt normalt, d.v.s. uden at der sker noget afvigende, for eksempel at den pågældende glider, er der ikke uden videre tale om en ulykke.

I sådanne tilfælde må det i modsætning til de klare ulykkestilfælde undersøges, om der er noget i hændelsesforløbet, som kan forklare, at netop den skade skete.

Der er ikke tvivl om, at der er en skade, for eksempel i form af lænderygmerter, men det er usikkert, om skaden skyldes arbejdsforholdene. Når en sådan skade skal vurderes, sker det med udgangspunkt i, at den pågældende selv har igangsat forløbet og selv har haft kontrol over hændelsesforløbet.

Det er det samme udgangspunkt, der lægges ind i vurderingen ved klare ulykker. Der henvises her til bemærkningerne foran under afsnit 3.1.1., men ved vurderingen af skader, der også kan opstå uden kendt ydre årsag, får udgangspunktet en større vægt.

Med det nævnte udgangspunkt må det undersøges, om der er noget i hændelsesforløbet, der kan forklare, at skaden skete. Efter praksis søger man at finde ud af, om der i hændelsesforløbet skete noget afvigende i forhold til det, som den pågældende havde igangsat, og som kan indeholde en påvirkning, som kan forklare, at skaden opstod.

Hvis et ønsket forløb går ud på at løfte en kasse fra et bord til et andet, og løftet forløber som planlagt indtil han får smerter i ryggen opfylder dette "rene" ukomplicerede løft ikke ulykkesdefinitionens krav om, at der skal være noget udefra kommende som årsag til skaden. Det er således ikke bevist, at der er tale om et ulykkestilfælde, som er årsag til smerterne. Skaden er opstået uden kendt ydre påvirkning. Det kan siges på den måde, at det ikke gik galt for den pågældende fordi noget udefra "slog til", men det gik galt, fordi den, som løftede, ikke selv "slog til", jf. afsnit 3.1.1.

Hvis der kan dokumenteres eller sandsynliggøres en afvigelse i hændelsesforløbet og hvis afvigelsen indeholder en vis belastning, der kan forklare skaden, lægges det omvendt til grund, at der er tale om en udefra kommende påvirkning, selv om skaden efter sin art også kan opstå uden kendt ydre årsag. Anerkendelse af skader, der også kan opstå uden kendt ydre årsag, forudsætter således, at der kan påvises en relevant ydre årsag til skaden, som vil være egnet til at skade en krop, der ikke er disponeret til sådanne skader.

Kravet om en udefra kommende påvirkning i sådanne sager kan således ses som en mulighed for at anerkende skaderne, hvor der er en usikker sammenhæng mellem skaden og arbejdsforholdene.

Jo mere indflydelse og kontrol sikrede har haft på igangsættelsen og forløbet af hændelsen, jo mere taler det for at stille større krav til beviset for årsagssammenhæng. Jo mere beskeden og sædvanlig påvirkningen har været i forhold til normalsituationen, jo større krav stilles der til beviset, og jo mere oplagt det efter lægevidenskabelig erfaring er, at skaden kan være opstået uden ydre kendt årsag, jo større krav stilles der til beviset.

I andre situationer, hvor der sker skader, som kan opstå uden kendt ydre årsag, kan man ikke tage udgangspunkt i, at sikrede selv har igangsat hændelsesforløbet, der fører frem til skaden. Det er især tilfældet ved skader, der sker i forbindelse med håndtering af mennesker og andre levende væsener, der kan reagere i situationen.

Også i disse tilfælde stilles der større krav til beviset for sammenhængen mellem skaden og arbejdsforholdene, fordi lidelsen kan opstå uden kendt ydre årsag.

Det bemærkes, at hvis en sygehjælper glider på et glat gulv, medens hun støtter en patient, og falder og får smerter i ryggen, er der tale om en klar ulykke, hvor der ikke stilles krav til beviset for årsagssammenhæng.

Derimod stilles der større krav til beviset, hvis sygehjælperen under almindelig støtte af en patient får smerter i ryggen. Her må det sandsynliggøres, at der er sket noget i den konkrete situation, der kan forklare smerterne.

I sådanne sager lægges der vægt på, om der er noget i situationen, der afviger fra den tilsvarende konkrete situation, som den sikrede ofte vil have udført mange gange tidligere uden at være kommet til skade.

Dette beskrives ofte som et krav om, at en beskrevet hændelse skal gå ud over, hvad sikrede måtte være forberedt på eller forvente inden for sit erhverv.

3.1.1.6. Ulykkesbegrebets anvendelse

Det er vanskeligt på en generelt udtømmende måde at beskrive, hvorledes man vægter og benytter de elementer, der indgår i vurderingen af, om der er sket en ulykke. Det skyldes at ulykken opstår i forbindelse med menneskelig adfærd og specielt for arbejdsulykker i forskellige daglige arbejdsituationer med vidt forskellige påvirkninger.

Vanskelighederne er som omtalt ikke store, hvis der klart er tale om en ulykke. Når det ikke er tilfældet, har det i tidens løb været nødvendigt at præcisere praksis ved at beskrive den ved forskellige kategorier af hændelser. Der kan være tale om forskellige former af skader efter løft, skader ved håndtering af patienter, faldskader, sportsskader, psykiske skader m.v. Praksis om den nærmere fortolkning af ulykkesdefinitionen har således været løbende præciseret, afhængig af hvilke typer af sager, der har været tale om.

Ankestyrelsen har udmeldt praksis og præcisering heraf i form af sociale meddelelser og artikler i Nyt fra Ankestyrelsen. I de senere år har der tillige været et stigende antal domstolsafgørelser, der er indgået i Ankestyrelsens præcisering af praksis.

Det forhold, at det ikke er muligt på en mere generel og entydig måde at redegøre for betydningen af ulykkesdefinitionens enkelte elementer fører til, at det - afhængig af skadens art - kan være vanskeligt på forhånd præcist at sige, hvad resultatet bliver. Udfaldet af en sag kan blive afhængig af mange vurderinger af forhold, der kan være svære at tolke i sammenhæng med andre forhold, der tillægges større eller mindre vægt ved netop den type af sag, som ikke er et klart ulykkestilfælde.

I de fleste tilfælde er udgangspunktet ved vurderingen af, om der er tale om en ulykke, at hændelsen skal være af en sådan art, at en sund krop kan skades.

Der forekommer en del tilfælde, hvor den sikrede i forvejen har en lidelse i den del af kroppen, som hændelsen har påvirket. Spørgsmålet er da, om en eventuel forværrelse af helbredstilstanden kan udgøre en ulykke, der kan anerkendes som en arbejdsskade.

Et typisk eksempel er, at sikrede i forvejen har haft smerter i lænden, og det fremgår af de oplysninger, der er indhentet som led i sagsbehandlingen, at smerterne har været til stede i længere tid før ulykkestidspunktet, og at smerterne i tidens løb har været behandlingskrævende.

Når det vurderes, om der under sådanne omstændigheder kan blive tale om anerkendelse som ulykkestilfælde, lægges der ikke afgørende vægt på sådanne konkrete oplysninger. Hvis det sandsynliggøres, at der har været tale om en pludselig udefra kommende belastning, som må antages at kunne medføre skade på en sund krop, er det tilstrækkeligt til anerkendelse som ulykkestilfælde. Der kan i givet fald tages forbehold for eventuelle forudbestående lidelser, som måtte have medvirket til de efterfølgende gener. Der er således intet i vejen for at anerkende, at ulykken har medført en forværrelse af en lidelse, der bestod før ulykken

3.1.2. Kortvarige skadelige påvirkninger

Siden 1916 har kortvarige skadelige påvirkninger efter loven kunnet anerkendes som arbejdsskader.

Bestemmelsen i § 9, nr. 2 har følgende ordlyd:

Ved arbejdsskade forstås i denne lov

- 2) *skadelig påvirkninger af højst 5 dages varighed, der skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder dette foregår,*

Det ligger i begrebet, at der er tale om skader, som opstår ved hændelser, der ikke sker så pludseligt, at hændelsen er omfattet af ulykkesbegrebet, og heller ikke ved hændelser eller påvirkninger, der tager så lang tid, at der bliver tale om en mulig erhvervssygdom.

Ved en lovændring gældende fra 1993 blev gældende praksis om en øvre grænse på 5 dage lovfæstet. Denne øvre grænse afgrænser de kortvarige skadelige påvirkninger tidsmæssigt fra erhvervssygdommene.

Gennem årene har der ikke været anmeldt eller anket særligt mange sager om kortvarig skadelig påvirkning, hvor påvirkningen har haft en relevant tidsmæssig varighed. Domstolene har heller ikke behandlet mange af disse sager. I forbindelse med udvalgsarbejdet har Ankestyrelsen gennemført en undersøgelse af anerkendelsespraksis og udvalget har drøftet et antal eksempler.

Loven siger som nævnt intet om, hvor lang den kortvarige skadelige påvirkning skal være for at et tilfælde kan anerkendes som en sådan arbejdsskade.

Efter praksis gælder som udgangspunkt om en nedre tidsmæssig grænse på 3-4 timer. Praksis om et tidsmæssigt minimumskrav er tiltrådt ved Højesterets dom fra 1993, jf. ovenfor under 3.1.1. I kommentaren er det anført, at lovens ordlyd og forarbejder forudsætter en vis tidsmæssig udstrækning. Efter praksis havde der været anerkendt påvirkninger *ned* til 3-4 timer. I kommentaren har højesteretsdommer Nørgaard anført, at hvis man i sagen antog, at de 4 løft, som sikrede deltog i, varede 1 time, så var der allerede som følge af den ringe tidsmæssige udstrækning udelukket, at § 9, nr. 2 kunne finde anvendelse.

Efter administrativ praksis forudsættes fysiske påvirkninger således som udgangspunkt først at kunne anses for at være skadelige, når udsættelsen har varet i mindst 3-4 timer. Dette udgangspunkt modificeres i praksis således, at jo mere belastende, uvant og usædvanlig en påvirkning har været i forhold til sikredes almindelige arbejde, jo kortere varende påvirkninger kan anerkendes som skadelige. Fra praksis kendes et eksempel, hvor en påvirkning på 2 timer blev anerkendt som skadelig.

Denne praksis efterlader således et tidsmæssigt "hul" mellem ulykkestilfælde og kortvarige skadelige påvirkninger, hvor der som udgangspunkt ikke kan anerkendes skader opstået som følge af en påvirkning, der har varet fra nogle minutter og op til 3 – 4 timer.

Der er intet til hinder for, at psykiske skader kan anerkendes som kortvarige skadelige påvirkninger. Der har bl.a. været anerkendt en psykisk skade, hvor en kvinde i gennem 2 nætter var blevet udsat for grove seksuelle krænkelser fra en mandlig kollega. Der var tale om både psykiske og fysiske krænkelser og trusler. Der blev lagt vægt på situationens usædvanlige karakter og alvor og det forhold, at der var klar sammenhæng mellem chikane og reaktionen.

I vurderingen af om en påvirkning kan anses for skadelig indgår tillige en lægefaglig vurdering. Dette vil typisk involvere en vurdering af diagnosen sammenholdt med symptomernes opståen og udvikling samt lægefaglige erfaringer om under hvilke påvirkninger (for eksempel kraftbetonet i modsætning til statisk arbejde) bestemte lidelser (for eksempel tennisalbue og seneskedehindebetændelse) kan opstå.

Den konkrete diagnose i sagen kan tale for anerkendelse selv ved kortere påvirkninger end 3-4 timer, såfremt lidelsen efter lægefaglig erfaring med stor sandsynlighed kan opstå på kortere tid. Dette gælder særligt skader ved forfrysning som følge af udsættelse for frost. Ved sikre forfrysningsskader vil der således efter praksis kunne anerkendes skadelige påvirkninger af kortere varighed end 3-4 timer.

Forudbestående lidelser udelukker ikke i sig selv, at en skade kan anerkendes som kortvarig skadelig påvirkning. Der er intet i vejen for at anerkende en forværring af en forudbestående lidelse.

Lægelige oplysninger kan imidlertid også konkret tale imod anerkendelse. Hvis symptomerne på en skade for eksempel først er opstået længe efter den anmeldte påvirkning, taler det imod årsagssammenhæng mellem påvirkningen og skaden.

Fra nyere administrativ praksis kan nævnes en sag, der blev anerkendt, hvor en operationssygeplejerske samtidig måtte fungere som sårhageholder ved en længerevarende

rygoperation. Dette medførte, at sikrede samtidig skulle varetage to arbejdsfunktioner i ca. 4 timer. Varetagelse af de to arbejdsopgaver betød, at hun måtte arbejde i meget akavede og ekstreme arbejdsstillinger. Hun måtte således række ud efter diverse instrumenter og hjælpemidler i yderst akavede stillinger, mens hun samtidig skulle koncentrere sig om funktionen som sårhageholder. Ankestyrelsen anerkendte derfor sikredes rygskade

3.1.3. Pludselige løfteskader

Pludselige løfteskader blev indført i arbejdsskadeloven i ved lov nr. 343 af 6. maj 1996. Ved pludselige løfteskader forstås varige muskel-, nerve- og leddskader, der opstår spontant i umiddelbar tilknytning til løftarbejde i akavede stillinger hos personer, som i øvrigt har belastende løftarbejde, når skaden må anses for udelukkende eller i overvejende grad at være forårsaget af løftarbejdet.

Baggrunden for at de pludselige løfteskader i 1996 blev indført som et nyt skadebegreb, var et ønske om at kunne anerkende en række skader, der ikke kunne anerkendes med de indtil da gældende skadebegreber (ulykker, erhvervssygdomme og kortvarige skadelige påvirkninger af højst 5 dages varighed).

De skader, der var målet for det nye skadebegreb, kunne ikke anerkendes som ulykker, idet der ikke forelå en udefra kommende begivenhed, og de kunne ikke anerkendes som erhvervssygdomme eller som ”skadelig påvirkning”, idet en pludselig opstået skade ikke opfylder de tidsmæssige krav for at være omfattet af disse skadebegreber.

Det nye skadebegreb fik i lovens § 9a følgende definition m.v.:

§ 9 a. Ved pludselige løfteskader forstås varige muskel-, nerve- og leddskader, der opstår spontant i umiddelbar tilknytning til løftarbejde i akavede stillinger hos personer, som i øvrigt har belastende løftarbejde, når skaden må anses for udelukkende eller i overvejende grad at være forårsaget af løftarbejdet.

Stk. 2. Pludselige løfteskader skal forelægges Erhvervssygdomsudvalget, jf. § 58, medmindre Arbejdsskadestyrelsen skønner, at forelæggelsen vil være udsigtsløs.

Stk. 3. Hvor der i denne lov er knyttet retsvirkninger til dagen for en arbejdsskades indtræden, gælder disse for pludselige løfteskader fra den dag, hvor den pludselige løfteskade opstår, medmindre andet er fastsat i loven.

Stk. 4. Pludselige løfteskader vil i sikringsmæssig sammenhæng blive placeret sammen med erhvervssygdomme.

I tillægsbetænkning af 25. april 1996 i forbindelse med lovforslagets behandling i Folketinget har socialministeren oplyst:

”Kravet om, at den skadelidte skal have belastende løftarbejde, kan ikke sammenlignes med de krav, der stilles i Erhvervssygdomsudvalget som forudsætning for, at man kan få anerkendt lænderyglidelser på grund af langvarigt tungt løftarbejde.

Selve definitionen af, hvad det nye arbejdsskadebegreb, der betyder en udvidelse af området for anerkendelse af arbejdsskader, skal omfatte, overlades til Erhvervssygdomsudvalget. Jeg vil følge den praksis, der dannes, med henblik på en orientering af Folketingets Socialudvalg. Der vil på denne måde kunne foreligge et grundlag for, at Folketingets Socialudvalg kan vurdere, om loven eventuelt bør tages op til revision 3 år efter ikrafttrædelsen.

I den mellemliggende periode vil det blive undersøgt, om det er muligt at kortlægge en sammenhæng mellem muskel-, nerve- og ledskader og belastende arbejde i form af skub eller træk. Det vil derefter blive vurderet, om der er grundlag for en ændring af loven, således at også disse belastningsformer kan komme i betragtning, når det overvejes, om en skade kan henføres under det nye arbejdsskadebegreb.”

Socialministeren har i en redegørelse af 3. december 1999 orienteret Folketingets Socialudvalg om den praksis, der er udviklet i Erhvervssygdomsudvalget. Redegørelsen er optrykt som bilag 4 til denne betænkning.

3.1.4. Erhvervssygdomme

Erhvervssygdomme blev indført i den daværende ulykkesforsikringslov i 1933. Erhvervssygdomme er beskrevet i lovens § 10, der har følgende ordlyd:

§ 10. Ved erhvervssygdomme forstås i denne lov

- 3) sygdomme, som efter medicinsk og teknisk erfaring er forårsaget af særlige påvirkninger, som bestemte persongrupper gennem deres arbejde eller de forhold, hvorunder dette foregår, er udsat for i højere grad end personer uden sådant arbejde. Endvidere sygdomme hos et levendefødt barn, der er pådraget inden fødslen som følge af moderens arbejde under graviditeten. Chefen for Arbejdsskadestyrelsen fastsætter i en fortegnelse, hvilke sygdomme der anses for at være af denne karakter. Det kan herved bestemmes, at sygdomme kun anses for omfattet, når de er forårsaget af arbejde i bestemte arbejdsområder eller andre særlige vilkår er opfyldt.*
- 4) andre sygdomme, herunder sygdomme hos et levendefødt barn pådraget inden fødslen, hvis det godtgøres, enten at sygdommen efter den nyeste medicinske erfaring opfylder de krav, som er nævnt i nr. 1, 1. og 4. pkt., eller at den må anses for udelukkende eller i overvejende grad at være forårsaget af arbejdets særlige art.*

Stk. 2. ...

Stk. 3. ...

Der er i oktober 1999 udarbejdet en statistisk belysning af Arbejdsskadestyrelsens anerkendelsespraksis blandt andet på erhvervssygdomsområdet. Belysningen er sendt til Folketingets Socialudvalg og er optrykt som bilag 5 til denne betænkning.

Udvalget har drøftet Højesterets dom af 24. september 1998 – trykt i Ugeskrift for Retsvæsen 1998, side 1677 ff. Sagen drejede sig om en kvinde med myoser i nakke og højresidigt rotator cuff syndrom. Kvinden havde været ansat i en fiskeindustrivirksomhed, hvor hun i en længere årrække først havde været beskæftiget med slidsning af fisk, dernæst med pakning af filetblokke.

Østre Landsret lagde ved sin afgørelse til grund, at det arbejde, som kvinden i 14 år havde været beskæftiget med, blev udført under særdeles uhensigtsmæssige og ensidigt belastende arbejdsstillinger, og at der var tale om overordentligt fysisk belastende arbejde, hvorunder hun var udsat for kulde og træk i betydeligt omfang.

Sagen blev anerkendt efter bestemmelsen i § 10, stk. 1, nr. 2, 2. led. idet både Landsret og Højesteret lagde til grund, at muskellidelserne var forårsaget af arbejdets særlige art. Til brug for behandlingen af sagen i Højesteret var der stillet en række spørgsmål til Retslægerådet.

Udvalget har med udgangspunkt i dommen drøftet forskellen mellem § 10, stk. 1, nr. 2, 1. og 2. led, herunder rækkevidden af bevisbyrden.

Dommen har ikke givet udvalget anledning til yderligere.

3.2. Problemafgrænsning - ulykkesbegrebet

Som det fremgår af afsnittene 3.1.1.4. og 3.1.1.5 stilles der forskellige krav til beviset ved forskellige typer af ulykkestilfælde.

Ved oplagte ulykker stilles der ikke noget særligt stort krav til beviset, for det er uden videre klart, at der under arbejdet er en årsag til, at skaden skete.

I andre tilfælde stilles der større krav til beviset, og det indgår i vurderingen, om der i hændelsesforløbet sker noget afvigende, hvorved der opstår en påvirkning, som kan forklare skaden.

I de sidstnævnte tilfælde forklares anvendelsen af denne vurdering ofte med, at den pågældende må forvente påvirkningen i arbejdet, som kan føre til skader.

Hvis der i vurderingen lægges vægt på, at noget er forventeligt, er det vigtigt at understrege, at det forventelige ikke går på selve skaden. Ingen skal kunne forvente at komme til skade under arbejde. Det gælder både ved oplagte ulykkestilfælde og ved tilfælde, hvor skaden er af en art, der også kan opstå uden kendt ydre årsag.

Hvis der lægges vægt på det forventelige, knytter det sig til hændelsen, der udløser skaden. Hændelser, der må anses for at være helt normale i sikredes normale arbejdssituation, afvises således som ulykkestilfælde.

Når der er en klar sammenhæng mellem hændelse og skade, kommer den vægt der lægges på, at noget er forventeligt, let til at betyde, at praksis bliver mindre gennemskuelig. Når ulykkesdefinitionens krav om, at der skal være en udefra kommende påvirkning, forstås på den måde, at der skal være en afvigelse fra den konkrete normale arbejdssituation med en påvirkning, der er egnede til at forklare, at skaden opstod, bliver afgørelserne lettere at forstå og praksis dermed mere gennemskuelig. Denne forståelse af kravet om, at der skal være

noget udefra kommende, der har ført til skaden, gør det muligt, at anerkende sådanne skader som ulykker.

Kravet til beviset i sådanne sager får derved et kvalificeret indhold, som gør det muligt at sondre mellem ulykkestilfælde, det er rimeligt at anerkende, og tilfælde, som bør afvises under henvisning til usikkerheden i årsagssammenhængen. Der bliver således tale om et hjælpeværktøj, der begrænser den virkning, som usikkerheden ellers ville have haft under hensyn til, at der er tale om skader, som kan opstå uden kendt ydre årsag.

Denne måde at vurdere på benyttes hovedsagelig, hvor hændelsen som sådan ikke er be-
gyndt af sikrede, men i et vist omfang er styret af sikrede. Der er således især tale om situ-
ationer med håndtering og løft af mennesker eller andre levende væsener, særligt ved pleje
af patienter samt i sager om pludseligt opståede psykiske skader.

Den væsentlige pointe er, at skader, som kan opstå uden kendt ydre årsag, og som er op-
stået i forbindelse med påvirkninger, der må anses for normale og dagligdags i sikredes
arbejde, normalt ikke kan anses for ulykkestilfælde

Sådanne helt almindelige daglige påvirkninger kan således ikke anses for at være usæd-
vanlige eller afvigende.

Beviskravet i sager om ulykkestilfælde med skader, der også kan opstå uden kendt ydre
årsag, kan belyses ved den praksis, der følges af domstolene:

Sengevaskerdommen

Ved dom trykt i Ugeskriftet for Retsvæsen 1998, side 881 ff. har Højesteret tiltrådt Østre
Landsrets dom. Ankestyrelsen fik her medhold i, at der ikke var beskrevet et ulykkestil-
fælde, da en sygehjælper fik en rygskade i forbindelse med, at en 90-årig plejhjemsbebo-
er, som lå på siden i sin seng, og som sikrede var i færd med at vaske, pludselig stemte
fra med armene mod sengehesten for at vende sig om på ryggen.

Sikrede havde fået lænderygsmærter ved hændelsen, og fik efterfølgende påvist en di-
skusprolaps, som hun blev opereret for.

Landsretten anførte, at sikrede ikke herved blev udsat for en udefra kommende belast-
ning, som gik ud over, hvad der må anses for sædvanligt forekommende i en arbejdssi-
tuation som den omhandlede, og hvad sikrede derfor måtte være forberedt på.

Højesteret har efterfølgende fastholdt denne praksis om forventelighed i følgende dom:

Fastholdelsesdommen

Højesteret tiltrådte Østre Landsrets dom om afvisning af et ulykkestilfælde, hvor en lærer
på en specialskole havde fastholdt en multihandicappet selvdestruktiv dreng sammen med
en kollega, og derved fik smerter i armen (UfR 1999.1025H).

Landsretten lagde bl.a. til grund, at sikrede sammen med en kollega i henholdsvis ca. 10
minutter og ca. 15 minutter havde fastholdt drengen. Eleven gjorde på ny kraftig mod-
stand. Sikrede følte umiddelbart herefter smerter i højre underarm. Retten fandt, at elevens

meget voldsomme adfærd ikke har været så forudsigelig, at det var gået ud over, hvad sikrede som lærer på en specialinstitution måtte kunne forudse. Landsretten lagde herved vægt på, at elevens aggressive og selvdestruktive adfærd havde været drøftet på lærermøder og var kendt af sikrede, der var hans klasselærer. Henset hertil og til karakteren af sikredes udfoldede kraftanstrengelser kan det ikke lægges til grund, at sikredes lidelse - om end den er eller måtte være en følge af den omhandlede hændelse - er påført hende ved en pludselig udefra kommende begivenhed.

Højesteret henviste til landsrettens bemærkninger og bemærkede, at begivenhedsforløbet og sikredes håndtering af dette må anses som sædvanligt forekommende på en specialinstitution som den pågældende.

Hundredommen

Den 22. februar 2000 dømte Højesteret Ankestyrelsen med 3 stemmer mod 2 til at anerkende en hændelse som et ulykkestilfælde (UfR 2000.1193H).

Sagen handlede om en politiassistent, der skulle løfte sin tjenestehund cirka 1,4 meter op i det øverste bur i en hundetransportvogn. I stedet for at gå ind i buret satte hunden under løftet pludselig af fra politiassistentens arme, hvorved hans ryg blev overbelastet. Han fik et knæk i ryggen og led siden af lænderygsmærter.

Højesterets flertal udtalte, at politiassistenten på sædvanlig måde skulle løfte sin velafrettede tjenestehund ca. 1,4 m op til det åbne bur i bilen. Det blev lagt til grund, at hunden under løftet pludselig satte af fra hans arme, og at hans ryg derved blev overbelastet. Flertallet fandt, at rygskadene under disse omstændigheder var forårsaget af en pludselig og udefra kommende begivenhed, der måtte karakteriseres som et ulykkestilfælde.

Østre Landsret havde givet Ankestyrelsen medhold i, at hændelsen ikke var et ulykkestilfælde. Landsretten havde lagt vægt på, at politiassistenten blev udsat for en belastning, der ikke kunne karakteriseres som en udefra kommende pludselig indtrådt begivenhed, der gik ud over, hvad der måtte kunne forventes i en arbejdssituation som den omhandlede, og som politiassistenten, der var erfaren hundefører, måtte være forberedt på. Højesterets mindretal stemte for afvisning med Landsrettens begrundelse.

Der henvises i øvrigt til gennemgangen af "rygdommen" fra 1993 under afsnit 3.1.1.

Den administrative praksis, herunder nyere praksis i sager om pasning og pleje, belyses i det følgende afsnit.

3.2.1. Om forskellige typer af hændelser

Som nævnt tidligere er det ikke muligt på en generel og entydig måde at fastlægge betydningen af ulykkesbegrebets enkelte elementer og det gælder især hvad angår kravet om, at der skal være tale om en udefra kommende indvirkning.

I det følgende gennemgås praksis og dermed brugen af ulykkesbegrebet i forskellige situationer baseret på typen af hændelsen, der udløser en skade.

Løfteskader

Praksis om ”almindelige” løfteskader har været fast stort set siden lovens ikrafttræden. Der er her tale om en type af hændelser, hvor der oftest anmeldes mulige spontane lidelser, typisk smerter i lænden, i en skulder eller lignende. Efter afsnit 3.1.1.5. om skader uden kendt ydre årsag kræves det for, at en ulykke kan anerkendes, at der sandsynliggøres en usædvanlig afvigelse i forhold til det ønskede forløb.

Ved vurderingen af, om der er dokumenteret et ulykkestilfælde lægges der efter praksis navnlig vægt på:

- 1) byrdens vægt, form og størrelse
- 2) hvor byrden skal flyttes hen (oppe fra og ned i modsætning til for eksempel fra gulv til et bord)
- 3) sikredes ønske og forventninger til løftets forløb, sammenholdt med hvilken afvigelse, der eventuelt er sket i forhold til det ønskede forløb
- 4) hvilke muligheder sikrede har for at afværge afvigelser i håndteringen, hvis noget går galt
- 5) under hvilke forhold løftet er foregået (akavede og trange forhold kan sammen med andre forhold tale for anerkendelse).

Løfteskader kan inddeles i forskellige hændelsestyper.

”Almindelige” løfteskader

Der tænkes her på, at en eller flere personer gennemfører et løft af en genstand af en vis vægt, hvor sikrede får en skade i forbindelse med løftet, og hvor der eventuelt er oplysninger om en afvigelse i forhold til løftet.

Højesteretssagen fra 1993, som er omtalt i afsnit 3.1.1. er et typisk eksempel på et sådant løft.

Spørgsmålet om betydningen af en afvigelse i en løftesituation belyses i en retssag om en køkkenassistent, der skulle løfte en gryde op fra gulvet til et bord. Gryden vejede ca. 15 kg. Hun ramte bordkanten og var ved at tabe gryden, men fik standset faldet, inden gryden nåede gulvet. Hun fik smerter nogle minutter senere.

Ved en tilkendegivelse gav Østre Landsret udtryk for, at der var dokumenteret en ulykke.

Der lægges ikke afgørende vægt på, om sikrede fandt byrden tungere end ventet. Hvis der i forbindelse med et rent tungt løft sker en skade, må det således antages, at der er tale om en skade opstået uden ydre årsag. At byrden er meget tung kan dog indgå som et element i en konkret vurdering af, om en afvigelse kan anses for at være usædvanlig og af en vis belastning.

Løftesituationer i form af serieløft

Sådanne hændelser er kendetegnet ved, at der er tale om gentagne løft af genstande, for eksempel ved et samleband.

Ankestyrelsen har fastslået, at skader som følge af løft af byrder, der er lettere end ventet, kan anerkendes, hvis der efter en konkret vurdering kan dokumenteres en usædvanlig afvigelse i forhold til den ønskede udførelse af løftet.

For at anerkende en løfteskade som et ulykkestilfælde skal det dokumenteres en pludselig udefra kommende indvirkning forstået som en usædvanlig afvigelse i forhold til de almindelige rammer for den beskrevne løftesituation.

Ved vurderingen af, om der er dokumenteret et ulykkestilfælde lægges der efter praksis også her navnlig vægt på de samme 5 momenter, som nævnt ovenfor under de ”almindelige” løfteskader.

At løftet er lettere end ventet kan ikke i sig selv anses for at være en udefra kommende indvirkning. Efter lægefaglig erfaring kan den øgede hastighed, som et for let løft kan give, således normalt ikke alene antages at kunne medføre skade på kroppen. Belastningen vil således normalt ikke overstige kroppens maksimale yde- eller belastningsevne i hverken muskler, sener, led eller knogler.

Nedtagning af byrder fra større højde

Den Sociale Ankestyrelse har fastslået, at håndtering af en genstand i større højde kan afvige væsentligt fra en almindelig løftesituation på flere punkter. Hvis nedtagning af en byrde fra en betydelig højde viser sig at være tungere end sikrede måtte være forberedt på, skal man overvinde såvel byrdens vægt som den stigende hastighed, som byrden får i faldet. Konsekvenserne ved en fejlberedning af vægten kan således medføre en afværgebevægelse, som kan overbelaste musklerne.

Jo større forskel der er på den reelle byrde og sikredes berettigede forventninger til byrdens vægt, jo mere akavet byrden og forholdene omkring håndteringen er, og jo mindre mulighed sikrede har for at styre og kontrollere håndteringen, jo mindre krav stilles der til bevist til en udefra kommende indvirkning i form af en usædvanlig afvigelse; der kan for eksempel være tale om et glid og fald forårsaget af et nyvasket glat gulv.

Som eksempel kan nævnes:

En portør skulle losse en helikopter og fik smerter i armen i forbindelse med nedtagning af en sportstaske fra en hylde i helikopteren.

Sikrede oplyste, at tasken i forbindelse med nedtagningen i ca. 2 meters højde viste sig at veje ca. 30 kg, eller dobbelt så meget som bagage normalt måtte veje.

Arbejdsskadestyrelsen afviste at anerkende hændelsen som et ulykkestilfælde og lagde vægt på, at løft, der er tungere end forventet, ikke kan anses for at være en ulykke i lovens forstand. Den Sociale Ankestyrelse ændrede Arbejdsskadestyrelsens afgørelse og anerkendte hændelsen som et ulykkestilfælde.

Ankestyrelsen henviste til, at enkeltstående løft af en tung byrde efter praksis normalt ikke betragtes som ulykkestilfælde, medmindre der under selve løftet indtræffer noget afvigende eller uventet. Imidlertid adskiller nedtagning af byrder fra større højder sig fra almindelige løft. Hvis håndteringen af en genstand viser sig at være væsentlig tungere end sikrede med rimelighed kan være forberedt på, og dette medfører, at sikrede må foretage en afværgebevægelse for at undgå, at genstanden falder til jorden, vil der efter en konkret vurdering af forholdene omkring hændelsen kunne ske anerkendelse som et ulykkestilfælde. Dette kræver som udgangspunkt, at der dokumenteres en usædvanlig afvigelse i forhold til den planlagte nedtagning, men der kan afhængig af forholdene ved den konkrete hændelse ske en lempelse af beviskravet til den udefra kommende indvirkning.

Den Sociale Ankestyrelse vurderede således, at portøren i forbindelse med nedtagning af en byrde fra en betydelig højde og under akavede forhold, det vil sige under snævre pladsforhold og med en skæv og drejet kroppsstilling, pludseligt og uventet fik en væsentlig større byrde at håndtere end han med rimelighed måtte være forberedt på, og at han i forbindelse med et forsøg på at standse byrdens fald fik smerter i armen. Efter Ankestyrelsens vurdering var der således dokumenteret en udefra kommende indvirkning i form af en usædvanlig afvigelse ved håndteringen.

Faldskader

Ulykkesbegrebets betingelse om, at der skal være tale om en udefra kommende tilfældig påvirkning gælder også ved skader efter fald.

En nyere Højesteretsdom (UfR 1997.683H) har ført til en lempelse af beviskravet ved skader, hvor sikrede falder og slår sig på underlaget eller andre hårde genstande.

Sagen drejede sig om en mand, der havde tegnet en privat ulykkesforsikring, og som kom til skade ved fald med en cykel. Af politirapporten fremgik det, at der ikke var ujævnheder på cykelstien og at forsikredes cykel var uden fejl, ligesom der ingen spor var på uheldsstedet. Vidner så intet, og forsikrede huskede ikke noget. Forsikrede var således uden kendte årsager væltet med cyklen, hvorved han slog hovedet. Efter denne skade fik han konstateret intellektuelle defekter af en så alvorlig karakter, at han fik højeste førtidspension.

Landsretten lagde til grund, at det var uoplyst, hvorfor forsikrede væltede med sin cykel. Da forsikrede derfor ikke havde løftet sin bevisbyrde for, at hans fald ved denne lejlighed skyldtes en tilfældig og af hans vilje uafhængig pludselig udefra kommende indvirkning, var han ikke berettiget til forsikringsdækning.

Højesteret ændrede afgørelsen til anerkendelse, idet det blev anført, at forsikrede efter det oplyste havde pådraget sig en hjerneskade ved at vælte med sin cykel og slå hovedet. En

sådan tilskadekomst er efter sin ydre objektive fremtrædelsesform et ulykkestilfælde, og der var ikke oplyst omstændigheder, som sandsynliggjorde andet. Skaden var derfor dækningsberettiget efter policen. Selskabet havde i den forbindelse ikke gjort gældende, at tilskadekomsten var fremkaldt ved sygdom, eller at der var tale om en tilskadekomst, der var forværret af en allerede bestående sygdom.

Selv om dommen er meget kort begrundet og ikke senere kommenteret, er det rimeligt, at antage, at Højesteret ikke har ønsket at ændre fortolkningen af ulykkesdefinitionen, men snarere at understrege, at der ikke er grundlag for at stille for store krav til den udefra kommende årsag, når det er oplagt, at sikrede er faldet, har slået hovedet mod asfalten og fået en alvorlig hjerneskade. Der var således efter Højesterets opfattelse tale om et ulykkestilfælde.

Selv om dommen ikke drejede sig om en arbejdsskadesag, har Den Sociale Ankestyrelse i sin praksis på arbejdsskadeområdet taget dommen som udtryk for, at beviskravet til en pludselig udefra kommende indvirkning lempes ved faldskader. Det vil sige, at det – når det er godtgjort, at der er tale om et fald – indfortolkes, at faldet er sket som følge af en udefra kommende indvirkning, når der ikke er oplyst omstændigheder, som sandsynliggør anden årsag.

Som eksempel kan nævnes.

Sikrede trådte med flade sko fra et podium på 30 cm ned på et kortlvet gulvtæppe, hvorved hun vred om på foden og pådrog sig et brud på en fodledsknogle. Der var ikke beskrevet forhold omkring nedstigningen, der kunne anses for at udgøre en afvigelse. Det var således ikke tilstrækkeligt til anerkendelse, at sikrede fik smerter i fodledet i forbindelse med, at hun trådte ned fra podiet, når der herudover ikke indtraf noget usædvanligt. Ankestyrelsen tiltrådte derfor Arbejdsskadestyrelsens afgørelse.

Skader efter fald, hvor det må antages, at faldet skyldes besvimelse, er principielt ikke omfattet af ulykkesbegrebet, men praksis på arbejdsskadeområdet synes at være noget mildere end på det private ulykkesforsikringsområde, hvor der ofte sker afvisning af selv alvorlige ulykker, for eksempel bilulykker, når hændelsesforløbet er indledt med en indefra kommende besvimelse hos forsikrede.

Denne type af skader, herunder faldskader, adskiller sig således ved, at det er sandsynliggjort, at årsagen til hændelsen er begyndt med en indefra kommende årsag – et ildebefindende eller sygdomsanfald, der ikke kan tilskrives arbejdsforholdene. Følger efter sådanne fald eller andre hændelser kan efter praksis på arbejdsskadeområdet som udgangspunkt ikke anerkendes.

Hvis det imidlertid er grund til at antage, at sygdomsanfaldets følger er blevet alvorligere på grund af arbejdsforholdene, kan der ske anerkendelse af disse følger som en arbejdsskade.

Det kan belyses ved følgende eksempler fra praksis.

Et 14-årigt bud fik et ildebefindende, mens han kørte budkørsel, hvorved han pludseligt faldt af cyklen, og slog hovedet mod gaden. Det var oplyst af moderen, at sikrede om morgenen havde forekommet noget søvrig og sløv samt svimmel. Direktoratet for Ulykkesforsikringen afviste, at ildebefindendet og hermed ulykkestilfældet ikke skønnes at være bevirket ved sikredes arbejde eller de forhold, hvorunder det foregår. Ulykkesforsikringsrådet ændrede afgørelsen til anerkendelse, og bemærkede, at budet, der var henvist til at anvende cykel under sit arbejde, var udsat for en særlig risiko for alvorlige følger af et ildebefindende under arbejdet.

En butiksmedhjælper skulle skifte tøj efter endt arbejdstid i forretningens garderobe, der var beliggende i kælderetagen. Hun blev dårlig, da hun tændte en cigaret, og besvimede på vej til toilettet. Hendes tænder blev beskadiget, da hun ramte betongulvet. Arbejdsskadestyrelsen havde anerkendt, hvorefter forsikringsselskabet ankede. Den Sociale Ankestyrelse tiltrådte afgørelsen, da der ikke var grundlag for at tilsidesætte Arbejdsskadestyrelsens vurdering af, at det indtrufne besvimmelstilfælde fik alvorligere følger, da sikrede faldt på et betongulv, som hun på grund af påkrævet omklædning i forbindelse med sit arbejde var nødsaget til at færdes på.

Nedspringsskader

Nedspringsskader adskiller sig væsentligt fra faldskader ved at være begyndt med en handling, som sikrede må antages at kunne styre og have kontrol over, da sikrede har haft mulighed for at planlægge hændelsens udførelse. Lempelsen af bevisskravet for en udefra kommende indvirkning ved fald finder således ikke anvendelse ved nedspringsskader.

Hvis sikrede således igangsætter et nedspring, der ender i en skade, uden at der er indtruffet noget afvigende, vil det normalt blive vurderet, at der ikke er tale om et ulykkestilfælde. Hvis der derimod indtræffer noget usædvanligt/afvigende i forbindelse med nedspringet og/eller i landingen, at han for eksempel glider i afsættet, vil sådanne omstændigheder ved hændelsesforløbet tale for anerkendelse. Der vil kunne lægges vægt på, om der var tid til og mulighed for at forberede nedspringet, om underlaget var ukendt, om underlaget var ustabil og lignende.

Dette kan belyses med følgende eksempel fra praksis:

En 33-årig lærer på en kostskole havde sat sig på en 1,90 m høj skateboardrampe, hvorfra hun foretog et lille hop for at spring ca. 1 meter ned på den skrånende rampe. Da sikrede landede, vred hun rundt på højre fod og fik smerter i foden. Efterfølgende blev sikrede opereret for brud på højre lægben.

Ankestyrelsen tiltrådte Arbejdsskadestyrelsens afgørelse om afvisning. Det blev vurderet, at der ikke var dokumenteret en sådan usædvanlig afvigelse, da nedspringet indtil landingen forløb som planlagt og ønsket. Der var således ikke dokumenteret en usædvanlig afvigelse i forbindelse med nedspringet, der kunne anerkendes som et ulykkestilfælde.

Ankestyrelsen lagde herved vægt på, at skateboardrampens udstyr og belægning ikke var behæftet med fejl, og at rampens belægning efter sikredes opfattelse ikke havde indflydel-

se på hændelsen. Der blev endvidere lagt vægt på, at sikrede havde gode muligheder og tid til at planlægge nedspringet, og at hun var bekendt med forholdene på rampen. At hun fik smerter i anklen i forbindelse med nedspringet kunne således ikke alene anerkendes som et ulykkestilfælde, når der ikke indtraf noget usædvanligt i forbindelse med hændelsen.

Gribeskader m.v.

Denne type af hændelser dækker blandt andet over situationer, hvor sikrede er ved at tabe noget, men undgår at tabe byrden med en hurtig bevægelse, og situationer hvor sikrede griber efter noget, men ikke får fat i det. Ved disse hændelser anmeldes der typisk skader, der kan være mulige spontane skader, for eksempel smerter i skulderen. Der skal således sandsynliggøres en usædvanlig afvigelse i forhold til den normale arbejdsituation, før en sådan skade kan anerkendes som et ulykkestilfælde. Hvis sikrede i gribeøjeblikket støder knæet mod et bord og beskadiger knæet, vil knæskaden blive anerkendt.

Fra domstolspraksis kendes den tidligere refererede landsretssag, hvor et løft af en gryde udviklede sig til en redningsmanøvre for at undgå, at gryden faldt på gulvet. Landsretten fandt, at der herved var beskrevet et ulykkestilfælde.

En principiel sag i administrativ praksis, der kommer nærmest denne problemstilling, er den tidligere nævnte afgørelse om nedtagning af en byrde fra større højde, hvor der må foretages en redningsmanøvre for at undgå, at byrden faldt til jorden.

I de helt klare situationer, hvor sikrede griber efter noget, men ikke får fat i det, vil en eventuel skade typisk ikke blive betragtet som et ulykkestilfælde, da sikrede ikke kan have overskredet kroppens maksimale yde- eller belastningsevne i hverken muskler, sener, ledbånd, led eller knogler blot ved hurtigt at bevæge kroppen uden at blive belastet udefra.

Hvis der derimod er tale om patienthåndteringer, hvor sikrede går med en patient, der falder eller pludseligt synker sammen, skal der efter praksis typisk ikke ske ret meget afvigende før anerkendelse kan komme på tale.

Ting der sidder fast eller pludselig går løs

Dette dækker over forskellige hændelser, hvor sikrede skubber eller trækker i ting, der går stramt, sidder fast, pludseligt bevæger sig eller pludseligt sidder fast.

Denne type hændelser er typisk indledt af sikrede selv, der derfor i vidt omfang må anses for at have haft mulighed for at forberede og efterfølgende styre hændelsesforløbet.

Som eksempler fra praksis kan nævnes:

Den Sociale Ankestyrelse anerkendte en hændelse som et ulykkestilfælde, hvor sikrede pådrog sig en lænderyglidelse ved at assistere ved en kælvning. Der blev lagt vægt på kombinationen af den utvivlsomt betydelige kraftanstrengelse, der havde ligget i det voldsomme træk og det forhold, at sikredes gummistøvle gled på den glatte skammel, således

at trækket pludselig fik en anden retning, ligesom lænderyggen pludselig blev belastet på en anden måde.

Hvis der i den lige nævnte situation var blevet konstateret en knæskade, opstået ved at sikrede gled, var knæskaden et ulykkestilfælde.

Den Sociale Ankestyrelse tiltrådte, at Arbejdsskadestyrelsen havde afvist at anerkende en hændelse, hvor en chauffør trak et spjæld ud på en fyldt forsilo, hvilket forårsagede en fibersprængning i højre overarm. Efter chaufførens oplysninger var det ikke sædvanligt, at siloerne var overfyldt, således at han skulle fjerne spjældet for lænsning af siloen.

Sagen blev indbragt for Østre Landsret, hvor chaufføren anførte, at spjældet gik uventet let, således at han – ved at lægge alle kræfter i – fik skaden, da spjældet åbnede sig. Retten tilkendegav, at Den Sociale Ankestyrelse ville blive frifundet, da der ikke var sket noget, der afveg fra arbejdets sædvanlige gang, og at der ved den pågældende lejlighed ikke var sket nogen begivenhed. Retssagen blev derefter hævet.

Konkret viden om, at ting sidder fast eller med stor sandsynlighed kan sidde fast, giver en formodning for, at sikrede måtte være forberedt på, at tingen vil gå løs.

Som eksempel kan nævnes:

Den Sociale Ankestyrelse tiltrådte Arbejdsskadestyrelsens afvisning af en hændelse, hvor sikrede skulle åbne en arkivskuffe. Da skuffen bandt, måtte han, der stod foroverbøjet, tage et ekstra træk for at få den op. Han fik smerter i ryggen med udstråling til højre ben.

I en anden sag tiltrådte Ankestyrelsen Arbejdsskadestyrelsens afslag og lagde vægt på, at der ikke indtraf en udefra kommende begivenhed, forstået som en usædvanlig afvigelse i forbindelse med, at sikrede måtte trække ekstra hårdt for at åbne bagklappen på en bus, der gik stramt. Sikrede var således bekendt med, at klappen pludselig kunne gå løs, da han anvendte stor kraft til at åbne lågen.

At sikrede i forbindelse med hændelsen fik smerter i skulderen var således ikke tilstrækkeligt til anerkendelse.

Skader i forbindelse med pasning og pleje

Sager om skader, der opstår pludseligt i forbindelse med pasning og pleje, repræsenterer et problemområde som er specielt vanskeligt, allerede fordi der ikke er tale om løft af genstande, hvor den handlende har bedre mulighed for at overskue forløbet af arbejdsfunktionen op til skadeøjeblikket.

Ved håndtering eller løft af levende væsener er situationen en anden. Den handlende kan ikke være sikker på, hvordan klienten reagerer i situationen. Hun må i et vist omfang være opmærksom på, at arbejdssituationen og dens forløb er afhængig af klientens reaktion.

Når der ikke er tvivl om, at der er opstået en skade, er det et vigtigt spørgsmål, om skaden skyldes den konkrete arbejdssituation. Hvis der er noget udefra kommende, der kan forklare, at skaden sker, er der tale om et ulykkestilfælde.

Det bemærkes, at sikrede, der for eksempel glider i arbejdssituationen og får en skade, fordi patienten med stor vægt presser sikrede ud af balance, uden videre er omfattet af ulykkesbegrebet. I sådanne tilfælde skal der derfor ikke foretages nogen vanskelig vurdering af det udefra kommende. Eller sagt på en anden måde: Hvis et glid er den udløsende skadefaktor er der ingen forskel på løft af en ting og håndtering af levende væsner.

Når der skal tages stilling til den afgørende betingelse, om der er noget udefra kommende, indgår det, der kan forventes i situationen, som en slags hjælpehåndtag, det vil sige som noget der indgår i den vanskelige vurdering og dermed hjælper til med at afdække hændelsesforløbet. Den sikrede må være indstillet på, at levende væsener i modsætning til ting ikke nødvendigvis er passive, men spørgsmålet melder sig, hvad sikrede må kunne regne med.

Det betyder, at sikrede må regne med, at klienten/patienten i et vist omfang bevæger sig og dermed påvirker arbejdssituationen, der for eksempel kan være en forflytning af en patient fra sengen til kørestolen.

Hvis der i arbejdssituationen ikke er en afvigelse, der går ud over, hvad sikrede kan regne med, er det ikke muligt at vurderingen kan nå til, at der er noget udefra kommende, der indvirker på sikrede.

Hvis klientens/patientens bevægelse afviger på en måde, der ikke kan påregnes, og der opstår en skade, kan der i vurderingen indlægges, at der har været noget udefra kommende.

Det kan for eksempel være tilfældet, hvis sikredes kollega, der hjælper med, ikke løfter som aftalt, hvilket fører til, at patienten med stor vægt presser sikrede ud i en skæv stilling, hvorved sikrede får en skade i ryggen. Sikrede kunne ikke regne med at ende i denne akavede stilling.

Det samme er tilfældet, hvis patienten pludselig gør en modsat rettet bevægelse, der bringer sikrede ud i en skæv stilling, igen med den virkning at en større del af patientens vægt kommer til at hvile på sikrede, der får en skade.

Som nævnt er der tale om en vanskelig vurdering. Derfor er beskrivelsen af hændelsesforløbet meget vigtigt for vurderingen af det udefra kommende. Sikrede skal ikke regne med, at skaden sker, men spørgsmålet er alene, om det kan antages, at hændelsesforløbet, som førte til skaden, går ud over hvad sikrede kunne regne med.

Antagelsen skal afspejle arbejdssituationen på stedet når det undersøges, om der var noget udefra kommende til stede i situationen.

Da praksis på området er belyst ved en række konkrete eksempler, kan det være vanskeligt at se denne linie i domstolspraksis og i den administrative praksis. En vejledning derfor vil være et velegnet instrument til i højere grad at skabe en gennemskuelig praksis.

Højesteretsdommen fra 1993, der er omtalt foran, Højesteretsdommen fra 1998 om sygehjælperen der fik en skade, da hun vaskede en sengeliggende patient, og Højesteretsdommen fra 1999, der nævnes nedenfor, samt Højesteretsdommen fra 2000, der slog fast, at en politibetjent fik en skaden, da hans hund sprang ned fra hans arme, er udtryk for den linie i praksis, der beskrives i det følgende. Det er således såvel ved håndtering af ting og ved bistand til levende væsener en vurdering af sammenhæng mellem påvirkning og skade, der foretages.

Den Sociale Ankestyrelse har ved flere lejligheder i forbindelse med sager om klientbehandling redegjort for praksis på området.

Ankestyrelsen har således lagt vægt på, at en hjemmehjælper under trange pladsforhold på grund af en klients pludselige smertereaktion måtte stoppe et løft fra seng til kørestol, og at hun derefter med patientens vægt i armene måtte foretage en drejning af kroppen for at løfte ham tilbage til sengen.

Sagen drejede sig om en hjemmehjælper, der 2 gange tidligere havde løftet klienten fra seng til kørestol med et hurtigt direkte løft og skub. På skadetidspunktet skete der imidlertid det, at klientens ben kom i karambolage med kørestolens hjul. Klienten råbte ”av”, og kvinden stoppede brat sit ”skubbe-løft”, og løftede klienten tilbage. Den drejning af kroppen med 70 – 80 kg i armene forårsagede den helbredsskadelige vridning af kvindens lænderyg.

Den Sociale Ankestyrelse fandt, at der var tale om et ulykkestilfælde.

Ankestyrelse har i en anden sag lagt vægt på, at løftet på grund af manglende hjælp fra en kollega fik et utilsigtet forløb med vrid af kroppen i akavet stilling.

Sagen drejede sig om en hjemmehjælper, der skulle løfte en tung klient sammen med en anden hjemmehjælper. Kollegaen tog ikke fat, således at kvinden stod alene med den tunge patient, hvorved hun fik et knæk i nakke og ryg.

Det fremgik endvidere, at kvinden havde en forudbestående svag ryg, og at hun tidligere havde haft rygtilfælde i 1985, 1987 og 1989.

Kvinden oplyste den 4. februar 1993 på et spørgeskema fra Arbejdsskadestyrelsen blandt andet, at klienten på ca. 55 kg kom fra stol over i seng (via drejeskive). Kvinden holdt overkroppen, og den anden hjemmehjælper benet. Idet klienten skulle lægges ned, løftede den anden hjemmehjælper ikke benet, og kvinden måtte tage hele slæbet og fik derved et knæk i nakke og ryg.

Arbejdsskadestyrelsen fandt, at der ikke var tale om et ulykkestilfælde. Der var heller ikke tale om en kortvarig skadelig påvirkning, som var omfattet af loven.

Ved afgørelsen lagde Arbejdsskadestyrelsen vægt på, at kvinden ikke ved den anmeldte lejlighed var udsat for nogen pludselig og uventet udefra kommende påvirkning.

I klage blev det anført, at kvinden sammen med en kollega skulle hjælpe en klient fra en stol over i sengen. Kvinden spurgte kollegaen, om vedkommende havde prøvet at hjælpe klienten før. Kollegaen svarede, at det havde hun prøvet, og at hun godt vidste, hvordan det skulle gøres.

Klienten, der havde fået amputeret det ene ben, sad på sengen og skulle op at ligge i sengen. Dette foregik ved, at den ene hjemmehjælper støttede klientens overkrop, og den anden løftede klientens ben op i sengen. Det hele skulle ske i én bevægelse, ellers ville klienten ikke kunne komme ned at ligge.

Imidlertid løftede den anden hjemmehjælper ikke klientens ben. Dette bevirkede, at kvinden kom til at stå i en akavet stilling med vægten af klientens overkrop. Derved fik hun et knæk i ryggen.

Den Sociale Ankestyrelse fandt, at det anmeldte rygtilfælde kunne anerkendes som et ulykkestilfælde.

Der henvises til beskrivelsen af hændelsesforløbet – herunder den uddybende beskrivelse i klagen – hvorefter tilfældet blev anerkendt som et ulykkestilfælde.

Den Sociale Ankestyrelse har i andre sager lagt vægt på det forhold, at klienten ikke hjalp til som forventet, og at løftet således blev tungere end forventet, ikke i sig selv var tilstrækkeligt til, at tilfældet kunne anerkendes som et ulykkestilfælde.

Ankestyrelsen har således udmeldt, at det forhold, at hjælpen fra en patient mod forventning udeblev, og at løftet således blev tungere end ventet, ikke i sig selv var tilstrækkeligt til, at tilfældet kunne anerkendes som et ulykkestilfælde. Ankestyrelsen lægger til grund, at når der er tale om uddannet plejepersonale, så må personalet i et vist omfang være forberedt på, at patienter/klienter ikke hjælper til som aftalt eller forventet.

Det kan illustreres af følgende sager:

En hjemmehjælper skulle hjælpe en klient, der var temmelig tung, med at komme ud af sengen. Det var aftalt, at klienten selv skulle hjælpe til, men det gjorde han ikke. Hjemmehjælperen fik et knæk i ryggen med stærke smerter.

Arbejdsskadestyrelsen fandt, at det anmeldte rygtilfælde ikke kunne anerkendes som en arbejdsskade. Arbejdsskadestyrelsen begrundede afgørelsen med, at der ikke var tale om en ulykke, som var omfattet af arbejdsskadeloven, og at der heller ikke var tale om en kortvarig skadelig påvirkning, som var omfattet af loven.

Ved afgørelsen lagde Arbejdsskadestyrelsen vægt på, at kvinden ikke ved den anmeldte lejlighed var udsat for nogen pludselig og uventet udefra kommende skadelig påvirkning.

Den Sociale Ankestyrelse fandt, at der efter de foreliggende beskrivelser af hændelsen den 11. oktober 1992 ikke var tale om en udefra kommende pludselig indtrædende begivenhed med skadelig påvirkning til følge. Der kunne således ikke siges at være sket et ulykkestilfælde i arbejdsskadelovens forstand.

Ved afgørelsen lagde Den Sociale Ankestyrelse vægt på, at det forhold, at klienten ikke hjalp til, som kvinden forventede, og at løftet således blev tungere end vente, ikke i sig selv var så usædvanligt, at tilfældet kunne anerkendes som et ulykkestilfælde.

I en anden sag skulle en sygehjælper hjælpe en sengeliggende klient højere op i sengen. Patienten kunne på grund af et brækket ben ikke selv hjælpe til. I forbindelse med løftet fik sygehjælperen smerter i det ene albue.

Arbejdsskadestyrelsen fandt, at det anmeldte tilfælde med smerter i højre overarm ikke kunne anerkendes som en arbejdsskade. Arbejdsskadestyrelsen fandt, at der ikke ved den anmeldte lejlighed var tale om en ulykke, og at der heller ikke var tale om en kortvarig skadelig påvirkning, som var omfattet af loven.

Ved afgørelsen lagde Arbejdsskadestyrelsen vægt på, at hændelsen, som var beskrevet af kvinden den 28. november 1992 og i brev af 4. marts 1993, måtte sidestilles med et tungt løft, hvilket ikke er omfattet af arbejdsskadeloven.

Den Sociale Ankestyrelse fandt, at der efter de foreliggende beskrivelser af hændelsen ikke var tale om en udefra kommende, pludselig indtrædende begivenhed med skadelig påvirkning til følge. Der kunne således ikke siges at være sket et ulykkestilfælde i arbejdsskadelovens forstand.

Ved afgørelsen lagde Den Sociale Ankestyrelse vægt på, at det forhold, at patienten ikke hjalp til som kvinden forventede, og at løftet derfor blev tungere end ventet, ikke i sig selv var så usædvanligt, at tilfældet kunne anerkendes som et ulykkestilfælde.

I en anden sag skulle en sygehjælper hjælpe en patient, der pludseligt ville op af sengen, da han følte, at han ikke kunne få luft. Sygehjælperen og en kollega ville hjælpe patienten, der altid selv havde medvirket i løftesituationer. Den dag hjalp patienten ikke selv med, og sygehjælperen fik smerter i ryggen.

Arbejdsskadestyrelsen fandt, at der ikke var tale om en ulykke, og at der heller ikke var tale om en kortvarig skadelig påvirkning, som var omfattet af loven. Ved afgørelsen lagde Arbejdsskadestyrelsen vægt på, at løft af en tung byrde ikke kunne anses for at være en ulykke i lovens forstand.

Den Sociale Ankestyrelse fandt, at der var tale om et ulykkestilfælde og henviste til beskrivelsen af hændelsesforløbet – herunder den uddybende beskrivelse, der var fremkommet i forbindelse med sagens anke. Den uddybende forklaring gik på, at der var tale om en nyopereret patient, der akut var blevet opereret med trakeotomi (operativ åbning af lufttrøret). Ankestyrelsen lagde vægt på, at patienten på grund af lufthunger pludselig modarbejdede under trække/løftet.

Nyere praksis ved pasning og pleje

Vurderingen i disse sager har efter praksis i de senere år udviklet sig på en sådan måde, at der lægges vægt på en samlet bedømmelse af den sikredes normale daglige arbejde kombineret med en bedømmelse af det, som i skadesøjeblikket afveg fra arbejdet og afvigelsens art eller alvor.

Den allerede nævnte samlede vurdering når der skal tages stilling til, om der er noget udefra kommende, der kan forklare skaden, betyder at der skal dokumenteres noget usædvanligt i forhold til de konkrete daglige arbejdssituationer.

Til forståelse af domstolspraksis kan nævnes en dom fra Østre Landsret, der blev stadfæstet af Højesteret i 1999.

Sagen drejede sig om en pædagog, som var ansat på en skole for fysisk og psykisk handicappede børn. Hun måtte en dag sammen med en kollega fastholde en 9-årig dreng, der tidligere havde udvist voldsom, aggressiv og selvdestruktiv adfærd. Derved forvred hun håndledet.

Landsretten fandt, ”at elevens meget voldsomme adfærd ikke har været så uforudsigelig, at det er gået ud over, hvad A som lærer på en specialinstitution måtte kunne forvente. Landsretten lægger herved vægt på, at elevens aggressive og selvdestruktive adfærd havde været drøftet på læremøder og var kendt af A, der var hans klasselærer. Henset hertil og til karakteren af de af A udfoldede kraftanstrengelser, kan det ikke lægges til grund, at lidelsen – om end den er eller måtte være en følge af den omhandlede hændelse – er påført hende ved en pludselig udefra kommende begivenhed. Der foreligger derfor ikke et ulykkestilfælde i arbejdsskadeforsikringslovens forstand, jfr. lovens § 9, nr. 1.”

Det fremgår således, at Landsretten lagde vægt på en samlet vurdering af A's normale daglige arbejde kombineret med en bedømmelse af den konkrete påvirkning i skadesøjeblikket.

Denne praksis har givet anledning til megen debat, hvor det centrale er den såkaldte forventelighedsvurdering.

Praksis om skader i forbindelse med pasning og pleje har tillige været præciseret ved en række nyere afgørelser fra Ankestyrelsen.

Ved principiel afgørelse af 16. maj 2000 har Ankestyrelsen anerkendt en hændelse, hvor sikrede sammen med en kollega skulle hjælpe en halvsidigt lam patient, der vejede ca. 60 kg, med at få bukser på. Sikredes kollega skulle tage patientens bukser op, mens sikrede støttede patienten, der stod op, ved at placere begge hænder omkring patientens skulderblade. Patientens arme var placeret på sikredes skulder. Med sit knæ støttede sikrede samtidig patientens knæ i den højre side.

Mens kollegaen var ved at trække bukserne op, knækkede patienten pludselig sammen i den raske venstre side og roterede ud mod sikredes venstre side. Sikrede greb reflekto- risk om patienten for at hindre hans fald. Derved blev sikrede trukket med ud til siden. Sikrede greb nærmest hans fulde vægt. Sikrede mærkede i den forbindelse en skarp smerte i ryggen.

Ankestyrelsen vurderede, at sikrede som følge af, at patienten pludseligt og uventet knækkede sammen i benene, greb om patienten for at forhindre hans fald, hvorved sik- rede blev belastet af patientens næsten fulde vægt. Som følge heraf fik sikrede akutte rygsmarter.

Ankestyrelsen lagde endvidere vægt på, at der ved håndteringer af delvist lamme pa- tienter, der står op, er tale om en vanskeligt håndterbar situation, såfremt patienten mi- ster fodfæstet eller knækker sammen og bliver grebet for ikke at falde på gulvet.

Efter Ankestyrelsens vurdering var der således i den konkrete sag sandsynliggjort en udefra kommende indvirkning, forstået som en usædvanlig afvigelse i forhold til ar- bejdssituationens normale udførelse.

Den seneste principielle afgørelse på området er truffet i september 2000. Ved afgørel- sen anerkendte Ankestyrelsen en hændelse, hvor en sygeplejerske, der bistod med vending af en patient, kom til at indtage en akavet og foroverbøjet stilling for at forhindre en pa- tient i at få smerter ved at falde tilbage i rygleje.

Ankestyrelsen lagde til grund, at sygeplejersken ved den anmeldte lejlighed som adskillige gange tidligere skulle hjælpe en patient, der havde et hoftebrud, med at vende sig fra rygle- je til sideleje. Normalt foregik dette ved, at sikrede støttede patientens ben, mens patienten selv foretog vendingen. Ved den anmeldte hændelse gjorde patienten imidlertid pludseligt og uventet en forkert bevægelse og stivnede midt i vendingen, hvorved hun var ved at fal- de tilbage i rygleje. For at forhindre at patienten faldt ned i rygleje, greb sikrede fat om patientens lænd med venstre hånd, mens sikrede fortsat holdt benet med højre hånd, hvor- ved sikrede fik smerter i lænden. Stillingen, som sikrede måtte indtage for at forhindre at patienten faldt ned i rygleje, var akavet og foroverbøjet.

At sikrede for at forhindre patienten i at få smerter ved at falde tilbage i rygleje hurtigt måtte indtage en akavet og foroverbøjet stilling, lå efter Ankestyrelsens vurdering ud over, hvad sikrede måtte være forberedt på. Sikrede måtte således tilsidesætte hensynene til sin egen arbejdsstilling, og fik i den forbindelse lænderygsmarter. Vendingen var blevet fore- taget adskillige gange tidligere, uden at dette havde givet problemer. Vendingen forløb således væsentligt anderledes end ønsket og planlagt. Efter Ankestyrelsens vurdering var der således sandsynliggjort en udefra kommende indvirkning, forstået som en usædvanlig afvigelse i forhold til arbejdssituationens normale udførelse.

Der blev lagt vægt på, at sikrede i situationen havde været udsat for en usædvanlig og uventet belastning. Der var i den forbindelse dokumenteret en ydre påvirkning, der kunne forklare skaden.

Begrundelserne i administrativt afgjorte sager har bidraget til, at der tales om forventelighedskriteriet, idet begrundelserne i en del tilfælde er formuleret på en måde, der kunne tyde på, at der lægges stor vægt på kriteriet. Der er tale om generelle begrundelser som ”belastninger ligger således ikke udenfor, hvad De må forvente som” eller ” De har ikke været udsat for en udefra kommende påvirkning, som gik ud over det sædvanlige, og som De måtte være forberedt på”.

Det er vigtigt på den baggrund at understrege, at praksis i disse sager bygger på den ovennævnte samlede vurdering af sikrede normale daglige arbejde i kombination med, om der er noget uventet der afviger fra det normale, og som kan forklare, at skaden opstår, selv om skaden også kan opstå uden kendt ydre årsag.

Der er sager hvor resultater kan være vanskelige at forstå, og der er derfor behov for at tydeliggøre praksis i en vejledning.

En sådan vejledning skal understrege betydningen af, at sagerne oplyses på en sådan måde, at det samlet kan vurderes, hvilke daglige konkrete arbejdsopgaver sikrede havde, og hvilke omstændigheder i skadesituationen i form af afvigende arbejdsmæssige påvirkninger, der måtte kunne forklare, at skaden opstod. Dermed bliver det klart, at det ikke indgår i vurderingen, hvad en sygehjælper, en socialpædagog eller en folkeskolelærer generelt må forvente.

På den måde kan sagerne vurderes ud fra ulykkesbegrebets samlede indhold med speciel sigte for disse sagers vedkommende på arten af det udefra kommende, som gør det rimeligt at anerkende hændelsen som et ulykkestilfælde.

3.2.2. Om psykiske skader

Psykiske skader kan opstå pludseligt og kan dermed være omfattet af ulykkesbegrebet.

Hændelser, hvor sikrede har været udsat for fysisk vold, for eksempel et overfald og derved pådraget sig en skade, og hvor volden samtidig har ført til en psykisk lidelse, vil normalt blive anerkendt som ulykkestilfælde. De vanskeligere vurderinger opstår typisk i sager, hvor der ikke har været tale om fysisk vold – altså når der alene er tale om en psykisk lidelse.

Arten af den psykiske skade har betydning for vurderingen af årsagssammenhængen mellem hændelsen og skaden. Disse skader adskiller sig således ikke fra fysiske skader, hvor det ligeledes indgår i vurderingen, om arten af skaden kan antages at være forårsaget af den fysiske påvirkning.

Hvis en af diagnoserne akut belastningssyndrom, posttraumatisk belastningssyndrom eller personlighedsændring efter en voldsom hændelse kan stilles, taler det for, at tilfældet skal anerkendes som en ulykke. Disse diagnoser forudsætter, at der har været en svær belastning.

Hvis disse diagnoser stilles, taler det således for, at der stille mindre krav til vurderingen af, om sikrede har været ude for en belastning, der ligger udenfor hvad sikrede normalt må regne med at kunne komme ud for under arbejde.

En psykisk skade kan være vanskelig at diagnosticere. Skaden er ofte forbigående, og der kan være flere årsager til at sikrede netop nu får psykiske symptomer.

Kronisk forløbende psykoser som for eksempel skizofreni anses normalt ikke at kunne forårsages af et ulykkestilfælde. Derimod kan man i sjældne tilfælde se, at en akut og forbigående psykotisk tilstand kan opstå efter et ulykkestilfælde. Depressioner, der ofte er forbigående, vil konkret kunne anerkendes som et ulykkestilfælde ved et relevant psykisk påvirkning.

Ved diagnosen posttraumatisk belastningssyndrom er det almindeligt, at symptomerne først viser sig op til et halvt år efter ulykkestilfældet.

Når spørgsmålet om anerkendelse af den psykiske påvirkning vurderes i det konkrete tilfælde lægges der vægt på styrken, varigheden og traumets karakter, herunder om der har været tale om livsfare, om sikrede har følt sig hjælpeløs og på karakteren af en eventuel aggression fra en anden.

Indtil omkring 1990 var disse skader især kendt i forbindelse med nogle voldsomme begivenheder, som undtagelsesvist ramte nogle få, og som lå langt fra hvad der kan betegnes som normale arbejdsopgaver.

De typiske eksempler på sådanne skader er chok hos lokomotivførere, der påkørte mennesker, som befandt sig på skinnelegemet, og bankkasserere, som pludselig stod over for en røver.

I sådanne sager er der en fast praksis, der indebærer, at psykiske skader, der opstår ved sådanne voldsomme begivenheder, anerkendes som ulykkestilfælde.

I løbet af 1990'erne kom der flere anmeldelser, der drejede sig om ansatte, som i kraft af deres arbejde havde kontakt med andre, og som i den forbindelse kom ud for vold eller trusler om vold eller i øvrigt følte sig truet.

Det afgørende i disse sager er, at der foretages en konkret vurdering af hændelsen, der kan have udløst skaden. Der skal sandsynliggøres noget afvigende fra den sædvanlige arbejdssituation, som kan antages at være årsag til skaden. Denne vurdering adskiller sig principielt ikke fra vurderingen, der foretages i sager om andre ulykker.

Men det er ikke alle trusler eller voldslignende situationer, der uden videre kan antages at kunne fremkalde en pludselig opstået psykisk lidelse. Vurderingen af det udefra kommende, som i situationen antages at kunne fremkalde skade, foretages konkret og sammenholdes med den pågældendes arbejdsopgaver i øvrigt.

Praksis er så rummelig, at situationer, som er egnet til at fremkalde en skade, omfattes af ulykkesbegrebet, når der er grund til at antage, at situationen har været så truende, at en skade kan opstå.

I de klare tilfælde om lokomotivføreren og bankkassereren, der er nævnt ovenfor, er praksis helt klar. I de nyere sager, hvor det centrale i hændelserne er konfrontationen med andre mennesker, kan der være tvivl, som må afklares som led i sagsbehandlingen.

Udgangspunktet i denne afklaring er, at ulykkerne skal anerkendes, når der er grund til at tro, at volden, truslerne og de voldslignende situationer i den konkrete situation, som er dokumenteret ved sagsbehandlingen, er egnede til at fremkalde en pludseligt opstået psykisk skade.

Ulykkesbegrebets anvendelse

Psykiske skader vurderes som tilfældet er med andre typer af ulykker efter det sædvanlige ulykkesbegreb. Der gælder således ikke et specielt begreb for disse ulykker.

Det betyder, at udgangspunktet for vurderingen i den enkelte sag foretages på den måde, der fremgår af højesteretsdommen fra 1993, der blev kommenteret af højesteretsdommer Nørsgaard.

Der skal således foretages en konkret vurdering af, om der er en ydre årsag til skaden. Selv om det langt fra er i alle tilfælde sikrede selv har begyndt den årsagsrække, der ender med en skade, kan vurderingen i vidt omfang anvendes ved behandlingen af sagen.

Det betyder, at der skal være årsagsforbindelse mellem skaden og påvirkningen. Der skal være en udefra kommende påvirkning, der kan forklare, at skaden opstod, og at det netop er den type skade, der viste sig. Påvirkningen skal altså være relevant.

Den udefra kommende påvirkning

Som nævnt indgår det i ulykkesbegrebet, at der skal dokumenteres en udefra kommende påvirkning, der kan forklare, at skaden sker. Det gælder altså både ved fysiske skader og ved psykiske skader.

Ved de fleste fysiske skader er vurderingen ikke vanskelig. Det gælder dog ikke ved fysiske skader, der kan opstå uden kendt ydre årsag, og det gælder heller ikke ved en del psykiske skader.

Når lidelsen også kan opstå uden kendt ydre årsag, skal det understreges, at der ikke kan sluttes baglæns fra skaden og symptomerne til, at der så må være årsagsforbindelse mellem påvirkning og skade. Det må på en eller anden måde sandsynliggøres, at påvirkningen har været relevant som årsag til skaden.

I den forbindelse må det omvendt også understreges, at der ikke er tale om, at sikrede skal forvente at få en psykisk skade under arbejde, hvis man for eksempel arbejder med

psykiatriske patienter, indsatte i fængsler eller med voldsomme klienter på et socialkontor.

Der er klare tilfælde, hvor vurderingen ikke er vanskelig. Det gælder for eksempel ved psykiske skader i forbindelse med bankrøverier eller ved psykiske skader efter påkørsler. Bankkassereren, der er udsat for et røveri, og lokomotivføreren, der påkører nogen på skinnedeget, får således umiddelbart en psykisk skade anerkendt som en ulykke.

I andre tilfælde er vurderingen vanskeligere. Når der tages stilling til, om der er en udefra kommende påvirkning, der er egnet til at fremkalde en pludseligt opstået skade, indgår det derfor som en slags hjælpehåndtag i vurderingen, om der er en vis afvigelse i situationen, som sikrede kan forvente, og der er naturligvis grænser for, hvad sikrede kan regne med, selv om arbejdet udføres i et hårdt arbejdsmiljø.

Det betyder, at det såkaldte forventelighedsbegreb skal anvendes på en sådan måde, at der ikke må indlægges specielt strenge krav i vurderingen af den udefra kommende påvirkning.

I det følgende redegøres for praksis.

Den ældste praksis vedrører tilfælde, hvor der har været fare for eget eller andres liv.

Indtil omkring 1990 var disse skader især kendt i forbindelse med voldsomme begivenheder, der ramte nogle få under omstændigheder, der lå langt fra normale arbejdsopgaver. De typiske eksempler var lokoførere, der påkørte mennesker, der befandt sig på skinnerne, eller bankpersonale der var ude for røverier.

I 1992 lempede Den Sociale Ankestyrelse praksis. Det skete ved, at det nu blev fastslået, at skaderne ville kunne anerkendes også i tilfælde, hvor sikrede alene havde været vidne til en særlig belastende begivenhed. Det sker under forudsætning af, at der er tale om en helt usædvanlig situation, som ligger langt udenfor det normale arbejde.

Fra praksis om vidnesituationer kan følgende eksempler fra 1992 nævnes til illustration.

En ung lokomotivassistent var ilet til undsætning, efter han fra et tog havde overværet, at en rangerleder blev klemt mellem to togvogne, hvorved et ben blev kørt af. Arbejdsskadestyrelsen havde afvist at anerkende, hvilket Ankestyrelsen ændrede til anerkendelse som ulykkestilfælde. Der blev lagt vægt på, at begivenheden var helt usædvanlig i forhold til sikredes arbejde. Sikrede var først i en situation, hvor han ikke havde nogen mulighed for at hjælpe, og bagefter kom yderligere den stærkt traumatiske oplevelse, hvor han kom den lemlæstede kollega til hjælp.

En lokomotivfører så under fremkørsel af sit tog noget ligge på sporet. Sikrede bremsede og opdagede så et menneske, hvis kropsdele var spredt over området. Ankestyrelsen ændrede Arbejdsskadestyrelsens afgørelse til anerkendelse. Der blev lagt vægt på, at der forelå en i forhold til arbejdet helt usædvanlig og chokerende begivenhed, som sikrede ikke kunne være forberedt på.

En hjemmehjælper fandt en klient, der havde ligget død i flere dage. Ankestyrelsen tiltrådte Arbejdsskadestyrelsens afgørelse, hvorefter der var givet afslag på anerkendelse af en anmeldt psykisk skade. Der blev lagt vægt på, at der ikke var tale om en helt usædvanlig situation, der gik ud over, hvad der kunne påregnes i sikredes erhverv.

Hvis en hjemmehjælper derimod finder en klient, der er død efter forbrænding som følge af cigaretrykning, eller som har begået selvmord med skydevåben, vil hjemmehjælperens chok kunne anerkendes som et ulykkestilfælde, der således blev anerkendt.

Vurderingen afhænger således af den konkrete situation, og der er ikke tale om, at en hjemmehjælper – eller andre – skal acceptere, at erhvervet indeholder større risiko for skader end tilfældet er for andre.

Fra 1994 kendes følgende eksempel på en vidnesituation:

En bogholder overværede under et sædvanligt direktionsmorgenmøde i sin arbejdsgivers privatbolig, at flammer slog op fra firmaets værksted og garagebygning i umiddelbar nærhed af boligen. Sikrede alarmerede brandvæsenet og fik hjulpet arbejdsgiveren, hans hustru og barnebarn ud af boligen. Under hændelsesforløbet følte hun sig helt fattet og rolig. Først da hun hen ad dagen kom hen på sit kontor, mærkede sikrede en begyndende reaktion. Efterfølgende brød hun sammen og fik kriseterapi. Arbejdsskadestyrelsen havde afvist at anerkende hændelsen som et ulykkestilfælde, hvilket Ankestyrelsen tiltrådte. Der blev lagt vægt på, at der ikke forelå en helt usædvanlig og uventet belastende oplevelse.

Også her afhænger vurderingen af den konkrete situation. Bogholderen og de andre kunne forlade bygningen uden at være udsat for nogen særlig fare, da der ikke var ild i den bygning, hvor hun og de andre befandt sig.

Fra 1995 kendes en række sager, der illustrerer grænsen for anerkendelse i vidnesituationer, da flere personer var involveret på forskellig måde i den samme hændelse. Disse sager viser desuden betydningen af hvilken grad af involvering sikrede har haft i forhold til en voldsom hændelse.

En række pædagoger blev involveret i en ulykke, hvor et barn blev kvalt på legepladsen i en børnehave.

Den første pædagog fandt den livløse dreng, fik ham fri og bar ham ind i huset. Den anden pædagog var leder af institutionen og foretog genoplivningsforsøg. Den tredje pædagog, som havde tilkaldt ambulance og læge, informerede det øvrige personale og tog sig af børnene. I disse tre sager fandt Ankestyrelsen, at der var beskrevet et ulykkestilfælde.

Den fjerde pædagog, der var gået hjem, blev orienteret den følgende dag. Ankestyrelsen afviste at anerkende den anmeldte psykiske skade som et ulykkestilfælde, da sikrede ikke var direkte involveret i den ulykkelige hændelse, da hun ikke var til stede i børnehaven på det tidspunkt, hvor barnet blev fundet livløs.

Sagerne blev dog konkret kompliceret af, at de alle var for sent anmeldt, hvorfor der efter praksis bl.a. kræves erstatningsberettigede følger for at se bort fra overskridelsen af fristen. Der blev ikke dispenseret for fristen i sagerne med den anden og tredje pædagog. Sagen med den første pædagog blev hjemvist til Arbejdsskadestyrelsen for at undersøge, om der var erstatningsberettigende følger.

Nyere praksis har endvidere udviklet sig i løbet af 1990'erne.

Det centrale i denne praksis er, at det ikke er alle trusler eller situationer, som sikrede kan opleve som psykisk belastende, der uden videre kan antages at fremkalde en psykisk skade. Der skal som i alle andre tilfælde sandsynliggøres en sammenhæng mellem hændelsen og skaden. Det betyder, at sikrede skal have været ude for en relevant psykisk belastning, der må antages at være egnet til at fremkalde skaden. Det sker efter dansk rets almindelige bevisregler, og der skal i den forbindelse være lægefaglig baggrund for årsagssammenhængen.

Vurderingen i disse sager har i de senere år udviklet sig på en sådan måde, at der lægges vægt på en samlet bedømmelse af sikredes normale arbejde kombineret med en bedømmelse af det, som i skadesøjeblikket afveg fra arbejdet og afvigelsens art og alvor.

Praksis i sagerne bygger således på en vurdering af sikredes normale konkrete arbejde i kombination med, om der er noget usædvanligt og afvigende fra normalsituationen, der ud fra lægefaglig erfaring kan forklare, at skaden opstod. Ved denne vurdering foretages et skøn af arbejdsfunktionen ud fra generelle normer om, hvordan sådanne funktioner normalt foregår. Herefter sammenholdes den konkrete hændelse forud for skaden med den generelle norm, og det vurderes om hændelsen ligger ud over den sædvanlige arbejdsfunktion.

Denne såkaldte forventelighedsvurdering har også ved psykiske skader givet anledning til kritik.

I vurderingen af normalsituationen indlægges der ikke specielle betingelser, der fører til, at medarbejderne skal acceptere en risiko for at skader opstår.

I 1996 behandlede Ankestyrelsen flere sager, der angik samme person. Der var tale om en bankansat, som havde anmeldt psykisk skade efter en række episoder med bankrøverier. Tre af disse skader blev anerkendt som ulykkestilfælde.

I den første af de tre sager blev chokket anerkendt som et ulykkestilfælde, da sikrede havde været vidne til et væbnet røveri, hvor røveren stod midt i lokalet og pegede rundt på personalet med en pistol. Han blev vred på en kollega, der forsøgte at fortrække til et andet lokale. Efter hændelsen var sikrede utryg og ukoncentreret.

I to andre tilfælde afviste Ankestyrelsen imidlertid at anerkende hændelserne. Den første under henvisning til, at sikrede ikke var til stede under det røveriforsøg, der havde fundet sted i banken, men alene fik refereret hændelsen i en senere telefonsamtale.

Det andet anmeldte chok blev afvist, da den konkrete situation efter Ankestyrelsens vurdering ikke var særlig faretruende for sikrede. En sindsforvirret mand havde uden for åbningstid banket på ruderne, og gjorde tegn på sig selv, at han ville skære halsen over på personalet, da man nægtede at åbne døren for ham. Denne episode fremkaldte en voldsom reaktion hos sikrede.

Fra 1997 kendes følgende eksempel, hvor sikredes subjektive oplevelse af hændelsen blev tillagt betydning.

En 20-årig kasseekspedient i et supermarked sad ved kassen, da en ung mand, som hun betegnede som en "narkomanlignende type," kom hen til kassen for at betale to øl. Han blev ved med at rode i sin jakkelomme, mens han kiggede på sikrede, der blev meget bange og var sikker på, at han nu ville trække et våben frem. I det samme kom en anden kunde, og manden gik ind i supermarkedet igen. Derefter gik manden igen op til sikredes kasse. Nu var sikrede meget bange og kunne mærke, at der ville ske et eller andet. Da kassen gik op, rakte manden ind over hende for at tage penge fra kassen. Sikrede nærmest sprang væk, fordi hun havde tænkt på, om han havde et våben. Sikrede søgte efterfølgende læge og psykolog, da hun var psykisk påvirket af hændelsen. Ankestyrelsen tiltrådte Arbejdsskadestyrelsens anerkendelse af den psykiske skade. Der blev lagt vægt på, at den involverede persons adfærd, som blev udøvet over for et ungt menneske, udstrålede en sådan hensigt om vold, at situationen måtte opfattes som truende.

Sager om udsættelse for vold eller trusler om vold udgør en nyere gruppe af sager, hvor Den Sociale Ankestyrelse har præciseret praksis.

Når det drejer sig om trusler om vold, beror anerkendelse på en konkret vurdering af truslens karakter, herunder om hvilken grad af risiko, der er for, at truslen eventuelt vil blive realiseret. Dette kan illustreres med følgende sager fra praksis:

En 17-årig elev blev efter en irettesættelse på grund af overtrædelse af skolens regler om tobaksrygning vred og tog fat i lærerens trøje ved brystet med begge hænder. Læreren var gravid og blev meget bange for, at der skulle ske hende noget. To af de tilstedeværende elever fik eleven til at slippe. Det var Ankestyrelsens vurdering, at hændelsen på grund af elevens truende adfærd med direkte fysisk kontakt havde haft en så voldsom karakter, at det lå ud over, hvad der normalt må antages at følge af varetagelsen af arbejdet som folkeskolelærer. Ankestyrelsen anerkendte derfor det anmeldte chok som et ulykkestilfælde.

Under en samtale med en større elev i en 7. klasse om hans voldelige opførsel og mobning af elever i mindre klasser var en lærer udsat for en affektreaktion fra elevens side. Eleven kastede en stol hen ad gulvet og forsøgte at vælte læreren bagover ved at gribe fat i hendes stol. Det var Ankestyrelsens vurdering, at den beskrevne hændelse på grund af elevens voldelige adfærd overfor læreren havde haft en sådan karakter, at den lå ud over, hvad der normalt må antages at følge af varetagelsen af arbejdet som lærer i en normalklasse i folkeskolen.

Uden for sin arbejdstid var en socialrådgiver blevet udsat for telefonisk trussel i sit hjem fra en klient, som var kendt i kommunen som særdeles voldelig med en voldsom udad-

rettet aggressivitet. Klienten havde dagen før af kommunen fået besked om tvangsfjernelse af sit barn. Klienten truede såvel sikrede som hendes børn. Ca. en måned efter var socialrådgiveren igen udsat for telefonisk trussel i hjemmet, hvor klienten truede med at komme og smadre både socialrådgiveren og hendes familie samt hendes ting. Efter Ankestyrelsens vurdering havde de beskrevne hændelser på grund af klientens grove verbale trusler haft en så konkret og alvorlig karakter, at det lå ud over, hvad der normalt må antages at følge af varetagelsen af arbejdet som socialrådgiver i en socialforvaltning. Arbejdsskadestyrelsens afgørelse blev derfor ændret til anerkendelse.

En sagsbehandler blev under en telefonsamtale udsat for trusler fra en klient. Klienten var kendt i kommunen som en særdeles voldelig klient med en voldsom udadrettet aggressivitet. Truslerne gik ud på, at klienten spurgte sagsbehandleren, om hun nogensinde havde prøvet at stå med en revolver for panden, samt at hun aldrig ville kunne føle sig sikker, hverken dag eller nat, da han vidste, hvor hun og hendes datter boede.

Ankestyrelsen vurderede, at den beskrevne hændelse på grund af klientens grove, verbale trusler overfor sikrede og hendes familie havde haft en sådan alvorlig karakter, at det efter en konkret bedømmelse lå ud over, hvad der normalt må antages at følge af varetagelsen af arbejdet som sagsbehandler i kommunens pensionsafdeling. Den psykiske skade blev derfor anerkendt som et ulykkestilfælde.

En flygtning havde fremsat trusler i telefonen mod flygtningecentrets medarbejdere, og medarbejderne havde derfor besluttet at låse døren. Efter ca. et kvarter kom flygtningen og hamrede på døren til en sekretærs kontor, hvorefter han sparkede døren ind til kontoret. Da en kollega forsøgte at ringe til politiet, rev flygtningen stikket ud af begge telefoner. Flygtningen raserede 3 kontorer, herunder sekretærens kontor. Efter episoden fik sekretæren psykologhjælp. Ankestyrelsen tiltrådte Arbejdsskadestyrelsens afgørelse om anerkendelse. Der blev lagt vægt på, at sekretæren havde haft grund til at føle sig direkte truet, da flygtningen, efter at have fremsat telefoniske trusler, trængte igennem døren ind til forkontoret, hvor hun sad. Der blev endvidere lagt vægt på, at sikrede havde haft behov for psykologbistand.

En tolk havde oplevet samme episode som sekretæren. Han havde tolket den telefoniske trussel og overværede raseringen af kontorerne. Tolken forsøgte at tale flygtningen til ro. Efter et par dage havde han søgt læge og var psykisk påvirket af episoden. Ankestyrelsen tiltrådte i den forbindelse Arbejdsskadestyrelsens anerkendelse. Ankestyrelsen fandt, at der var tale om en usædvanlig voldsom og faretruende hændelse. Der blev endvidere lagt vægt på, at sikrede havde søgt læge og var psykisk påvirket af hændelsen.

En del sager om psykiske belastninger drejer sig især om beskyldninger/sigtelser, chikane, stress, mobning og lignende.

I disse sager er der typisk tale om længerevarende psykiske påvirkninger. Det betyder, at sådanne tilfælde normalt ikke være omfattet af ulykkesbegrebets betingelse om pludselighed. Sådanne psykiske påvirkninger behandles derfor som kortvarige skadelige påvirkninger eller som erhvervssygdomme.

I det omfang hændelsesforløb har været længere tid eller der har været tale om gentagne hændelser, hvor sikrede først efter længere tid får symptomer, har der i praksis været anerkendt tilfælde – ikke som ulykkestilfælde – men som erhvervssygdomme eller som kortvarige skadelige påvirkninger.

Fra praksis kan der således nævnes en sag, hvor Arbejdsskadestyrelsen i 1995 anerkendte en psykisk skade efter seksuel chikane som en kortvarig skadelig påvirkning. En kvinde var på sin arbejdsplads igennem 2 nætter udsat for gentagne seksuelle krænkelser fra en mandlig kollega, som hun var på vagt sammen med. Der var tale om både psykiske og fysiske krænkelser og tillige trusler. Sikrede blev under episoderne blandt andet forsøgt fastholdt og truet med at blive opsøgt i hjemmet. Forløbet førte til, at sikrede blev chokeret, bange og anspændt. Arbejdsskadestyrelsen vurderede, at der var klar sammenhæng mellem chikanen og krisesituationen.

Psykiske lidelser er ikke optaget på fortegnelsen over erhvervssygdomme. Anerkendelse som erhvervssygdom kræver derfor, at lidelsen udelukkende eller i overvejende grad kan anses for at være forårsaget af arbejdets særlige art. Fra praksis kendes blandt andet følgende eksempel, der blev anerkendt som en erhvervssygdom.

En fængselsbetjent anmeldte i 1996 en psykisk lidelse som arbejdsskade som følge af mangeårige fysiske og psykiske belastninger. Han havde fra 1970-78 været ansat ved en forvaringsanstalt, hvor han havde været udsat for en længere række særligt belastende voldsepisoder. Han havde således været tilknyttet et specialkorps, som skulle rykke ud ved voldsepisoder. I 1978 var han ved en samtale med en psykiatrisk læge blevet foreslået at finde et mindre belastende arbejdssted. Lægen gav udtryk for, at sikrede var nedslidt og udbrændt. Fængselsbetjenten tog konsekvensen heraf og arbejdede i de efterfølgende år i en række arresthuse, indtil han blev sygemeldt i 1994.

Ankestyrelsen fandt, at fængselsbetjenten siden 1978 havde haft symptomer på en psykisk lidelse svarende til posttraumatisk stresstilstand præget af angst. Siden da havde sikrede gradvist følt sig dårligere og dårligere tilpas. Efter en konkret vurdering af sagen fandt Ankestyrelsen, at der var påvist en psykiske lidelse, som i overvejende grad kunne anses for at være forårsaget af arbejdets særlige art.

Selvom de enkelte voldsepisoder ikke umiddelbart havde udløst psykiske gener, vurderede Ankestyrelsen, at rækken af voldsepisoder af mere eller mindre alvorlig karakter måtte anses for at være årsag til den psykiske lidelse, som fængselsbetjenten langsomt udviklede gennem årene.

Som et andet eksempel på anerkendelse som erhvervssygdom af en længere række episoder kan nævnes en kontorfunktionær. Han solgte billetter på en S-togsstation, hvor der var sket selvmord og andre dødsfald og hvor han havde fået trusler under sit arbejde på stationen. Arbejdsskadestyrelsen anerkendte den psykiske lidelse som en erhvervssygdom.

Endelig kan der nævnes et eksempel, hvor en kok efter et halvt års ansættelse i stigende grad blev udsat for seksuelle tilnærmelser med fysiske berøringer m.v. fra chefen. Senere udsatte chefen hende uretmæssigt for beskyldning om fejl og telefonchikane. Kokken

udviklede posttraumatisk stresssyndrom og Arbejdsskadestyrelsen afgjorde, at der var tale om en erhvervssygdom.

Der er således tale om vanskelige vurderinger i disse sager, og der er derfor behov for at tydeliggøre praksis i en vejledning.

En sådan vejledning skal understrege betydningen af, at sagerne oplyses på en sådan måde, at det samlet kan vurderes, hvad sikredes normale arbejdsmæssige rammer består i (for eksempel at man arbejder på en psykiatrisk afdeling), og hvilke omstændigheder i skadesituationen i form af afvigende arbejdsmæssige psykiske påvirkninger, der måtte kunne forklare at den psykiske skaden opstod.

På den måde kan sagerne vurderes ud fra ulykkesbegrebets samlede indhold med specielt sigte på arten af det udefra kommende, som gør det rimeligt at anerkende hændelsen som et ulykkestilfælde.

Arbejdsskadestyrelsen har udsendt en vejledning om psykiske lidelser. Denne vejledning vedrører også psykiske skader som ulykkestilfælde.

Antallet af psykiske arbejdsskader

Arbejdsskadestyrelsen modtager anmeldelser om psykiske arbejdsskader både i form af ulykker og i form af erhvervssygdomme. De følgende tal vedrører alene de anmeldelser, der er modtaget efter reglerne om ulykker. For alle tabeller gælder, at det er anmeldelsesdiagnosen, der er lagt til grund.

Tabel 1. Anmeldte psykiske skader 1997-1999 fordelt efter oprettelsesår

Oprettelsesår	anmeldt som psykisk skade (ulykke)
1997	646
1998	694
1999	669

Tabel 2. Anerkendte psykiske skader 1997-1999 fordelt efter anerkendelsesår

Anerkendelsesår	anerkendte som psykisk skade (ulykke)
1997	381
1998	304
1999	380

Tabel 3. Psykiske arbejdsskader, hvori der er tilkendt erstatning 1997-1999, fordelt efter tidspunktet for tilkendelse af erstatning

Erstatningsår	tilkendt erstatning (ulykke)
1997	66

1998	78
1999	80

3.2.3. Sportsskader

Et stigende antal af ankesager i 1999 af afgørelser om afvisning af ulykkestilfælde i forbindelse med sportsudøvelse, har fået Den Sociale Ankestyrelse til at præcisere den praksis der gælder på dette område.

Inden for den private ulykkesforsikring har sportsskader længe været behandlet ved Ankenævnet for Forsikring, samt i et vist omfang ved domstolene, ligesom emnet har været behandlet i den juridiske litteratur.

3.2.3.1. Praksis for anerkendelse af sportsskader

Ulykkesbegrebet som det er defineret i dette afsnit benyttes som nævnt ved vurderingen af alle sager om ulykker der anmeldes. Det betyder, at begrebet også benyttes, når der er tale om skader, som er opstået under udøvelse af sport.

Forudsætningen for at der kan være tale om en arbejdsskade er naturligvis, at skaden er opstået i forbindelse med arbejde. Det kan være den professionelle sportsudøver, for eksempel tennisspilleren som får en skade under en kamp. Også andre kan komme til skade i arbejdssituationer, for eksempel en lærer som får en skade i en gymnastiktime, eller fængselsfunktionæren som får en skade under løbetræning, der indgår i ansættelsesforholdet.

Ulykkesbegrebets anvendelse giver i mange tilfælde ikke anledning til specielle vanskeligheder.

Fængselsfunktionæren, der forstøver den ene fod, da han under et løb må springe til side, fordi løberen foran ham falder, er således ude for en klar ulykke.

Der er ingen tvivl om, at processen indtil skaden sker foregår som planlagt af fængselsfunktionæren. Da den anden løber falder, er han tvunget til at forsøge at undvige, og der er ikke tvivl om, at det er denne undvigelsesmanøvre, som afstedkommer skaden. Der er klart tale om en udefra kommende påvirkning, som kan forklare, at der sker en skade.

Det samme er tilfældet med diskoskasteren, som drejer rundt som planlagt, men pludselig glider hans ene fod på det våde underlag, og han får en skade i ryggen.

Der er tale om en klar ulykke, da der er noget udefra kommende i form af glidet på det våde underlag.

Der er imidlertid mange tilfælde, hvor det kan være vanskeligt at vurdere, om der er tale om en skade i form af en ulykke. Også på dette område kan det være vanskeligt at fastslå, om der har været en udefra kommende påvirkning, der kan forklare skaden.

Det skyldes, at mange sportsaktiviteter forudsætter brug af fysisk kraft, der i sig selv repræsenterer en påvirkning. Påvirkningen indgår som en del i sportsudøvelsen og kan principielt føre til, at skader opstår. Hertil kommer, at der ofte er tale om tilspidsede situationer, som kan vanskeliggøre den senere vurdering.

I den sammenhæng er det vigtigt at understrege, at der i vurderingen ikke kan lægges vægt på, at sikrede selv har opsøgt situationen og derved måske har bragt sig i en særlig risiko for at der sker en skade.

Derfor får betingelsen om, at der skal være en udefra kommende påvirkning, som kan forklare en skade, ofte et særligt indhold, når det skal vurderes, om der er tale om en arbejdsulykke.

Hvis en fodboldspiller for eksempel får smerter i ryggen, da han sparker til en bold på en tør bane, må man sige, at han selv har igangsat processen, og at han selv er herre over processen, indtil skaden sker. Der er her ikke nogen udefra kommende påvirkning, som kan forklare, at han fik ondt i ryggen.

Hvis fodboldspilleren forstøver foden, idet han forsøger at sparke til bolden, og det viser sig, at han med den skadede fod har ramt kanten på et hul foran bolden, er situationen en anden. Han igangsætter processen, og han styrer processen indtil skaden sker, og den udefra kommende påvirkning – at hans fod rammer hulkanten – kan forklare, at han beskadigede foden.

Vanskelighederne i vurderingen af, om der har været en udefra kommende påvirkning, der har medført en skade, viser sig især i boldspilssituationer.

En fodboldspiller, der har bolden, må være forberedt på, at han bliver tacklet af en modspiller. Han begynder løbeprocessen, og han styrer processen, indtil skaden under tacklingen opstår.

En ishockeyspiller, der har pucken, må være forberedt på, at han kan blive tacklet af en modspiller, og at han derved kan blive presset op mod banden. Også han iværksætter processen, som han styrer, indtil skaden opstår, da han bliver presset op mod banden.

Der er i de sidste eksempler ikke tvivl om, at der er opstået en skade, men spørgsmålet er, om der er tale om en ulykke.

Det vil som nævnt bero på en vurdering af, om der er en udefra kommende påvirkning, som kan forklare, at skaden sker.

Det væsentlige i vurderingen er, om der er en udefra kommende indvirkning forstået som en usædvanlig afvigelse i forhold til spillets almindelige afvikling. Det tages i den forbindelse i betragtning, hvad der er sædvanligt, herunder om personkontakt indgår som en sædvanlig del af sportsudøvelsen.

Som et hjælpeværktøj i denne vurdering kan der ses på, hvad der er reglementeret eller lovligt i netop den sportsgren, men det kan ikke tillægges nogen afgørende vægt, om dommeren for eksempel har markeret, at hændelsen repræsenterer en formel overtrædelse af reglerne.

I en del sportsgrene er det ofte sædvanligt, at der opstår eller ligefrem søges situationer, hvor fald er en forventelig følge, eller hvor kontakt med jorden ligefrem er en del af det taktiske spil.

Den Sociale Ankestyrelse har i sådanne sager slået fast, at der ikke er grundlag for at overføre den generelle lempelse af krav til bevis for en udefra kommende påvirkning, som er indført ved faldskader udenfor sportsområdet.

Det skyldes, at sikrede selv har stor indflydelse på forløbet af idrætsudøvelsen, der ofte forudsættes at ende med et fald og kontakt med jorden.

Den Sociale Ankestyrelse har behandlet 14 principielle ankesager om skader ved idrætsudøvelse, herunder om fodbold, håndbold, skiløb, ishockey, kampsport m.v.

Ved fodbold og håndbold har Ankestyrelsen fastslået, at spillerne generelt forudsættes at være forberedt på lovlige tacklinger, der er udført inden for rammerne af fodboldspillet. Konkret kan omstændighederne omkring en tackling, herunder at den var udført ureglementeret af modspilleren, eller at tacklingens udførelse afveg væsentligt fra den ønskede udførelse, tale for anerkendelse. Andre hændelser, for eksempel sammenstød under luftduel, at sikrede har fået bolden sparket i hovedet eller rammer målstolpen med kroppen, kan efter en konkret vurdering anerkendes uden at spillers regler kan anses for at være overtrådt.

Inden for skiløb har Ankestyrelsen slået fast, at fald som følge af påkørsel af forhindringer og andre personer på ski normalt må kunne anerkendes efter en konkret vurdering. Omvendt må der normalt ske afvisning, hvis sikredes kontakt med sneen var ønsket, eller at sikrede har haft en stor indflydelse og kontrol over hændelsen, som kun i beskedent omfang har afvejet fra det sædvanlige. Som eksempel kan nævnes en forvridding som følge af uheldige bevægelser, uden at der har været tale om et fald.

Ved ishockey har Ankestyrelsen fastslået, at der ved vurderingen af, om der ved en hændelse i forbindelse med ishockey er sandsynliggjort en udefra kommende indvirkning, forstået som en usædvanlig afvigelse, bl.a. må lægges vægt på, om sikrede har været udsat for en tackling, der gik ud over spillers regler. Hændelser, der ikke ligger ud over spillers regler kan dog også anerkendes, såfremt der kan påvises et voldsomt og usædvanligt forløb i forhold til spillers normale udførelse.

Ved skader indtruffet i forbindelse med udførelse af kast og faldteknik inden for kampsport, kan kontakten med underlaget som udgangspunkt ikke anses for at være en usædvanlig afvigelse, såfremt sikrede ved udførelsen af faldteknikken har ønsket at få kontakt med underlaget. Det udelukker imidlertid ikke, at afvigelser i forhold til det ønskede forløb af faldteknik eller udførelsen af kast kan føre til anerkendelse som ulykkestilfælde.

3.2.3.2. Henvendelsen fra Dansk Idrætsforbund

Idrætsforbundet har givet udtryk for, at Ankestyrelsens præcisering af praksis synes at være en stramning af praksis. Det skulle således ikke længere være tilstrækkeligt, at der er tale om en hændelse, der opfylder det traditionelle ulykkesbegreb. Ankestyrelsen skulle således kræve, at der endvidere har været tale om en usædvanlig afvigelse i forhold til spillets almindelige afvikling i form af, at der skal kunne påvises et voldsomt og usædvanligt forløb i forhold til spillets normale udførelse. Dette skulle således medføre, at det fremover vil være langt sværere for en kontraktansat sportsudøver at få anerkendt en hændelse som værende et ulykkestilfælde i forhold til andre erhvervsgrupper.

Det er anført, at der siden professionel fodbold blev indført i Danmark for mere end 20 år siden, har været en stigning i antallet af ansatte spillere på kontrakt. Dette har tillige bredt sig til andre sportsgrene, herunder ishockey, håndbold, basketball, badminton m.v.

Udvalget er blevet anmodet om at overveje, om det traditionelle ulykkesbegreb, der normalt gælder på arbejdsskadeområdet, er rimeligt og velegnet at anvende i forbindelse med kontraktansatte idrætsudøversers tilskadekomst.

Henvendelsen fra Dansk Idrætsforbund er optrykt som bilag 6 til denne betænkning.

3.3. Problemafgrænsning – Kortvarige skadelige påvirkninger

Der har ikke i praksis været vanskeligheder med at afgrænse dette arbejdsskadebegreb tidsmæssigt i forhold til den øvre grænse på 5 dage.

Derimod har der været en del kritik af den nedre grænse, som i praksis er fastsat til 3-4 timers som udgangspunkt for fysiske skader. Udvalget har derfor fundet det hensigtsmæssigt at overveje den tidsmæssige nedre afgrænsning.

3.4. Problemafgrænsning – pludselige løfteskader

Som det fremgår oven for er en pludselig løfteskade defineret i lovens § 9a således:

§ 9a. Ved pludselige løfteskader forstås varige muskel-, nerve- og leddskader, der opstår spontant i umiddelbar tilknytning til løftearbejde i akavede stillinger hos personer, som i øvrigt har belastende løftearbejde, når skaden må anses for udelukkende eller i overvejende grad at være forårsaget af arbejdet.

Der er således tale om et arbejdsskadebegreb, der består af flere betingelser, der alle skal være opfyldt, førend skaden kan anerkendes.

Som eksempler på skader, der er anerkendt som pludselige løfteskade er følgende 4 situationer:

Eksempel: En 42-årig sygehjælper fik en varig skade i ryggen, da hun sammen med en kollega skulle løfte en ældre kvinde fra en badebænk til stående stilling. Der var tale om et delvist understøttet løft i en akavet stilling. Sygehjælperen havde i 7 år arbejdet på et plejehjem. Arbejdet var beskrevet som belastende plejearbejde, idet der dagligt havde været tale om mange akavede personløft og personhåndteringer.

Eksempel: En 49-årig hjemmehjælper fik en varig knæskade, da hun sammen med en klients søn skulle hjælpe klienten fra bækkenstol til en seng. Løftet foregik i en akavet stilling, idet hjemmehjælperen uden selv at kunne dreje sin fod sammen med hjælperen skulle dreje klienten fra bækkenstolen til sengen.

Skadelidte havde i 6 år været beskæftiget som hjemmehjælper i fast aftenvagt med mange akavede personløft og personhåndteringer dagligt.

Ved udvalgets vurdering blev endvidere lagt vægt på, at knæskaden ud fra lægelig vurdering med overvejende sandsynlighed måtte tilskrives det akavede løft.

Eksempel: En 34-årig slagteriarbejder pådrog sig en varig rygskade ved et akavet løft af en 75 kg tung okseforfjerdning fra en krog til et skærebord.

Skadelidte havde i 6 år forud for skaden været beskæftiget som slagteriarbejder med udskæring af oksefor- og bagfjerdinger.

Den daglige løftemængde var angivet til omkring 1.200 kg med mange daglige enkeltløft på mellem 40 og 75 kg. Herudover havde der lejlighedsvis været tale om enkeltløft på op til 100 kg.

Erhvervssygdomsudvalget fandt på denne baggrund, at det var overvejende sandsynligt, at det daglige løftearbejde med mange tunge enkeltløft sammenholdt med det skadevoldende løft, var årsag til ryglidelsen.

Eksempel: En 45-årig mandlig bygningsmontør fik i forbindelse med løft af en 25 kg tung cementsæk en rygskade. Skadelidte havde forud for hændelsen i en periode på omkring 20 år haft en daglig løftemængde på mellem 1½ og 5 tons.

Erhvervssygdomsudvalget fandt på denne baggrund, at det var overvejende sandsynligt, at den aktuelle hændelse sammenholdt med det belastende løftearbejde var årsag til rygskaden.

Hændelsen

Anmeldelser af pludselige løfteskader sker oftest på en anmeldeblanket om arbejdsulykker. Da både de pludselige løfteskader og ulykker er kendetegnet ved, at der er tale om pludselige hændelser kan det være vanskeligt at afgrænse de to forskellige arbejdsskadebegreber. Ofte ligger hændelsen i grænseområdet. Det betyder, at det først skal overvejes, om en sag skal behandles som en ulykkessag.

Arbejdsskadestyrelsen må som led i oplysningen af sager om de pludselige løfteskader være opmærksom på, at der som led i sagsbehandlingen kan komme nye oplysningen om hændelsen, der bevirker at sagen skal behandles som en ulykkessag.

Varig skade

En varig skade er en skade, der efter den nødvendige lægebehandling m.v. har medført varigt mén og/eller et tab af erhvervsevne.

Godt halvdelen af det samlede antal anmeldte tilfælde er afvist uden forelæggelse for Erhvervssygdomsudvalget, idet der for langt den overvejende del af sagerne ikke er varige følger.

Betingelsen om at hændelsen skal have medført en varig skade betyder, at den samlede sagsbehandlingstid bliver lang, idet der ofte går mere end et år, inden dette kan konstateres. Styrelsen må i disse tilfælde ofte træffe en foreløbig afgørelse i form af en afvisning, idet den lovbestemte 2 – års frist ellers ville blive overskredet. Styrelsen meddeler samtidig, at sagen behandles videre med henblik på en ny afgørelse.

Pludselige løfteskader omfatter skader i hele bevægeapparatet – herunder for eksempel nakke-, skulder-, arm- og knælidelser. Ved såvel den administrative behandling af sagerne i Arbejdsskadestyrelsen som i Erhvervssygdomsudvalget har dette givet anledning til problemer, idet den medicinske viden, der dokumenterer en årsagssammenhæng mellem skader i det øvrige bevægeapparat og løft ikke altid er særlig veldokumenteret. For eksempel har udvalget flere gange i forbindelse med behandlingen af konkrete sager skullet forholde sig til nakkeskader, uden at der er løftet på nakke-/skulderåget. Med andre ord har spørgsmålet været om det er løftet, der er udløsende årsag, eller blot en ”forkert” bevægelse af kroppen.

Løftearbejde i akavede stillinger

Løftearbejdet skal være foregået i en akavet arbejdsstilling – for eksempel i foroverbøjet stilling, med vrid i ryggen, i hugsiddende stilling, idet sådanne arbejdsstillinger ud fra et medicinsk synspunkt belaster ryggen og det øvrige bevægeapparat mere end løftearbejde i optimal løftestilling. Erhvervssygdomsudvalget har i flere tilfælde afvist pludselige løfteskader, fordi det skadevoldende løft skete i en optimal løftestilling.

Eksempel: En 58-årig sygehjælper fik et knæk i ryggen, da hun sammen med en kollega skulle hjælpe en patient højere op i sengen. Løftet foregik ved, at de på hver side af en højdejusterbar seng ved hjælp af et "stiklagen" løftede/trak patienten højere op. Udvalget fandt ikke, at lovens betingelse om, at skaden skal være forvoldt i umiddelbar tilknytning til et akavet løft var opfyldt, idet løftet blev vurderet til at være foregået i en optimal løftestilling uden akavede omstændigheder.

I andre tilfælde har det skadevoldende løft været af beskeden vægt – for eksempel under 5 kg, og uden at der er angivet særlige omstændigheder ved løftet. Udvalget har i disse tilfælde fundet, at løftet ikke var skadeårsag, men at det nærmere var bevægelsen af ryggen, der var udløsende årsag.

Eksempel: En 26-årig mandlig fabriksarbejder fik under montering af et 1 kg tungt hængsel et knæk i ryggen. Montering foregik i stærkt foroverbøjet stilling ved hjælp af en elektrisk skruetrækker. Udvalget fandt ikke, at det var overvejende sandsynligt, at et løft af en så beskeden vægt kunne være årsag til anmeldte ryglidelse.

Udvalget har endvidere indstillet til afvisning i sager, hvor skaden ikke var sket ved et egentlig løft, men ved et skub.

Eksempel: En 26-årig mandlig arbejdsmand fik en rygskaade, da han på et rullebånd skubbede en ca. 25 kg tung palle. Udvalget indstillede sagen til afvisning, idet der ikke var tale om et løft.

Belastende løftearbejde

Det er et krav, at personen forud for skaden har belastende løftearbejde. Det er ikke i lovens § 9a defineret, i hvilket omfang der forud for skaden skal have været løftearbejde.

Det fremgår dog af bemærkningerne til lovforslaget, at kravet om løftearbejde forud for skaden skal være mindre end det, Erhvervssygdomsudvalget stiller for anerkendelse af lænderyglidelser som erhvervssygdomme.

Udvalget har afvist en række sager på grund af manglende løftearbejde forud for det skadevoldende løft, eller fordi det forudgående løftearbejde ikke har kunnet betegnes som belastende.

Der er fortsat ikke fastlagt en egentlig praksis med hensyn til den daglige løftemængde eller den tidsmæssige udstrækning af løftearbejdet.

For så vidt angår rygskaader har udvalget imidlertid ikke anerkendt tilfælde, hvor den daglige løftemængde har været på under 1 ton, eller den tidsmæssige udstrækning af løftearbejdet har været under ét år.

Eksempel: En 55-årig mandlig tømrer fik i forbindelse med et akavet løft af en 20 kg tung træplade en rygskaade. Skadelidte havde op til løfteskaden i en periode på omkring 20 år med en relativ lav beskæftigelsesgrad, en skønsmæssig daglig løftemængde på mellem 1½ til 3 tons. Udvalget fandt ikke, at der i tilstrækkeligt omfang var godtgjort belastende løftearbejde.

Eksempel: En 37-årig mandlig træindustriarbejder fik i forbindelse med et løft af en 5 kg tung træplade en rygskaade. Forud for skaden havde den skadelidte i en periode på 1½ år haft en daglig løftemængde på 2 -2½ tons med enkeltløft på mellem 10 og 15 kg. Udvalget

fandt ikke, at skaden var forårsaget af et akavet løft, og heller ikke, at den beskrevne løftemængde i det angivne tidsrum kunne betragtes som belastende løftearbejde.

Eksempel: En 38-årig mandlig kranfører fik i forbindelse med et akavet løft af en 25 kg tung jernkæde en rygskada. Skadelidte havde forud for hændelsen i en lang årrække været kranfører, hvor der kun lejlighedsvis havde været tale om løft af genstande. Udvalget fandt på denne baggrund ikke, at skadelidte forud for hændelsen havde haft belastende løftearbejde.

Eksempel: En 34-årig kvindelig postmedarbejder fik i forbindelse med løft af en ca. 30 kg tung pakke en rygskada. Skadelidte havde ét år forud for hændelsen været beskæftiget som postmedarbejder med en daglig løftemængde på under 500 kg. Udvalget fandt på denne baggrund ikke, at skadelidte forud for hændelsen havde haft belastende løftearbejde.

Udvalget har i nogle få sager afvist en løfteskade, selvom det udløsende løft har været meget tungt, og den medicinske årsagssammenhæng mellem skaden og løftet har været ganske klar.

Eksempel: En 46-årig mandlig chauffør fik en varig rygskada, da han i forbindelse med hjulskift på en lastbil i hugsiddende stilling skulle løfte et 75 kg tungt hjul op på hjulaksen. Skadelidte havde forud for hændelsen ikke et arbejde, der kunne betegnes som belastende løftearbejde, idet der kun lejlighedsvis var løftearbejde i forbindelse med hjulskift. På denne baggrund fandt udvalget ikke, at løfteskaden kunne rummes inden for lovens rammer.

Eksempel: En 45-årig mandlig specialarbejder fik i forbindelse med et tomandsløft på omkring 120 kg en skulderskada. Der var en klar medicinsk årsagssammenhæng mellem løftet og skaden. Skadelidte havde i årene forud for hændelsen haft arbejde som specialarbejder ved en teknisk forvaltning. Den daglige løftemængde var angivet til under 200 kg. På denne baggrund fandt udvalget ikke, at løfteskaden kunne rummes inden for lovens rammer, idet den daglige løftemængde ikke kunne betegnes som belastende løftearbejde.

Eksempel: En 38-årig mandlig maskinoperatør fik i forbindelse med løft af en 120 kg tung tromle en rygskada. Skadelidte havde forud for løfteskaden en daglig løftemængde på omkring 200 kg i form af 8 løft á 25 kg. På denne baggrund fandt udvalget ikke, at løfteskaden kunne rummes inden for lovens rammer, idet den daglige løftemængde ikke kunne betegnes som belastende løftearbejde.

Eksempel: En 53-årig kvindelig butiksassistent fik en rygskada i forbindelse med et delvist løft af en 120 kg tung gittervogn over et dørtrin. Skadelidte havde forud for skaden, som butiksassistent ikke haft løftearbejde, der kunne betegnes som belastende, idet den daglige løftemængde var på under 500 kg, hvoraf mange af løftene var af ganske ringe vægt. På denne baggrund fandt udvalget ikke, at løfteskaden kunne rummes inden for lovens rammer, idet den daglige løftemængde ikke kunne betegnes som belastende løftearbejde.

Eksempel: En 27-årig kvindelig slagteriarbejder fik en rygskada i forbindelse med, at hun delvist skulle løfte et 100 kg tungt stålkar. Skadelidte havde forud for hændelsen haft en daglig løftemængde på op til 6 tons dagligt, men havde kun været ansat i 4 uger. Udvalget

fandt på grund af den korte tidsmæssige udstrækning af løftearbejdet ikke, at arbejdet kunne betragtes som belastende løftearbejde.

Som nævnt er et stort antal anmeldte tilfælde afvist uden forelæggelse for Erhvervssydomsudvalget, idet der for langt den overvejende del af sagerne ikke har været tale om varige følger.

Sammenfattende kan det konkluderes, at langt de fleste afvisninger af alvorlige løfteskader sker på grund af manglende belastende løftearbejde forud for det skadevoldende løft.

Det kan i nogle tilfælde være problematisk, idet årsagssammenhængen mellem hændelse og skaden i en del sager ud fra en medicinsk vurdering er ganske klar. Det gælder især ved alvorlige skader, der ikke omfatter ryggen. Det betyder, at den juridiske betingelse om forudgående løftearbejde blokerer for en anerkendelse i tilfælde, hvor det lægefagligt er klart, at der er en årsagssammenhæng.

3.5. Udvalgets overvejelser

3.5.1. Udvalgets overvejelser om ulykkesbegrebet

Ulykkesbegrebet er skabt og benyttet gennem mange år for at skabe mulighed for, at mennesker, som kommer til skade under arbejde ved en pludselig begivenhed, skal kunne få deres skade anerkendt og dermed få mulighed for at få økonomisk kompensation, først og fremmest i form af erstatning for tab af erhvervsevne og godtgørelse for mén.

Det kan i den forbindelse nævnes, at det fører til, at skaden anerkendes som en arbejdsskade i mere end 70 % af de anmeldte sager.

Udvalgets belysning af praksis har vist, at begrebet også til en vis grad er så fleksibelt, at fortolkningen og dermed brugen af begrebet over tid justeres i den måde det bruges, når det enkelte tilfælde skal vurderes. Disse justeringer er sket både gennem domstolsafgørelser og ved administrativ praksis.

Det har været et led i debatten, at praksis er vanskelig at gennemskue. Der er i den forbindelse henvist til, at der er tilfælde med pludseligt opståede skader, der ikke bliver anerkendt som ulykker, selv om det synes sandsynligt, at skaderne skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder arbejdet foregår.

Udvalgets drøftelser og gennemgang af praksis viser, at det kan være vanskeligt at forklare ulykkesbegrebets indhold og dermed begrebets rækkevidde i de mange vidt forskellige arbejdssituationer, hvor vidt forskellige skader kan opstå.

Udvalget har overvejet mulighederne for at præcisere og dermed klargøre ulykkesbegrebet.

Det overordnede synspunkt for disse overvejelser har på den ene side været, at skader, der opstår pludseligt og som kan henføres til arbejdsforhold, skal anerkendes som arbejdsskader, men udvalget har på den anden side også været enig i, at det ikke er alle skader, som bør anerkendes, blot fordi de giver sig til kende under arbejde. Anerkendelse af en skade forudsætter altid, at det kan dokumenteres, at der er en forbindelse mellem skaden og arbejdet.

Udvalget har især været opmærksom på, at der ved behandlingen af visse sager særligt lægges vægt på, at noget er forventeligt, og at det kan gøre vurderingen vanskelig i den konkrete sag og føre til, at afgørelsen kan være svær at forstå.

For så vidt angår bistand til eller håndtering af mennesker, altså i plejesituationer, er udvalget opmærksom på, at der efter praksis i disse sager foretages en samlet vurdering af sikredes normale daglige arbejde i kombination med, om der er noget uventet, der afviger fra det normale, og som kan forklare, at skaden opstår, selv om skaden også kan opstå uden ydre årsag.

At der i forbindelse med denne vurdering i begrundelser har været anvendt en forventelighedsvurdering, har givet anledning til misforståelser, herunder den opfattelse at praksis skulle betyde, at hele ansættelsesområder må acceptere, at de ansatte selv må bære en særlig stor risiko for at komme til skade på arbejdet.

Der er blandt andet tale om skader, der opstår i forbindelse med bistand til eller håndtering af mennesker, altså især i plejesituationer, hvor skaden efter sin art også kan være opstået uden kendt ydre årsag.

Praksis viser, at der i sådanne sager foretages en samlet vurdering af sikredes normale konkrete arbejde i kombination med, om der er noget der afviger fra den normale arbejdsituation, som kan forklare, at skaden opstår, selv om skaden også kan opstå uden kendt ydre årsag.

Når der er tale om psykiske skader, der opstår pludseligt i arbejdssituationer, giver vurderingen af forventelighed også anledning til tvivl om ulykkesbegrebets udstrækning og en praksis, der er vanskelig at gennemskue.

Ved psykiske skader indgår det ligeledes som noget væsentligt i vurderingen, om der i den skadevoldende situation kan konstateres en afvigelse fra sikredes normale arbejdsituation.

Udvalget har endvidere noteret sig den vægt, der tillægges den lægevidenskabelige viden og erfaring om visse lidelser og deres eventuelle oprindelse, især ved skader, der kan opstå uden kendt ydre årsag. Udvalget har ønsket at sætte denne viden og erfaring ind i en juridisk sammenhæng, således at det lægevidenskabelige grundlag benyttes på afbalanceret måde i vurderingen sammen med andre elementer for at afgøre om en hændelse med efterfølgende skade kan anses for at være et ulykkestilfælde.

Udvalget har overvejet, om det vil være hensigtsmæssigt at lovfæste det nuværende ulykkesbegreb, blandt andet med udgangspunkt i, at udvalget har overvejet at foreslå, at begrebet suppleres for at gøre det muligt at anerkende flere skader.

Udvalget har i den forbindelse overvejet at modernisere ulykkesdefinitionen i sproglig henseende, men har afstået herfra for ikke at skabe usikkerhed om begrebets indhold.

Den formulering, som har været overvejet, svarer til begrebet, som er beskrevet i litteraturen og benyttet i domstolsafgørelser, jf. foran under punkt 2.2.1.

Det er endvidere overvejet at supplere og dermed udvide ulykkesbegrebet som beskrevet i det følgende.

Tre modeller har været overvejet. Det er indgået i overvejelserne, at modellerne skal føre til, at flere pludselige skader anerkendes, og at det skal ske på en måde, som kan gøre praksis mere klar. Samtidig har udvalget lagt vægt på, at overlapninger, som næppe kan undgås, ikke bør være for store, da det vil kunne forøge usikkerheden om praksis og rækkevidden af denne.

I den ene model – supplement nr. 1 – er det centrale arten af den skade i form af en diagnose, som en hændelse har medført. Derved bliver dette supplement principielt let at administrere.

Udvalget mener, at det ikke er tilstrækkeligt blot at finde den rigtige diagnose. Hvis skaden således må anses for at være forårsaget af en sygdom eller af degenerative forandringer, bør skaden efter udvalgets opfattelse ikke anerkendes. Diagnosen dækker over lidelser, der er kendt for at kunne opstå uden kendt ydre årsag, og udvalget har ønsket at holde fast i, at det skal kunne dokumenteres på rimelig vis, at skaden skal kunne henføres til arbejdsforhold.

Det betyder, at dette supplement medfører risiko for, at fortolkningstvivel med hensyn til den lægevidenskabelige viden kan få stor betydning, når der skal tages stilling til, om en skade kan anerkendes som en arbejdsulykke.

Udvalget kan ikke anbefale denne model.

I den anden model – supplement nr. 2 – er det centrale en konkret vurdering af arbejdsituationen i skadeøjeblikket sammenlignet med arbejdsituationen som den normalt gennemføres uden skade opstår.

Der er således ikke tale om en generel vurdering ud fra et helt fag med alle de arbejdsituationer, der er omfattet af faget.

Om der er tale om et ulykkestilfælde afgøres således ud fra en vurdering af de elementer af afvigende karakter, der var tilstede i skadeøjeblikket. Ved klare ulykkestilfælde forudsættes det, at arbejdsforholdene indeholder noget skadefremkaldende af markant karakter.

I supplementet flyttes opmærksomheden til den eller de konkrete afvigelser, som sikrede ikke er ude for, når arbejdsituationen ellers gennemføres. Vurderingen foretages på en sådan måde, at sandsynligheden for at der er tale om et ulykkestilfælde stiger, jo stør-

re afvigelsen konkret bedømt er baseret på sammenligningen med den sædvanlige arbejdsituation. Samtidig indgår det i vurderingen, at jo større risikoen er for at en skade opstår i den sædvanlige arbejdsituation, jo mindre behøver afvigelsen være for at der bliver tale om et ulykkestilfælde.

Der skal altid være tale om en afvigelse – stor eller lille – der sandsynliggør skaden.

Udvalget kan ikke anbefale denne model.

Udvalget har herefter koncentreret sig om model 3 – supplement nr. 3 – hvor det centrale er en udvidelse og tillem্পning af det lovfæstede arbejdsskadebegreb, der kendes som pludselige løfteskader.

Dette supplement bygger i vidt omfang på kendte elementer, der indgår som led i begrebet, hvor kernepunkterne er, at der er tale om pludselige skader i bestemte arbejdsituationer, som nærmere beskrives.

Hændelsesøjeblikket er kendetegnet af, at der er tale om løftearbejde, der fortolkes som omfattende håndteringer og skub og træk ud fra den betragtning, at arbejdet skal være belastende i ikke ringe omfang, og fordi det kan være vanskeligt at afgøre, om der i den enkelte situation er tale om den ene eller den anden påvirkning. Hændelsessituationen vil ofte være kendetegnet ved, at der er flere af disse påvirkninger til stede på en gang.

3.5.2. Udvalgets overvejelser om pludselige løfteskader

Der er tale om et arbejdsskadebegreb der lige som ulykkesbegrebet indeholder flere betingelser, som alle skal være opfyldt, før skaden kan anerkendes.

Skaden, som skal vurderes, skal således være varig. Det betyder, at sagen først kan behandles efter en vis tid, der af den sikrede kan opfattes meget generende i hans daglige forhold. Det er især tilfældet, hvis han har fået en alvorligere skade.

Da kravet om varig skade er en betingelse for anerkendelse som pludselig løfteskade, får det også den betydning, at der ikke under sagens behandling kan ydes betaling til sygeudgifter m.v., før der er truffet en afgørelse om det varige. Om en skade er varig kan normalt først afklares efter en vis tid.

Skadens art skal ligeledes vurderes ud fra medicinsk viden og erfaring om årsagssammenhæng mellem påvirkning og lidelse, og det kan give anledning til afgrænsningsvanskeligheder i den enkelte sag.

Skaden skal endvidere udelukkende eller i overvejende grad anses for at være forårsaget af løftearbejdet. Denne skærpede betingelse for dokumentation for årsagssammenhængen kan opfattes som restriktiv i lyset af den medicinske viden og erfaring om skaderne.

Skaden skal kunne henføres til et løft – andre påvirkningsområder for eksempel skub og træk kan således ikke anerkendes som skadevoldende faktor.

Sikrede skal i tiden før skaden have haft belastende løftarbejde uden at det er defineret i loven, i hvilket omfang dette er tilfældet. I vurderingen indgår, at vægten af det løftede skal tillægges betydning.

Dette krav har nogle uhensigtsmæssige konsekvenser, fordi det betyder, at nogle skader afvises, selv om det lægefagligt er klart, at skaderne skyldes arbejdet. Der er for eksempel tale om visse overarmslidelser, hvor netop den anmeldte skade efter sin art klart kan henføres til hændelsen som denne er beskrevet.

Endelig skal det belastende løftarbejde være udført i akavet stilling, og det er overladt til praksis at fastlægge, hvad der forstås ved det. Pludselige løfteskader, der er udført i korrekte løftstillinger eller i situationer, der kan ligestilles med det, har måttet afvises.

Udvalget har overvejet konsekvenserne for dette arbejdsskadebegreb, hvis ulykkesbegrebet udvides med supplement nr. 1 og/eller supplement nr. 2.

Supplement nr. 1 vil efter udvalgets opfattelse omfatte de skader, der i dag anerkendes som pludselige løfteskader, bortset fra rygskaderne, der er undtaget fra supplementet. Ved vurderingen i den enkelte sag, vil den medicinske viden og erfaring stadig spille en stor rolle.

Supplement nr. 2 vil efter udvalgets opfattelse omfatte langt de fleste skader, der nu anerkendes som pludselige løfteskader, herunder rygskaderne. Om det vil gælde alle skader vil afhænge af en vurdering af, om betingelsen om løft i akavet stilling i kombination med vægten af det løftede vil være omfattet af betingelsen om, at påvirkningen eller belastningen i den konkrete skadesituation skal være usædvanlig i forhold til den normale arbejdssituation.

Gennemgangen af de pludselige løfteskader i afsnit 3.3. viser herudover, at der vil være en del sager, der er afvist som pludselige løfteskader, som vil være omfattet af supplement nr. 2.

Antal pludselige løfteskader

Der anmeldes og anerkendes få pludselige løfteskader.

Anerkendelsesår/afvisningsår	Kendelse	
	Anerkendelse	Afvisning
1996	0	123
1997	1	639
1998	13	1.071
1999	59	1.439
2000 (indtil 24.9.00)	54	1.397

Udgifter til pludselige løfteskader

Pludselige løfteskader blev indført som begreb den 1. juni 1996. Som en udløber heraf har der været en række udgifter i form af godtgørelse for mén og erstatning for tab af erhvervsevne, men også udgifter til administrationsbidrag samt såkaldte § 30-udgifter (dækning af udgifter til behandling og hjælpemidler).

I tabel 1 er de samlede udgifter til godtgørelse for mén og erstatning for tab af erhvervsevne opgjort i 99-PL. Udgifterne til løbende erstatning for tab af erhvervsevne er beregnet med udgangspunkt i hensættelser.

Tabel 1: Samlede udgifter til godtgørelse for mén og erstatning for tab af erhvervsevne i pludselige løfteskader i perioden 1996-99 opgjort i 99-PL

1.000 kr. i 99-PL	Erstatningsudgifter
1996	-
1997	-
1998	250
1999	11.918

Ud over godtgørelse for mén og erstatning for tab af erhvervsevne har der også været udgifter til administrationsbidrag for sagernes behandling i Arbejdsskadestyrelsen. Administrationsbidraget for pludselige løfteskader i årene 1996-99 er opgjort i 99-PL ved at tage udgangspunkt i antallet af anmeldte og reviderede sager i årene 1996-99 og administrationsbidraget for 1999. Resultatet heraf ses i tabel 2.

Tabel 2: Udgifter til administrationsbidrag i Arbejdsskadestyrelsen i pludselige løfteskader i perioden 1996-99 opgjort i 99-PL

1.000 kr. i 99-PL	Administrationsbidrag
1996	1.226
1997	3.626
1998	4.401
1999	5.057

De administrative omkostninger er store i forhold til den samlede erstatningsudgift ved disse skader.

Ud over udgifter til administrationsbidrag i Arbejdsskadestyrelsen har der også været udgifter til administrationsbidrag til Den sociale Ankestyrelse. Udgifterne til Den sociale Ankestyrelses behandling af sagerne indgår ikke i opgørelsen i tabel 2. Arbejdsskadestyrelsen har heller ikke statistisk mulighed for at opgøre udgifter afholdt efter lovens § 30. Tabel 3 indeholder derfor ikke de reelt samlede udgifter til pludselige løfteskader, men alene udgifterne til godtgørelse for mén, erstatning for tab af erhvervsevne og administrationsbidrag til Arbejdsskadestyrelsen.

Tabel 3: Udgifter til godtgørelse for mén og erstatning for tab af erhvervsevne samt administrationsbidrag i Arbejdsskadestyrelsen i pludselige løfteskader i perioden 1996-99 opgjort i 99-PL

1.000 kr. i 99-PL	Erstatningsudgifter og administrationsbidrag
1996	1.226
1997	3.626
1998	4.651
1999	16.975

Det anslås skønmæssigt, at udgifterne til Den sociale Ankestyrelses administrationsbidrag og §30-udgifterne i 1999 udgør under 5 mio. kr.

Da lovforslaget om pludselige løfteskader blev fremsat, indeholdt det også skøn over udgifterne. I det lovforberedende arbejde i 1996 blev erstatningsudgifterne til løbende ydelse beregnet som kapitaliserede ydelser. Dette er forskelligt fra den nuværende beregningsmetode, hvor erstatningsudgifterne til løbende ydelser beregnes ud fra hensættelser.

Selv om udgifterne herover er opgjort i 99-PL og lovforslaget var opgjort i 96-PL og der er forskelle i beregningsmetoden, er det tydeligt – også selv om tabel 3 sammenholdes med det faktum, at der derudover har været afholdt udgifter til administrationsgebyr i Den sociale Ankestyrelse og udgifter til § 30 - at udgifterne langt fra har nået det udgiftsniveau, der blev skønnet i bemærkningerne til lovforslaget. I lovforslaget blev det eksempelvis skønnet, at de samlede udgifter i 1999 i 96-PL ville beløbe sig til 235 mio. kr., mens de faktiske udgifter i 99PL – også inklusiv skøn over udgifter til udgifter til administrationsgebyr i Den sociale Ankestyrelsen og udgifter til § 30 - udgør mindre end en tiendedel.

Økonomiske konsekvenser for stat og (amts-)kommuner

Indførelsen af begrebet pludselige løfteskader har medført udgifter for staten og (amts-)kommunerne. I de følgende tabeller 4 og 5 er udgifterne til godtgørelse for mén og erstatning for tab af erhvervsevne opgjort særskilt for henholdsvis staten og (amts)kommunerne. Det bemærkes, at udgifterne til løbende erstatninger også i disse tabeller er opgjort som de samlede reservehensættelser, selvom staten og selvforsikrede (amts-)kommuner ikke hen sætter reserver.

Tabel 4: Erstatningsudgifter til godtgørelse for mén og erstatning for tab af erhvervsevne for staten til pludselige løfteskader i afgørelsesårene 1997-99

1.000 kr. i 99-PL	Erstatningsudgifter
1996	-
1997	-
1998	-
1999	39

Tabel 5: Erstatningsudgifter til godtgørelse for mén og erstatning for tab af erhvervsevne for (amts-)kommunerne til pludselige løfteskader i afgørelsesårene 1997-99

1.000 kr. i 99-PL	Erstatningsudgifter
1996	-
1997	-
1998	51
1999	3.648

Da erstatningsudgifterne, der udbetales som følge af pludselige løfteskader, stadig er af begrænset størrelse, er det ikke muligt at udtale sig om, hvorledes udgifterne vil fordele sig mellem private, stat, og (amts-)kommuner. Det billede, som tabel 2 og 3 afspejler for så vidt angår stat og (amts-)kommuner, kan være tilfældigt, idet udgifterne er så begrænsede, at selv én enkelt sag kan forskyde den relative fordeling betydeligt.

Relativ fordeling mellem ulykker og pludselige løfteskader

I tabellerne herunder illustreres fordelingen mellem ulykker og pludselige løfteskader. Tabel 6 viser den procentvise fordeling af **anmeldte** skader i forhold til samtlige anmeldte ulykker og pludselige løfteskader i oprettelsesårene 1997-99. Med tilsvarende fremgangsmåde illustreres i tabel 7-9 procentfordelingen mellem **anerkendte** ulykker og pludselige løfteskader i anerkendelsesårene 1997-99, procentfordelingen mellem **erstatningsgivende** ulykker og pludselige løfteskader i erstatningsårene 1997-99 og endelig procentfordelingen mellem **erstatningsudgifter** i ulykker og pludselige løfteskader i afgørelsesårene 1997-99.

Tabel 6: Procentfordeling mellem anmeldte ulykker og pludselige løfteskader i oprettelsesårene 1997-99

Oprettelsesår	Ulykker	Pludselige løfteskader
1997	94,66%	5,34%
1998	92,80%	7,20%
1999	91,68%	8,32%

Tabel 7: Procentfordeling mellem anerkendte ulykker og pludselige løfteskader i anerkendelsesårene 1997-99

Anerkendelsesår	Ulykker	Pludselige løfteskader
1997	99,99%	0,01%
1998	99,91%	0,09%
1999	99,57%	0,43%

Table 8: Procentfordeling mellem erstatningsgivende ulykker og pludselige løfteskader i erstatningsårene 1997-99

Erstatningsår	Ulykker	Pludselige løfteskader
1997	100,00%	0,00%
1998	99,85%	0,15%
1999	99,43%	0,57%

Table 9: Procentfordeling mellem erstatningsudgifter i ulykker og pludselige løfteskader i afgørelsesårene 1997-99

Afgørelsesår	Ulykker	Pludselige løfteskader
1997	100,00%	0,00%
1998	99,98%	0,02%
1999	99,13%	0,87%

3.5.3. Løsningsmodel med liste over skader (supplement nr. 1)

Schweiz anvender til brug for deres praksis om anerkendelse som ulykkestilfælde en liste med skader, herunder knoglebrud, senebristninger, muskelforstrækninger m.fl., jf. kapitel 6 om udenlandske ordninger. Anerkendelse sker således for så vidt de nævnte fysiske skader ikke entydigt kan føres tilbage til sygdom eller en degenerativ forandring. Disse fysiske skader ligestilles med et ulykkestilfælde, også uden at der foreligger en usædvanlig, ydre påvirkning. Inspireret af denne liste har udvalget arbejdet med et udkast til en løsningsmodel med følgende ordlyd:

"Påviselig skade, der må anses for varig på knogler, led, muskler, nerver og sener anerkendes som ulykkestilfælde, såfremt hændelsen er sket pludseligt og skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder dette foregår. Kan skaden med overvejende sandsynlighed anses for at være forårsaget af sygdom eller af degenerative forandringer afvises tilfældet. Dette supplement gælder ikke rygskeer."

Dette supplement stiller ikke krav om en udefra kommende og usædvanlig afvigelse. Ryglidelser er direkte undtaget fra supplementet, da disse skader i vidt omfang er kendt for at opstå af andre – ofte ukendte – årsager. Det er derfor ofte vanskeligt at fremskaffe egentligt bevis for årsagssammenhæng.

En del af de sager, der efter nugældende lov behandles som pludselige løfteskader, jf. lovens § 9a, jf. § 9, nr. 3, vil i vidt omfang kunne anerkendes efter denne løsningsmodel. Dette gælder dog ikke ryglidelserne, som er undtaget bestemmelsen.

Hvis der kan påvises sikre tegne på sygdom eller degenerative forandringer som årsag til sikredes skade, er der ikke grundlag for at anerkende skaden efter denne løsningsmodel. Et eksempel, der bør afvises efter denne model kunne være et knoglebrud opstået efter

en meget beskeden påvirkning, hvor der påvises en sygdom, der har svækket knoglen betydeligt.

Det er formålet med kravet om varighed i løsningsmodellen, at anerkendelse kræver en formodning for erstatningsberettigende følger i form af varigt mén eller tab af erhvervsevne. Kravet er dog mindre end ved de gældende regler om anerkendelse af pludselige løfteskader, hvor der normalt indhentes en speciallægeerklæring efter at helbredstilstanden kan anses for varig, hvilket kan tage op til ½ til 1 år efter hændelsen. Sager behandlet efter denne løsningsmodel vil således normalt kunne afgøres for eksempel ud fra en lægeerklæring skadestuerapport og lignende, der typisk skrives kort tid efter hændelsen. Det er således ikke formålet med dette varighedskriterium at forlænge sagsbehandlingstiden.

Hvis det således allerede ved disse tidlige lægelige oplysninger står klart, at der ikke er varige følger efter hændelsen, må sagen afvises. I de tilfælde, hvor der er afvist som følge af manglende varige følger, men hvor det senere mod forventning måtte vise sig, at følgerne forværres og må anses for varige samt erstatningsberettigende, så vil sagen typisk kunne genoptages til fornyet behandling af anerkendelsesspørgsmålet, jf. lovens § 24, stk. 1, hvorefter der gælder en 5-års frist for genoptagelse.

Supplementet må antages at være administrativ enkelt, da det omfatter afgrænsede skader og da supplementet ikke indeholder krav til administrative skøn eller lignende. Det bør dog bemærkes, at supplementets afgrænsning kan give anledning til tvist om skadernes korrekte lægelige diagnose. Hertil kommer, at supplementet ikke omfatter rygskader.

Udvalget kan ikke anbefale denne model.

3.5.4. Løsningsmodel med konkret vurdering af arbejdssituationen (supplement nr. 2)

Inspireret af Norges supplement til deres ulykkesbegreb og den praksis, der har udviklet sig dér, har udvalget overvejet et yderligere supplement, der skulle ændre fokus fra, hvad der generelt må forventes på arbejde, til en konkret vurdering af arbejdsprocessen. Se hertil i kapitel 6 om udenlandske ordninger.

Efter den Norske Trygdelov fra 1997 er der således tilføjet et supplement med følgende ordlyd: ”Som arbejdsulykke regnes en pludselig og uventet ydre hændelse som medlemmet har været utsatt for i arbeidet. Som arbejdsulykke regnes også en konkret tidsbegrænset ytre hændelse som medfører en påkjenning eller belastning som er usædvanlig i forhold til det, som er normalt i vedkommende arbeid”. Der henvises i øvrigt til kapitel 6 om udenlandske erfaringer.

Udvalget har herefter arbejdet med følgende forslag til formulering:

"En pludselig ydre hændelse, der skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder dette foregår, anerkendes som arbejdsskade, såfremt påvirkningen eller belastningen konkret vurderet har været usædvanlig i forhold til sikredes normale arbejde og såfremt der foreligger en påviselig skade."

Supplementet indeholder mulighed for anerkendelse på 2 måder, nemlig efter en vurdering af ”påvirkning” og en vurdering af ”belastning.”

Ved ”påvirkning” forstås i overensstemmelse med arbejdsskadeloven i øvrigt den fysiske eller psykiske årsag til skaden. Ved ”belastende” forstås ligeledes i overensstemmelse med arbejdsskadeloven i øvrigt den kvantitative vurdering af hændelsen, som er årsag til skaden.

Supplementet er i modsætning til det traditionelle ulykkesbegreb således udtryk for en helt konkret vurdering af usædvanlighed i forhold til sikredes normale arbejdssituation. Det er således ikke risikoen i et fag eller hele brancher, der vurderes. Hvor det konkrete arbejde må anses for at indebære større risiko for skade, kan dette tale for anerkendelse; for eksempel at sikrede udfører en tung løfteopgave i en akavet stilling. Dette skulle kunne opfange en række af de problematiske skader ved blandt andet løft og håndteringer ved pasning og pleje.

Denne løsningsmodel kan give mulighed for at anerkende rygskader efter lempeligere kriterier end reglerne for anerkendelse som pludselig løfteskade i dag, da der ses bort fra kravene om forudbestående løftearbejde. Omvendt er det vanskeligt at forudse, om alle sager, der i dag anerkendes som pludselige løfteskader, vil være omfattet af denne løsningsmodel.

Skader ved håndtering af levende væsner vil efter denne løsningsmodel fortsat være afhængig af en konkret vurdering, hvor forskellige elementer kan tale for eller imod anerkendelse. Den konkrete arbejdsproces og den påvirkning, der følger heraf, vil indgå som vigtige elementer i vurderingen. Spørgsmålet om anerkendelse i en sag som sengevaskerdommen, der er omtalt i afsnit 3.2., og lignende sager vil således afhænge af, hvordan påvirkningen vurderes.

Et eksempel på en sag kunne være, hvor to personer skal løfte en 75 kg tung byrde fra gulv til et transportbånd. Da der er snæver plads til at udføre løftet, kan der ikke som sædvanligt benyttes hjælpemidler, og løftet må foretages i strakte arme for at få byrden på plads. Da sikrede løfter i den ene ende af byrden, får han et smæld i ryggen, men gennemfører løftet. Da løftet forløber som planlagt indtil sikrede får rygsmerter, er der ikke grundlag for at anerkende hændelsen efter det traditionelle ulykkesbegreb.

Imidlertid må løftet som følge af de akavede forhold, hvor der ikke som normalt kan benyttes hjælpemidler, anses for at indebære en høj grad af fare og risiko for at få skader, også selvom øvelsen gennemføres som planlagt. Dette taler således for anerkendelse efter denne løsningsmodel.

Et andet eksempel kunne være følgende: Sikrede modtog et antal jernplader, der normalt var sandblæst og lakeret. Denne gang var dette imidlertid ikke sket, hvorfor sikrede måtte skynde sig at få dette gjort, da opgaven hastede. Sikrede kørte en plade ind i et arbejdstelt med en truck, men kunne ikke komme helt ind med trucken. Han valgte at lægge pladen ned på en palle og prøvede at vippe pladen op mod en buk ved hjælp af truckgafflerne. For at få pladen det sidste stykke valgte sikrede selv at skubbe på pladen for at få den over mod

bukken. Under dette anstrengende arbejde med at skubbe pladen, der senere viste sig at veje et ton, forsøgte sikrede at skubbe flere gang. Den sidste gang, hvor sikrede brugte alle sine kræfter, fik han rygsmærter.

Eksemplet viser tillige, at der ikke sondres mellem løft og anden håndtering, for eksempel træk og skub. Der er således tale om en konkret vurdering af en belastning eller påvirkning sammenholdt med sikredes normale arbejde.

Den konkrete arbejdsopgave lå således væsentligt uden for sikredes normale arbejdsfunktioner, hvor pladerne normalt er sandblæst og lakeret, hvortil kom, at trucken som hjælpemiddel ikke kunne benyttes optimalt ved håndteringen af en ekstremt tung byrde, hvorfor sikrede manuelt forsøgte at skubbe byrden. Hertil kommer, at opgaven hastede.

Da der ikke skete noget udefra kommende forstået som en usædvanlig afvigelse i forbindelse med, at sikrede skubbede til pladen kan hændelsen ikke anerkendes efter den traditionelle ulykkesdefinition. Hændelsen vil kunne anerkendes efter konkret vurdering af arbejdssituationen.

Supplementets anvendelsesområde vil være større end anvendelsesområdet for supplement nr. 1. Supplementet indebærer, at en given skadesituation skal vurderes i forhold til den normale arbejdssituation. Det betyder, at administrationen af supplementet kan blive vanskeligt, idet der i hver enkelt sag skal foretages et konkret skøn over påvirkningen eller belastningen. Der kan således rejses tvivl om, hvorvidt de øgede administrative omkostninger står mål med effekten i form af et øget antal anerkendte skader. Det skyldes blandt andet, at det ikke på forhånd kan fastslås om supplementet giver sikkerhed for, at netop de sager, der har givet anledning til kritik, kan anerkendes efter supplementet.

Udvalget kan ikke anbefale denne model.

3.5.5. Løsningsmodel, der udvider det allerede eksisterende begreb pludselige løfteskader (supplement nr. 3)

Modellens baggrund

Udvalget har overvejet mulighederne for at udvide begrebet pludselige løfteskader.

Den eksisterende bestemmelse i lovens § 9 a lyder således:

§ 9 a. Ved pludselige løfteskader forstås varige muskel-, nerve- og ledskader, der opstår spontant i umiddelbar tilknytning til løftearbejde i akavede stillinger hos personer, som i øvrigt har belastende løftearbejde, når skaden må anses for udelukkende eller i overvejende grad at være forårsaget af løftearbejdet.

Stk. 2. Pludselige løfteskader skal forelægges Erhvervs sygdomsudvalget, jf. § 58, medmindre Arbejdsskadestyrelsen skønner, at forelæggelsen vil være udsigtsløs.

Stk. 3. Hvor der i denne lov er knyttet retsvirkninger til dagen for en arbejdsskades indtræden, gælder disse for pludselige løfteskader fra den dag, hvor den pludselige løfteskade opstår, medmindre andet er fastsat i loven.

Stk. 4. Pludselige løfteskader vil i sikringsmæssig sammenhæng blive placeret sammen med erhvervssygdomme.

Overvejelserne er sket med udgangspunkt i, at begrebet pludselige løfteskader er kendetegnet ved, at der er tale om en pludselig hændelse, som kan udløse en skade. De pludselige løfteskader ligner derved ulykkesbegrebet. Det nye begreb vil derfor opfange en del af de tilfælde, der i dag afvises som ulykker, når der er tale om en aktivitet, der er omfattet af det nye begreb.

De aktiviteter, der foreslås omfattet af det nye begreb, består i håndtering af både genstande og mennesker samt andre levende væsener. Det er en forudsætning for anerkendelse, at aktiviteten er foregået under nærmere angivne betingelser.

Begrebet håndtering er valgt, fordi den skadevoldende hændelse ikke blot vil omfatte løft, men også skub og træk, hvortil kommer, at håndtering synes mere dækkende i forbindelse med arbejde, der indebærer kontakt med mennesker og dyr.

Begrebet håndtering omfatter således først og fremmest løft, skub og træk samt andre måder at udføre arbejde på, for eksempel i omgang med andre mennesker, hvor der ofte ikke er tale om rene løft, skub og træk.

Det er indgået i udvalgets overvejelser som noget meget centralt, at skaderne, der omfattes af begrebet håndteringsskader, også kan opstå uden kendt ydre årsag.

Det betyder, at en skade ikke kan anerkendes uden videre, selv om den konkret måtte have givet sig til kende under arbejde. Skaden skal være sket under sådanne omstændigheder, at det er sandsynligt, at skaden skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder dette foregår.

Det er også indgået som noget centralt i udvalgets overvejelser, at der ikke i vurderingen i disse sager indgår noget om, at den pågældende må forvente påvirkninger i arbejdet, som kan føre til skader. Der henvises her til afsnit 3.2. om problemafgrænsning af ulykkesbegrebet, når der er tale om ulykkesager, hvor der er usikkerhed hvad årsagssammenhængen angår.

Modellen skal på den baggrund ses som et afbalanceret forslag, der fører til, at flere skader kan anerkendes, når nogle nærmere angivne betingelser er opfyldt. Meningen med disse betingelser er at sikre, at skader anerkendes, når der er grund til at antage, at de skyldes arbejdet.

Baseret på erfaringer fra Erhvervssygdomsudvalgets arbejde med sager om pludselige løfteskader, er udvalget blevet opmærksom på, at der forekommer skader, som ikke kan anerkendes alene på grund af betingelsen om, at den pågældende skal have haft belastende arbejde i 1 år forud for skadens opståen. Der er således sager, hvor der ud fra lægefaglige vurderinger ikke er tvivl om, at der er årsagssammenhæng mellem hændelsen og skaden.

Det er udvalgets ønske, at der skabes mulighed for, at Erhvervssygdomsudvalget i sådanne sager kan indstille, at skaden anerkendes som arbejdsskade.

Der har ikke i udvalget kunne opnå enighed om denne model. Se nærmere i afsnit 2.2.4. **Modellen**

Udvalget har overvejet modellen ud fra følgende formulering af en ny bestemmelse om løfteskader i udvidet forstand:

"Ved pludselige håndteringsskader forstås muskel-, nerve-, sene- og ledskader, der opstår i umiddelbar tilknytning til arbejde i akavet stilling, når skaden er forårsaget af arbejde bestående af håndtering af genstande, mennesker og andre levende væsener, eller de forhold hvorunder dette foregår. Det forudsættes, at der har været tale om belastende arbejde i mindst 1 år.

Der kan ses bort fra betingelsen om, at der skal have været tale om sådant arbejde i mindst 1 år, når det er overvejende sandsynligt, at skaden skyldes dette arbejde."

Modellen indebærer, at det eksisterende løfteskadebegreb afskaffes og erstattes med et bredere håndteringsbegreb, der fungerer som et egentligt supplement til ulykkesbegrebet. Dermed vil der være 2 bestemmelser om arbejdsskader, der forudsætter en pludselig hændelse som betingelse for, at en skade kan anerkendes som arbejdsskade.

Modellen indebærer samtidig, at alle tilfælde, der i dag anerkendes som pludselig løfteskade efter det gældende begreb, fortsat vil kunne anerkendes.

Intet krav om varig skade

Modellen forudsætter ikke, at det skal fastslås, at skaden skal være varig, før den kan anerkendes. Det betyder, at de pludselige løfteskader ligestilles med ulykker.

Det betyder også, at det vil være muligt at få dækket udgifter til sygebehandling mm. på samme måde som ved ulykker.

Denne ændring betyder, at der hurtigt kan træffes afgørelse om skadens anerkendelse, da behandlingen af sagen ikke skal afvente, at det kan afgøres om skaden får varige følger.

Dagligt belastende håndteringsarbejde

Da skaderne, der er omfattet af modellen, også kan opstå uden kendt ydre årsag, har udvalget ønsket af fastlægge gruppen af personer, der kan få ydelser efter loven til mennesker, som i det daglige har håndteringsarbejde.

Udvalget finder, at det ikke vil være muligt på forhånd at fastlægge entydige grænser i form af for eksempel vægtangivelser for det forudgående håndteringsarbejde. Dette ville

i givet fald kunne føre til grænser, som let ville blive opfattet som alt for skarpe, når de skulle bruges i vurderingen af de indhentede oplysninger, der ofte er kendetegnet ved at være upræcise, hvad angår de elementer, der belyser den arbejdsmæssige påvirkning.

Sådanne grænser vil især være vanskelige at benytte i behandlingen af sager om håndtering af mennesker.

Når der er tale om håndtering af genstande, finder udvalget, at den vejledende retningslinie bør være, at den pågældende i den forudgående periode på et år skal have håndteret svarende til løft på ca. 1 ton dagligt forstået på den måde, at den pågældende over perioden skal have håndteret hvad der svarer til 1 ton pr. dag, og at der i øvrigt kan bygges videre på de retningslinier, som Erhvervs sygdomsudvalget benytter i dag ved behandlingen af sager om pludselige løfteskader.

Når der er tale om håndtering af mennesker finder udvalget, at plejefunktionerne skal have udgjort en væsentlig del af det daglige arbejde. Plejefunktioner defineres som håndteringer, der medfører direkte kontakt med patienten, typisk i form af forflytninger eller andet plejearbejde, som anses for at være belastende. Udvalget har som vejledende norm overvejet, at ca. 15 forflytninger, der skal opgøres hver for sig, vil være et rimeligt udgangspunkt, når der skal tages stilling til, om en skade kan anerkendes.

Der er med disse retningslinier tale om en lempelse i forhold til de rammer, som Erhvervs sygdomsudvalget har fastlagt og som er gældende i dag for så vidt angår kravene til det forudgående løftarbejde. Således stilles der i dag krav om 3-4 års forudgående løftarbejde med en daglig løftemængde på 3-4 tons pr. dag, når det drejer sig om løft af genstande. Hvis skaden sker ved et tungt enkeltløft (på mere end 50 kg), afsvækkes kravet til 1 års forudgående løftarbejde med en daglig løftemængde på mindst 1 ton. Inden for plejesektoren stilles der i dag krav om 4 års plejearbejde med mange daglige personløft og personhåndteringer (i praksis mere end 15). Kravet kan dog nedsættes til 2 års plejearbejde, hvis det skadevoldende løft har været særligt belastende eller det forudgående plejearbejde har været særligt belastende.

Bestemmelsens formulering dækker først og fremmest over arbejdssituationer, der indebærer løft. Dertil kommer situationer, der indebærer træk- og skubbearbejde, og naturligvis kombinationer heraf.

Træk og skub er hyppigt anvendte foranstaltninger ved løfte- og bærearbejde.

Det fremgår af Arbejdstilsynets Visionsrapport 2000, at der ikke ved undersøgelser er tilvejebragt tilstrækkelig dokumentation for den specielle risiko ved trække- og skubbearbejde. Det skyldes, at de, der har arbejde som indebærer træk og skub, stort set altid også har hårdt løftarbejde. Det amerikanske arbejdsmiljøinstitut skønner dog, at op til 20 % af overbelastningsskaderne hænger sammen med træk og skub.

Der er blandt forskere generel enighed om, at træk og skub er omfattet af den manuelle håndtering, der indeholder en række risikomomenter, der tilsammen kan give risiko for bevægeapparatsskader.

Vægtgrænserne ved løft kan ikke uden videre overføres til skub og træk.

Når risikoen ved skub og træk skal vurderes må man derfor se på den påvirkning, som kroppen udsættes for. I denne vurdering indgår der en kombination af en række momenter, der kan bidrage til at en skade opstår.

Blandt de vigtigste momenter kan nævnes:

- Friktion og underlagets beskaffenhed
- Transportmaterialets udformning, hvis sådant benyttes, for eksempel hjulstørrelse og håndgrebshøjde
- Vægten af objektet
- Hastigheds- og retningsændring
- Materialets vedligeholdelse
- Arbejdsstilling og arbejdsmetode

Når en genstand, der står på et underlag, skal flyttes ved at skubbe eller trække i den, vil der opstå en øget friktion mellem genstanden og underlaget, der bl.a. afhænger af underlagets beskaffenhed. Denne friktion skal overvindes for at få flyttet genstanden. En sådan situation foreligger for eksempel når et rør skal trækkes fri på en hylde, hvor der ligger andre rør, som gør det vanskeligt at få røret fri.

Underlagets beskaffenhed har betydning ved vurderingen af mulighederne for at flytte selve genstanden. Føddernes stilling og muligheden for afsæt er ligeledes påvirket af underlaget.

Ujævnt underlagt med huller eller spor fra tidligere brug eller underlag, som gør det nødvendigt at ændre retning, kan medvirke til, at skade opstår.

Når underlaget skråner, især opad, skal det indgå i den samlede vurdering. Det samme er tilfældet, hvis der undervejs i trækket eller skubbet sker noget uventet. Som eksempel kan nævnes, at den der skubbe må foretage en pludselig bevægelse i en anden retning for at undgå at ramme en kollega.

Arbejdsstillingen har stor betydning i den samlede vurdering. Arbejdet i akavet stilling, typisk med kroppen foroverbøjet eller med vridning af kroppen, er principielt egnet til at fremkalde en skade. Arbejdet med træk og skub i akavet stilling vil ofte samtidig indebære et løft i begyndelsen. Vægten af det der skubbes eller trækkes indgår som et vigtigt led i den samlede vurdering. Et sådant løft, hvor genstanden forbliver på underlaget, indebærer løft med en vægt svarende til halvdelen af genstandens vægt.

Hvis trække- og skubbearbejdet gennemføres i en god arbejdsstilling og transportmaterialet er i god stand, vil risikoen for at skader opstår først være til stede ved en langt højere vægtgrænse end den, som Erhvervs sygdomsudvalget benytter i vurderingen af pludselige løfteskader.

Til gengæld medfører andre faktorer, som måtte være til stede og som indgår i vurderingen, at denne højere vægtgrænse hurtigt reduceres. Hvis der er tale om en situation,

der alene indebærer løft eller træk, vil det dog ikke være muligt at reducere så meget, at grænsen nærmer sig udvalgets grænse ved pludselige løfteskader.

Transportmaterialets og hjælpemidlers vedligeholdelsestilstand og egnethed indgår som et element i vurderingen. Som eksempel kan nævnes nedslidte hjul på en transportvogn.

Skadernes art og tidspunkt

Skadernes art er på samme måde som i den eksisterende bestemmelse om pludselige løfteskader kendetegnet ved typer af sygdomme. Listen er, mest af ordensmæssige grunde, udvidet med senelidelser.

Skaderne skal som allerede nævnt opstå pludseligt. Det udtrykkes i modellen ved, at de skal opstå i umiddelbar tilknytning til belastende arbejde i akavet stilling.

Skaden sker i akavet stilling

Den konkrete skade skal være opstået under arbejde i akavet stilling. Det er det samme som i den eksisterende løfteskadebestemmelse. Der er tale om en konkret vurdering, som bygger på oplysninger, der indhentes som led i sagsbehandlingen.

Der vil typisk være tale om løft i foroverbøjet stilling, løft med strakte arme, løft med vrid af kroppen, træk/skub af genstande med stor vægt mv.

Det akavede er således fortsat et variabelt begreb, da der er tale om mange forskellige arbejdsstillinger, når der for eksempel løftes. Det indebærer, at der ved mindre tunge løft skal mere til, før arbejdsstillingen kan betegnes som akavet, og omvendt skal der ikke så meget til for at arbejdsstillingen er akavet, hvis der er tale om en tung byrde.

Disse spørgsmål har hidtil kunnet afklares for så vidt angår løft, og sagerne har været behandlet på en sådan måde, at udvalget finder, at der ikke vil opstå vanskeligheder ved administrationen af denne del af den nye model.

Skaden forårsaget af belastende arbejde

Modellen indeholder betingelsen, at skaden skal være forårsaget af belastende arbejde.

Det er en ændring i forhold til den gældende bestemmelse om pludselige løfteskader, hvor skaden skal anses for udelukkende eller i overvejende grad at være forårsaget af løftarbejdet.

Udvalget har ønsket at indføre samme bevisvurdering som gælder efter dansk rets almindelige regler.

Bestemmelsen indeholder i lighed med de andre arbejdsskadebegreber en forudsætning om, at det lægefagligt skal kunne vurderes, at skaden er forårsaget af den aktuelle ar-

bejdssituation og den dermed forbundne påvirkning, således som situationen er beskrevet som led i sagsbehandlingen.

Lægefagligt skal det endvidere fastslås hvilken sygdom der er tale om og lægen skal tillige beskrive helbredsforholdene i øvrigt i relevant omfang. Sygdommen må således ikke være forårsaget af andet end den konkrete udløsende håndtering.

Der er tale om et lægefagligt samspil mellem oplysninger fra læger udefra, for eksempel læger på hospitaler hvor den pågældende har været behandlet og læger, der efter anmodning har undersøgt pågældende samt styrelsernes egne lægekonsulenter.

Udvalget er på den baggrund enig om, at sagsoplysningen allerede i de første faser af en sag er af stor betydning. Det gælder ikke mindst hvad angår de oplysninger, som skal skaffes som led i officialmaksimen, dels for at skabe et overblik over hvad den skadede har været beskæftiget med i perioden forud for skadens opståen, dels for at belyse skadens medicinske årsagssammenhæng.

De dækkede arbejdsaktiviteter

Udvalget indlægger i håndtering først og fremmest aktiviteterne som løft, træk og skub ud fra den betragtning, at disse aktiviteter er dækkende for de hændelser, der fører til skaderne. Ved arbejde der indebærer kontakt med andre mennesker og dyr, er der i vidt omfang tale om støtte og kombinationer af træk og skub.

Håndteringsbegrebet skal ses på baggrund af erfaringerne fra behandlingen af sager efter den gældende bestemmelse om pludselige løfteskader. Det gælder især når der er tale om arbejde, der indebærer pleje af andre, hvor der sjældent er tale om rene løft. Dertil kommer, at det i den enkelte arbejdssituation kan være vanskeligt at skelne mellem løft, træk og skub, da der ofte vil være tale om en arbejdssituation med en kombination af disse elementer.

Fravigelse af kravet om mindst 1 års dagligt belastende arbejde

Erhvervs sygdomsudvalgets og administrationens erfaringer fra behandlingen af sager om pludselige løfteskader har vist, at der forekommer skader som må afvises alene fordi sikrede ikke har haft tilstrækkeligt belastende arbejde i perioden forud for skadens opståen, selv om der lægefagligt ikke har været tvivl om, at arbejdet var skyld i skaden.

Eksempler på sådanne klare tilfælde har været:

- Sprængning af senetilhæftning fra to-hovedet overarmsmuskel (biceps) ved albueledet i forbindelse med tungt enkeltløft.
- Smerter ved albuens udvendige kant (en form for tennisalbue) i forbindelse med tungt løftarbejde under samtidig drejning af underarmen.
- Knæsmerter (dolores genus) i forbindelse med tungt løft i akavet stilling.

- Sprængning af knæskalsene (ligamentum patellae inf.) i forbindelse med løft af meget tung enkeltbyrde.

Det bemærkes, at listen ikke er udtømmende, idet eksemplerne er taget fra konkrete sager.

Ud fra udvalgets tidligere nævnte grundsynspunkt, hvorefter det er vigtigt, at alle skader, der kan henføres til arbejdsforhold, anerkendes som arbejdsskader, har udvalget ønsket, at det skal være muligt i fremtiden at anerkende disse lægefagligt klart dokumenterede skader, selv om sikrede ikke i perioden op til skaden har haft belastende arbejde af den art, der er forudsat i den nye bestemmelse.

På den baggrund er forslaget udformet på en sådan måde, at Erhvervssygdomsudvalget kan indstille, at skaden anerkendes, selv om der ikke har været tale om forudgående belastende arbejde, hvis udvalget under hensyn til de indhentede oplysninger om skadens art finder, at det er overvejende sandsynligt, at skaden skyldes arbejdet.

Der har ikke i udvalget været enighed om modellen. Om de enkelte medlemmers holdning henvises til afsnit 2.2.4.

Om afgørelseskompetencen

Erhvervssygdomsudvalgets rolle

Erhvervssygdomsudvalget har siden 1996 haft til opgave at vurdere, om en pludselig løfteskade kan anerkendes som arbejdsskade. Udvalget har i forbindelse med disse overvejelser i de enkelte sager samlet erfaring, der også er udmøntet i de retningslinier, der lægges til grund i overvejelserne.

Udvalget har i den forbindelse draget nytte af medlemmernes indsigt dels i arbejdsmarkedsforhold, dels i lægefaglig erfaring hvad angår årsager til skaders opståen. Det bemærkes i den forbindelse, at det vil være af stor betydning, at repræsentanter for områder, hvor håndteringsskader især opstår, inddrages i Erhvervssygdomsudvalgets vurderinger.

Forslaget om at indføre håndteringsskader som nyt arbejdsskadebegreb til erstatning for pludselige løfteskader bygger på erfaringerne siden 1996, men udvider samtidig mulighederne for at kunne anerkende pludselige skader.

Det vil derfor være hensigtsmæssigt, at der kan bygges videre på de allerede indhøstede erfaringer. Det kan ske ved, at Erhvervssygdomsudvalget fortsat vurderer sagerne. Erhvervssygdomsudvalget skal efter et par års forløb fremlægge en redegørelse for deres indstillingspraksis, med henblik på afklaring af om der er tilstrækkeligt grundlag for at overlade dette område til administrativ afgørelse uden forelæggelse for Erhvervssygdomsudvalget.

Hvis Erhvervssygdomsudvalget til den tid finder, at sagerne fremover skal behandles i Erhvervssygdomsudvalgets regi kan det overvejes, at lade sagerne behandle i et mindre udvalg, hvis det skønnes hensigtsmæssigt.

Det bemærkes i den forbindelse, at loven indeholder mulighed for, at der i Erhvervssygdomsudvalgets forretningsorden fastsættes regler om nedsættelse af et mindre udvalg.

Om finansieringsmæssig forankring

I dag ligger finansieringen af ydelserne (herunder godtgørelse for mén, erstatning for tab af erhvervsevne, dækning af behandlingsudgifter m.v.) og administrationen (herunder sagsbehandlingen i Arbejdsskadestyrelsen, i Erhvervssygdomsudvalget og i Den Sociale Ankestyrelse) i forbindelse med pludselige løfteskader i Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring (AES). Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring er indstillet på at varetage administrationen af de nye håndteringsskader, jf. model 3. Denne finansieringsmæssige forankring svarer til erhvervssygdommene. Forsikringsselskaberne spiller således ingen rolle i finansieringen af dette område.

I dag forestår forsikringsselskaberne finansieringen af erstatningerne ved ulykker og kortvarige skadelige påvirkninger.

Ved supplement nr. 3 vil de pludselige løfteskader (håndteringsskader) få et mere ulykkeslignende indhold. Det vil derfor være i naturlig overensstemmelse med den nuværende arbejdsdeling mellem forsikringsselskaberne og Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring, om en implementering af supplement nr. 3 afstedkommer, at området overføres til forsikringsselskabernes regi.

På denne baggrund finder man, at finansieringen af erstatningerne i tilknytning til supplement 3 bør overgå til forsikringsselskabernes regi

De skader, der har karakter af bagatelskader (det vil sige, at skaderne alene udløser dækning af sygebehandlingsudgifter), vil i så fald kunne administreres af forsikringsselskaberne på samme måde som ulykkessagerne m.m. i dag. Der vil ligeledes i lighed med ulykkesforsikringsdækningen m.m. være adgang for staten amterne og kommunerne til at være selvforsikrede.

Økonomiske konsekvenser af den nye model (supplement nr. 3)

Potentielt sagsantal og anerkendelsesprocent

Sekretariatet har foretaget en gennemgang af de 111 afviste ulykkessager med henblik på at vurdere, hvor mange sager der vil kunne blive omfattet af supplement nr. 3. Gennemgangen viste, at 53 sager muligvis ville kunne anerkendes efter supplement nr. 3, mens 58 sager med sikkerhed ikke ville kunne anerkendes efter supplement nr. 3. Dette er illustreret i tabel 1.

Ved sagsgennemgangen er der ikke taget højde for sager, der kunne anses for at være omfattet af model 3 som skader opstået ved træk og skub. Der er således alene vurderet ud fra et anerkendelseskriterium, der giver grundlag for at anerkende skader opstået ved løft efter de nærmere fastsatte kriterier. Sagerne har således ikke været oplyst med henblik på en sådan vurdering. Det antal sager, som må ventes at blive anerkendt som skader opstået ved trække- og skubbearbejde er således ikke indgået i beregningerne af de økonomiske konsekvenser.

Tabel 1: Stikprøve på 111 afviste ulykkesager fordelt på, hvor mange sager, der muligvis ville kunne anerkendes/ikke ville kunne anerkendes efter supplement nr. 3

Sager i stikprøven	Sager, der muligvis ville kunne anerkendes	Sager, der ikke ville kunne anerkendes
111	53	58

De 58 sager, der givetvis ikke vil være omfattet af supplement nr. 3, omfatter sager, der er afvist af retlige årsager, samt sager, der på grund af lidelsens art eller hændelsen ikke vil være omfattet, mens de 53 sager, der muligvis ville kunne anerkendes, alle vedrører løfte- eller håndteringssituationer.

53 sager ud af 111 svarer til at 47,7% af de afviste ulykker muligvis ville kunne anerkendes efter supplement nr. 3.

Disse sager, der alene er vurderet i forhold til ulykkesbegrebet, indeholder ikke tilstrækkelige oplysninger til at kunne anvendes direkte ved beregningen af konsekvenserne af indførelse af supplement nr. 3.

En anden stikprøve omfatter 100 sager, der er afvist både som ulykker og som pludselige løfteskader. Disse sager er gennemgået med henblik på at vurdere, i hvilket omfang de ville kunne anerkendes efter supplement nr. 3.

Gennemgangen af denne stikprøve viser, at mellem 16 og 33 af disse sager ville kunne anerkendes efter supplement nr. 3. Dette er illustreret i tabel 2.

Tabel 2: Antal sager af en stikprøve på 100 sager, afvist både som ulykker og pludselige løfteskader, der muligvis ville kunne/ville kunne anerkendes efter supplement nr. 3

Minimalt antal sager, der ville kunne anerkendes efter supplement nr. 3	Maksimalt antal sager, der ville kunne anerkendes Efter supplement nr. 3
16	33

Da disse 100 sager alle er behandlet som pludselige løfteskader, er de ikke nødvendigvis repræsentative for alle løfte- og håndteringsskader, men det forudsættes i det følgende, at resultaterne fra denne stikprøve umiddelbart kan overføres på hele den potentielle sagsmængde, der kan blive omfattet af supplement nr. 3, jf. pkt. 1 ovenfor.

Dette indebærer, at mellem 7,6% ($0,16 \cdot 47,7\%$) og 15,7% ($0,33 \cdot 47,7\%$) af samtlige afviste ulykkessager ville blive anerkendt efter supplement nr. 3.

Beregnet ud fra det gennemsnitlige antal afviste ulykkessager i perioden 1997-99 svarer dette til, at mellem 430 og 890 nye sager ville blive anerkendt.

Erstatningsudgifter

Det forudsættes, at den gennemsnitlige erstatningsudgift til méngodtgørelse og erhvervsevnetabserstatning i disse sager vil svare til den gennemsnitlige erstatningsudgift i anerkendte ulykkessager. Denne udgift har i i årene 1997-99 været cirka 81.000 kr./sag.

De årlige merudgifter i forbindelse med supplement nr. 3 kan således anslås til mellem 35,0 mill.kr. og 72,3 mill.kr.

Tabel 3: Økonomiske konsekvenser ved indførelse af supplement nr. 3. Udgifterne er opgjort i mill. kr. i 99-PL

Minimum	Maksimum
35,0	72,3

Heraf anslås det, at det private arbejdsmarked vil få merudgifter mellem 22,4 og 46,3 mill. kr., statens andel anslås til mellem 3,2 og 6,7 mill.kr., og endelig anslås den (amts-)kommunale andel til mellem 9,4 og 19,3 mill.kr. Fordelingen er illustreret i tabel 4.

Tabel 4: Økonomiske konsekvenser ved indførelse af supplement nr. 3 fordelt på det private arbejdsmarked, staten og (amts-)kommunerne. Udgifterne er opgjort i mill. kr. i 99-PL

	Minimum	Maksimum
Det private arbejdsmarked	22,4	46,3
Staten	3,2	6,7
(Amts-)kommunerne	9,4	19,3

Det skal bemærkes, at der endvidere vil blive tale om merudgifter til:

- Udgifter i medfør af supplement nr. 3, 2. led om de åbenbare tilfælde, idet sags gennemgangen ikke giver grundlag for en nærmere beregning af denne udgift.
- Opkrævning af ekstra bidrag til finansiering af parternes arbejdsmiljøindsats, jf. arbejdsmiljøloven § 68. Beregningsgrundlaget i denne bestemmelse er de samlede méngodtgørelser og erhvervsevnetabserstatninger, udbetalt efter lov om sikring mod følger af arbejdsskade.

- Sygebehandlingsudgifter, der skønsmæssigt anslås at udgøre mellem 5-10% af erstatningsudgifterne.

Supplement nr. 3 indeholder i lighed med det eksisterende begreb om pludselige løfteskader ikke så klare betingelser af en art, der gør det muligt med sikkerhed at beregne de økonomiske konsekvenser af ændringen.

De samlede økonomiske konsekvenser ved indførelse af supplement 3 kan på den baggrund anslås til 40 – 80 mill. kr. De samlede økonomiske konsekvenser fremgår af tabel 5.

Tabel 5: Samlede økonomiske konsekvenser ved indførelse af supplement 3

Minimum	Maksimum
40	80

Beregningsforudsætninger

Beregningen herover er baseret på følgende antagelser:

- At den gennemsnitlige udgift til erstatning og godtgørelse vil være den samme for de sager, der anerkendes som følge af supplement nr. 3 som for de sager, der anerkendes efter det nuværende ulykkesbegreb.
- At årene 1997-99 giver et repræsentativt billede af erstatningsudgifterne i samtlige ulykkessager og af andelen af de samlede erstatningsudgifter, der kan henregnes til henholdsvis det private arbejdsmarked, staten og (amts-)kommunerne. Specielt om erstatningsudgifterne skal det bemærkes, at der er nogen variation fra år til år, hvilket der også har været i de pågældende 3 år.

På baggrund af årene 1997-99 er gennemsnitstal udledt.

- At de sager, som er gennemgået i de to stikprøver, er repræsentative for de sager, som afvises efter det nuværende ulykkesbegreb.
- At beregningerne ikke omfatter merudgifter som følge af at træk og skub foreslås omfattet af håndteringsbegrebet. Der er ikke grundlag for at beregne dette.

Eksempler på sager, der er afvist efter det gældende løfteskadebegreb

I det følgende bliver et antal sager, der er afvist efter den gældende bestemmelse om pludselige løfteskader refereret og vurderet i forhold til den nye model (supplement nr. 3). Vurderingen er primært foretaget i forhold til 1. led i modellen, bortset fra en enkelt sag, hvor der er mulighed for, at der er tale om et tilfælde af åbenbar medicinsk årsags-sammenhæng. Denne sag er også vurderet i forhold til 2. led i modellen.

De gennemgåede sager er henholdsvis afvist efter forelæggelse for Erhvervsudvalget og afvist administrativt.

Afvisninger efter forelæggelse for Erhvervssygdomsudvalget:

Eksempel 1

50-årig kvindelig hjemmehjælper fik pludselige rygsmerter, da hun skulle løfte en 110 kg tung sengeliggende patients overkrop op i forbindelse med påklædning. Hun havde siden 1989 været udkørende hjemmehjælper med traditionelt arbejde indenfor faget, dvs. hjælp til personlig hygiejne, tøjvask, rengøring etc. Sagen blev indstillet til afvisning. Udvalget fandt ikke, at det beskrevne arbejde kunne betegnes som belastende plejearbejde med mange daglige personløft og –håndteringer.

Sagen vurderes til *afvisning* efter supplement nr. 3, idet det belastende plejearbejde ikke har udgjort en væsentlig del af skadelidtes daglige arbejde. Tidskravet på 1 år er opfyldt.

Eksempel 2

48-årig kvindelig aktivitetsmedarbejder fik smæld i højre albue, da hun trak en klients rullestol over et højt dørtrin. Hun havde forud for hændelsen være beskæftiget i 3 år som aktivitetsmedarbejder på et aktivitetscenter. I forbindelse med arbejdet skulle hun hjælpe og støtte ca. halvdelen af beboerne ved ankomsten, ved toiletbesøg. Arbejdsgiveren oplyser, at ved egentlige personløft var der mulighed for at være to. Sagen blev indstillet til afvisning. Udvalget fandt ikke, at trækket kunne sidestilles med et akavet løft, ligesom arbejdet ikke kunne betegnes som belastende plejearbejde med mange daglige personløft og –håndteringer.

Sagen vurderes til *afvisning* efter supplement nr. 3, idet det skadeudløsende løft ikke kan betegnes som akavet. Der er ikke ændret på forståelsen af akavet løft i den nye model i forhold til det gældende begreb.

Eksempel 3

45-årig kvindelig dagplejer for handicappede børn fik et knæk i ryggen, da hun skulle løfte et 18-20 kg tung handicappet barn ind på barnesædet i en bil. Hun har siden 1991 arbejdet som dagplejer med multihandicappede børn. Det sidste år forud for hændelsen passede hun et multihandicappet barn, der vejede ca. 20 kg. Sagen blev indstillet til afvisning. Udvalget fandt ikke, at det beskrevne arbejde kunne sidestilles med plejearbejde med mange daglige personløft og –håndteringer.

Sagen vurderes til *anerkendelse* efter supplement nr. 3, da hun i 1 år forud for skaden har haft plejearbejde som en væsentlig del af det daglige arbejde.

Eksempel 4

36-årig mandlig specialarbejder fik i forbindelse med et løft af en 50 kg tung sandsæk et knæk i ryggen. Han havde i to år forud for hændelsen været ansat som kommunalarbejder med en daglig løftemængde der var anslået til fra 200 kg til 1-2 tons. Sagen blev indstillet til afvisning. Udvalget fandt ikke, at det beskrevne løftearbejde kunne betegnes som belastende løftearbejde.

Sagen vurderes til *mulig anerkendelse* efter supplement nr. 3. Det forudsættes at en yderligere undersøgelse af sagen ville have vist, at skadelidte over en periode havde haft en daglig løftemængde der svarede til mindst 1 ton pr. dag.

Eksempel 5

26-årig mandlig blikkenslager fik i forbindelse med et akavet løft af en 20 kg tung radiator en rygskaade. Han havde forud for hændelsen i en periode på 6 år haft arbejde som blikkenslager med en daglig løftemængde på ikke over 1 tons. Der var lejlighedsvis meget tunge enkelt- og flermandsløft af radiatorer. Sagen blev indstillet til afvisning. Udvalget fandt ikke, at det beskrevne løftearbejde kunne betegnes som belastende løftearbejde.

Sagen vurderes til *afvisning* efter supplement nr. 3, da skadelidtes daglige løftemængde er opgjort til mindre end 1 ton om dagen.

Eksempel 6

42-årig mandlig specialarbejder fik i forbindelse med et tomandsløft af en 70 kg tung kølespiral op af et kar en rygskaade. Han havde forud for hændelsen i en periode på 4 år været beskæftiget på en maskinfabrik som altmulig mand med en daglig løftemængde på mellem 10 og 800 kg. Sagen blev indstillet til afvisning. Udvalget fandt ikke, at det beskrevne løftearbejde kunne betegnes som belastende løftearbejde.

Sagen vurderes til *afvisning* efter supplement nr. 3, da hans daglige løftemængde er opgjort til mindre end 1 ton om dagen.

Eksempel 7

57-årig mandlig vicevært fik i forbindelse med et løft af en 25 kg renovationssæk, der var tungere end forventet, en rygskaade. Han havde forud for hændelsen siden 1971 været vicevært med en daglig løftemængde på 1,8 tons. Sagen blev indstillet til afvisning. Udvalget fandt ikke, at det beskrevne løftearbejde kunne betegnes som belastende løftearbejde.

Sagen vurderes til *mulig anerkendelse* efter supplement nr. 3, forudsat at det skadeudløsende løft kan betegnes som akavet.

Eksempel 8

37-årig kvindelig postarbejder fik i forbindelse med et akavet løft af en 20-25 kg tung pakke en rygskaade. Hun havde forud for hændelsen i en periode på 4 år været ansat ved Post Danmark, som postarbejder med en daglig løftemængde på mellem 1,2 og 1,5 tons. Sagen blev indstillet til afvisning. Udvalget fandt ikke, at det beskrevne løftearbejde kunne betegnes som belastende løftearbejde.

Sagen vurderes til *anerkendelse* efter supplement nr. 3, da hun opfylder både tidskravet og kravet til den daglige løftemængde.

Eksempel 9

38-årig mandlig tømrer fik i forbindelse med et akavet løft af en 20-30 kg tung træpæl op i en container en rygskaade. Han havde forud for hændelsen været beskæftiget i 6 år

været beskæftiget som bådbygger med en daglig løftemængde på ½ -1½ tons. Der havde været lejlighedsvis meget tunge flermandsløft på 150-200 kg. Sagen blev indstillet til afvisning. Udvalget fandt ikke, at det beskrevne løftarbejde kunne betegnes som belastende løftarbejde.

Sagen vurderes til *anerkendelse* efter supplement nr. 3. Efter det oplyste har der været perioder med en daglig løftemængde på mindre end 1 ton, men da skadelidte har haft meget tunge flermandsløft på op til 200 kg, findes han at opfylde betingelsen om forudgående belastende løftarbejde.

Eksempel 10

47-årig mandlig skovarbejder fik i forbindelse med læsning af to sammenfiltrede juletræer på en palle en armskade (bicepsruptur). Juletræerne vejede tilsammen ca. 24 kg. Han havde forud for hændelsen været beskæftiget i en periode på 10 år med diverse arbejdsopgaver henover året. Det meste af tiden har han ikke haft løftarbejde. I en periode på 1½ måned pr. år høstes juletræer, hvor den daglige løftemængde var ca. 11 tons. Skadelidte var énarmet som følge af delvis amputation. Sagen blev indstillet til afvisning. Udvalget fandt ikke, at det beskrevne løftarbejde kunne betegnes som belastende løftarbejde.

Sagen vurderes til *afvisning* efter supplement nr. 3, 1. led, da han ikke opfylder tidskravet.

Sagen vurderes til *anerkendelse* efter supplement nr. 3, 2. led, forudsat der er åbenbar medicinsk årsagssammenhæng mellem hændelsen og skaden.

Administrative afvisninger

Eksempel 1

41-årig mandlig specialarbejder fik en skulderskade ved løft af en 19 kg tung kasse fra et samleband. Løftet foregik med strakte arme. Han havde i en periode på 17 måneder forud for hændelsen haft en daglig løftemængde på op til 15 tons. Sagen blev afvist, idet der ikke var varigt mén og/eller tab af erhvervsevne.

Sagen vurderes til *anerkendelse* efter supplement nr. 3, da han opfylder både tidskravet, kravet til daglig løftemængde samt kravet om, at det skadeudløsende løft er akavet. Det er, efter den nye model, ingen betingelse at skaden er varig.

Eksempel 2

38-årig mandlig tømrer fik en rygskade ved et løft af en 25-30 kg tung skæremaskine. Løftet foregik stærkt foroverbøjet ind i en varevogn. Han havde i en periode på 4 år forud for hændelsen arbejdet som tømrer med en daglig løftemængde på mellem 300 og 2000 kg. Sagen blev afvist, idet der ikke var varigt mén og/eller tab af erhvervsevne.

Sagen vurderes til *anerkendelse* efter supplement nr. 3 forudsat, at hans daglige løftemængde over en periode kan opgøres til at svare til mindst 1 ton, da han i øvrigt opfyl-

der tidskravet samt kravet om, at det skadeudløsende løft er akavet. Det er, efter den nye model, ingen betingelse at skaden er varig.

Eksempel 3

38-årig mandlig glarmester fik en skulderskade ved et løft af et 90 kg tung glarsrude. Selve løftet er ikke nærmere beskrevet. Han havde i en periode på 10 år forud for hændelsen været beskæftiget som glarmester med en daglig løftemængde på mellem 200 og 500 kg. Sagen blev afvist, idet løftearbejdet forud for hændelsen ikke kunne anses for belastende løftearbejde.

Sagen vurderes til *afvisning* efter supplement nr. 3, da han ikke har haft en daglig løftemængde på mere end 1 ton

Eksempel 4

48-årig kvindelig kontorpakmester fik ved et akavet skub af en 25-30 kg tung postsæk ind i postbilen inderste område. Hun havde forud for skubbet løftet sækken i bilen. Skubbet foregik med hænderne over hovedhøjde. Hun havde forud for hændelsen i en periode på knap 20 år været beskæftiget ved Post Danmark med en daglig løftemængde fra få hundrede kg til flere tons alt efter arten af arbejde. Det sidste år forud for hændelsen var hun beskæftiget med udkørsel af pakker. Daglig løftemængde er angivet til omkring 1½ tons. Sagen blev afvist, idet der ikke var varigt mén og/eller tab af erhversevne.

Sagen vurderes til *anerkendelse* efter supplement nr. 3, da hun opfylder både tidskravet, kravet til daglig løftemængde samt kravet om, at det skadeudløsende løft (i dette tilfælde skub) er akavet. Det er, efter den nye model, ingen betingelse at skaden er varig.

Eksempel 5

47-årig kvindelig kontorassistent (Post Danmark) fik ved et løft af en 21 kg tung pakke en rygskaade. Hun havde forud for hændelsen været beskæftiget ved Post Danmark med daglig løftemængde på omkring 300 kg med enkeltløft på 1-25 kg. Sagen blev afvist, idet løftearbejdet forud for hændelsen ikke kunne anses for belastende løftearbejde.

Sagen vurderes til *afvisning* efter supplement nr. 3, da hun ikke har haft en daglig løftemængde på mere end 1 ton.

Eksempel 6

39-årig mandlig opvasker fik ved et løft af en ca. 25 kg tung spand med køkkenaffald en rygskaade. Han havde forud for hændelsen været ansat i en periode på ca. 2 år. Daglig løftemængde kan ikke kvantificeres, men der er tale om et industrikøkken og arbejdet bestod udelukkende af opvask af gryder. Sagen blev afvist dels på grund af den korte tid, og dels fordi løftearbejdet forud for hændelsen ikke kunne anses for belastende løftearbejde.

Sagen vurderes til *afvisning* efter supplement nr. 3, idet det ikke er muligt at dokumentere om han har haft en daglig løftemængde på mere end 1 ton.

3.5.6. Udvidelse af det private ulykkesbegreb i en række forsikringsselskaber

En række forsikringsselskaber har for nylig udvidet ulykkesbegrebet på det private forsikringsområde. Det er sket ved, selskaberne har fjernet elementerne ”af den sikrede vilje uafhængig” og ”udefra kommende” fra begrebet.

Denne udvidelse gælder principielt kun skader på arme og ben, men i hvert fald et selskab har ladet udvidelsen gælde for skader på hele kroppen, altså også skader i ryggen.

Ændringen betyder, at det alene kræves, at skaden sker pludseligt. Det er altså ikke længere nødvendigt, at den, der rammes af skaden, bliver påkørt, skubbet, ramt eller lignende. Det forudsættes dog, at skaden har givet varigt mén, når der er tale om muskel- og senebrist, forvridninger, forstuvninger, forstrækninger og brud.

Udvalget har i sit arbejde været opmærksom på denne udvikling inden for den private ulykkesforsikringsbranche.

3.5.7. Løsningsmodel, der udvider det eksisterende begreb kortvarige skadelige påvirkninger.

Der har været arbejdet med følgende tilføjelse til ordlyden i lovens § 9, nr. 2 med henblik på at fjerne det tidsmæssige hul, der efter praksis er mellem ulykker og kortvarige skadelige påvirkninger:

Ved arbejdsskade forstås i denne lov

- 2) *skadelig påvirkninger af højst 5 dages varighed, der skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder dette foregår og som ikke er omfattet af § 9, nr. 1,*

Udvalget anbefaler følgende tilføjelse: *"og som ikke er omfattet af § 9, nr. 1".*

3.5.8. Forslag fra Landsorganisationen i Danmark

Udvalget har den 21. februar og 8. marts 2001 modtaget et forslag fra Landsorganisationen i Danmark. Forslaget er optrykt som bilag 8 til betænkningen.

3.6. Udvalgets anbefalinger

En række af udvalgets medlemmer har valgt at afgive selvstændige generelle udtalelser. Disse udtalelser er gengivet til slut i dette afsnit.

□ **Ulykkesbegrebet**

En række af udvalgets medlemmer (Dansk Arbejdsgiverforening, SALA, repræsentanten for Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen, Københavns kommune og Frederiksberg kommune, Finansministeriet, Forsikring & Pension, Justitsministeriet, Socialministeriet, Den Sociale Ankestyrelse og Arbejdsskadestyrelsen) anbefaler, at ulykkesbegrebet bevares i den eksisterende form.

Disse medlemmer er af den opfattelse, at det eksisterende ulykkesbegreb i vidt omfang lever op til intentionerne forstået på den måde, at mennesker der kommer til skade under arbejde ved en pludselig begivenhed får deres skade anerkendt og dermed mulighed for at få økonomisk kompensation. Udvalget har herved lagt vægt på, at anvendelsen af det eksisterende ulykkesbegreb resulterer i, at skaden anerkendes som en arbejdsskade i mere end 70 % af de anmeldte sager.

Selv om der er tale om et meget gammelt begreb har domstolene og administrativ praksis i de senere år i konkrete sager flyttet grænserne for begrebets rækkevidde. Da begrebets anvendelse som nævnt sker med udgangspunkt i den konkrete hændelse og skadens art, har det været vanskeligt at fortolke den enkelte doms rækkevidde i forhold til andre hændelser, som har medført skade.

□ **Kortvarige skadelige påvirkninger**

Udvalget foreslår, at bestemmelsen ændres til følgende ordlyd:

Ved arbejdsskade forstås i denne lov

- 2) *skadelig påvirkninger af højst 5 dages varighed, der skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder dette foregår og som ikke er omfattet af § 9, nr. 1,*

Udvalget anbefaler således at udvide kortvarige skadelige påvirkning således, at disse påvirkninger ikke kan afvises som arbejdsskader med begrundelsen, at påvirkningen ikke har været tilstrækkelig lang tid.

□ **Håndteringsskader**

En række af udvalgets medlemmer (Forsikring & Pension, Justitsministeriet, Socialministeriet, Den Sociale Ankestyrelse og Arbejdsskadestyrelsen) anbefaler følgende formulering af en ny bestemmelse om håndteringsskader til afløsning for den nuværende bestemmelse om pludselige løfteskader.

"Ved pludselige håndteringsskader forstås muskel-, nerve-, sene- og ledskader, der opstår i umiddelbar tilknytning til arbejde i akavet stilling, når skaden er forårsaget af arbejde bestående af håndtering af genstande, mennesker og andre levende væsener, eller de forhold hvorunder dette foregår. Det forudsættes, at der har været tale om belastende arbejde i mindst 1 år.

Der kan ses bort fra betingelsen om, at der skal have været tale om sådant arbejde i mindst 1 år, når det er overvejende sandsynligt, at skaden skyldes dette arbejde."

Modellen indebærer, at det eksisterende løfteskadebegreb afskaffes og erstattes med et bredere håndteringsbegreb, der omfatter løft og skub samt træk. Modellen indebærer videre, at der i forhold til "pludselige løfteskader" i det nye skadebegreb lægges mere vægt på den skadeudløsende håndtering uden at det eksisterende krav om forudgående belastende arbejde opgives.

Begrebet får dermed en større karakter af en ulykkeshændelse og det er disse medlemmers opfattelse, at dette vil medvirke til at løse en del af de kritikpunkter af arbejdsskadebegrebet, der er rejst. Der er samtidig sat et almindeligt krav til bevis i det foreslåede håndteringsskadebegreb, hvor det ved pludselige løfteskader var et krav, at skaden udelukkende eller i overvejende grad måtte anses for at være forårsaget af løftarbejdet. Det er ikke med formuleringen "overvejende sandsynligt" i stk. 2 tanken at svække beviskravet i stk. 1 "forårsaget af."

Det er valgt at afgrænse gruppen af personer, der er omfattet af modellen, da skaderne, som er omfattet af forslaget også vil kunne opstå uden kendt ydre årsag. Det er foreslået, at der sættes en vejledende retningslinje for det forudgående løftarbejde ved håndtering af genstande på ca. 1 ton dagligt. Ved håndtering af mennesker har udvalget peget på en vejledende norm på ca. 15 forflytninger dagligt. Anerkendelse kræver således, at håndtering af mennesker har været en væsentlig del af sikredes arbejde. Der lægges med de foreslåede retningslinier op til en mere lempelig praksis end den, der i dag følges ved administrationen af pludselige løfteskader.

Den foreslåede bestemmelses 2. led er ment som en sikkerhedsventil, der kan opfange sager, hvor der er en overvejende sandsynlighed for, at skaden skyldes arbejdet. Der kan i disse sager ses bort fra kravet om, at sikrede skal have haft belastende arbejde i 1 år forud for skaden.

Efter forslaget kræver anerkendelse af de foreslåede håndteringsskader efter 1. og 2. led, at sagen har været forelagt for Erhvervs sygdomsudvalget, der fastlægger den nærmere praksis for anerkendelse. Udvalget kan i den forbindelse bygge videre på sine erfaringer fra sagerne om pludselige løfteskader. Udvalget forudsættes i løbende af en kortere årrække, at melde ud om anerkendelsespraksis.

Disse medlemmer (på nær Forsikring & Pension) vil ikke udelukke, at modellen, der er præsenteret af Landsorganisationen i Danmark, vil kunne bruges som grundlag for at skabe et nyt arbejdsskadebegreb for pludselige skader, der opstår under arbejde. Disse medlemmer finder samtidig, at det nærmere indhold af modellen er uklart, og at den rejser en række generelle spørgsmål om arbejdsskadeområdet indretning, der må afklares, før der kan arbejdes videre med modellen, og at en sådan afklaring ikke vil kunne ske inden for udvalgets ramme.

Socialministeriets og Arbejdsskadestyrelsens medlemmer af udvalget har tilkendegivet, at sager om håndteringsskader kan behandles i Arbejdsskadestyrelsen uden at blive forelagt for Erhvervs sygdomsudvalget. Disse medlemmer har peget på, at det vil give en hurtigere og smidigere sagsbehandling.

Det anbefales, at det fremover bliver forsikringsselskaberne, som skal stå for den finansieringsmæssige forankring af det foreslåede håndteringsbegreb på samme måde som ved det nuværende ulykkesbegreb og kortvarige skadelige påvirkninger.

- *Udtalelse fra Dansk Arbejdsgiverforening, Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger, repræsentanten for Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen i Danmark, Københavns kommune og Frederiksberg kommune*

En række af udvalgets medlemmer (Dansk Arbejdsgiverforening, Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger, repræsentanten for Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen i Danmark, Københavns kommune og Frederiksberg kommune) kan ikke støtte den foreslåede model.

Det skal indledende bemærkes, at disse medlemmer ser det nuværende ulykkesbegreb som velfungerende, men ikke har modsat sig en drøftelse af problemer rejst af andre medlemmer. Det skal i denne forbindelse bemærkes, at baggrunden for udvalgets nedsettelse har været en fra især fagbevægelsen rejst kritik af det nuværende ulykkesbegreb. Udvalget har brugt store ressourcer på at afgrænse og identificere de nærmere problemer, der sigtes på i denne kritik som grundlag for en nærmere drøftelse herom.

Det må dog konkluderes, at det ikke er lykkedes at nå frem til en fælles forståelse af problemernes nærmere indhold og omfang. Det skal ses i lyset af, at LO meget sent i forløbet tilkendegav, at LO's ønsker til en løsning af problemer ikke ville kunne ske gennem de modeller, som udvalget havde arbejdet med. Det forslag, som LO herefter har forelagt for udvalget er fremkommet så sent, og i tilslutning hertil bryder med centrale principper inden for den nuværende arbejdsskadelov, og dermed ikke er i overensstemmelse med udvalgets hidtidige arbejdsgrundlag, til at det har kunne realitetsbehandles af udvalget.

Ovenstående medlemmer skal beklage, at udvalget ikke har kunne nå til enighed om en fælles anbefaling på trods af udvalgets meget omfattende arbejde.

Det skal påpeges, at arbejdsskadeloven grundlæggende er kendetegnet som en erstatningslov med ubegrænset erstatningsansvar på et objektivi grundlag for arbejdsgiver og med meget høje ydelser set i forhold til andre sociale ydelser. Loven bygger derfor på et krav om årsagssammenhæng mellem arbejdet og skade, der kan dokumenteres på videnskabeligt eller andet anerkendt fagligt grundlag. Samtidig er arbejdsskadeloven en del af det sociale sikringsystem, og dens udvikling og nærmere indhold må ses i lyset heraf.

For så vidt angår forslagens supplement 3 er det i sin udformning netop kendetegnet ved en betydelig mangel på faglig dokumentation for årsagssammenhæng, hvilket særligt er udtalt for så vidt angår fastsættelsen af det forudgående dagligt belastende håndteringsarbejde og bevisstyrkekravet.

Dernæst indeholder supplementet en række uklarheder og mangler, der især gør sig gældende vedrørende den foreslåede udvidelse med hensyn til træk og skub. Der er for eksempel ingen operationelle angivelser af, hvordan det forudgående dagligt belastende

håndteringsarbejde med træk og skub skal vurderes. Der udestår fortsat et arbejde med præciseringer samt en række spørgsmål om bestemmelsens omfang.

Samlet set er supplementet ikke en tilfredsstillende færdigarbejdet form, men det har for ovenstående medlemmer været udsigtsløst og ikke muligt inden for de fastsatte tidsmæssige rammer, at afslutte drøftelserne herom.

Det skal bemærkes, at ovenstående medlemmer anerkender, at der er en række dokumenterede problemer i forhold til den nuværende pludselige løfteskadebestemmelse, som anført i Erhvervs sygdomsudvalgets afrapportering til Folketingets Socialudvalg. Den nuværende bestemmelse omkring pludselige løfteskader har således været for restriktiv i disse tilfælde med hensyn til skader med klar og veldokumenteret årsagssammenhæng og ovenstående medlemmer kan anbefale, at dette problem søges løst - ad modum forslaget supplement 3, 2. led - i den nuværende bestemmelse om pludselige løfteskader.

□ *Udtalelse fra Finansministeriet*

Udvalgsmedlemmet, repræsenterende Finansministeriet, finder på samme måde som foranstående medlemmer, at konsekvenserne af supplement 3, blandt andet administrativt og økonomisk ikke er afklaret i en sådan grad, at der er grundlag for at anbefale et sådant supplement til ulykkesbegrebet.

Dette medlem kan tilslutte sig anbefalingen af, at den restriktive anvendelse af bestemmelsen omkring pludselige løfteskader løses i relation til den nuværende bestemmelse om pludselige løfteskader ad modum 2. led i forslaget til supplement 3.

□ *Udtalelse fra Landsorganisationen i Danmark (LO) samt Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd (FTF)*

LO og FTF ønsker et arbejdsskadesbegreb, hvor skader med direkte årsagssammenhæng med arbejdet og de forhold hvorunder det foregår, skal anerkendes.

Vi ønsker dermed den eksisterende ramme for anerkendelse af arbejdsskader udvidet.

Dette vurderes ikke at kunne ske inden for det eksisterende ulykkesbegrebs ramme eller de løsningsmodeller, som Arbejdsskadeudvalget har forhandlet.

Vi har nøje fulgt og bidraget til Arbejdsskadeudvalgets overvejelser om forslag til løsningsmodeller. Det er LO's og FTF's opfattelse, at det foreliggende supplement 3 isoleret set er en ganske god løsning på visse af de kritikpunkter, som er rejst vedrørende pludselige løfteskader. For så vidt angår supplement 3, 1. led, må det konstateres, at visse personer ikke vil være omfattet som følge af kravene om forudgående belastende håndteringsarbejde.

Vi finder også, at supplement 3, 2. led, åbner nye perspektiver. Efter bestemmelsens 2. led vil der således være mindre fokus på omstændighederne ved hændelsen og større vægning af årsagssammenhængen - det vil sige, om der er en relevant påvirkning, som skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder det foregår.

Tilsvarende synes der at være fundet en god løsning for så vidt angår problemet med den nedre tidsgrænse ved skadelig påvirkning.

Med udgangspunkt i dette supplement 3, og et i øvrigt uantastet ulykkesbegreb, vurderer LO og FTF imidlertid, at følgende er eksempler på skader, som fortsat ikke vil være fuldt omfattet. LO og FTF ønsker, at disse eksempler på skader skal omfattes:

- Arbejdsskader opstået ved pludselige eller kortvarige belastninger som følge af tunge løft og belastende håndteringer.
- Arbejdsskader som følge af nedspring og forcering af forhindringer.
- Arbejdsskader som følger af træning, øvelse og anden fysisk udfoldelse, som er et led i arbejdet.
- Arbejdsskader som følger af pludselige og kortvarige psykisk belastende påvirkninger.

Såfremt disse skader skal kunne anerkendes, er det som nævnt vores vurdering, at der må indføres et skadesbegreb, hvor der er fokus på den konstaterede skade samt den relevante årsagssammenhæng mellem skaden og arbejdet.

LO og FTF ønsker derfor, at det af LO fremlagte forslag om et nyt skadesbegreb bliver fremmet. Skadesbegrebet vil efter forslaget omfatte pludselige og kortvarige påvirkninger og forslaget omfatter ikke ændringer af bestemmelsen om erhvervssygdomme.

Forslaget er optrykt som bilag 8 til betænkningen.

□ Udtalelse fra Økonomiministeriet, Finanstilsynet

Finanstilsynet har i kraft af sine tilsynsmæssige opgaver i forhold til forsikringsbranchen og Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring deltaget som sagkyndig på dette felt i udvalgsarbejdet.

Forslagene vedrører kun indirekte tilsynets ansvarsområde, hvorfor tilsynet ikke ønsker at udtale sig om de i udvalget fremlagte forslag.

□ Udtalelse fra Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring

Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring har deltaget i udvalgets arbejde med henblik på at vurdere administrative konsekvenser af beslutningerne. Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring varetager administration for arbejdsmarkedets parter.

For så vidt angår den politiske stillingtagen til beslutningsforslagene henholder Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring sig til udmeldingerne fra arbejdsmarkedets parter.

□ Udtalelse fra Arbejdsministeriet, Arbejdstilsynet

Arbejdsministeriet, repræsenteret af Arbejdstilsynet, har deltaget i udvalgsarbejdet med det formål at sikre, at viden om forebyggelsesaktiviteter er repræsenteret i udvalget.

Arbejdstilsynet har medvirket blandt andet ved vurderingen af, hvorledes pludseligt opståede skader uden kendt årsag kunne bedømmes i forhold til skader forårsaget af en kendt årsag. Ligeledes har udvalget fået information om, hvilke årsagsfaktorer, der inddrages i forebyggelsen af skader, der skyldes skub og træk.

Arbejdstilsynet har ikke fundet det rigtigt at gå ind i en politisk vurdering af, hvilke løsningsmodeller, der imødekommer de synspunkter, der ligger til grund for den nuværende administration af anerkendelse af arbejdsulykker og den eventuelle kritik, som har været fremført af gældende praksis.

Arbejdstilsynet har afventet udvalgets stillingtagen til de drøftede løsningsmodeller for derefter at vurdere, om anvendelsen af en sådan administrativ praksis vil få betydning for det forebyggende arbejde.

Man må konstatere, at der ikke har kunnet skabes en bred enighed om en løsningsmodel, og Arbejdstilsynet finder det som overfor anført ikke rigtigt at votere for en enkelt model.

Arbejdstilsynet finder det ikke hensigtsmæssigt at forsøge at fastslå en bestemt ulykkesdefinition som resultat af udvalgsarbejdet, da der, - selv om det er sket meget sent, er rejst en diskussion herom. En diskussion har på grund af det meget sene tidspunkt for fremkomsten af Landsorganisationen i Danmarks henvendelse herom, ikke kunnet gennemføres.

Arbejdstilsynet forventer, at udvalgets synspunkter på de tre løsningsmodeller refereres uden stillingtagen til den endelige anvendelse. Arbejdstilsynet har derfor heller ikke bemærkninger om den fremtidige tilrettelæggelse af administrationen m.v.

Arbejdstilsynet finder, at de forslag om en forøget aktivitet med henblik på at få en forskningsbaseret belysning af problemer i arbejdsskadeområdet, betænkningen indeholder, er positive.

□ *Erhvervssygdomme*

Udvalgets kommissorium lægger ikke direkte op til overvejelser om rækkevidden af lovgrundlaget for anerkendelse af erhvervssygdomme, og udvalget har ikke i forbindelse med en afgrænsning af ulykkesbegrebet fundet anledning til at overveje forslag til ændringer på erhvervssygdomsområdet.

□ *Sportsskader*

Udvalget har ikke fundet grundlag for at lovgive særskilt for skader opstået i forbindelse med professionel idræt.

Supplement nr. 3 vil kun i beskedent omfang finde anvendelse for sportsskader.

□ *Udvidelse af det private ulykkesbegreb*

Udvalget har ikke fundet grundlag for at følge de udvidelser af ulykkesbegrebet, som forsikringsselskaberne for nylig har valgt at indføre i deres policer uden for arbejdsskadeområdet.

Uden for arbejdsskadeområdet bestemmer det enkelte forsikringsselskab selv indholdet af policen og dermed også det produkt, som selskabet stiller til rådighed for interesserede forsikringstagere, og det sker i konkurrence med andre selskaber.

Arbejdsskadeområdet er indrettet på en anden måde.

Lov om sikring mod følger af arbejdsskade udgør en police, der fastlægger forsikringsvilkårene. Der er tale om en lovpligtig forsikring, som arbejdsgiveren skal tegne for at dække de risici, som de ansatte måtte komme ud for, og arbejdsgiveren kan ikke ændre forsikringsvilkårene.

Udvalget er af den opfattelse, at det er vigtigt stadig at præcisere, at arbejdsskader kun kan anerkendes, hvis det sandsynliggøres, at der er en årsagssammenhæng mellem arbejdet og skaden.

Dette princip betyder endvidere, at arbejdsgivere motiveres til at forbedre arbejdsmiljøet for så vidt muligt at nedsætte antallet af skader.

Kapitel 4.

Administrationen og styringen af arbejdsskadeområdet

4.1. Nuværende administration og styring på arbejdsskadeområdet

Efter kommissoriet skal udvalget overveje administrationen og styringen af arbejdsskadeområdet. Det skal i denne forbindelse specielt vurderes, om den fremtidige udvikling på området kan ske i større samspil med interessenterne.

Arbejdsskadestyrelsen og Den Sociale Ankestyrelse er en del af Socialministeriet og dermed en del af statsadministrationen. Der er tale om en traditionel model, der kendes fra andre ministerier.

Modellen indebærer, at socialministeren har ansvaret for den administration, der varetages af styrelserne. Det gælder også sagsbehandlingen, dog således at ministeren ikke kan påvirke afgørelsen i den enkelte sag. Sagsbehandlingsansvaret er kendetegnet ved, at ministeren bærer ansvaret for, at sagsbehandlingen er forsvarligt tilrettelagt, og at afgørelserne træffes i overensstemmelse med loven.

De 2 styrelser ligger i København; der er således tale om administrationer, der dækker hele landet.

Arbejdsskadeområdets administration adskiller sig således fra socialministeriets andre sagsområder, hvor først kommunalreformen og senere socialreformen førte til udlægning af opgaver og kompetencer.

Arbejdsskadestyrelsen blev omdannet til statsvirksomhed den 1. januar 1993, og samtidig indgik Socialministeriet og Arbejdsskadestyrelsen en resultatkontrakt for perioden 1993 - 1996. Der er senere indgået en ny kontrakt for perioden 1997 - 2000.

Det overordnede mål med resultatkontrakten er at gøre styrelsen konkurrencedygtig og fremtidsorienteret ved på en effektiv og økonomisk måde at træffe korrekte, hurtige og gennemskuelige afgørelser og oplyse om styrelsens praksis. Der er opstillet konkrete mål for kvalitet, effektivitet, service og formidling. I tilknytning til resultatkontrakten har styrelsen udarbejdet en handlingsplan. Midlerne til at nå målene er blandt andet resultatløn og omfattende interne og eksterne målinger af de elementer, der indgår i kontrakten.

Arbejdsskadestyrelsen styres således som en statsvirksomhed via en resultatkontrakt, der er indgået mellem Socialministeriet og Styrelsens direktør. I denne kontrakt er der som nævnt opstillet en række krav til styrelsen for så vidt angår kvalitet, effektivitet, service og formidling. Om styrelsen opfylder kravene måles med faste intervaller.

Inden for Arbejdsskadestyrelsens forvaltning af de lovgivninger m.v., der er omtalt i bilag 3 til betænkningen, skal styrelsen opfylde lovgivningernes krav.

Arbejdsskadestyrelsens opgaver er især at behandle konkrete sager. Konkrete sager på det sociale område i øvrigt behandles primært i kommunalt regi.

Lov om sikring mod følger af arbejdsskade indeholder således detaljerede regler med hensyn til anmeldelse og sagsoplysning, tegning af forsikring og tilslutning til Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring samt klageregler.

Loven indeholder derimod ikke regler om afgrænsningen af ulykkesbegrebet og giver alene de overordnede rammer for afgrænsning af erhvervssygdomsbegrebet og de pludselige løfteskader. Ligeledes indeholder loven regler om erstatningsfastsættelse m.v., hvor anvendelsen i ikke ubetydeligt omfang er baseret på et skøn.

På de områder, hvor loven ikke indeholder detaljerede regler, udvikles praksis af Arbejdsskadestyrelsen, Den sociale Ankestyrelse, som klageinstans for Arbejdsskadestyrelsens afgørelser og gennem domstolenes behandling af enkeltsager.

Regler om Den Sociale Ankestyrelsens virksomhed er fastsat i kapitel 9 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. Lovens kapitel 9 samt § 68 og § 70 gælder for Den Sociale Ankestyrelsens behandling og afgørelse af sager efter lov om sikring mod følger af arbejdsskade, medmindre andet følger af denne lov. I udøvelsen af myndighed er Den Sociale Ankestyrelse uafhængig af socialministeren, som ikke kan anfægte Ankestyrelsens afgørelser i konkrete sager.

Interessenterne på arbejdsskadeområdet har – når der bortses fra udviklingen på erhvervssygdomsområdet – ingen formel fastsat indflydelse på udviklingen.

Den nuværende brugerindflydelse på arbejdsskadeområdet

Arbejdsmarkedets parter er (sammen med repræsentanter fra Sundhedsstyrelsen og Arbejdstilsynet) repræsenteret i Erhvervssygdomsudvalget, der er lovfæstet.

Erhvervssygdomsudvalgets opgaver er rådgivende for Arbejdsskadestyrelsen dels ved revision af fortegnelsen over erhvervssygdomme og dels ved behandlingen af enkeltsager om sygdomme uden for fortegnelsen og ved behandlingen af sager om pludselige løfteskader.

Arbejdsskadestyrelsen har for at fremme sagsbehandlingen og udviklingen af området etableret 2 følgegrupper med interessenter. Den ene gruppe beskæftiger sig med arbejdsskadespørgsmål og den anden med spørgsmål om private personskader, det vil sige erstatningssager, hvor Arbejdsskadestyrelsen afgiver vejledende udtalelser. Disse følgegrupper, der beskrives nærmere nedenfor, er alene rådgivende for Arbejdsskadestyrelsen.

En repræsentativ medvirken gælder for så vidt angår Ankestyrelsens behandling af konkrete sager. Ankestyrelsens afgørelse af konkrete skadesager sker i ankemøder, hvor der deltager 1 ankechef, der er formand, og 2 beskikkede medlemmer.

De beskikkede medlemmer indstilles af:

- 1) Dansk Arbejdsgiverforening
- 2) Landsorganisationen i Danmark
- 3) Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd
- 4) Amtsrådsforeningen i Danmark
- 5) Kommunernes Landsforening
- 6) De samvirkende invalideorganisationer
- 7) Københavns kommune og
- 8) Frederiksberg kommune

Den Sociale Ankestyrelse har en overordnet strategi om at måle kvaliteten på Ankestyrelsens ydelser. Formålet med bruger- og interessentundersøgelserne er at måle brugertilfredsheden med hensyn til service i sagsbehandlingen. Endvidere at få struktureret information om hensigtsmæssigheden af de enkelte elementer i sagbehandlingsforløbet med henblik på udvikling og opstilling af udviklingsmål.

Nærmere om Arbejdsskadestyrelsens følgegrupper

Arbejdsskadestyrelsen oprettede i 1999 to følgegrupper:

En på arbejdsskadeområdet og en på P-sagsområdet. P-sager er sager, hvor styrelsen afgiver udtalelser om spørgsmål vedrørende personskade, som ikke er omfattet af lov om sikring mod følger af arbejdsskade, jf. § 66, herunder sager om personskade efter erstatningsansvarsloven.

Begge følgegrupperes formål er at skabe et forum for dialog med de mest centrale interessenter.

Følgegruppen på arbejdsskadeområdet

Følgegruppen rådgiver styrelsen om arbejdsskadesager og styrelsens almene virksomhed.

Følgegruppen består af Socialministeriets departement, Finansministeriet (Økonomistyrelsen), arbejdsmarkedsrepræsentanter (DA, LO, FTF og KL) og Forsikrings-selskabsinteresser (Forsikring & Pension og AES).

Der afholdes mindst 2 årlige møder i følgegruppen, og den typiske dagsorden omfatter Arbejdsskadestyrelsens arbejdsresultater og udviklingsplaner, samt tiltag, der sikrer, at Arbejdsskadestyrelsen forfølger mål, som harmonerer med interessenternes forventninger.

Der blev således afholdt 2 møder i 1999. På disse møder blev blandt andet spørgsmålet om perspektivet i at anvende kvalitetsmodellen for den offentlige sektor som overordnet styreredskab behandlet, idet Arbejdsskadestyrelsen anvender modellen som officielt regnskabs- og kontraktssystem. Følgegruppen har drøftet kvalitetsregnskabet og udkast til kontraktssystem for år 2000. Balanced scorecard systemet har også været gennemgået og demonstreret. Balanced scorecard er en metode, der giver virksomheder mulighed for, at omsætte visioner og strategier til konkrete målsætninger.

Endvidere har følgegruppen drøftet styrelsens forskellige undersøgelseskoncepter og resultaterne heraf. Det drejer sig blandt andet om kvalitetsmålesystemerne og brugerundersøgelsen. Specielt har følgegruppen drøftet den nye interessentundersøgelse ("lytte-møder") og den omfattende handleplan, som udsprang af resultaterne.

Følgegruppen har også drøftet ideerne bag det nye sagsstøttesystem, som iværksættes i løbet af et par år, samt en række informationsinitiativer, som eksempelvis nyhedsbrevet fra Erhvervs sygdomsudvalget.

Følgegruppen på P-sagsområdet

Denne følgegruppe består af interessenter på P-sagsområdet, det vil sige advokater og forsikringsselskaber.

Følgegruppen har afholdt 1 møde i 1999. Her drøftede følgegruppen interessentundersøgelsens resultater og de tiltag i forhold til P-sager, som er udledt heraf. Samtidig blev de generelle forhold ved behandlingen af P-sager berørt: Tidsforbrug, priser, sagsflow mellem styrelsen og advokater, medarbejderkompetence og medarbejderudskiftning

Endvidere nedsatte man 2 arbejdsgrupper, som dels skulle udarbejde en vejledning for optimal og korrekt behandling af P-sager, og dels skulle udarbejde et system til løbende kvalitetsmåling. Begge arbejdsgrupper har videregivet færdige oplæg til følgegruppen.

Forebyggelse i arbejdsskadeforsikringen

Reglerne om forebyggelse af arbejdsskader findes i arbejdsmiljøloven og hører under arbejdsministeren.

Reglerne administreres af virksomhederne, Arbejdstilsynet og det øvrige arbejdsmiljøapparat.

Kompensationssystemet, det vil sige forsikringsselskaberne, Arbejdsmarkedets Erhvervs sygdomssikring og Arbejdsskadestyrelsen har ingen direkte forpligtelser i forhold til det forebyggende arbejde.

For en ordens skyld bør det dog nævnes, at forsikringsselskaberne og Arbejdsmarkedets Erhvervs sygdomssikring efter regler i arbejdsmiljøloven finansierer visse udgifter til

Arbejdsmiljørådets tværgående aktiviteter og til branchearbejdsmiljørådernes indsats til forbedring af arbejdsmiljø.

For så vidt angår forebyggelsen af arbejdsskader kan Arbejdsskadestyrelsen bidrage med statistiske oplysninger til identifikation af de områder, hvor der især indtræder skader, der medfører udgifter efter lov om sikring mod følger af arbejdsskade.

Det forsknings- og undersøgelsesarbejde, som Arbejdsskadestyrelsen iværksætter for at skabe bedre forudsætninger for sagernes behandling, vil kunne bidrage til forebyggelse af arbejdsskadesager.

Resultaterne fra denne forsknings- og undersøgelsesaktivitet vil kunne inddrages i det løbende samarbejde med Arbejdstilsynet og derved supplere de statistiske oplysninger fra styrelsen. Der vil uden tvivl sikkert også være aktiviteter, der kan tilrettelægges på en sådan måde, at både styrelsen og Arbejdstilsynet kan have direkte nytte af aktiviteten

4.2. Tidligere overvejelser om alternativ administration og styring

Siden 1980'erne har det ved flere lejligheder været overvejet at ændre administrationen af arbejdsskadeområdet.

I betænkning 1142 fra 1988 om revision af arbejdsskadeforsikringsloven blev det blandt andet overvejet at fremme bruger- eller interessentindflydelsen ved at oprette et Arbejdsskaderåd. Der blev blandt andet henvist til, at det måtte anses for gavnligt at etablere et mere fast og formaliseret samarbejde med alle parter under et. Det var tanken, at det skulle være et rådgivende udvalg, der skulle følge og vurdere forholdene.

Anbefalingen i betænkningen gav ikke anledning til lovændringer.

I forbindelse med Folketingets behandling i 1992 af det lovforslag, der ligger til grund for principperne i den gældende lov, blev det fremhævet, at det er vigtigt at forebygge at arbejdsskader opstår. På dem baggrund blev der nedsat et udvalg, der blandt andet skulle overveje strukturen for et mere forebyggende arbejdsskadesystem.

Dette udvalg foreslog i betænkning 1282 fra 1994 ligeledes, at der blev etableret et rådgivende Arbejdsskaderåd, der skulle følge og vurdere forholdene. rådet skulle derudover have nogle udførende opgaver i forhold til Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring på erhvervssygdomsområdet, efter at erhvervssygdommene ikke længere skulle være en opgave for forsikringsselskaberne.

I forbindelse med behandlingen af lovforslaget, der skulle udmønte anbefalingerne fra udvalget, blev det besluttet at opgive den supplerende belønningsordning, som skulle fremme forebyggelsen, og som var foreslået af udvalget. Derved skete der en væsentlig indskrænkning af Arbejdsskaderådets opgaver og der blev i lyset heraf ikke fundet tilstrækkelig anledning til at etablere et Arbejdsskaderåd.

4.3. Nærmere om den nuværende administration og styring

I den nuværende struktur styres Arbejdsskadestyrelsen af den kontrakt, der indgås mellem styrelse og departement. Det vil sige, at departementets (ministerens) krav til styrelsen vil være afgørende for udviklingen i styrelsen. Arbejdsskadeområdet er en del af den øvrige sociale sikring, men adskiller sig på forskellig måde fra den øvrige sociale sikring.

Arbejdsskadeområdet finansieres af arbejdsgiverne ved præmie- og bidragsbetaling til forsikringsselskaberne og til Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring i modsætning til det øvrige sociale område, der er skattefinansieret.

Hertil kommer, at arbejdsskadesagerne administreres centralt i Arbejdsskadestyrelsen i modsætning til andre personsager efter den sociale lovgivning, der administreres lokalt i kommunerne.

Den centrale behandling af de enkelte skadesager indebærer administrative fordele med hensyn til for eksempel koordinering af praksis. Praksiskoordinering på de øvrige sociale områder varetages blandt andet gennem ankesystemet og gennem Den Sociale Ankestyrelses vejledende virksomhed.

Skadelidtes ret til erstatning m.v. efter arbejdsskadeloven påvirker ofte skadelidtes ret til andre sociale ydelser, som for eksempel dagpenge, kontanthjælp og pension.

Det indebærer, at Arbejdsskadestyrelsen og Den Sociale Ankestyrelse samarbejder med kommunerne. Socialministeriet har den 8. marts 1993 udsendt en vejledning (nr. 36) om dette samarbejde.

Styrelserne skal behandle sagerne og træffe afgørelse af enkeltpersoners rettigheder og pligter efter lovgivningen (lov om sikring mod følger af arbejdsskade m.v. og den forvaltningsretlige lovgivning).

Den nuværende styring indebærer blandt andet en række retssikkerhedsgarantier.

Udviklingen på erhvervssygdomsområdet sker i dag i samarbejde med arbejdsmarkedets parter i Erhvervssygdomsudvalget. I dette udvalg deltager arbejdsmarkedets parter både ved behandlingen af konkrete skader og ved den løbende udvikling af erhvervssygdomsbegrebet ved revision af fortegnelsen over erhvervssygdomme.

Udviklingen af ulykkesbegrebet sker i dag ikke i samarbejde med arbejdsmarkedets parter. I stedet udvikles ulykkesbegrebet i arbejdsskadesikringen af den praksis, der fastlægges i Arbejdsskadestyrelsen og i Den Sociale Ankestyrelse. Hertil kommer, at ulykkesbegrebet også udvikles ved domstolenes vurdering af rammerne for ulykkesbegrebet.

Arbejdsgivernes direkte finansiering af udgifter på arbejdsskadeområdet indebærer, at de har en særlig interesse i udviklingen på området.

Arbejdsskadesystemet har nære relationer til det forebyggende system efter reglerne i arbejdsmiljøloven. Det forebyggende system varetages blandt andet af Arbejdstilsynet, som er en del af Arbejdsministeriet, men ikke mindst af arbejdsmarkedets parter på de enkelte arbejdspladser, hvor det er arbejdsgiveren, der har ansvaret for arbejdsmiljøet.

Arbejdsskadeområdet bidrager til dette arbejde gennem udveksling af statistik og andre erfaringer. Samarbejdet med det forebyggende arbejde sker især på centralt niveau mellem Direktoratet for Arbejdstilsynet og Arbejdsskadestyrelsen.

Den nuværende administration og styring indebærer, at udviklingen på arbejdsskadeområdet ikke sker i et direkte forpligtende samarbejde med de interessenter, der er på arbejdsskadeområdet - bortset fra samarbejdet med revision af fortegnelsen over erhvervs sygdomme, der sker i Erhvervs sygdomsudvalget.

4.4 Udvalgets overvejelser

Udvalget er af den opfattelse, at ændringer af finansieringen af udgifterne ved arbejdsskader falder uden for kommissoriet. Det vil sige, at forsikringsselskaberne fortsat finansierer udgifterne ved ulykker og kortvarige skadelige påvirkninger, og at Arbejdsmarkedets Erhvervs sygdomssikring fortsat finansierer udgifterne ved erhvervs sygdomme og pludselige løfteskader.

For en ordens skyld bemærker udvalget, at de i kapitel 3 foreslåede supplementter til ulykkesbegrebet indeholder elementer, der vil indebære, at en række skader kan flyttes fra finansiering af Arbejdsmarkedets Erhvervs sygdomssikring som pludselige løfteskader til finansiering af forsikringsselskaberne som ulykker.

Udvalget har i fortsættelse af overvejelserne i tidligere udvalg overvejet nye administrations og styringsmodeller.

Den ene model er overvejet i lyset af, at erhvervs sygdomme og pludselige løfteskader nu er henlagt til Arbejdsmarkedets Erhvervs sygdomssikring, der er frigjort for den politiske kontraktstyring via Socialministeriet. Modellen ville indebære, at arbejdsmarkedets parter ville blive inddraget på en meget direkte måde i styringen og administrationen af den resterende del af arbejdsskadeområdet.

Den anden model ville indebære, at Arbejdsskadestyrelsen bevares som en statslig administration, der er en del af Socialministeriet, men med en styrelse eller et råd, sammensat af arbejdsmarkedets parter. Styrelsen skulle - på en måde, der i et vist omfang kan sammenlignes med styrelsen i Danmarks Statistik - have visse rådgivende opgaver, der nærmere skulle fastlægges under hensyn til arbejdsskadeområdets særlige karakter. Det er en forudsætning for udvalgets overvejelser, at styrelsen eller rådet ikke skal have opgaver i forbindelse med og ansvar for afgørelsen i de konkrete sager.

I forbindelse med overvejelserne om eventuelle ændringer af styringen og administrationen af området, drøftede udvalget spørgsmålet om at dele Arbejdsskadestyrelsen op i enheder med hver sit geografiske område, idet ministeriet oplyste, at det indgik som en

mulighed i ministeriets løbende generelle overvejelser om administrationen på det sociale område. Det var en forudsætning, at en sådan regional opdeling skete i statslig regi.

4.5. Udvalgets indstilling

Udvalgets drøftelser har ikke medført ønsker om at ændre administrationen og styringen af arbejdsskadeområdet. Udvalget er derfor af den opfattelse, at der ikke på det foreliggende grundlag er anledning til at foreslå ændringer i administrationen og styringen af arbejdsskadeområdet.

Udvalget har samme opfattelse, hvad angår spørgsmålet om en regionalisering i statsligt regi af Arbejdsskadestyrelsen.

Udvalget er opmærksom på, at de 2 styrelser på området i de senere år har taget forskellige initiativer for at synliggøre arbejdsskadespørgsmål og inddrage brugere og interessenter i vid forstand. Udvalget er enig om, at disse initiativer bør fortsætte.

Udvalget finder i denne sammenhæng, at de 2 følgegrupper i Arbejdsskadestyrelsen er vigtige elementer, og foreslår, at grupperne lovfæstes. Det bør efter udvalgets opfattelse ske på en sådan måde, at det fastholdes, at grupperne alene har rådgivende opgaver til støtte for administrationen for at fremme kvaliteten i sagsbehandlingen og forbindelsen til interessenterne. Der er således ikke tale om grupper med ansvar for sagsbehandlingen eller styrelsens almindelige drift.

Kapitel 5

Udvalgets overvejelser om andre spørgsmål, herunder forskningsaktiviteter

5.1. Om forskning i Arbejdsskadestyrelsen

Kommissoriet for udvalget nævner at ”Udvalget kan ... tage andre spørgsmål op af betydning for arbejdsskadeområdet, herunder vurdering af forskningsaktiviteterne på området ...”.

På den baggrund har udvalget overvejet arten og omfanget af forsknings- og undersøgelsesaktiviteter, som kunne være nyttige for at skabe forbedrede muligheder for at belyse sammenhænge mellem skader og arbejdsforhold for derved at skabe forudsætninger for en bedre sagsbehandling og bidrage til større viden om arbejdsmiljøforhold. Udvalget har i den forbindelse tillige overvejet i hvilken sammenhæng aktiviteterne i givet fald kunne tilrettelægges i forhold til andre myndigheder og organer på området.

Der er ingen bestemmelser i lov om sikring mod følger af arbejdsskade om forskning. I Danmark er den arbejdsskaderelaterede forskning indeholdt i en mere omfattende arbejdsmiljøforskning, det vil sige en forskning, der har forebyggelse af arbejdsskader som formål. Hovedparten af den relevante forskning i Danmark foregår således på Arbejdsmiljøinstituttet og de arbejdsmedicinske klinikker.

Efter arbejdsmiljøloven § 68 tilvejebringes midler til gennemførelse af Arbejdsmiljørådets tværgående aktiviteter og branchemiljørådernes indsats til forbedring af arbejdsmiljøet ved bidrag fra Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring, arbejdsskadeforsikrings-selskaber, kommuner, amtskommuner, staten og andre selvforsikrede arbejdsgivere. Disse forbedringer kan blandt andet ske ved forskningsprojekter. Endvidere stiller Arbejdsministeriet midler til rådighed for enkeltstående projekter ligesom andre fonde bidrager til forskningen på området.

Socialministeriet støtter forskning på arbejdsskadeområdet gerne i samarbejde med andre ministerier, da området har en relevans på tværs af sektorer.

5.2. Projekter, som Arbejdsskadestyrelsen er eller har været involveret i

I det følgende anvendes en meget bred forståelse af hvad forskningsaktiviteter er. Således medtages projekter, der går ud på at indsamle og kategorisere oplysninger af en speciel art eller på et specielt område som forskning, uagtet at de ikke indebærer egentlig selvstændig forskning.

Arbejdsskadestyrelsen har p.t. ikke en egen egentlig forskningspolitik, men deltager efter omstændighederne i udvalgte forskningsaktiviteter. Styrelsen er således involveret i

2 Ph.D. projekter, styrelsens koordinerende overlæge har deltaget i et forskningsprojekt og flere arbejdsmedicinske klinikker har på styrelsens anmodning udarbejdet rapporter til brug for Erhvervssygdomsudvalgets arbejde.

Det ene Ph.D. projekt handler om pludselige løfteskader. Projektet løber over 3 år og afsluttes i 2001. Arbejdsskadestyrelsen samarbejder om dette projekt med Arbejdsmiljøinstituttet og Københavns Universitet. Midlerne er stillet til rådighed af Socialministeriet og Arbejdsskadestyrelsen.

Det andet Ph.D. projekt har titlen ”Arbejdsbetinget håndeksem”. Baggrunden for projektet er, at hudlidelser optræder i et stort antal arbejdsskadesager. Det startede den 1. oktober 2000, og gennemføres i samarbejde mellem hudafdelingen på Amtssygehuset i Gentofte og Arbejdsskadestyrelsen. Midlerne til projektet bliver delvis afholdt af fonde, hos blandt andet Statens lægevidenskabelige forskningsråd og delvis af Arbejdsskadestyrelsen

Arbejdsskadestyrelsens koordinerende overlæge fungerer som vejleder for styrelsens Ph.D. studerende. Efter omstændighederne deltager han også selv i forskningsaktiviteter. Således har han i samarbejde med en arbejdsmedicinsk overlæge udarbejdet ”Minikompendium i arbejdsskadeforsikring” som blev publiceret i Månedsskrift for praktisk lægegerning i 1999.

Flere af de arbejdsmedicinske klinikker har udført forskningsprægede undersøgelser for Arbejdsskadestyrelsen. Undersøgelserne har typisk haft karakter af at kortlægge en erhvervsgruppes arbejdsforhold og hvilken belastning de er udsat for inden for netop det arbejdsområde. Undersøgelserne er blevet udført efter ønske fra Erhvervssygdomsudvalget, og har efterfølgende dannet grundlag for udvalgets indstillinger i enkeltsager. Udgifterne til disse undersøgelser er blevet afholdt af Arbejdsskadestyrelsen.

Herudover har styrelsens statistikproduktion betydning for viden om arbejdsskader, selvom der ikke er tale om en undersøgelses- eller forskningsaktivitet. Årsstatistikken – og en hel del rekvireret ad hoc statistik – belyser således omfanget og karakteren af alvorlige arbejdsskader. Efter at der i foråret 2000 er etableret et fælles statistikregister med Arbejdstilsynet er analysemulighederne med hensyn til virksomhedsmæssige oplysninger blevet betydeligt forbedret.

Arbejdsskadestyrelsen er således allerede i begrænset omfang involveret i forskningsaktiviteter på forskelligt niveau ved selv at deltage i forskningsarbejdet, ved at være initiativtager til det og ved at vejlede det.

5.3. Arbejdsskadestyrelsens mulige bidrag til relevante forsknings- og udredningsaktiviteter - Organisatoriske forudsætninger

Arbejdsmiljøinstituttet er den største institution inden for dansk arbejdsmiljøforskning, idet omkring halvdelen af al forskning finder sted i Arbejdsmiljøinstituttet. Herudover foregår forskning på området i de arbejdsmedicinske klinikker og i universitetsinstitutter. Hertil kommer en række enkeltstående projekter andre steder. En ikke uvæsentlig

del af dansk arbejdsmiljøforskning bliver med andre ord gennemført som enkeltstående projekter – måske uden efterfølgende tilstrækkelig koordinering.

Organisatorisk gennemføres forskning sædvanligvis i egentlige forskningsmiljøer – højere læreanstalter, sektorforskningsinstitutioner og lignende. Det indebærer blandt andet kollegiale miljøer, som er gearret til at gennemføre forskning, ligesom det nødvendige metodeberedskab, adgangen til kvalificeret kollegial kritik og diverse hjælpemidler, som for eksempel biblioteker vil være til stede. I en gængs forskningsaktivitet indgår som regel kontakt til andre forskere, herunder kontakt med relevante internationale forskningsmiljøer.

5.4. Mulige forskningstemaer i Arbejdsskadestyrelsen

Arbejdsskadestyrelsen har flere muligheder for at bidrage til arbejdsmiljøforskningen: Ved selv at udføre forskningsopgaver, ved at indgå i direkte samarbejde med etablerede forskningsmiljøer (herunder rekvirerede opgaver), ved at påvirke de eksisterende forskningsmiljøers arbejdsplaner og ved at bidrage aktivt til finansieringen af forskningsopgaver.

Arbejdsskadeforskning kan anskues som en del af, eller grænseflade til arbejdsmiljøforskningen. Arbejdsmiljøforskning har som sit sigte at danne grundlag for forebyggelsesindsatser, hvorfor arbejdsskadesynsvinklen kan få vanskeligt ved at fremstå i sin egen ret.

Arbejdsskadestyrelsen har et stort behov for, at der gennemføres forskning i forbindelse med arbejdsskader. I erhvervs sygdomssammenhæng skal der således være videnskabeligt bevis for, at de enkelte sygdomme og lidelser kan skyldes arbejdsmæssige belastninger. Det betyder blandt andet, at sygdomme og lidelser, hvor der ikke foreligger videnskabelig undersøgelser i tilstrækkelig omfang, ikke vil kunne anerkendes som erhvervsbetingede. I den seneste interessentundersøgelse blev Arbejdsskadestyrelsen da også opfordret til at initiere denne type forskning i langt højere grad end det i dag er tilfældet.

Den type forskning vil imidlertid både omfatte grundforskningsaktiviteter og tage form af anvendt medicinsk forskning, en forskning der typisk gennemføres i medicinske eller naturvidenskabelige miljøer, med forskning som løbende aktivitet. Arbejdsskadestyrelsens muligheder for at fremme sådan forskning er således indirekte. Mulighederne for at pege på hvilke områder der lider under manglende forskning, kan imidlertid være en afledt effekt af sagsbehandlingen.

Det centrale syn i arbejdsmiljøforskningen er som omtalt dens forebyggende sigte. Umiddelbart har Arbejdsskadestyrelsens virksomhed ikke forebyggelse som målsætning. Arbejdsskadestyrelsens afgørelser har imidlertid en betragtelig signalværdi i forholdet til behovet for forebyggende indsatser. Behandlingen af arbejdsskadesager har endvidere som sideaktivitet samling af alle de informationer, der dannes i forbindelse med sagens behandling. Registret indeholder således dokumentation for de bevisligt alvorligste konsekvenser af skadelige påvirkning, ulykker m.v. Der findes med andre ord mange informationer, som i rette analytiske sammenhæng, må formodes at kunne give ny viden, der også kan anvendes i forebyggende indsatser – ikke mindst i takt med at de en-

kelte sager nu indeholder oplysninger, der er brancherelaterede. Disse statistiske informationer kan – i hvert fald rent teknisk – bearbejdes og analyseres i Arbejdsskadestyrelsen, men vil naturligvis også kunne analyseres af andre miljøer. Sådanne problemstillinger kan naturligvis behandles isoleret, men vil formodentlig blive mere værd, hvis det sker under hensyn til den eksisterende viden på de relevante områder, og i samarbejde med de organer, der planlægger den forebyggende indsats.

Et andet problemkompleks vedrører de mulige afledede konsekvenser af arbejdsskader i en bredere velfærdspolitisk synsvinkel – selvforsørgelsesmuligheder, samspil med andre sociale ordninger og lignende. For nylig har Dansk Arbejdsgiverforening således analyseret samspillet med andre sociale ydelser (sygedagpenge og social førtidspension) i deres Arbejdsmarkedsrapport 2000. Fokus på revalidering o.l. i forlængelse af arbejdsskader kan ligeledes ses som en forebyggende indsats i forhold til uønskede afledede virkninger. Arbejdsskadestyrelsen kunne bidrage til at sådanne konsekvenser blev belyst og analyseret.

Et nyere forskningstema, der vil være relevant for hele Socialministeriets koncern er samspillet mellem forskellige sagstyper/ydelser som den enkelte borger kommer ud for samtidig med at hans ansøgning om arbejdsskadeerstatning behandles. Der kan for eksempel være tale om sygedagpengesager, pensionssager eller revalidering som kører samtidig med arbejdsskadesagen. Der kan dels være tale om at sagsforløbene påvirker hinanden, dels om (manglende) samarbejde mellem forskellige sociale myndigheder. Forskning og forsøgsvirksomhed omkring samspillet mellem de forskellige sagsforløb forventes at yde væsentlige bidrag til bedre metoder i det sociale arbejde og til i højere grad at sætte borgeren i centrum. Arbejdsskadestyrelsen har, som noget nyt, allerede taget initiativer til at igangsætte forsknings- og udviklingsprojekter inden for dette problemkompleks.

5.5 Arbejdsskadestyrelsens mulige forskningsmæssige rolle

Egenforskning i Arbejdsskadestyrelsen kan kun have et begrænset omfang på grund af institutionens ikke forskningsmæssige karakter. Der vil først og fremmest være mulighed for forsknings- og udredningsarbejder, der tager udgangspunkt i styrelsens statistikregister og dermed i de specielle problemstillinger, som kommer frem i forbindelse med sagsbehandlingen.

Arbejdsskadestyrelsen har imidlertid andre muligheder for at påvirke forskningsindsatsen på arbejdsskade og arbejdsmiljøområdet. Arbejdsskadestyrelsen kan for eksempel tage initiativ til at formulere relevante forskningsprojekter og fremskaffe ekstern finansiering med henblik på at projekterne gennemføres i de relevante forskningsmiljøer.

5.6. Udvalgets indstillinger

Arbejdsskadestyrelsen bør efter udvalgets opfattelse i højere grad synliggøre forsknings- og undersøgelsesarbejdet med det sigte at skaffe generel viden om skader og sygdomme, som muligvis skyldes arbejdsforhold.

De informationer, som er opsamlet i styrelsens statistikregister bør udnyttes til at skabe ny viden, der kan supplere vidensgrundlaget for det brancherettede forebyggelsesarbejde i den eksisterende organisation.

Det kan efter udvalgets opfattelse ske i samarbejde med andre, når der er tale om spørgsmål, som kun kan belyses og vurderes i mere generelle sammenhænge, og det kan ske på styrelsens eget initiativ hvad angår mere specifikke sammenhænge, hvor undersøgelser og vurderinger må formodes at kunne finde udtryk direkte i sagsbehandlingen.

Udvalget finder, at styrelsen ikke bør tage selvstændige initiativer til mere grundlæggende forskning. Styrelsens ønsker bør her søges gennemført ved at få andre til at tage hensyn til styrelsens mere konkrete ønsker som led i den større helhed.

Det forudsætter, at Arbejdsskadestyrelsen søger at holde sig orienteret om forskningen på relevante områder for at i tide at kunne præsentere styrelsens ønsker og derved skabe muligheder for samarbejde. Som led i en større synlighed i styrelsen bør opgaver i forbindelse med forskningsopgaver samles hos en enkelt eller enkelte medarbejdere.

Den samlede viden på dette område bør forankres centralt for eksempel i Arbejdsmiljøinstituttet, således at ajourførte forskningsresultater til enhver tid er tilgængelige på instituttets hjemmeside.

Det vil i den forbindelse være vigtigt, at Arbejdsskadestyrelsen arbejder på at skabe en løbende kontakt med forskningsmiljøer, ligesom det vil være ønskeligt, at styrelsen kunne blive repræsenteret i organer, der i denne sammenhæng er relevante, for eksempel Arbejdsministeriets forskningsudvalg og Arbejdsmiljøinstituttets bestyrelse.

Arbejdsskadestyrelsen er i september 2000 blevet medlem af Arbejdsministeriets forskningsudvalg.

Arbejdsministeriets forskningsudvalg skal blandt andet overveje mulighederne for at skabe en bedre infrastruktur for arbejdsmiljøforskning og for at skabe en bedre koordination af forskningen. Udvalget skal i denne forbindelse blandt andet beskrive perspektiver i udviklingen af balancen i grundstrukturen med grundforskning især på universiteterne, strategisk anvendt sektorforskning blandt andet på Arbejdsmiljøinstituttet og epidemiologisk forskning blandt andet på de arbejdsmedicinske klinikker.

I betænkningen fra forskningsudvalget anbefales det blandt andet, at der nedsættes et permanent strategisk forskningsudvalg, som skal udpeges af Arbejdsministeren. Det strategiske forskningsudvalg skal blandt andet udstikke retningslinjerne for arbejdsmiljøforskningen i Danmark. På forskningsudvalgets møde i januar 2001 anbefalede ud-

valget at Arbejdsskadestyrelsen bliver regulært medlem af det strategiske forskningsudvalg. Arbejdsskadeudvalget tilslutter sig denne indstilling til Arbejdsministeren.

Kapitel 6

Ulykkesbegrebet i udlandet

6.1. Indledning

Ulykkesbegrebet har i sin ordlyd og sit indhold haft ret forskelligartet karakter, både i dansk og fremmed lovgivning og over tid. Udvalget har derfor til brug for sine overvejelser indhentet en beskrivelse af skadebegreber i en række andre lande.

Disse oplysninger er sammenfattet i dette kapitel, hvor lovgivning og praksis inden for lovpligtig ulykkesforsikring i Norge, Sverige, Tyskland og Schweiz vil blive beskrevet.

6.2. Norge

Lovgivning og administrativ praksis

Den 1. januar 1971 afløste folketrygdlovens kapitel 11 tidligere regler om ydelser ved yrkesskade/yrkessykdom, og fra 1. januar 1990 blev arbejdsgivere pålagt at tegne en obligatorisk forsikring i private forsikringsselskaber. Norge har således et dobbelt system, dels hjemlet i folketrygdloven, som en skade normalt falder ind under, hvadenten det er en arbejdsskade eller ikke, dels lov om erstatning og forsikring ved yrkesskader, efter hvilken arbejdsgiverne har pligt til at tegne forsikring i et forsikringsselskab. Hvis skaden eller erhvervssygdommen anerkendes som yrkesskade, vil skadelidte i tillæg til den sædvanlige trygdedækning også opnå en række særydelser fra trygdlovens kapitel 11.

En redegørelse herfor findes i Norges Offentlige Utredninger (NOU): 1988:6 om Erstatning og forsikring ved yrkesskade. Udtrykket "arbeidsulykke" var dengang ikke nærmere forklaret i folketrygdloven. Udtrykket var imidlertid nærmere fastlagt gennem en omfattende praksis, særlig fra Trygderetten. I en principiel kendelse afsagt i april 1972 (1090/71), som Trygderetten selv har henvist til i en række sager, hedder det:

"Som udgangspunkt foreligger det en arbeidsulykke, når det i forbindelse med arbeidet er intruffet en hendelse av mer markert karakter, for eksempel at vedkommende har falt, glidd eller snublet. Det er imidlertid ikke et absolut vilkår, at det på denne måten har intruffet en typisk ulykkesartet hendelse. Det har i praksis vært antatt, at en arbeidsulykke også foreligger, når det kan påvises, at skadede har vært utsatt for en usedvanlig påkjenning eller belastning, som ligger utenfor arbeidets almindelige ramme, og dette har forårsaket skaden." (NOU: 1988:6, side 35).

NOU 1988:6 uddyber nærmere dette. I praksis bliver den markerede ulykkeshændelse, som at skadelidte er faldet, gledet eller snublet, tillagt væsentlig betydning.

Hvis den skadevoldende hændelse fremtræder som uventet eller uforudset med en vis pludselighed, bliver skaden, som derved voldes, anerkendt som yrkesskade uden hensyn til, om man egentlig kan sige, at påvirkningen ligger uden for arbejdets almindelige ramme, for eksempel når en bygningsarbejder glider i sneføre. Spørgsmålet, om belastningen ligger uden for den almindelige ramme, bliver først og fremmest aktuelt, når der ikke er sket noget markeret ulykkesagtigt, men hvor ulykkesmomentet ligger i det usædvanlige i forhold til den daglige påvirkning, for eksempel hvor en arbejdstager må udføre et løft, som er langt tungere, end arbejdsforholdene normalt kræver.

Eksempel herpå er følgende: En buschauffør hjalp politiet med at løfte en bil væk, fordi den spærrede vejen. Rygskaden anerkendtes. (Årbok for Trygderetten 1986).

I det følgende beskrives fra NOU:1988:6 en række typiske afgørelser om anerkendelses-spørgsmålet, truffet af Rikstrygdeverket.

En hjemmehjælper var i færd med at bade en patient, da patienten begyndte at glide på det glatte badeværelsesgulv. Hjemmehjælperen gled med og fik ødelagt et ledbånd i det ene knæ.

Skadelidte arbejdede med flytning af arkivdokumenter i et lavt kælderrum. Pågældende fejlberegne højden og slog hovedet mod en cementbjælke.

Skadelidte var i færd med at stramme en skrue på et groft rør, da rørtangen smuttede, og skadelidte faldt fremover og slog munden mod røret, så fortænderne blev skadet.

Cafeteriadame snublede på en rulletrappe, faldt og fik hånden ind under sig.

Den tidligere lov om folketrygd havde ingen definition af begrebet arbejdsulykke. Gennem domstolspraksis og i en række kendelser fra Trygderetten var det imidlertid præciseret, hvad der kendetegner og begrænser begrebet arbejdsulykke.

Den nye folketrygdlov, som trådte i kraft den 1. maj 1997, indeholder nu i § 13-3, andet led, en definition af en arbejdsulykke.

"Som *yrkesskade* menes en personskade, sygdom eller dødsfall som skyldes en arbejdsulykke, som skjer mens medlemmet er yrkesskadedekket."

"Som *arbejdsulykke* regnes en plutselig eller uventet ydre hendelse som medlemmet har vært utsatt for i arbeidet. Som arbejdsulykke regnes også en konkret tidsbegrenset ytre hendelse som medfører en påkjenning eller belastning som er usedvanlig i forhold til det, som er normalt i vedkommende arbeid.

Belastningslidelser som over tid har utviklet seg i muskel/skjelettsystemet regnes ikke som yrkesskade. Det samme gjelder lidelser som har utviklet seg som følge av psykiske påkjenninger eller belastninger over tid.

Som personskade regnes også skade på protese og støttebandasjer."

For at definitionen på en arbejdsulykke er opfyldt, skal der således foreligge en *markeret ulykkeshændelse*.

Efter norsk praksis anerkendes fald på trapper som en ulykke i lovens forstand, selvom der ikke kan påvises nogen ydre påvirkning som årsag til faldet. Vurderingen er, at fald på trapper frembyder en øget risiko for skader. Rikstrygdeverkets tidligere praksis ved faldskader indebar, at fald på samme plan ikke blev godkendt som arbejdsulykke, medmindre det skyldtes en ydre påvirkning, for eksempel at den pågældende gled eller snublede i noget. Trykderetten har i den senere tid anerkendt en række tilfælde, hvor der var tale om fald på samme plan, selvom der ikke var nogen påviselig ydre påvirkning. Praksis er nu omlagt således, at et fald på arbejdet er en arbejdsulykke. Dette gælder også fald, der skyldes sygdom eller et ildebefindende. Men sygdommen, der var årsag til faldet, anerkendes selvsagt ikke.

Svære, kortvarige anstrengelser vil i visse tilfælde kunne anerkendes som arbejdsulykker. Hvis for eksempel to arbejdstagere sammen bærer en tung genstand, og den ene slipper taget, således at den anden pludselig får hele tyngden på sig, anses det for en arbejdsskade. Det samme gælder, hvis en ansat, der bærer en tung genstand, glider og er ved at falde, men gør en voldsom anstrengelse for at holde sig på benene.

Kravet om, at en ulykkeshændelse skal være sket med en vis pludselighed, medfører, at skader og sygdomme, som opstår på grund af skadelige påvirkninger gennem flere dage, ikke anses som ulykker. Der ses i denne forbindelse bort fra de yrkessygdomme, som ligestilles med yrkesskader i henhold til kgl. resolution.

Kravet om pludselighed anses for opfyldt, hvis den skadevoldende påvirkning ikke strækker sig ud over et skift eller en arbejdsdag. De mest praktiske eksempler herpå er forfrysningsskader.

Er kravet til ulykkesmoment ikke opfyldt, vil for eksempel knæk eller forstrækning opstået ved anstrengelse, når den pågældende bærer eller løfter en genstand, normalt ikke kunne anerkendes som yrkesskade, hvis der ikke er indtruffet noget "ulykkesartet", dvs. en belastning, som ligger uden for arbejdets almindelige ramme.

I tilfælde, hvor små afvigelser fra den normale arbejdsrutine let medfører skade eller ulykke, har norsk administrativ praksis imidlertid en mere liberal anerkendelsespraksis, idet der stilles mindre krav til ulykkesmomentet/det ekstraordinære, for at hændelsen skal kunne godkendes. Dette gælder for løft af hjælpeløse og/eller urolige personer, løft af specielt tunge genstande og løft eller arbejde i vanskelig/forkert stilling, hvor arbejdet udføres under forhold, som ligger nær fare/skadegrænsen. Rikstrygdeverket beskriver sin praksis herom således: "I disse sakene er det tilstrekkelig med et mindre afvik fra den daglige arbeidssituasjon før det anses å foreligge ekstraordinære forhold, og den skadevoldende hendelse må bare inneholde et ganske lite uventet tilleggsmoment for at et ulykkesmoment anses å foreligge."

Denne praksis er mest kommet frem i ankesager, hvor det har drejet sig om sygeplejersker og sygehjælpere.

To sager skal her nævnes. I den ene drejede det sig om en sygehjælper, der var alene med en hjertepatient, som pludselig sank bevidstløs sammen på en stol. Sygehjælperen forsøgte at få patienten til at sidde bedre på stolen, mens hun tilkaldte hjælp. Ved dette løft fik sygehjælperen akutte rygsmerter. Trygderetten anerkendte sagen, idet den fandt, at den pludselige og uberegnelige situation, som opstod, medførte en ekstraordinær påvirkning, idet hun måtte handle rask uden forberedende manøvrer ved løftet af en passiv patient. (Trygderettens ankesag nr. 276/86).

Den anden sag angik en miljøterapeut ved en børnepsykiatrisk afdeling, der fik rygsmerter, mens hun løftede og holdt en 11-årig urolig og psykotisk dreng for at hindre ham i at ødelægge sig selv eller inventaret. Trygderetten anerkendte tilfældet som en arbejdsulykke og henviste til, at hændelsen opstod med en vis pludselighed, og at drengen måtte stoppes øjeblikkelig. Hændelseforløbet repræsenterede således en ekstraordinær og uforudset hændelse, der medførte en usædvanlig påvirkning eller belastning (Trygderettens ankesag nr. 2005/84).

To eksempler på belastning, som ikke blev anset for at ligge uden for arbejdets almindelige ramme, er følgende:

Afg. 1. Knæk i ryggen ved at løfte på et bord. Intet ulykkestilfælde.

En snedker fik et knæk i ryggen, idet han bøjede sig ned for at tage et forholdsvis let bord op. Bordet var 3 meter langt. Trygderetten nåede til det resultat, at der ikke forelå noget ulykkesmoment. Den omstændighed, at han "bøjede seg ned for å tag opp et 3 meter langt bord må sies å være en villet bevegelse som ikke ligger utenfor rammen av en ordinær arbeidsprestasjon. At han herunder pådro seg en forstrekning må ses som et hendelig uhell som når som helst kan intreffe under utførelse af ordinært arbeid" (Ankesag 15/68, cit. fra Asbjørn Kjønsstad: Yrkeskadetrygden, Oslo-Bergen-Tromsø, 1979).

Afg. 2. Knæk i ryggen under almindelig træfældning. Intet ulykkestilfælde.

En ledningsreparatør ved Norske Statsbaner, som var i færd med at fælde træer, fik et knæk i ryggen, idet han efter at have fældet et træ skulle vende sig for at fælde et andet træ. Trygderetten fandt, at der ikke forelå "hendelse av mer markant karakter", og at skaden ikke indtraf under "en usedvanlig påkjenning eller belastning som ligger utenfor arbeidets alminnelige ramme". (Ankesag 1090/71), cit. fra Kjønsstad).

I følgende sager blev det antaget, at der forelå et ulykkesmoment:

Afg. 3. Knæk under løft og samtidig drejning.

En arbejder fik et knæk i ryggen, da han uventet sad fast med fødderne, idet han løftede en sten og skulle dreje sig for at placere en sten bagved sig. Trygderetten anerkendte, at der forelå en arbejdsulykke. (Ankesag 163/68, cit. fra Asbjørn Kjønsstad: "Yrkeskade-trygden", Univ.forl. Oslo, Bergen, Tromsø, 1979).

Afg. 4. Taget glippede, hvorved skadelidte fik slag over armen.

En vagtmester pådrog sig en skade i højre skulder under arbejde med en vandpumpe. Sagen blev oprindelig afvist. Trygde-retten lagde til grund, at den skadelidte, der ankede afgørelsen, med en skiftenøgle havde taget et kraftigt tag på en fastrusten møtrik, da taget pludselig glippede, hvorved vagtmesteren fik et kraftigt slag over armen. Ved at skiftenøglen slap, efter at han havde taget kraftigt fat for at løsne møtrikken, fandtes han at have været udsat for en pludselig og usædvanlig påvirkning, som lå uden for arbejdets sædvanlige ramme. Skaden var efter Trygderettens skøn en følge af en arbejdsulykke. (Ankesag 2934/75, cit. fra NOU 1988:6, side 37).

Afg. 5. Patients knæ svigtede, så sygehjælper fik skævt løft.

Under flytning af patient fra seng til kørestol svigtede pludselig patientens knæ. En sygehjælper måtte springe til for at hjælpe. Rikstrygdeverket fandt, at det skæve løft i en sådan situation måtte anerkendes som et ulykkestilfælde. Hjælperen havde imidlertid en forudbestående degenerativ ryglidelse, der ikke anerkendtes. Trygderetten tiltrådte dette. (Ankesag 2921/74, cit. fra NOU 1988:6, side 37).

I begrebet "arbejdsulykke" ligger også, at skaden sædvanligvis må indtræde *uventet og uafhængig af den forsikredes vilje*. Dette indebærer som hovedregel, at forsætlig medvirken fra skadelidtes side fører til, at ulykken ikke anses for en arbejdsulykke. Enkelte medvirkningstilfælde vil ligeledes kunne falde uden for yrkesskadedækningen, fordi den skadedes egen rolle ved skadetilfældet er så vidt fremtrædende, at der ikke kan siges at foreligge nogen arbejdsskade. Dette gælder således ved planlagte skader og/eller selvmordsforsøg, som ikke har nogen tilknytning til arbejdssituationen.

Følgende eksempel refereres fra norske Karnov, side 228: En sømand tog en overdosis tabletter og skrev brev om hensigten om at tage sit eget liv. Tilfældet afvist, og denne afgørelse tiltrådtes af Rikstrygdeverket (RTV-publikasjon nr. 11a/55).

6.3. Sverige

Lovgivning og administrativ praksis

En betænkning fra Yrkesskedeförsäkringskomiteen (SOU 1975:84) gav anledning til en almindelig revision af den svenske lovgivning på arbejdsskadeområdet, som førte til "Lag om arbetsskedeförsäkring" (SFS 1976:380), der trådte i kraft den 1. juli 1977.

Hvis en forsikret rammes af en arbejdsskade, gav loven i princippet ret til fuld erstatning for indkomstab, som skaden havde medført. Den vigtigste ændring blev, at alle skader og sygdomme, som opstod på grund af ulykkestilfælde eller anden skadelig indvirkning i arbejdet, skulle anses som arbejdsskader. Denne regel erstattede, for så vidt angik sygdomme, det tidligere system med en særskilt fortegnelse over erstatningsberettigede erhvervs-sygdomme. Hvis en forsikret havde været udsat for en ulykke eller anden skadelig indvirkning i arbejdet, skulle skade, som han havde pådraget sig, anses som forårsaget af den skadelige indvirkning, medmindre betydeligt stærkere grunde talte derimod, jf. kap. 2, § 2. (SOU 1985:54, side 29 og side 172ff).

Denne formodningsregel blev pr. 1. januar 1993 ophævet igen, således at overvejende grunde skal tale for, at den skadelige påvirkning har forårsaget lidelsen/skaden. Denne formodningsregel gælder for alle typer arbejdsskader. (Betænkning om arbejdsskade-forsikring m.v., Socialministeriet, Kbh. 1994.)

Ulykkesbegrebet er ikke defineret i de svenske arbejdsskadeforsikringslove, men det forudsættes, at den praksis, der havde dannet sig ved anvendelsen af den tidligere lovgivning på området, også skulle gælde fremtidig. Som ulykkestilfælde betragtes efter svensk praksis en hændelse, som har været relativt kortvarigt og som i en vis henseende er usædvanlig eller uforudset. Ved "arbetskada" forstås udover ulykkestilfælde også "annan skadlig inverkan", dvs. "inverkan av en faktor som med hög grad av sannolikhet kan ge upphov till en sådan skada som den försäkrade har" (§ 1). Udover personskade dækker loven også skade på protese (§ 3).

Ved prøvelsen af, om en vis anmeldt hændelse kan betragtes som et ulykkestilfælde med (mulighed for) erstatning, må det undersøges, om hændelsen indeholder et ulykkesmoment, og om dette er af en sådan art og grad, at hændelsen medicinsk set kan have medført den opgivne skade. Ulykkesmomenter kan give sig til kende i forskelligt omfang i forskellige tilfælde. Afvejningen af, om en hændelse er at anse som et ulykkestilfælde, skal derfor ske med hensyntagen til omstændighederne i det enkelte tilfælde. I forarbejderne til tidligere lovgivning med hensyn til varigheden af et ulykkestilfælde anførtes det, at et ulykkestilfælde kunne man også anse et "händelsesforlopp som i tiden sträcker sig till mer än ett par timmar eller en hel dag". Udtrykket "relativt kortvarigt" indebærer således ikke, at hændelsen nødvendigvis skal have momentan karakter. Imidlertid er det åbenbart, at jo kortere händelsesforløbet er, desto stærkere taler det for, at der er tale om et ulykkestilfælde i lovens forstand. Dette gælder især i situationer, der både kan skyldes ulykkestilfælde og have anden årsag. Det er hændelsen, der skal indtræffe "pludseligt", ikke nødvendigvis følgen heraf.

Hvad angår, at hændelsen skal have indebåret "noget i en vis henseende uventet", synes dette at vise, at der skal være sket noget særligt, som har været baggrund for den aktuelle skade, for eksempel at man skades ved, at øksen forfejler sit mål under huggearbejde, eller at man rammes af en nedfaldende genstand. Der kræves dog ikke ydre påvirkning, for at en skade skal anses for at være en følge af et ulykkestilfælde. Men hændelsen skal indeholde noget unormalt for den skadede og som nævnt være af en sådan art og omfang, at den kan anses for at være årsag til den indtrufne skade. Således kan endog skade, som fremkommer i sammenhæng med unormal anstrengelse eller i forbindelse med uvant arbejde, godtages som ulykkestilfælde, for eksempel rygmuskelforstrækning, som en kontorist pådrager sig under deltagelse i arbejde, hvori der indgår tunge løft.

Kropskaden skal desuden være indtruffet af en "ydre" årsag. Dette er et væsentligt moment i ulykkesbegrebet. Netop dette giver imidlertid i praksis anledning til store afgrænsningsvanskeligheder. Her skal nævnes:

1. Drukning: Hændelsen skyldes utvivlsomt en pludselig ydre påvirkning, nemlig store vandmængders indtrængen i lungerne. Vanskeligheden beror her på, at andre vilkår for, at et ulykkestilfælde foreligger, eventuelt ikke er opfyldt. Det skete er således eventuelt ikke

indtruffet ved et uheld, men med større eller mindre grad af forsæt, eller at der eventuelt er tale om selvmord - som imidlertid under særlige omstændigheder kunne anerkendes. I øvrigt er der tilfælde, hvor ophold i vandet medfører et dødsfald ved hjerteslag og ikke ved drukning.

2. *Forgiftning gennem mad og drikke*: Her kan kravet om ydre påvirkning anses som opfyldt, forudsat at også pludselighedskravet og ufrivillighedskravet er opfyldt. Man må imidlertid efter svensk opfattelse herudover begrænse ulykkestilfældebegrebet til ekstraordinære omstændigheder eller usædvanlige svære følger, hvis man skal holde de anerkendelsesværdige situationer ude fra de helt dagligdags mavegener. Dette kan imidlertid siges at være en konsekvens af den betingelse, at der skal være indtruffet en skade som følge af det passerede.

3. *Infektioner*: Teoretisk kunne man sige, at kravet om "ydre påvirkning" altid var opfyldt, når bakterier udefra trænger ind i kroppen. Men derved ville selv banale infektionssygdomme være til anerkendelse. Man lægger i vidt omfang vægt på, om der er en "indgangsport", som den smittede har modtaget smitten igennem. I det omfang overvejelserne angår spørgsmålet, om der er tale om en arbejdsskade eller en kortvarig skadelig påvirkning, eventuelt en erhvervs sygdom, bliver andre betragtninger aktuelle ved overvejslen om anerkendelse. Som udgangspunkt falder infektioner uden for ulykkesbegrebet.

4. *Muskelbristninger*: Efter svensk opfattelse (1935) anerkendes skader ved ukoordinerede bevægelser, hvor den pågældende for at undgå at falde eller udsætte sig for anden umiddelbar fare, reagerer så pludseligt, at de pågældende muskelgrupper ikke når at indstille sig teknisk rigtigt. Hvis andre muskelgrupper derfor helt uformodet bliver anstrengt i højere grad end beregnet og på en sådan måde, som de ikke er vant til, kan muskelbristninger opstå og under forudsætning af ekstraordinær belastning kunne anerkendes.

5. *Brok*: Lignende betragtninger kan siges om brok. Sådanne tilfælde falder imidlertid som oftest uden for ulykkesbegrebet, fordi der ikke er tale om en ydre påvirkning opstået på det givne tidspunkt, men tværtimod en latent "indre" svaghed, som imidlertid ved en bestemt lejlighed viser sig.

Indlysende er det, at jo mere de medicinske fund i det enkelte tilfælde taler for ulykkestilfælde, desto mindre krav behøver der stilles til beviserne med hensyn til ulykkesmomentet. På den anden side må kravene til bevisligheder skærpes, hvis der findes en anden, sandsynlig forklaring på skaden end det anmeldte ulykkestilfælde.

I visse tilfælde kan skaden i og for sig være af en sådan natur, at et ulykkesmoment må forudsættes som skadeårsag, selvom det ikke kan godtgøres. Det gælder således visse vævsbristninger og knoglefrakturer i et bevisligt rask ben. Følgende retsafgørelser illustrerer dette.

Afg. 6. Ydre årsag må have foreligget.

En balletelev sparkede ved træning op med det ene ben, hvorved det knagede i det andet ben, og eleven følte straks heftige smerter i dette ben og sank sammen. Ved røntgenundersøgelse konstateredes, at et benfremspring i lårbenet var slidt af, og at der ikke fandtes nogen sygelige forandringer af anden art i benet. Tilfældet anerkendtes, og erstat-

ning tilkendtes. ("Det 6. nordiske socialforsikringsmøde, Kbh. 12.-14. maj 1964", Kbh. 1965.)

Afg. 7. Ydre årsag må have foreligget.

En tjenestepige følte pludselig et slag i den ene arm, da hun med en høtyv løftede et portion hø op under høhøsten. Der viste sig at være tale om brud på albuebenet. Tilfældet anerkendtes, og erstatning tilkendtes. ("Det 6. nordiske socialforsikringsmøde, Kbh. 12.-14. maj 1964", Kbh. 1965.)

I ulykkesbegrebet efter svensk opfattelse indgår også kravet om, at hændelsen skal være "nogåt i viss mån oförutsett". Dette indebærer, at hændelsen er indtruffet uventet og i hvert fald uden, at den pågældende har tilstræbt hændelsen. Det gælder således også efter den svenske lov, at erstatning ikke kan tilkendes "i anledning av skada, som försäkrad uppsåtligt åsamkat sig", dvs. at den skadede ikke må have pådraget sig skaden med hensigt herom. Forsæt forudsætter imidlertid, at den skadede har været i besiddelse af sin forstand. Grov uagtsomhed udelukker ikke i sig selv, at det skete betragtes som et ulykkestilfælde, men handlingsmønsteret kan have været således, at der sker nedsættelse af erstatningen, eller at det skete ikke godkendes som en arbejdsulykke.

Som omfattet af begrebet "ulykkestilfælde" har Försäkringsöverdomstolen (FÖD) truffet afgørelse i en sag om en bilmontør, der fik en meniskskade, da han rejste sig fra knæliggende stilling og samtidig drejede kroppen, hvorved han forvred benet (8006/544/79).

Försäkringsöverdomstolen anerkendte også som ulykkestilfælde en sag, hvor en smed en hel dag med håndkraft under læssemarbejde havde skudt 6 meter lange jernstænger, der vejede ca. 85 kg, ind i rør. Under arbejdet satte stængerne sig flere gange på tværs. Ved en af disse lejligheder følte han et knæk i skulderen. (8010/2028/78).

Følgende to ankesager illustrerer begrebet "anden skadelig indvirkning end ulykkestilfælde":

En gulvlægger løftede en badeværelsesdør på ca. 20 kg samtidig med, at han måtte rykke til for at få døren fri af hængslet. Han følte da et knæk i ryggen. Försäkringsöverdomstolen fandt, at gulvlæggeren ved dørløftet havde været udsat for anden skadelig indvirkning end ulykkestilfælde ved løftet. (8302/866/80).

En sag om en værkstedsarbejder, der følte et stik i nakken, da han løftede en cylinder, blev afvist af Försäkringsöverdomstolen, da der ikke forelå oplysninger om, at arbejdet ikke skulle være forløbet på sædvanlig måde. (FÖD 80:13.III).

I nogle ankesager udtalte domstolen, at den skadelige indvirkning udgjordes af den påberåbte hændelse. Det gjaldt således en sag (FÖD 81:20) om en barneplejerske, der pådrog sig akut rygbesvær, da hun løftede et 7-årigt barn, som havde en fod i gips, fra en kørestol til en sofa, samtidig med, at barneplejersken foretog en vridning af kroppen.

Det samme udtalte domstolen i en sag (FÖD 82:33), hvor en montør under tung håndtering tog så hårdt fat, at han også bed tænderne hårdt sammen og herved fik en tandskade.

I sager af denne type har domstolen sædvanligvis anvendt den formulering, at den skadede havde været udsat for "skadlig inverkan" eller "sådan skadlig inverkan som avses i 2 kap. 1 § i lag om arbetsskadeförsäkring".

6.4. Tyskland

Lovgivning og administrativ praksis

Den nugældende tyske arbejdsskadelovgivning (Sozialgesetzbuch VII – Gesetzliche Unfallversicherung 1996 - Reichversicherungsordnung) opstiller (§ 7) overbegrebet "Versicherungsfall", der omfatter arbejdsulykker og erhvervssygdomme. Forbudsbelagt handle-måde udelukker ikke et forsikringstilfælde.

Arbejdsulykker defineres nærmere (§ 8) som ulykker, der - under nærmere angivne be-tingelser - overgår den forsikrede i en virksomhed, der er forsikringsdækket.

Selve ulykkesbegrebet, der bygger på litteratur og anvendelse i retssproget, defineres i lo-ven (§ 8) således:

"Ulykker er begivenheder, afgrænsede i tid, der indvirker udefra på kroppen og medfører sundhedsskade eller dødsfald".

Med en arbejdsulykke ligestilles beskadigelse af kropsprotese eller et stort ortopædisk hjælpemiddel. (SGB VII § 8 - Reichversicherungsordnung § 548).

Med en arbejdsulykke ligestilles også fosterskader, når den gravide skades ved en arbejds-ulykke under svangerskabet. (SGB VII § 12 og Reichversicherungsordnung § 555a).

Beskadigelsen skal være fremkaldt af en pludselig, udefra virkende begivenhed. En ydre begivenhed kan ikke alene være et fysisk forløb (at skære sig på en sav eller et fald), men også en psykisk forløb, for eksempel et chok, der får den forsikrede til at kaste sig ud af et vindue.

Forårsages en arbejdsulykke med overlæg eller forsætligt af den skadede, har den pågæl-dende eller hans efterladte ingen krav på ydelser. (SGB § 101 og Reichversicherungs-ordnung § 553).

Indirekte følger (§ 11) af et forsikringstilfælde er også den skadedes sundhedsskader eller død som følge af gennemførelsen af en behandling, erhvervsfremmende ydelser til rehabi-litering eller en forholdsregel efter § 3 i erhvervssygdomsforordningen samt fremstillingen eller fornyelsen af et hjælpemiddel. Som indirekte følger af et forsikringstilfælde anses også sundhedsskader eller død ved en fastsat undersøgelse som led i sagsbehandlingen af et forsikringstilfælde. Transport i forbindelse med ovenstående er også omfattet. (SGB § 11 og Reichs-Versicherungsordnung § 555).

6.5. Schweiz

Lovgivning

Den nugældende ordning af arbejdsskadeforsikringen er fastlagt i "Bundesgesetz über die Unfallversicherung" (UVG).

Der er tale om en tvungen forsikring, og alle ansatte i Schweiz er obligatorisk forsikrede, enten i SUVA eller andetsteds. To trediedele af alle ansatte er forsikret i SUVA, som er en offentligretlig, selvforvaltende institution der ikke hører til forbundsforvaltningen.

Desuden er der mulighed for tegning af en frivillig forsikring i SUVA for følgende kategorier: arbejdsgivere, hvis ansatte er forsikrede i SUVA, selvstændigt erhvervsdrivende uden ansatte og medarbejdende familiemedlemmer, der ikke er obligatorisk forsikrede.

I lovens betydning er en arbejdstager en, der arbejder for en arbejdsgiver og er underkastet hans anvisninger, og som arbejder mod løn eller i uddannelsesøjemed uden egen erhvervsmæssig risiko. Tilfældige håndsregninger eller spontan ydelse af hjælp medfører ikke, at pågældende betragtes som arbejdstager.

Den obligatoriske forsikring mod følger af ulykkestilfælde er en forsikring mod personskade. Den omfatter foruden ulykkestilfælde også ulykkeslignende legemsbeskadigelser og erhvervssygdomme.

Som ulykkestilfælde i lovens forstand betragtes *en pludselig, utilsigtet, skadelig indvirkning af en usædvanlig, ydre faktor på det menneskelige legeme*. (Verordnung über die Unfallversicherung (UVV), art. 9, stk. 1).

Den, der falder og brækker et ben, er udsat for et ulykkestilfælde, mens den, der løfter en byrde og derved får rygbesvær, eller den, der som idrætsmand får muskel- eller ledsmerter, har måske i folkelig omtale ikke fået en "sygdom", men i lovens forstand foreligger der heller ikke et "ulykkestilfælde". Kravene til kroppen under arbejdet er som udgangspunkt typisk tilsigtet og i reglen ikke usædvanlige.

Det schweiziske begreb "ulykkeslignende kropsbeskadigelse" er nærmere ulykkesbegrebet end erhvervssygdomsbegrebet. Grænserne mellem ulykkestilfælde og sygdom er ofte flydende. Bestemte kropsbeskadigelser, der ganske vist ikke opstår gennem en meget usædvanlig, ydre indvirkning, men dog opstår gennem et særegen kropsligt krav, ligestilles retligt med ulykkestilfælde. Disse skader ligger nærmere et "ulykkestilfælde" end en "sygdom". Det drejer sig først og fremmest om knoglebrud, forvridninger, menisk-, muskel- og seneskader. (Wegleitung der SUVA durch die Unfallversicherung, 4. udg., juli Luzern 1994).

Om ulykkeslignende legemsbeskadigelser fastsætter forordningen således (UVV. art. 9, stk. 2):

"De følgende anførte fysiske skader er, for så vidt de ikke entydigt kan føres tilbage til en sygdom eller en degenerativ forandring, ligestillet med et ulykkestilfælde, også uden at der foreligger en usædvanlig, ydre påvirkning:

- a. Knoglebrud,
- b. forvridninger af led,
- c. meniskrupturer,
- d. muskelrupturer,
- e. muskelforstrækninger,
- f. senerupturer,
- g. ledbåndslæsioner,
- h. trommehindeskader.

Om tilbagefald og senfølger gælder følgende:

"Forsikringsydelseerne bliver også tilkendt ved tilbagefald og senfølger". (UVV art. 11).
For invalidepensionister gælder dette kun under visse nærmere betingelser.

Af lovens art. 12 fremgår, at man anvender et udvidet bedriftsulykkesbegreb. Som bedriftsulykke i art. 7's forstand anses også ulykkestilfælde, som overgår den forsikrede

- a. under forretningsrejser og tjenesterejser, fra egen bopæl forlades og indtil tilbagevenden til egen bopæl,
- b. under forretningsudflugter, der er organiseret eller finansieret af arbejdsgiveren,
- c. ved besøg på skoler og kurser, som er fastsat ved lov eller overenskomst eller er tilladt af arbejdsgiveren, medmindre ulykkestilfældet sker i fritiden,
- d. under transporter på arbejdsvejen i køretøjer ejet af arbejdsgiveren, når transporten er organiseret og finansieret af arbejdsgiveren.

Bilag

- Bilag 1 Beslutningsforslag B 99
- Bilag 2 Folketingets forhandlinger ved 1. behandlingen af B 99
- Bilag 3 Arbejdsskadestyrelsens nuværende opgaver
- Bilag 4 Arbejdsskadestyrelsens redegørelse til Folketingets Socialudvalg om pludselige løfteskader
- Bilag 5 Statistisk belysning af Arbejdsskadestyrelsens anerkendelsespraksis
- Bilag 6 Henvendelsen af 15. juni 2000 fra Danmarks Idrætsforbund til udvalget
- Bilag 7 SM U – 21 – 00 (psykiske skader)
- Bilag 8 Forslag om et nyt skadebegreb fra Landsorganisationen i Danmark

Bilag 1

B 99 (som fremsat): Forslag til folketingsbeslutning om forbedring af lovgivningen om arbejdsskadeforsikringen

Fremsat den 23. marts 1999 af Anne Baastrup (SF), Jes Lunde (SF), Ole Sohn (SF) og Villy Søvndal (SF)

Forslag til folketingsbeslutning

om forbedring af lovgivningen om arbejdsskadeforsikringen

Folketinget opfordrer regeringen til at nedsætte et udvalg, der skal udarbejde forslag til ændring af lov om sikring mod følger af arbejdsskade med henblik på fremsættelse af lovforslag senest i folketingsåret 1999-2000 efter følgende retningslinjer:

1) Det nuværende arbejdsskadebegreb, der er defineret i lov om sikring mod følger af arbejdsskade, § 9, nr. 1-3, ændres til ét samlet, objektivt arbejdsskadebegreb, således at arbejdsskadebegrebet udelukkende henviser til en indtruffen skade og dens årsag i lighed med for eksempel personskadebegrebet i erstatningsansvarsloven, skadesbegrebet i færdselsloven og det fysiske skadesbegreb i patientforsikringsloven.

Arbejdsskader forårsaget af træk og skub omfattes af arbejdsskadebegrebet. Begrebet skal også omfatte de arbejdsbetingede skader, som i dag ikke er indeholdt i definitionerne i § 9, nr. 1-3.

2) Det ændrede arbejdsskadebegreb skal sikre,

- at skadesbegrebet frigøres fra den nuværende forsikringsretlige tolkning, således at ansøgninger om arbejdsskadegodkendelse fremover ikke kan afvises med den begrundelse, at den skete hændelse måtte være forventelig, og
- at tilkendelse af erstatning for pludselige løfteskader ikke skal forudsætte forudgående belastende løftearbejde.

3) For så vidt angår erhvervssygdomme, skal der sikres en væsentlig større sammenhæng mellem på den ene side forskellige typer erhvervssygdommes udbredelse - og dermed belastning af de offentlige budgetter i form af sygedagpenge, sygesikringsudgifter, sygehusindlæggelse, revalidering, førtidspension, m.v. - og på den anden side antallet af anerkendelser inden for de forskellige typer erhvervssygdomme.

4) Det skal sikres, at erstatningerne til skadelidte giver en rimelig og retfærdig dækning for det lidte tab, herunder at erstatningerne som minimum ligger på niveau med andre EU-lande og de øvrige nordiske lande.

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

Arbejdsmiljøet på de danske arbejdspladser er ikke blevet bedre i løbet af 1990'erne. Der har ikke været færre arbejdsulykker og arbejdsbetingede lidelser. I 1993 blev der anmeldt 44.895 arbejdsulykker, og i 1997 var tallet steget til 50.056. Heraf var der i 1993 63 dødsulykker, 4.873 andre alvorlige ulykker og 15.656 anmeldte arbejdsbetingede lidelser. I 1997 var der 79 dødsulykker, 5.386 andre alvorlige ulykker og 15.832 anmeldte arbejdsbetingede lidelser. Statistikken tegner mere et billede af en forringelse

end en forbedring af udviklingen. Det bekræftes af den store arbejdsmiljøundersøgelse: »Danske lønmodtageres arbejdsmiljø og helbred 1990-95«, Arbejdsmiljøinstituttet, København 1997. Undersøgelsen viser, at stadig flere lønarbejdere udsættes for arbejdsulykker, jf. tabel 1.

Risikoen for en arbejdsulykke er vokset hos både mænd og kvinder, jf. tabel 2 og 3. Den absolutte risiko er klart størst hos mændene. Stigningen er til gengæld mest markant hos kvinderne. Andelen af de kvindelige lønmodtagere, der har været udsat for mindst én arbejdsulykke, er vokset med 36 pct. fra 1990 til 1995, og for de ældre kvinder er stigningen langt voldsommere. For en kvinde i 50-59-års-alderen er den andel, der har været udsat for mindst én arbejdsulykke, mere end fordoblet.

Tabel 1. Andel af respondenter, lønmodtagere med mindst én arbejdsulykke, 1990 og 1995

	1990	1995
18-29 år	5,5	6,0
30-39 år	4,2	5,6
40-49 år	3,3	4,4
50-59 år	2,3	3,6
18-59 år	4,1	5,0

Tabel 2. Andel af respondenter, lønmodtagere med mindst én arbejdsulykke, 1990 og 1995. Kvinder

	1990	1995
18-29 år	2,5	2,5
30-39 år	2,6	3,2
40-49 år	1,8	2,9
50-59 år	1,6	3,5
18-59 år	2,2	3,0

Tabel 3. Andel af respondenter, lønmodtagere med mindst én arbejdsulykke, 1990 og 1995. Mænd

	1990	1995
18-29 år	8,0	8,7
30-39 år	5,7	7,7
40-49 år	5,0	6,0
50-59 år	2,9	3,6
18-59 år	5,8	6,9

Ved at sammenholde disse tal med Arbejdstilsynets tal for anmeldte ulykker når undersøgelsen frem til, at rundt regnet 110.000 lønmodtagere i alderen 18-59 år hvert år rammes af mindst én arbejdsulykke. Heraf anmeldes højst 45 pct. til Arbejdstilsynet. Et lignende tal for, hvor ofte arbejdsulykker anmeldes, er Arbejdstilsynet nået frem til ved at undersøge skadestuernes behandlinger af arbejdsulykker. Arbejdstilsynet har på denne måde anslået antallet af arbejdsulykker pr. år til 92.000.

Tallene taler sit klare sprog. Arbejdsmiljøet er fortsat alt for dårligt på mange virksomheder og institutioner. Alt for mange rammes af arbejdsulykker og arbejdsbetingede sygdomme. Det er derfor paradoksalt, at antallet af arbejdsskadeserstatninger falder. I de senere år har arbejdsgiverne glædet sig over, at præmierne til erhvervssygdomsforsikring er faldet år for år. Fra 1996 til 1997 faldt præmierne med 10 pct., og faldet var hele 40 pct. fra 1997 til 1998. Om få måneder får arbejdsgiverne tilmed en check fra Forsikringselskabet For Erhvervssygdomme. Reserverne er nu så store, at der kan tilbagebetales i alt 110 mio. kr. Se tabel 4.

Tabel 4. Private arbejdsgivers udgifter til forsikring mod erhvervssygdomme

	1996	1997	1998
Præmie til Forsikringselskabet for Erhvervssygdomme	656 mio. kr.	589 mio. kr.	250 mio. kr.

Der er altså et paradoks. Selv om antallet af lønmodtagere, der rammes af arbejdsulykker eller arbejdsbetingede lidelser, er stigende, opnår færre og færre erstatning for arbejdsskader. Selv om alt for mange fortsat udsættes for uønskede belastninger, sendes der en stadig mindre regning til de arbejdsgivere, der ifølge arbejdsmiljølovens § 1 har ansvaret for et sikkert og sundt arbejdsmiljø, der til enhver tid er i overensstemmelse med den tekniske og sociale udvikling i samfundet.

Denne udvikling indebærer, at Danmark på arbejdsmiljøområdet bevæger sig længere og længere væk fra et princip om, at forureneren betaler. Det offentlige betaler derimod efter alt at dømme et stadigt stigende beløb til sygedagpenge, sygdomsbehandling, revalidering, førtidspension m.v., og arbejdsmarkedet betaler i form af en meget omfattende tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet som følge af nedslidning og dårligt arbejdsmiljø.

Når en svag vækst i antallet af ulykker og arbejdsbetingede lidelser kan medføre stadigt lavere præmier, har den danske arbejdsskadelovgivning fraveget det politiske ønske om, at arbejdsskadesystemet »i højere grad end hidtil i snævert samarbejde med arbejdsmiljøsystemet skal tilskynde til forebyggelse af arbejdsskader«, jf. Betænkning om arbejdsskadesforsikring m.v., Socialministeriet 1994, s. 51. Dette ønske har ellers fået politisk opbakning fra både arbejdsmarkedets parter og et bredt flertal i Folketinget.

Danmark har således en arbejdsskadelovgivning, der ikke i praksis synes at leve op til de politiske målsætninger for lovgivningen. Det er derfor nødvendigt at se på, hvordan arbejdsskadelovgivningen kan forbedres.

Spørgsmålet er, hvad der bør ændres. Her er det nødvendigt at undersøge, hvilken sammenhæng der er mellem den nuværende lovgivning/praksis og den ovenfor skitserede u hensigtsmæssige udvikling. Den umiddelbare sammenhæng er simpel. Færre og færre ansøgninger fører til erstatning. Sagt med andre ord går flere og flere forgæves, når de søger om erstatning for arbejdsskader. I 1992 førte hver fjerde anmeldelse til erstatning. I 1997 var det kun hver tiende anmeldelse, der førte til erstatning.

Hvorfor nu det? Forklaringen er først og fremmest, at den nuværende praksis for anerkendelse passer stadig dårligere til vore dages arbejdsskader og erhvervssygdomme. De typer arbejdsskader, hvis antal vokser mest i disse år, er dem, der har sværest ved at leve op til de kriterier for tildeling af erstatning, som Arbejdsskadestyrelsen og Den Sociale Ankestyrelse anvender. Det gælder for eksempel lidelser i bevægeapparatet. Kun 3 pct. af de anmeldte bevægeapparatskader gav i 1997 erstatning. Da bevægeapparatsygdommene i 1997 udgjorde 50,6 pct. af samtlige anmeldte arbejdsbetingede lidelser, resulterer det uundgåeligt i et meget stort antal afvisninger. Når der så bliver flere og flere bevægeapparatlidelser, vokser antallet af afvisninger. Fra 1993 til 1997 steg antallet af anmeldte bevægeapparatlidelser med 10 pct. Det er derfor ikke så sært, at faggrupper med mange bevægeapparatlidelser såsom slagteriarbejdere, specialarbejdere, kvindelige industriarbejdere, rengøringsassistenter, hjemmehjælpere og sygehjælpere i de senere år har rejst en stadig mere markant kritik af Arbejdsskadestyrelsens praksis på området.

De lidelser, som har relativt let ved at leve op til Arbejdsskadestyrelsens praksis for erstatningstilkendelse, er derimod faldende. Det gælder for eksempel skader som følge af organiske opløsningsmidler og hudsygdomme.

Der bliver således alt i alt flere og flere arbejdsskader og erhvervssygdomme, der har svært ved at opnå anerkendelse, og færre og færre, der har let ved at opnå anerkendelse. Det samlede resultat er et system, hvor flere og flere går forgæves.

Tabel 5 og 6 viser, at anerkendelses- og erstatningsprocenterne for erhvervssygdomme varierer meget mellem diagnoseområderne. Denne variation skyldes bl.a., at på nogle diagnoseområder er arbejdsmiljøbetingede lidelser et problem, som man har kendt og forsket i over en lang årrække. På de områder, hvor årsagsammenhænge er veldokumenterede, er det alt andet lige langt lettere at opnå en anerkendelse af lidelsen ud fra såvel erhvervssygdomslisten som via forelæggelse for Erhvervssygdomsudvalget. Derfor afspejler tabel 5 og 6, at en række af industrisamfundets gammelkendte arbejdsmiljøbetingede sygdomme har relativt høje anerkendelsesprocenter, mens områder med nyere og/eller mindre veldokumenterede årsagsammenhænge har væsentlig sværere ved at opnå anerkendelse ud fra den nuværende lovgivning.

Dette skaber en u hensigtsmæssig og for mange borgere uforståelig forskelsbehandling. Bliver man syg af en af industrisamfundets gammelkendte arbejdsmiljøpåvirkninger, og er man tilmed så heldig, at lægerne har forsket særlig grundigt og længe i sygdommen, er der store chancer for at opnå erstatning. Rammes man derimod af en af det moderne samfunds nyere erhvervsbetingede sygdomme, eller udsættes man for påvirkninger, der ikke har haft forskernes interesse, er chancerne for erstatning langt dårligere.

Tabel 5. Anmeldte og anerkendte erhvervssygdomme 1993 og 1997, fordelt efter diagnose. Anerkendelsesprocenter og beregnet antal erstatninger 1997 med anerkendelsesandele som 1993

	Opløsningsmid-delfor-	Lun-geli-delser	Hud-lidel-ser	Høre-lidel-ser	Kræft-lidel-ser	Ryg-lidel-ser	Andre bevæ-geap-parat-lidel-

		forgiftning						ser
Anmeldte erhvervssygdomme	1993	429	585	1661	2881	504	2239	4828
Anmeldte erhvervssygdomme	1997	222	514	1507	2805	290	1795	6133
Anerkendte erhvervssygdomme	1993	154	281	1210	890	134	112	293
Anerkendte erhvervssygdomme	1997	45	100	880	299	110	100	210
Anerkendte i pct. af anmeldte	1993	35,9	48,0	72,8	30,9	26,6	5,0	6,1
Anerkendte i pct. af anmeldte	1997	20,3	19,5	58,4	10,7	37,9	5,6	3,4
Beregnet antal anerkendte*	1997	95	270	884	827	75	87	265

Kilde: Arbejdsskadestyrelsen

* Det er beregnet, hvor mange anerkendelser der ville være blevet tildelt i 1997, såfremt anerkendelsen i 1997 havde været den samme som i 1993.

Som det fremgår af tabel 5, kan en væsentlig del af det faldende antal anerkendelser tilskrives ændringer i sammensætningen af ansøgninger om godkendelse.

Tabel 6. Tildelte erstatninger 1993 og 1997 i pct., fordelt efter diagnose. Beregnet antal erstatninger 1997 med godkendelsesandele som 1993

		Opløsningsmidelforgiftning	Lungelidelser	Hudlidelser	Hørelidelser	Kræftlidelser	Ryglidelser	Andre bevægeapparatlidelser
Erstatninger i pct. af anmeldte	1993	42,7	52,5	58,6	29,5	26,0	4,8	4,3
Erstatninger i pct. af anmeldte	1997	19,8	18,7	41,1	10,3	35,9	5,7	2,4
Beregnet antal erstatninger*	1997	95	270	884	827	75	87	265

Kilde: Arbejdsskadestyrelsen

* Det er beregnet, hvor mange erstatninger der ville være blevet tildelt i 1997, såfremt godkendelsesprocenten i 1997 havde været den samme som i 1993.

Set fra et samfundsmæssigt synspunkt tyder meget på, at den nuværende lovgivning og anerkendelsespraksis skaber et misforhold mellem på den ene side arbejdsskadelovgiv-

ningens anerkendelses- og erstatningspraksis og på den anden side samfundets udgifter til afbødning af konsekvenserne af arbejdsskaderne. Desværre tillader den foreliggende statistik ikke en præcis belysning heraf. Men når der i 1997 var 248 personer, der fik tildelt erstatning for ryg- og andre bevægeapparatlidelser, mens der samme år var 11.736 personer med bevægeapparatlidelser, der fik tildelt førtidspension, er det et ganske kraftigt indicium for, at den nuværende arbejdsskadelovgivning lader alt for mange i stikken.

Udviklingen synes tilmed at uddybe dette problem. Antallet af anmeldte arbejdsbetingede bevægeapparatlidelser steg med 12 pct. fra 1993 til 1997. I samme periode faldt antallet af erstatninger fra 317 til 258. Teoretisk kunne der være tale om flere anmeldelser og om mindre alvorlige lidelser, men det forhold, at andelen af personer med bevægeapparatsygdomme, der søgte om førtidspension, steg fra 29 pct. til 31 pct. fra 1996 til 1997, taler ikke for en sådan tese.

Faldet i godkendte erhvervs sygdomme og tildelte erstatninger kan, jf. tabel 5 og 6, ikke udelukkende forklares ud fra ændringer i sygdomssammensætningen i ansøgergruppen. Dette bliver særlig tydeligt, når man ser på udviklingen i tildelingen af erstatninger, jf. tabel 6. Når antallet af tildelte erstatninger falder, ud over hvad en ændret sammensætning af sygdomsgrupperne kan forklare, kan det skyldes: (1) en ændret ansøgningspraksis, hvor flere søger på et tvivlsomt grundlag, (2) en ændret afgørelsespraksis, der mindsker adgangen til erstatninger eller (3) en kombination af (1) og (2).

Ud fra de foreliggende tal synes der ikke at være tegn på en generel stigning i den samlede anmeldeshyppighed. Dette udelukker ikke en ændret anmeldelsesadfærd på enkelte områder, men ud fra den foreliggende statistik kan der ikke vises en dokumenteret ændring af anmeldelsespraksis. Det synes således vanskeligt at udelukke, at faldet i erstatningstilkendelser har en sammenhæng med udviklingen af en mere restriktiv anerkendelsespraksis.

En mere restriktiv anerkendelsespraksis behøver ikke nødvendigvis at være udtryk for en bevidst tilstræbt administrativ skærpelse. Der kan også være tale om en udvikling, der er indbygget i selve systemet. Her tænkes på, at den eksisterende lovgivning lægger op til, at der sker en løbende tilretning af praktiske administrative retningslinjer for sagsbehandling ud fra lægevidenskabelig dokumentation af årsagssammenhænge mellem arbejdsmiljø og arbejdsbetinget lidelse på specifikke områder. Denne procedure rummer en indbygget mulighed for utilstræbt, glidende opstramning af vurderingskriterier.

Alt i alt synes det at være en kombination af ændret sammensætning af skaderne, et uklart lovgrundlag og en stadig mere restriktiv tolkningspraksis, der kan forklare den paradoksale sammenhæng mellem et stigende antal arbejdsbetingede lidelser og mindre arbejds giverpræmier.

En forbedret lovgivning må derfor sætte ind på netop disse felter. Derfor må der nødvendigvis ske en ændring af skadesbegrebet i lov om sikring mod følger af arbejdsskade.

Arbejdsskade er i lovens § 9 defineret således:

»Ved arbejdsskade forstås i denne lov

- 1) ulykkestilfælde, der skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder dette foregår,
- 2) skadelige påvirkninger af højst 5 dages varighed, der skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder dette foregår,
- 3) pludselige løfteskader, jf. § 9a, og
- 4) erhvervssygdomme, jf. § 10.«

Begrebet »ulykkestilfælde« henviser således til skader, der skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder arbejdet udføres. Det vil sige skader, der sker på arbejdet - og som ikke ville være sket, hvis personen ikke havde arbejdet. Så langt så godt. Problemet er, at selve lovgivningen ikke definerer begrebet »ulykkestilfælde« nærmere.

Fraværet af et klart og entydigt defineret skadesbegreb har over en længere årrække muliggjort, at skadesbegrebet løbende er blevet defineret via den administrative praksis. I det omfang den nærmere definition af skadesbegrebet via den administrative praksis er blevet afprøvet ved domstolene, har retspraksis henvist til og bekræftet den overordnede udviklingstendens i den administrative praksis.

Et kernepunkt i den administrative præcisering af skadesbegrebet er tilknytningen af arbejdsskadelovgivningens ulykkesbegreb til forsikringsrettens ulykkesbegreb.

Forsikringslovgivningen har i en længere årrække, men ikke altid, defineret en ulykke som »en tilfældig, af den sikredes vilje uafhængig, pludselig, udefrakommende indvirkning på legemet, som har en påviselig beskadigelse af dette til følge«. Denne definition har Arbejdsskadestyrelsen m.fl. lagt til grund for den administrative praksis.

Senere er denne definition yderligere blevet præciseret således, at der tilmed skal være tale om en ikke forudsigelig begivenhed, hvor begrebet uforudsigelighed ikke længere er bundet i tid og rum til den konkrete begivenhed, men til en statistisk set ikke forventet begivenhed.

Set i relation til arbejdsmiljøpåvirkninger rummer denne præcisering ikke blot en ekstra restriktiv tolkning af skadesbegrebet. Det indebærer tilmed, at en medarbejder, der arbejder under forhold, der anerkendes som risikobetonede, kan risikere at have dårligere muligheder for at opnå erstatning end den person, der arbejder under gode arbejdsmiljøvilkår, men som udsættes for en uforudsigelig påvirkning. Dermed er retspraksis nået til den absurde tilstand, hvor et erkendt risikobetonet arbejdsmiljø reelt kan udgøre en hæmsko for at opnå anerkendelse og erstatning.

Et eksempel herpå er, at det har vist sig meget vanskeligt at opnå erstatning for pludseligt opståede rygskader i forbindelse med bl.a. plejearbejde. Dette blev bekræftet af Højesterets dom af 20. april 1998 i en sag om en sygehjælper, der vaskede en 90-årig kvindelig beboer, der lå i en seng. Sygehjælperen foretog en skævvridning af kroppen i forbindelse med arbejdet. Beboeren stemte pludseligt og uforudset fra med armene, og der optod et pres mod skadelidtes ryg. Skadelidte fik et smæld i ryggen og en umiddelbar smerte til følge. Her afviser Højesteret at yde erstatning. Højesteret erkender, at der var tale om en skade som følge af arbejdet, men retten afviser at godkende skaden med den begrundelse, at sygehjælperen ikke blev udsat for en usædvanlig begivenhed.

Højesterets dom har stadfæstet en domspraksis og godkendt en administrativ praksis, der er helt uholdbar set ud fra et arbejdsmiljømæssigt synspunkt. For den ansatte er selve den konkrete, pludselige belastning ikke forudsigelig. Man ved ikke, hvornår den kommer, men kun, at den måske kan komme på et eller andet tidspunkt. Der foreligger ikke overbevisende dokumentation for, at den ansatte kan forberede sin krop på en velkendt, dokumenteret, teoretisk risiko for pludselig ekstrabelastning gennem for eksempel styrke- eller konditionstræning, og arbejdets organisering tillader ikke, at arbejdet udføres på måder, så denne risiko helt fjernes.

Højesterets afgørelse indebærer for eksempel, at når udenlandske undersøgelser fra bl.a. Sverige og USA viser en overrisiko for rygskader på 6-8 gange for kvinder i plejearbejde, gør det plejearbejde til et arbejde med en forudsigelig risiko for helbredstruende belastninger af bevægeapparatet, og dermed rejses der tvivl om adgang til erstatning. Har man et job med stor risiko for at komme til skade, kan man kigge i vejviseren efter erstatning. Det er måske korrekt jura ud fra gældende administrativ praksis, men det er politisk og arbejdsmiljømæssigt ganske uacceptabelt.

Højesterets dom viser, at de nugældende retningslinjer for administrativ praksis og domspraksis kun kan brydes, hvis lovgiverne tilkendegiver, at det ønskes.

Men kan arbejdsskadelovgivningen have et andet skadesbegreb end forsikringsrettens ulykkesbegreb? Det er undertiden blevet betvivlet med den begrundelse, at såfremt man ikke benyttede det forsikringsretlige ulykkesbegreb, »skulle enhver skade opstået på arbejde være dækket, hvilket ville være et totalt brud på det danske forsikringsystem«, jf. bl.a. Arbejdsskadestyrelsen i et notat omdelt i Arbejdsmarkedsudvalget, 1997-98, 2. samling, alm. del - bilag 321, side 4. Det er et politisk synspunkt, men det er ikke noget logisk konsistent synspunkt. Arbejdsskadelovgivningen er ikke en egentlig forsikringsordning. Det er en social sikringsordning. Der er således ikke tale om en lovmæssig regulering af et frit kontraktmæssigt forhold mellem en forsikringsyder og en forsikringstager. Arbejdsskadeforsikringen er blevet til og løbende ændret som en social sikringsordning, hvor arbejdsgiverne har en lovfæstet forsikringspligt, og hvor de ansatte tilsvarende har en lovsikret ret til erstatninger efter ganske bestemte kriterier, satser m.v. Dette adskiller arbejdsskadeserstatningslovgivningen fra forsikringsretten, hvor der er tale om lovgivning vedrørende et frivilligt kontraktligt forhold mellem et forsikringselskab og en forsikringstager, og hvor dækningens omfang og størrelse i konsekvens heraf kan gøres til genstand for konkret aftale.

I forsikringsretten gælder logikken: stor præmie, udstrakt erstatning. Ved arbejdsskadesforsikringslovgivningen er der derimod tale om en i henhold til lov fastsat ret til at opnå erstatning i et omfang og en størrelse, der fastlægges ved lovgivning. Derfor må det følgelig være op til lovgivningen og dermed Folketinget selv direkte at fastlægge, hvornår der skal ydes erstatning, og hvor stor denne erstatning skal være. Det er hverken logisk nødvendigt eller hensigtsmæssigt at koble arbejdsskadelovgivningens ulykkesbegreb til den private forsikringsret.

Men er begrundelsen så, at dette var lovgivers udtrykkelige ønske og intention? Nej, så vidt det er forslagsstillerne bekendt, har lovgiver ikke med definitionen på ulykkestilfælde eksplicit udtrykt noget ønske om, at den lovbestemte erstatningsadgang skulle

følge en forsikringsretlig definition. Det ulykkesbegreb, som Arbejdsskadestyrelsen og Den Sociale Ankestyrelse i dag administrerer ud fra, var end ikke fastlagt på den nuværende præcise måde, da arbejdsskadeforsikringen blev skabt. Først efter at forsikringssekskabernes brancheorganisation i 1970 udarbejdede en såkaldt normalpolice, blev grundlaget for forsikringslovgivningens nuværende ulykkesbegreb skabt.

Situationen er således den, at en privat brancheforenings tiltag har fået afgørende indflydelse på, hvem der kan få tilkendt en lovbestemt erstatning for arbejdsskader, selv om lovgiver aldrig har pantsat definitionen af ulykkestilfælde hos hverken forsikringssekskaberne eller den til enhver tid gældende praksis i forsikringsretten. At begrunde den aktuelle praksis ud fra lovgivers historiske intentioner forekommer således tvivlsomt og i givet fald politisk kritisabelt.

Forslagsstillerne foreslår derfor, at man ændrer arbejdsskadebegrebet i lovens § 9, nr. 1-3, til ét samlet, objektivt arbejdsskadebegreb, således at arbejdsskadebegrebet i lighed med for eksempel personskadebegrebet i erstatningsansvarsloven, skadesbegrebet i færdselsloven og det fysiske skadesbegreb i patientforsikringsloven udelukkende henviser til en indtruffen skade og dennes årsag. En sådan ændring vil, modsat den nuværende lovgivning, sikre, at alle former for arbejdsskader, der skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder arbejdet udføres, vil have mulighed for at blive anerkendt.

I dag er det ikke alene tilknytning til det forsikringsretlige ulykkesbegreb, der fører til uhensigtsmæssige afvisninger. De former for arbejdsskade, der anføres i lov om sikring mod følger af arbejdsskade, § 9, nr. 1-3, er ikke udtømmende. Det gælder for eksempel de tidsmæssige kriterier, der knyttes til nr. 2 og 3. Resultatet er, at en række anmeldelser afvises, alene fordi de ikke falder ind under en af de typer af skader, der er defineret i § 9. Dette hul i den eksisterende lovgivning skal udfyldes ved at indføre et samlet arbejdsskadesbegreb. Dernæst vil en sådan ændring medføre, at der ikke fremover vil være grundlag for at afvise ansøgninger om arbejdsskadegodkendelse med den begrundelse, at den skete hændelse måtte være forventelig.

Forslagsstillerne foreslår endvidere, at arbejdsskader forårsaget af træk og skub vil være omfattet af arbejdsskadebegrebet.

Ved den seneste ændring af lovgivningen, hvor der indførtes bestemmelser om pludselige løfteskader, valgte man i selve lovgivningen at indbygge en række restriktive forudsætninger. Det skete bl.a. ud fra en række skøn over det mulige antal anmeldelser og de økonomiske konsekvenser heraf, jf. Betænkning om arbejdsskadeforsikring m.v., Socialministeriet 1994, s. 268ff. Det har siden vist sig, at der - bl.a. som følge af de restriktive kriterier - langt fra er blevet anerkendt det antal pludselige løfteskader, som man skønnede, da man valgte de restriktive kriterier. I oktober 1998 var der ifølge Arbejdsskadestyrelsen kun anerkendt 12 pludselige løfteskader for hele perioden siden lovens ikrafttræden i 1996.

Forslagsstillerne ønsker ikke at foregribe den samlede evaluering af lovgivningen vedrørende pludselige løfteskader, men nøjes med at pålægge udvalget én ændring, som forekommer åbenlyst hensigtsmæssig, nemlig at fjerne kravet om forudgående bela-

stende løftarbejde. Der foreligger ingen dokumentation for, at forudgående belastende løftarbejde er en forudsætning for at få en pludselig løfteskade.

For så vidt angår erhvervssygdomme, ønsker forslagsstillerne at sikre en væsentlig større sammenhæng mellem på den ene side forskellige typer erhvervssygdommes udbredelse med belastning af de offentlige budgetter i form af sygedagpenge, sygesikringsudgifter, sygehusindlæggelse, revalidering, førtidspension m.v. til følge og på den anden side antallet af anerkendelser inden for de forskellige typer erhvervssygdomme.

Forslagsstillerne ønsker en praksis, hvor man under anerkendelse af princippet om en dokumenteret årsagssammenhæng sikrer de skadelidte en rimelig adgang til anerkendelse og erstatning også på områder, hvor der endnu ikke foreligger sikker lægevidenskabelig dokumentation for arbejdsmiljørelaterede årsagssammenhænge.

Endelig ønsker forslagsstillerne at sikre, at erstatningerne til skadelidte giver en rimelig og retfærdig dækning for det lidte tab, herunder at erstatningerne som minimum ligger på niveau med andre EU-lande og de øvrige nordiske lande. På dette punkt ligger beslutningsforslagets intention på linje med kommissoriet for det udvalg under Justitsministeriet, der er nedsat for at gennemgå de danske erstatningsregler og sikre skadelidte en dækning på niveau med andre EU-lande og nordiske lande.

Skriftlig fremsættelse

Anne Baastrup (SF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om forbedring af lovgivningen om arbejdsskadeforsikringen.

(Beslutningsforslag nr. B 99).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.

Bilag 2

Den næste sag på dagsordenen var:

13) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 99:

Forslag til folketingsbeslutning om forbedring af lovgivningen om arbejdsskade-forsikringen. Af Anne Baastrup (SF) m.fl. (Fremsat 23/3 99).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Socialministeren (Karen Jespersen)

Det forslag, vi skal behandle her, drejer sig om et ønske fra forslagsstillerne om, at der bliver nedsat et udvalg, der skal udarbejde forslag til ændring af lov om sikring mod følge af arbejdsskader, og der er angivet forskellige retningslinjer i forslaget.

Jeg vil gerne sige, at jeg synes, de retningslinjer, der er angivet her, er så konkretiserede og så bindende, at jeg ikke kan støtte forslaget. Man kunne næsten fristes til at sige, at der knap nok er brug for et udvalgsarbejde, hvis forslaget blev vedtaget, fordi man allerede lægger udvalget en række konklusioner i munden, og det synes jeg bestemt ikke er hensigtsmæssigt.

Men når det er sagt, vil jeg gerne sige, at jeg er enig med forslagsstillerne i, at der er brug for et udvalgsarbejde. Der har været en række spørgsmål, der har været debatteret både blandt arbejdsmarkedets parter, ikke mindst i fagbevægelsen, og også i de politiske partier. Noget af det sidste, der har været debat om, er ulykkesbegrebet, og med udgangspunkt i det kan man sige, at der er brug for at diskutere arbejdsskadebegrebet, sådan som forslaget også lægger op til. Så jeg vil gerne komme forslagsstillerne i møde på den måde, at jeg vil sige, at jeg er enig i, at der er brug for et udvalgsarbejde, men at det skal være med et bredere kommissorium. Det er noget af det, jeg sammen med ministeriets embedsmænd i øjeblikket arbejder på, og vi har også kontakt ud til forskellige interessenter for at få afdækket det behov, der kan være.

Det vil også sige, at jeg ikke vil gå meget nærmere ind i det konkrete indhold, som SF ønsker ind i kommissoriet, fordi jeg gerne vil gå videre og se, hvordan man kan lave et lidt bedre kommissorium. Men altså at det blandt andet skal handle om arbejdsskadebegrebet, er selvfølgelig indlysende, fordi det også er noget af det, der har været diskuteret.

(Kort bemærkning). **Anne Baastrup** (SF):

Jeg takker for ministerens tilsagn om, at der skal nedsættes et udvalg, men nu er sagen den, at vi for nogle år siden, i begyndelsen af 1990'erne, også fik nedsat et udvalg, og det udvalg fik som kommissorium, at man skulle sikre, at forureneren skulle betale. Det, det jo endte med, var en meget, meget tyk betænkning, hvor der intet stod, der overhovedet havde noget som helst at gøre med det kommissorium, som man fra Folketingets side havde lagt op til. Tværtimod, vil jeg nærmest påstå.

Derfor er det meget vigtigt for mig at få ministerens tilkendegivelse her fra talerstolen

eller eventuelt via en beretning, som vi afgiver i Folketingets Socialudvalg, om ministeren er enig i, at de afgørelser, som vi har haft på området gennem de sidste 3-4 år - dér tror jeg nok, at Arbejdsskadestyrelsen begyndte at ændre praksis - at de afgørelser, for så vidt angår ulykkesforsikringsbegrebet, er alt, alt for snævre.

Hvis man kan forvente, at der sker en ulykke på en arbejdsplads, hvis et barn løber ud foran en bil - et barn, som er uregerligt, og som er psykisk ustabil - løber ud foran en bil, så kan man forvente det. Får man en arbejdsskade som følge af det, så er det ingen arbejdsskade. Man får ikke nogen erstatning.

Er ministeren enig i, at vi under alle omstændigheder skal have gjort op med den hidtidige, nye fortolkning af ulykkesbegrebet?

Socialministeren (Karen Jespersen):

Jeg vil ikke gå ind i den debat, for så mener jeg, at jeg allerede foregriber og beder udvalget om, hvilken konklusion det skal nå frem til. Men jeg vil gerne sige, at jeg synes, der er brug for, at udvalget også skal se på administrationen og styringen af hele arbejdsskadeområdet, for jeg mener, det kan være en af vejene til at sikre at komme et skridt nærmere i retning af, at skadevolderne skal betale noget mere og på den måde også sikre en mere forebyggende indsats. Jeg tror, der vil være bred forståelse for, at der er brug for en mere forebyggende indsats, så vi undgår så mange arbejdsskader og erhvervs sygdomme, og dermed jo altså forrykker fokus fra, hvad erstatning man får, når det går galt, til, at vi skal undgå, at det går galt. Men den forebyggende indsats kunne man måske bedst opnå ved at gøre fagbevægelsen og arbejdsgiverne mere ansvarlige for hele systemet, end de er i dag, så jeg mener, at hele det, vi kan kalde administration og styring af arbejdsskadesystemet, er noget af det, vi også godt kan bede udvalget om at se på.

(Kort bemærkning). **Anne Bastrup (SF):**

Så vil jeg godt spørge ministeren én gang til: Hovedproblemet med den praksis, som Højesteret har fastlagt, er, at har man en arbejdsplads, hvor det kan forventes, at man får en arbejdsskade, er chancen for, at man kan få en arbejdsskadeerstatning, meget, meget mindre, end hvis man er på en arbejdsplads, hvor det ikke kan forventes. Er ministeren enig i, at det er fuldstændig uholdbart?

Inger Bierbaum (S):

Jeg vil gerne sige til fru Anne Bastrup, at jeg ikke håber, at vi skal tage hul på, hvad vi senere skal til at diskutere. Jeg tror, det er godt med ministerens forslag om at nedsætte et udvalg. Men ellers vil jeg sige, at SF's forslag om at nedsætte et udvalg, der skal se nærmere på arbejdsskadeområdet, indeholder flere sympatiske elementer. Forslaget er jo en følge af den senere kritik af arbejdsskadeområdet og især afgræsningen af ulykkesbegrebet. Det er den forsikringsretlige tolkning af begrebet, der har været kritiseret, en tolkning, som jo i øvrigt er tiltrådt af Højesteret.

Men i Socialdemokratiet har det naturligvis været bemærket, og vi har diskuteret denne kritik, og vi mener på den baggrund, at det er en god idé, at der igen kigges nærmere på området. Området blev jo sidst udsat for en større ændring efter et omfattende udvalgsarbejde, der afsluttedes med en betænkning i 1994. I den omgang fik vi som bekendt

bl.a. begrebet om de pludselige løfteskader med i lovgivningen. Vi deler således SF's ønske om et nyt udvalgsarbejde. Imidlertid mener vi ikke, at SF's forslag er egnet som grundlag for et udvalgskommissorium. Som forslaget er udformet, vil udvalget nemlig få for snævre rammer at arbejde inden for, hvor konklusionerne stort set er fastlagt på forhånd. Samtidig griber forslaget ind i allerede igangsat arbejde, hvilket vi ikke finder så hensigtsmæssigt.

Det eksempel, jeg vil trække frem, er erstatningsområdet, som der for øjeblikket arbejdes på i en arbejdsgruppe vedrørende revision af erstatningsansvarsloven under Justitsministeriet. Denne gruppe ser jo også bl.a. på erstatningsniveauerne inden for EU og øvrige lande. Derimod vil vi fuldt ud støtte ministerens forslag om at nedsætte et udvalg, der skal se på den nuværende afgrænsning af skadebegrebet med udgangspunkt i ulykkesbegrebet. I arbejdet vil der naturligt også blive set på afgrænsning til de øvrige skadebegreber, de økonomiske konsekvenser og styring og administration af arbejdsskadeområdet, som ministeren netop omtalte. Et sådant bredere kommissorium til det kommende udvalg mener vi vil give et bedre beslutningsgrundlag for Folketinget. Samtidig vil det give arbejdsmarkedets parter samt andre interessenter på arbejdsmarkedsområdet mulighed for at bidrage med forslag og viden uden for snærende bånd på arbejdet. Det tror jeg vi er bedst tjent med.

Vi kan i Socialdemokratiet således støtte ideen om udvalgsarbejdet, men ikke på det grundlag, som er skitseret i SF's forslag. Men vi ser frem til, at ministeren snarest igangsætter et udvalgsarbejde på det her væsentlige område.

(Kort bemærkning). **Anne Baastrup** (SF):

Jeg vil godt høre, om fru Inger Bierbaum er enig i, at en af de ting, som udvalget skal arbejde med, er en ændring af følgende: I 1993 fik en dagplejemor erstatning, fordi hun løftede et 2½-årigt barn op, som så vred hovedet tilbage, og hun fik så én over ryggen. I 1995 er en dagplejemor ved at lægge et 1½-års barn i en barnevogn, og barnet bliver stift; dagplejemoederen får et hold i ryggen og får afvist sagen, fordi hun kunne have forventet det. Er fru Inger Bierbaum enig i, at det er uholdbart at have en sådan forståelse af ulykkesbegrebet? Er fru Inger Bierbaum enig i, at udvalget skal arbejde på, at vi skal have gjort op med det her ulykkesbegreb?

(Kort bemærkning). **Inger Bierbaum** (S):

Den konkrete sag, som fru Anne Baastrup rejser, skal jeg ikke tage stilling til. Jeg har i oktober deltaget i en høring om sager omkring arbejdsskader og hørte dér en del ulykkelige sager, konkrete sager, blive belyst. Jeg synes, at vi på nuværende tidspunkt skal lade udvalget arbejde med det, og jeg håber på - det vil jeg gerne sige - at man kan få dette ulykkesbegreb nærmere defineret eller afgrænset i forhold til andre ting, som er kommet ind i praksis. Det er mit håb, at udvalget kommer frem til sådanne konklusioner.

Erik Larsen (V):

Arbejdsskadeområdet er jo et kompliceret område. Vi har i Venstre den opfattelse, at der er brug for et udvalgsarbejde. Vi har også tidligere signaleret, at vi var af den opfattelse, at der burde være et udvalgsarbejde omkring spørgsmålet. Derfor er det jo glædeligt i dag at kunne konstatere, at ministeren har givet et løfte her i Folketinget om at sætte et udvalgsarbejde i gang; et udvalgsarbejde, som jeg har forstået på ministeren

skal have et bredere kommissorium uden facit på, hvad udvalgsarbejdet skal munde ud i. Og så er jeg præcis fremme ved min anke i forhold til SF's forslag her: Jeg finder, at der er draget mange konklusioner. Jeg synes, der er brug for et bredt udvalgsarbejde med et bredt kommissorium.

(Kort bemærkning). **Anne Baastrup** (SF):

Er hr. Erik Larsen enig i, at det ikke er nok bare at nedsætte et udvalg? Vi bliver nødt til fra Folketingets side at sige: Hvad er det, vi forventer af det udvalgsarbejde? Hvis vi forventer, at udvalget bare skal bekræfte det, Arbejdsskadestyrelsen har gjort hidtil, er det ikke så godt. Hvis man er dagplejemor, skal man ikke regne med at få arbejdsskadeerstatning. Hvis man er så uheldig at være social- og sundhedsassistent på et plejehjem, skal man ikke regne med at få arbejdsskadeerstatning, eller vil hr. Erik Larsen også pålægge udvalget at se på det ulykkesbegreb, man opererer efter nu, og rent faktisk give mulighed for at få erstatning? Vil hr. Erik Larsen pålægge udvalget at se på den praksisændring, der er sket, og så ændre praksisændringen som en konsekvens af det her udvalgsarbejde? Er det dét, hr. Erik Larsen vil have, eller vil han bare have, at der er 35 mennesker, der skal sidde og snakke et års tid?

(Kort bemærkning). **Erik Larsen** (V):

Jeg ved ikke, om det gavner min politiske fremtid, men jeg har faktisk temmelig stor tillid til, at socialministeren fastsætter et kommissorium for det udvalgsarbejde, som tager alle de hensyn, der skal tages omkring det her spørgsmål.

John Vinther (KF):

Det Konservative Folkeparti vil ikke på forhånd afvise, at det kan være nødvendigt og også ønskeligt i en vis udstrækning at ændre på arbejdsskadebegrebet, men det er også vores opfattelse, at hvis det skal ske, skal det ske på grundlag af et noget mere fast, noget mere fyldestgørende grundlag end det, som SF lægger op til i dette beslutningsforslag.

Derfor vil jeg gerne kvittere for ministerens tilsagn om at igangsætte et udvalgsarbejde med et bredt kommissorium, således at vi kan se, om der er et behov for, om der er en nødvendighed af at gå ind og ændre på arbejdsskadebegrebet.

Dermed har jeg også sagt, at Det Konservative Folkeparti ikke kan støtte SF's beslutningsforslag. Det bygger efter vores opfattelse i vid udstrækning på forkerte forudsætninger, og det bryder afgørende med de principper, der ligger til grund for arbejdsskadeforsikringsordningen.

Det grundlæggende princip er jo det, at der påhviler arbejdsgiveren et ubetinget og et objektivt ansvar for arbejdsskader. Det er, når man sammenligner det med øvrige erstatningsansvarsregler, et strengt grundlag. Det er også rimeligt, og det er rigtigt, men det afbødes jo af, at man så på den anden side af den vægtstang har det princip, der hedder, at det så også skal være påvist eller i meget høj grad sandsynliggjort, at den skade, der er tale om, så også er forårsaget af arbejdet.

SF ønsker her at ændre på det ene af disse principper. SF ønsker at slække på bevisbyrden for det, man kalder årsagssammenhængen, og det vil i virkelighedens verden kunne

komme til at betyde, at virksomheder vil blive erstatningsansvarlige for skader, der ikke kommer fra arbejdet eller kun i meget begrænset omfang har deres baggrund i arbejdet. Og det at bryde det grundlæggende princip i arbejdsskadeforsikringsordningen synes vi ikke er hensigtsmæssigt; ikke på så løst et grundlag, som vi her har, og derfor kan vi ikke støtte forslaget.

Kort bemærkning). Anne Baastrup (SF):

Må jeg forstå hr. John Vinther således, at hr. John Vinther er fuldstændig enig i den afgørelse, Højesteret kom med, hvor en sygehjælper skal behandle en ældre dame, som så flytter sig anderledes, end hun plejer at gøre?

Den pågældende sygehjælper får et knæk i ryggen. Den pågældende sygehjælper er nu uden for arbejdsmarkedet og har ikke fået arbejdsskadeserstatning, fordi han kunne forvente, at selv om hun plejer at være medhjælpende, når hun skal vaske sig, så gjorde hun det ikke denne ene gang. Det kunne han bare forvente, og han kunne have ladet være med at vaske hende, eller hvad er det, hr. John Vinther forventer af fremtidens arbejdspladser?

Skal man så som lønmodtager - hvis man er ude på en arbejdsplads, hvor ting kan ske - bare sige: O.k., jeg tager sygedagpengene med i tasken, og så må jeg håbe på, at jeg ikke bliver invalid af mit arbejde, når jeg ikke kan få en arbejdsskadeserstatning? Eller vil hr. John Vinther være indstillet på, at det her udvalg skal komme med en anden definition af arbejdsskadebegrebet, således at denne her sygehjælper også kan få erstatning?

(Kort bemærkning). John Vinther(KF):

Jeg kan forstå, at fru Anne Baastrup har sat sig for, at vi her under førstebehandlingen i dag stort set skal gennemløbe Arbejdsskadestyrelsens seneste praksis. Det synes jeg ikke er så hensigtsmæssigt.

Jeg skal ikke udtale mig om den konkrete sag, men jeg skal gerne gentage, at Det Konservative Folkeparti ikke på forhånd vil afvise, at der kan være behov for at se på arbejdsskadebegrebet. Det startede jeg også mit indlæg med at sige. Men jeg mener ikke, at det er rimeligt, at man igangsætter et udvalgsarbejde, hvor man på forhånd giver facitlisten, og det er vel i virkeligheden det, SF ønsker.

Inge Refshauge (DF):

I Dansk Folkeparti kunne vi da godt ønske os nogle enkelte justeringer omkring arbejdsskadeforsikringerne, men i det store og hele mener vi dog, at vi har et rimeligt godt forsikringssystem her i landet. Vi skal også passe på, at vi ikke får amerikanske tilstande på forsikringsområdet, hvor arbejdspladser og arbejdsgivere snart sagt kan blive draget til ansvar for alt, hvad der sker, og blive dømt til at betale skyhøje erstatninger. Vi kan i Dansk Folkeparti gå med til, at erstatninger, som udbetales til den skadelidte, skal stå i et rimeligt forhold til, hvad der er sket, og skal give dækning af eventuelle tab. Vi har her i landet en arbejdsskadelovgivning, der sammen med arbejdsmiljølovgivningen tilskynder til forebyggelse på arbejdsmarkedet. Vi har hermed ikke sagt, at der ikke kan ske forbedringer i arbejdsskadelovgivningen. Det vil der altid kunne. Der bør nok gøres noget mere for at forebygge arbejdsskade på virksomhederne. Her går den offentlige sektor slet ikke ram forbi. Men der bliver gjort en stor indsats for at undgå løfteskader

samt skader i bevægeapparatet. Her kunne indsatsen måske styrkes en del. Forebyggelse er som bekendt bedre end at helbrede. Vi kan godt lide punkt to i forslaget omkring arbejdsskadebegrebet. Her må ske en ændring, og det vil vi gerne være med til. Arbejdsskadesøgende skal ikke kunne afvises med, at den skete hændelse med skade til følge har været forventelig, ligesom vi mener, at pludselig opståede løfteskader skal anerkendes langt mere ensartet, end det er tilfældet lige nu. Vi ser hen til ministerens udvalgsarbejde.

Yvonne Herløv Andersen (CD):

Omdrejningspunktet i det fremsatte forslag er jo den urimelighed, der ligger i, at 50,6 pct. af de anmeldte skader drejer sig om mennesker, der arbejder inden for områder, hvor man primært løfter.

Mange af dem er kvindearbejdspladser med social- og sundhedsassistenter, sygeplejersker, pædagoger, som går hen og får ødelagt deres rygge, men fordi de ikke får en pludselig, uventet skade, får de ikke erstatning. Rent faktisk er det jo, ligesom hvis man går på stilladser og falder ned derfra. Det kan jo sammenlignes med det. Det er en urimelighed, og det er kun 3 pct. af dem, der får en erstatning for de skader, der er opstået.

Fru Anne Baastrup ved jo godt, at i det udvalgsarbejde, der lå forud, var det langt, trangt og svært at opnå en enighed, og det var så, hvad man kunne få. Det var det, der kom ud af det, men der er al mulig grund til at tage det op og forsøge at revurdere det.

Så siger ministeren, at hun gerne vil nedsætte et udvalg, og det er jeg da også glad for. Men jeg vil da mene, at det også er væsentligt at se på: Hvad bliver kommissoriet, og skal vi igen snakke om et anderledes arbejdsskadebegreb, et mere objektivt arbejdsskadebegreb, end det, vi arbejder med i dag? Det synes jeg sagtens man kan. Det er da godt nok, at der er meget i gang for at forebygge løfteskader og dårlige rygge, men samtidig kan vi se, at det samtidig skader bevægeapparatet og belaster sundhedsvæsenet alt for meget.

Så der er ikke nogen, der ikke kan se det fornuftige i det, der bliver foreslået præcis på det her punkt, tror jeg, men man kan have mange forskellige tilgange til, om man ønsker det mere eller mindre markant placeret i det udvalg. Men det ville da i hvert fald for mig og CD være en meget væsentlig ting, at man kom ind og fik kigget på det, for det er en klar urimelighed, der ligger dér.

Jeg ved godt, at når man kommer med et beslutningsforslag, og hvis man så har gjort rigtig meget ud af det og skrevet en forfærdelig masse, så får man altid at vide, at det er ikke det, og det er for fast, og nu er der ingen plads til albuebevægelser og sådan noget. Det er, hvad man må tage med, for hvis man ikke skriver noget, så får man bare noget andet at vide. Så det vil jeg slet ikke hæfte mig ved.

Jeg vil bare sige, at hvis vi holder fast ved de begreber, vi kender i dag, så er det vel også sådan, at man er nødt til at have en dokumentation. Der står nemlig i bemærkningerne, at man skal kunne anerkende et par områder, hvor der ikke foreligger sikker lægevidenskabelig dokumentation, og det kan godt være, at det går hen og bliver meget løst, hvis vi forlader de begreber.

Jeg synes, det er et glimrende udgangspunkt for at tage debatten op i udvalget, og så kan vi jo så senere spørge ministeren om, hvor lang tid det skal tage, og hvem der skal sidde der, og hvilke retningslinjer de skal gå ud fra, for det er da min opfattelse, at der skal gøres noget på området.

I forvejen er det svært at rekruttere unge mennesker, specielt til det her område, vi taler om, og står de så uden at kunne få en arbejdsskadesikring senere, så har vi virkelig fået et problem.

Anders Samuelsen (RV):

Der har igennem længere tid været rejst en del kritik af området for arbejdsskadeforsikring.

I det nuværende arbejdsskadebegreb ligger en række problemstillinger, og især dette område har været udsat for massiv kritik. Sager om for eksempel plejepersonale med arbejdsbetingede rygskeer - der har været henvist til eksempler også tidligere i dag - som ikke kan anerkendes som arbejdsskeer, dukker med jævne mellemrum op i pressen. Det er sager som disse, som viser, at der er behov for at få gået arbejdsskadeforsikringen efter i sømmene. Derfor er Det Radikale Venstre i udgangspunktet meget positivt indstillet over for SF's forslag om at nedsætte et udvalg, der skal vurdere området. Vi mener imidlertid som ministeren også, at der er behov for et noget bredere kommissorium end det, SF lægger op til med dette beslutningsforslag. SF peger på flere konkrete elementer, som en lovændring skal indeholde efter deres mening. I Det Radikale Venstre vil vi dog ikke på nuværende tidspunkt lægge os fast på, hvad en eventuel ændring i arbejdsskadeforsikringslovgivningen skal indeholde. Derfor hilser vi socialministerens forslag om et udvalg, der skal se på afgrænsningen af ulykkesbegrebet i arbejdsskadeforsikringen og på administration og styring af arbejdsskadeområdet, meget velkomment. Jeg skal derfor meddele, at Det Radikale Venstre ikke kan støtte beslutningsforslaget, som det foreligger på nuværende tidspunkt.

(Kort bemærkning). **Anne Baastrup (SF):**

Jeg vil godt spørge hr. Anders Samuelsen: Er hr. Anders Samuelsen enig i, at det er på tide, at der ændres på ulykkesbegrebet, således at man ikke står i en situation, hvor man er ansat på en arbejdsplads, hvor der er en stor risiko for at få en arbejdsskade, som betyder, at chancen for at få en arbejdsskadeerstatning er tilsvarende mindre?

Er hr. Anders Samuelsen enig i, at de tal, som SF's beslutningsforslag har i sine bemærkninger, viser en uacceptabel fordeling? Har hr. Anders Samuelsen tænkt over, at stilladsarbejderen, som fru Yvonne Herløv Andersen nævnte før, får sin erstatning? Mændene får deres erstatning, kvinderne får en lang næse. Mener hr. Anders Samuelsen ikke, at vi i virkeligheden skal det dér spadestik dybere, når vi nu skal nedsætte det her udvalg?

Jeg ved godt, at hr. Anders Samuelsen synes, at vi har været for snævre i vores kommissoriumoplæg, men en eller anden form for pejling fra Det Radikale Venstre ville altså være enormt rart.

(Kort bemærkning). **Anders Samuelsen** (RV):

Jeg skal gerne gentage, som jeg også nævnte i min ordførertale, at vi faktisk netop med henvisning til mange af de sager, som har været oppe i pressen, om løfteskader, som ikke kan blive anerkendt, ønsker, at man får kigget det her område efter i sømmene. Og det er så langt, som jeg vil gå på nuværende tidspunkt. Dermed har jeg altså også signaleret i hvert fald et område, som også har stor vægt for Det Radikale Venstre.

Pernille Rosenkrantz-Theil (EL):

Enhedslisten kan fuldt støtte forslaget, som SF har fremsat, og vi vil gerne udtrykke enighed med de bemærkninger, som ledsager det.

Virkeligheden er, at mens antallet af arbejdsskader stiger, så falder antallet af erstatninger. Forsikringsselskaberne tjener penge på det her, og mennesker, der har været udsat for nedslidning og ulykker, sidder tilbage med smerterne og de tomme lommer. Vi kan så heldigvis konstatere, at socialminister Karen Jespersen ønsker at nedsætte et udvalg. Vi ville så ønske, at socialministeren også tog forslagets kommissorium til efterretning.

Netop i dag den 22. april afgøres det på et møde i LO's miljøpolitiske udvalg, om det er et samlet LO, som bakker op om ideen om et folketingsudvalg til at kulegrave arbejdsskadeloven, for store dele af fagbevægelsen, bl.a. SiD, har igennem lang tid kritiseret det danske arbejdsskadesystem. Arbejdsskadebegrebet er nemlig dybt forældet. Det skal svare til de skader, som folk får ved at arbejde i et moderne samfund: nedslidning af bevægeapparatet, ryglidelser, muse- og tasteskader og stressbetingede lidelser og psykisk nedslidning.

Vi skal anerkende skader opstået i forbindelse med løft, skub og træk. Vi skal fjerne den tåbelige regel om, at hjemmehjælpere og sygeplejersker ikke kan få erstatning, fordi de til enhver tid må være forberedte på uventede bevægelser, når de arbejder med mennesker. Vi skal forhøje og revidere mentabellen både til skader og efterladte. Vi skal give fuld erstatning for tab af erhvervsevne. Mange får i dag halveret deres indtægt.

Det er ligeledes urimeligt, at hvis et menneske efter en arbejdsskade vælger et fleksjob for at fortsætte sin tilknytning til arbejdslivet, vil det betyde en reduktion eller bortfald af erstatning. Arbejdsevnetaberstatning skal også kunne udbetales ved fleksjob.

Og så bør udvalget se på, om ikke skadevolderen, altså arbejdsgiveren, i fremtiden bør betale de samfundsmæssige følgeomkostninger som for eksempel sygehusophold, rehabilitering og førtidspension. Det kunne være, at man på den måde kunne opnå et bedre arbejdsmiljø og dermed også en forebyggende effekt. En ændring af arbejdsskadeloven behøver ikke at koste samfundet penge. Det er et simpelt spørgsmål om at sætte arbejdsgiverens bidrag til arbejdsskadeforsikringen i vejret.

Vi støtter SF's forslag.

Tom Behnke (FP):

Allerede ved den her debats start meddelte ministeren, at nu ville ministeren nedsætte et udvalg, og så kan man sige, at så behøver debatten jo sådan set ikke vare længere, for det er også det, forslagsstillerne ønsker: at der bliver nedsat et udvalg. Og det bliver der. Det, debatten så selvfølgelig kører på, er, hvad kommissoriet skal være for det udvalg, der skal nedsættes. Og her er det jo, at uenighederne selvfølgelig opstår.

I forhold til de pludselige løfteskader er vi i Fremskridtspartiet helt enige med forslagsstillerne i, at tilkendelse af erstatning for pludselige løfteskader ikke skal forudsætte forudgående belastende løftearbejde. Det er jo helt skørt, at man er i den situation, at de, der i forvejen har et tungt løftearbejde, kan få erstatning for en pludselig opstået løfteskade, hvorimod andre ikke kan. En pludselig opstået løfteskade må være en pludselig opstået skade, uanset om man nu har et tungt arbejde i forvejen eller ej. Man kan sige, at for dem, der har et tungt arbejde i forvejen, dér er deres muskulatur og kropsbygning i forvejen indrettet på at kunne klare de her opgaver, hvorimod mange andre måske ikke lige nøjagtig er stærke nok til at kunne stå imod. Så her er i hvert fald et område, hvor vi i Fremskridtspartiet er helt enige med forslagsstillerne. Det andet område, vi er enige med forslagsstillerne i, er erstatningernes størrelser. Det er jo nærmest latterligt, hvad man får i erstatning, når man har en arbejdsskade. Det er så små beløb, så hvis man ikke har tålmodighed til at vente et par år på en venteliste i det offentlige sygehussystem, men vælger at gå på et privathospital, ja, så er erstatningen ikke engang stor nok til, at man kan betale for en operation dér. De erstatninger, der udbetales, er ganske enkelt for lave, og derfor er vi også enige i, at de bør være væsentlig højere. Der, hvor vandene skiller i forhold til SF, er mere i forhold til de arbejdsskader, hvor man kan sige, at det er en langvarig påvirkning af personen, der medfører, at man på et eller andet tidspunkt får en arbejdsskade. Her er vi ikke enige i, at det skal medføre, at man får en arbejdsskadeserstatning.

Alle må tage ansvar for deres eget liv, alle må gøre op med sig selv, inden man starter på et arbejde, om det er noget, man kan holde til, om det er noget, man kan klare. Man må undervejs i forløbet, mens man er beskæftiget, gøre op med sig selv: Er det her noget, jeg kan blive ved med, eller var det måske en idé at skifte over til et andet arbejde, måske inden for samme virksomhed, eller at få noget mere varieret arbejde?

Det bør man gøre op med sig selv og ikke bare bevidstløst knokle løs med hovedet under armen i 20-25 år for så at konstatere, at man er nedslidt. Det er ikke hensigtsmæssigt. Man bør i højere grad tage ansvaret for sig selv. Her taler vi om træk og skub, erhvervs sygdomme.

Det gælder for så vidt også, når vi går ind og taler om forventeligheden. Kunne man forvente, at den skade ville opstå? Jeg er enig med forslagsstillerne i, at hvis det er en pludselig opstået skade, skal den give erstatning, også selv om det var forventeligt, at det ville ske. Men hvis det er en situation, hvor man kan sige, at ethvert menneske, der arbejder 35 år i den her branche, vil blive nedslidt, så mener jeg ikke, det automatisk skal være sådan, at man kan få en arbejdsskadeserstatning.

Men forventeligheden kan man jo godt diskutere. Andre ordførere har også været inde på det. Er det forventeligt for en hjemmehjælper, for en sygeplejerske, for en handicap-

medhjælper eller andre sundhedspersoner, at man pludselig skal gribe en patient, der falder? Ja, det kan man godt sige er forventeligt, men det er dog ikke en del af ens arbejde. Det er jo ikke sådan, at det står i arbejdsbeskrivelsen, at det er det, man skal udføre: gribe patienter, når de falder. Det skal de selvfølgelig gøre, men dér mener jeg nok, man kan diskutere forventeligheden i det, for det er jo ikke en del af det, om jeg så må sige, normale arbejde. Hvis der er en patient, der falder, og man må gribe ud og tage ved og får en rygskaade, er det min klare overbevisning, at så bør det selvfølgelig også give en erstatning.

I forhold til de pludselige skader er vi helt enige i, at der bør strammes op, og det bør være nemmere at få en arbejdsskadeserstatning, og med hensyn til erstatningernes størrelse mener vi også, de skal være større. Men den mere langsigtede påvirkning af legemet er vi ikke enige med forslagsstillerne i automatisk skal føre til en arbejdsskadeserstatning.

(Kort bemærkning). **Anne Baastrup** (SF):

Så vil jeg godt tage udgangspunkt i hr. Tom Behnkes eget liv. Hr. Tom Behnke er jo i sit private liv politimand. Den 19. maj 1992 godkendte Erhvervs sygdomsudvalget en politimands psykiske lidelse, fordi han over en længere årrække havde været udsat for værtshusslagsmål og flasker i hovedet og en brandbombe på den politistation, han sad og passede på, alle de dér små og store ting, som en politibetjent bliver udsat for gennem sit liv. På et tidspunkt kunne han ikke klare det længere, og det endte med, at han måtte forlade tjenesten. Mener hr. Tom Behnke, at den pågældende politibetjent ikke skulle have haft erstatning? Ja eller nej?

Til orientering skal jeg så i øvrigt oplyse, at det her var i 1992, og jeg er 110 pct. sikker på, at hvis den sag var blevet forelagt i dag i Erhvervs sygdomsudvalget, havde det været en blank afvisning, for som hr. Tom Behnke siger, kunne han jo have forventet det.

Men mener hr. Tom Behnke, at den her længere tids psykiske påvirkning af en politibetjent ikke skal kunne give en arbejdsskadeserstatning, når man mister sin arbejdsevne?

(Kort bemærkning). **Tom Behnke** (FP):

Når vi nu skal inddrage undertegnede i behandlingen af forslaget, skal jeg fortælle forslagsstillerne, at jeg i sin tid startede med at tage en uddannelse som skovarbejder. Dengang var jeg 16 år gammel, og jeg kunne godt se, at med det hårde fysiske arbejde, det er at være skovarbejder, ville jeg ikke kunne være i den branche i 44 år, til jeg kunne gå på efterløn. Derfor valgte jeg en anden uddannelse.

Jeg er så i mellemtiden hoppet lidt tilbage og er begyndt at lave lidt af det arbejde igen, men det, der er væsentligt, er, at man gør op med sig selv, om det er noget, man kan holde til.

Med hensyn til for eksempel politiet og det psykiske arbejdsmiljø og de psykiske arbejdsskader må man sige - hvis en politiassistent har det dårligt med at skulle stoppe folk og se deres kørekort eller at skulle sigte folk, fordi det kan være ubehageligt - at det er en naturlig del af arbejdet som politiassistent, og hvis man ikke kan holde til det, så skulle man have ladet være med at tage den uddannelse.

Så skulle man lade være med at blive ansat dér.

Men for politifolk såvel som for alle andre kan der pludselig opstå noget, og i løbet af en hel karriere er der en statistisk mulighed for, at der sker en voldsom hændelse, som kan påvirke en. Men det er ikke alle, der kommer ud for det, og der er nogle, der bliver mere belastet end andre. Dér bør man også gå ind. Det var også det, jeg sagde i forhold til forventelighedsbegrebet. Sygeplejersken skal gribe patienten, der falder, selv om det ikke er det arbejde, man er uddannet til, men i virkeligheden noget andet.

Politifolk skal også ud at løse voldsomme opgaver, som man bliver meget påvirket af, og hvis det er nogle voldsomme hændelser, der måske er kommet for tæt på hinanden, der har gjort, at man er blevet så påvirket, at man ikke kan administrere sit arbejde længere, så mener jeg også, der er tale om en arbejdsskade.

Men det er mere den dér almindelige, brede definition af det arbejde, man laver. Hvis man over en årrække synes, at det er for hårdt at rende rundt og sigte folk eller anholde folk, så skal man lade være med at tage den uddannelse, og så skal man finde sig et andet arbejde. Det er der også nogle der gør. De erkender på et tidspunkt, at det er for træls at skulle rende rundt og have med de kriminelle at gøre hver eneste dag, og så springer de fra og vælger en anden uddannelse.

Ole M. Nielsen (KRF):

Jeg synes, det lyder som en udmærket og spændende dialog, der foregår her. Jeg er desværre ikke kvalificeret til at deltage i den, idet jeg lige kommer ind og skal fremføre, hvad vores ordfører, fru Tove Videbæk, som ikke kan være til stede, ville have sagt - eller noget af det, for jeg har streget noget, fordi jeg kan se, at som sagen har udviklet sig, er det måske overflødigt. Jeg kan begynde med at sige, at vi er glade for og tilfredse med, at ministeren har tilkendegivet, at hun vil nedsætte et udvalg, der skal se på problemerne på området. Det er jo et ganske spændende og godt område, som SF har taget op og fremsat beslutningsforslag om her. Vi har selvfølgelig sympati for forslaget, men kan ikke give det vores tilslutning, fordi vi synes, det er for detaljeret. Vi synes, det sætter for strenge rammer for det arbejde, som det opfordrer til at sætte i gang. Så vores fulde sympati, men vi kan desværre ikke tilkendegive den som tilslutning til forslaget.

Anne Baastrup (SF):

Det er ikke nemt at begå sig i det her Ting. I tirsdags havde SF et beslutningsforslag, som var for løst i fugerne, og i dag har vi så et beslutningsforslag, som er for stramt. Det er ikke nemt. Men nu skal man jo være taknemlig, og små sejre skal man også være glad for.

Jeg er selvfølgelig tilfreds med på SF's vegne, at vi nu får nedsat et udvalg. Jeg synes, det er o.k., at ministeren har taget den kritik af den fuldstændig vanvittige fortolkning af hele arbejdsskadebegrebet til efterretning, som er kommet frem efter den ændring, som både Arbejdsskadestyrelsen og Ankestyrelsen har lavet af såvel ulykkesbegrebet som de øvrige arbejdsskadebegreber.

Men jeg synes, det er lidt forstemmende, at man fra Folketingets side ikke ønsker i højere grad at styre, hvad det er, der skal komme ud af det her udvalgsarbejde.

I 1990 eller 1991, tror jeg det var, afgav Folketingets Socialudvalg en beretning, hvoraf det fremgik, at der skulle nedsættes et udvalg, der skulle have til formål at komme med forslag til et forebyggende arbejdsskadesystem. Det udvalg blev nedsat, og det tænkte mange og dybe tanker, og det lavede en meget, meget tyk rapport, men der er intet forebyggende i det nuværende arbejdsskadesystem overhovedet. Der er intet forebyggende i det, der kom ud af det. Det, vi nu kan se, er, at vi har fået en fuldstændig vanvittig fortolkning af ulykkesbegrebet, som rent faktisk betyder: Er du kvinde, har du en belastet arbejdsplads, så kan du være helt sikker på, at du ikke får en arbejdsskadeerstatning. Og jeg går ud fra, at det Folketing, som ønsker at nedsætte det udvalg, er enig i, at det er fuldstændig u hensigtsmæssigt, at vi har store dele af arbejdsmarkedet, især det offentlige arbejdsmarked, hvor man ikke kan få en arbejdsskadeserstatning. Så jeg vil derfor foreslå, at vi selvfølgelig tager ministerens tilsagn til efterretning, men at vi også i Folketingets Socialudvalg bruger tid på at finde ud af, hvordan vi kan påpege, hvilke ting der under alle omstændigheder skal tages højde for under det her udvalgsarbejde. Et andet punkt, som jeg også mener er utrolig vigtigt, var det, fru Yvonne Herløv Andersen rejste: Man kan få en arbejdsskadeerstatning, hvis det er lægeligt, videnskabeligt dokumenteret, at der er en sammenhæng. Men forudsætningen for, at man kan få den her videnskabelige dokumentation, er, at der er penge til at foretage den videnskabelige dokumentation. Det betyder, at der er mange nye typer af sager, eksempelvis mus og sådan noget - nu har vi lige fået ordnet nogle penge til det, men der er en masse nye typer af lidelser, som der ikke er videnskabelig dokumentation for skyldes arbejdet, og så bliver de afvist. Det betyder, at det enten er det enkelte forbund, der selv skal finde pengene, eller også skal vi rende til socialministeren, og så må hun grave i en eller anden kasse for at se, om der er nogle penge, og det er u hensigtsmæssigt. Vi har simpelt hen fået strikket et system sammen, der er konservativt i sin måde at vurdere lidelser og arbejdsskader på, og det synes jeg også ville være hensigtsmæssigt at vi fik rettet op på. Jeg regner med og håber på, at man i Socialudvalget vil være med til at kigge på nogle af de her ting, så vi kan binde ministeren og det udvalg lidt mere op end det, der er fremgået under den her første behandling. Men tak for tilsagnet i øvrigt.

Hermed sluttede forhandlingen og forslaget overgik derefter til anden (sidste) behandling.

Tredje næstformand (Poul Nødgaard):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til Socialudvalget. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Bilag 3

Arbejdsskadestyrelsens nuværende opgaver

Arbejdsskadestyrelsens nuværende hovedopgaver er:

- administration af lov om sikring mod følger af arbejdsskade og de lovgivninger, der knytter sig til denne lov
- administrationen af andre lovgivninger
- udtalelser i private erstatningssager
- departementale opgaver for Socialministeriet

Ad 1. Lov om sikring mod følger af arbejdsskade, herunder arbejdsskadeforsikringsloven fra 1978 og ulykkesforsikringsloven fra 1933.

Administrationen af sager efter lov om sikring mod følger af arbejdsskade er styrelsens hovedopgave. Der er tale om behandlingen af ca. 45.000 sager årligt. For en ordens skyld nævnes, at administrationen af arbejdsskadesagerne sker i samarbejde med en række forsikringsselskaber og med Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring. Forsikringsselskaberne har adgang til at behandle visse mindre skadesager om betaling af behandlingsudgifter m.v. uden at sagerne skal sendes til Arbejdsskadestyrelsen. Det drejer sig om yderligere ca. 45.000 sager årligt.

For hver sag skal der tages stilling til, om skaden er omfattet af loven.

Er skaden omfattet af loven skal der tages stilling til spørgsmål om erstatning for tab af erhvervsevne, godtgørelse for varigt mén og betaling af eventuelle behandlingsudgifter. Er der tale om dødsfald er der mulighed for at betale overgangsbeløb og/eller erstatning for tab af forsørger til efterladte.

For sager efter ulykkesforsikringsloven skal der tages stilling til erstatning for invaliditet og forsørgertabserstatning til efterladte.

Til lov om sikring mod følger af arbejdsskade knytter loven om erstatning til skadelidte værnepligtige (og dennes forgængere) sig.

Administrationen af sager efter lov om sikring mod følger af arbejdsskade sker efter reglerne i lov om sikring mod følger af arbejdsskade og er omfattet af den generelle forvaltningsretlige lovgivning; forvaltningslov, offentlighedslov og ombudsmandslov m. v.

Erstatning efter lov om sikring mod følger af arbejdsskade udbetales af forsikringsselskaberne og af Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring. Forsikringsselskaberne og Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring tilvejebringer midlerne ved opkrævning af præmie og bidrag fra arbejdsgiverne. Staten og kommunerne har adgang til at være selvforsikrede for så vidt angår finansieringen af udgifter ved ulykker m. v.

Administrationen af sagerne i Arbejdsskadestyrelsen finansieres ved forsikringsselskabernes og Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring betaling til Arbejdsskadestyrelsen efter § 53 A i lov om sikring mod følger af arbejdsskade.

Ad 2 Administration af andre lovgivninger

Lov om erstatning til besættelsestidens ofre m.fl.

Lov om erstatning til besættelsestidens ofre kan til dels sammenlignes med ulykkesforsikringsloven fra 1933 for så vidt angår erstatningsarterne. Der er tale om et begrænset antal sager (i 1998: ca. 5.600 rentemodtagere, heraf var ca. 1.200 bosat på Færøerne eller i udlandet). I 1998 blev der anmeldt 43 nye sager.

Lov om erstatning til besættelsestidens ofre finansieres af staten v/Socialministeriet. Udgifterne til invaliditetserstatning m.v. efter loven finansieres ved skatteopkrævning. Udgifterne til administration af sagerne i Arbejdsskadestyrelsen finansieres ved et "overhead" på betalingen for administration af sager efter § 66 i lov om sikring mod følger af arbejdsskade og § 10 i erstatningsansvarsloven.

Lov om erstatning for vaccinationsskader

Loven hører under Sundhedsministeriet. Loven knytter sig til reglerne i lov om sikring mod følger af arbejdsskade for så vidt angår erstatning og sagsbehandling m.v. For så vidt angår skader fra før den 1. april 1978 henviser loven til lov om erstatning til tilskadekomne værnepligtige m.fl. Der er tale om et begrænset antal sager.

Administrationen af loven er henlagt til Arbejdsskadestyrelsen. Arbejdsskadestyrelsens afgørelser kan indbringes for Den sociale Ankestyrelse.

Lov om erstatning for vaccinationsskader finansieres af staten v/Sundhedsministeriet. Udgifterne til administration af sagerne i Arbejdsskadestyrelsen finansieres ved et "overhead" på betalingen for administration af sager efter § 66 i lov om sikring mod følger af arbejdsskade og § 10 i erstatningsansvarsloven.

Erstatning for LSD skader

Loven hører under Sundhedsministeriet. Der er tale om en særlig godtgørelsesordning, der blev gennemført for personer, der var behandlet med LSD i det danske sygehusvæsen m.v.

Loven er i princippet ophævet, men samtidig med at loven blev ophævet blev det bestemt, at der var ret til fortsat at blive behandlet for LSD-skaderne. Der er tale om et meget begrænset antal sager.

Administrationen blev henlagt til Arbejdsskadestyrelsen. Der er ikke bestemmelser om anke Arbejdsskadestyrelsens beslutninger, men ud fra almindelige regler vil styrelsens beslutninger kunne prøves af Sundhedsministeriet.

Udgifterne finansieres af staten v/Sundhedsministeriet.

Udgifterne til administration af sagerne i Arbejdsskadestyrelsen finansieres ved et "overhead" på betalingen for administration af sager efter § 66 i lov om sikring mod følger af arbejdsskade og § 10 i erstatningsansvarsloven.

Donorskader (bloddonorere og organdonorer)

Donorskader før 1. juli 1992 behandles fortsat i Arbejdsskadestyrelsen.

Der er tale om erstatningsordninger, der hører under Sundhedsministeriet og har hjemmel i tekstanmærkninger til finansloven. Det fremgår af tekstanmærkningerne, at erstatningsordningerne følger reglerne i erstatning til skadelidte værnepligtige. Dog er Sundhedsministeriet - og ikke Den sociale Ankestyrelse – ankemyndighed.

Udgifter ved skaderne finansieres af staten v/Sundhedsministeriet.

Udgifterne til administration af sagerne i Arbejdsskadestyrelsen finansieres ved et "overhead" på betalingen for administration af sager efter § 66 i lov om sikring mod følger af arbejdsskade og § 10 i erstatningsansvarsloven.

Donorskader, der er forårsaget efter 1. juli 1992 behandles ikke i Arbejdsskadestyrelsen.

[Hertil kommer en række mindre særordninger; specielt særlige ordninger for uddannelsessøgende, der behandles som arbejdsskadesagerne og særlige ordninger om krigsulykkesforsikring og invalideforsørgelse (gamle love)]

Ad 3 Udtalelser i private erstatningssager

Arbejdsskadestyrelsen afgiver vejledende udtalelser i private erstatningssager efter lovens § 66 og efter § 10 i erstatningsansvarsloven.

Der er tale om ca. 4.500 anmodninger om udtalelser om året.

Arbejdsskadestyrelsen opkræver et beløb for at afgive udtalelserne. Beløbet opkræves hos forespørgeren. Arbejdsskadestyrelsens vejledende udtalelser kan ikke indbringes for en administrativ myndighed, men kan alene efterprøves ved domstolene.

Ad 4 - Departementale opgaver for Socialministeriet

Styrelsen har på arbejdsskadeområdet en status, der kan sammenlignes med et kontor i Socialministeriets departement, hvor organisationsplanen ikke indeholder et kontor for arbejdsskadespørgsmål.

Det indebærer, at styrelsen selvstændigt udarbejder lovforslag, bekendtgørelser, udarbejder udkast til svar fra ministeren og besvarer spørgsmål fra Folketinget m.v.

Udgifterne ved Arbejdsskadestyrelsens departementale opgaver finansieres ved et "overhead" på betalingen for administration af sager efter § 66 i lov om sikring mod følger af arbejdsskade og § 10 i erstatningsansvarsloven.

Bilag 4

Arbejdsskadestyrelsen
3. december 1999
CDL

Pludselige løfteskader Redegørelse til Folketingets Socialudvalg

1. Indledning :

I 1996 blev arbejdsskadesikringsloven udvidet med et nyt arbejdsskadebegreb - pludselige løfteskader, jf. § 9, stk. 1, nr. 3 og § 9a. Det er herefter muligt at anerkende og yde erstatning for løfteskader, der er sket den 1. juni 1996 eller senere. Praksis fastlægges af Erhvervssygdomsudvalget, jf. forarbejderne.

Det fremgår af tillægsbetænkning afgivet af Socialudvalget den 25. april 1996, at Folketingets Socialudvalg skal orienteres om Erhvervssygdomsudvalgets praksis 3 år efter ikrafttrædelsen, med henblik på om loven eventuelt bør tages op til revision.

I den mellemliggende periode skal det også afklares, om det er muligt, at kortlægge en sammenhæng mellem muskel-, nerve- og ledskader og belastende løftearbejde i form af skub og træk.

I den forbindelse afsatte Socialministeriet et beløb til forskning i emnet - herunder også skub og træk

Projektet blev formuleret som et Ph.d.-projekt med titlen "Arbejds-mæssige påvirkninger og pludselige løfteskader".

Projektet omfatter 3 grupper ansatte med forskellige typer af løftearbejde:

Kirkegårdsgravere.

Automekanikere.

Plejepersonale ved plejehjem/institutioner.

I projektet indgår følgende hypoteser:

1. Hovedfaktoren ved løfteskadernes opståen er et uhensigtsmæssigt løft (f.eks. et løft i en akavet stilling eller et uventet løft).
2. Medvirkende faktorer som f.eks. træk/skub, mangeårigt tungt løftearbejde, inaktivitets perioder, stress/manglende kontrol i arbejdet, alder, køn mv kan muligvis have betydning.
3. Endelig belyses, om en pludselig løfteskade kan forårsage ikke blot en kortvarig ryglidelse men også længerevarende sygdomstilstande.

Resultaterne af projektet offentliggøres i en Ph.d.-afhandling, der vil være færdig ca. januar 2001.

Projektet havde en lang startfase. Dette skyldtes især, at der blev anmeldt langt færre pludselige løfteskader end forventet. Hertil kommer, at der ikke findes erhvervsgrupper, der udelukkende skubber og trækker i ret stort omfang. Denne faktor indgår derfor som et element i den samlede belastning.

Det kan således heller ikke forventes, at projektet vil kunne give noget entydigt svar på sammenhængen mellem muskel-, nerve- og ledskader og skub og træk.

I løbet af næste år vil dele af projektet blive offentliggjort i en artikel i Ugeskrift for Læger.

2. Baggrund for lovændringen:

Baggrunden for det nye arbejdsskadebegreb er, at ulykkesbegrebet i § 9stk. 1, nr. 1, således som dette defineres i praksis, ikke omfatter skader, der er opstået pludseligt, hvis der ikke er tale om en udefra kommende begivenhed.

I forbindelse med en ændring af arbejdsskadesikringsloven i 1992, der i øvrigt var af teknisk karakter, var der bred enighed i Folketinget om at nedsætte et udvalg, der blandt andet skulle se på mulighederne for at anerkende spontant opståede skader i forbindelse med løftearbejde.

I udvalget var arbejdsmarkedets parter og de berørte ministerier repræsenteret.

Udvalget afsluttede sit arbejde i 1994 med betænkning nr. 1282 om arbejdsskadeforsikring m.v.

Af betænkningen fremgår det, at de pludseligt opståede skader ikke kunne rummes inden for de eksisterende arbejdsskadebegreber i form af ulykker, kortvarige skadelige påvirkninger eller erhvervssygdomme.

Et flertal i udvalget fandt herefter, at der var behov for et nyt arbejdsskadebegreb og foreslog pludselige løfteskader indført i loven om arbejdsskadeforsikring.

Efter behandling i Folketinget blev lovændringen vedtaget med ikrafttræden den 8. maj 1996.

En pludselig løfteskade er defineret i lovens § 9a:

§ 9a Ved en pludselig løfteskade forstås varige muskel-, nerve- og ledskeader, der opstår spontant i umiddelbar tilknytning til løftearbejde i akavede stillinger hos personer, som i øvrigt har belastende løftearbejde, når

skaden må anses for udelukkende eller i overvejende grad at være forårsaget af arbejdet.

Der er således tale om et arbejdsskadebegreb, der består af flere betingelser, der alle skal være opfyldt, førend skaden kan anerkendes.

I det følgende gennemgås kort de enkelte betingelser i arbejdsskadebegrebet, jf. § 9a og bemærkningerne til lovforslaget.

Varig skade:

En varig skade er en skade, der efter den nødvendige lægebehandling m.v. har medført varigt mén og/eller et tab af erhvervsevne. Om en skade er varig kan normalt først bedømmes i løbet af et års tid. Kravet om varighed skal ses i sammenhæng med, at det ifølge lovens forarbejder kun er de alvorlige skader, der skal kunne anerkendes. Hvis skaden kan anerkendes, kan der i lighed med de øvrige arbejdsskadebegreber ydes betaling for behandlingsudgifter, jf. § 30. Hvis skaden afvises - f.eks. fordi der ikke er varige følger - kan der ikke ydes betaling for behandlingsudgifter.

Muskel-, nerve- og ledskader:

Det fremgår tydeligt, at pludselige løfteskader ikke kun omfatter ryglidelser, men hele bevægeapparatet - herunder f.eks. nakke-, skulder-, arm- og knælidelser.

Pludseligt og i umiddelbar tilknytning til løftearbejde:

Skaden skal opstå pludseligt og i umiddelbar tilknytning til løftearbejde. Skaden må derfor ikke opstå flere dage efter det pågældende løftearbejde.

Løftearbejde i akavede stillinger:

Løftearbejdet skal være foregået i en akavet arbejdsstilling - f.eks. i foroverbøjet stilling, med vrid i ryggen, i hugsiddende stilling, idet sådanne arbejdsstillinger ud fra et medicinsk synspunkt belaster ryggen og det øvrige bevægeapparat mere end løftearbejde i optimal løftstilling.

Skub er ikke omfattet af loven. Træk er heller ikke omfattet af loven, men kan efter omstændighederne sidestilles med et løft, hvis der er tale om et træk opad.

Belastende løftearbejde:

Det er et krav, at personen forud for skaden har belastende løftearbejde. Det er ikke i lovens § 9a defineret, i hvilket omfang der forud for skaden skal have været løftearbejde. Det fremgår dog af bemærkningerne til lovforslaget, at kravet om løftearbejde forud for skaden skal være mindre end det , Erhvervssygdomsudvalget stiller for anerkendelse af lænderyglidelser som erhvervssygdomme.

Det skal bemærkes, at lænderyglidelser som følge af tungt løftearbejde med løft af genstande pr. 17. juli 1999 er optaget på fortegnelsen over erhvervssygdomme under gruppe E 11. Der er ved optagelsen på fortegnelsen ikke sket ændringer i forhold til Erhvervssygdomsudvalgets praksis for anerkendelse. En lænderyglidelse som følge af arbejde inden for plejesektoren med personløft og - håndtering eller andre belastninger, der ikke kan betegnes som løftearbejde, ikke omfattet af den nye bestemmelse i fortegnelsen, og skal derfor fortsat forelægges Erhvervssygdomsudvalget inden en anerkendelse kan ske.

Årsagssammenhæng:

Skaden skal anses for udelukkende eller i overvejende grad at være forårsaget af løftearbejdet. Det betyder, at såvel det konkrete løftearbejde, der udløser skaden, om personens generelle løftearbejde, skal indgå i vurderingen af sagen. At

skaden skal anses for udelukkende eller i overvejende grad at være forårsaget af arbejdet betyder, at det ikke er nok, at der er en formodning om det.

Årsagssammenhængen skal således bedømmes efter de samme regler, som gælder for erhvervssygdomme, der ikke er omfattet af fortegnelsen over erhvervssygdomme, jf. lovens § 10, stk. 2, nr. 2.

Procedureregler:

Anerkendelse af pludselige løfteskader kræver, at sagen har været forelagt Erhvervssygdomsudvalget i lighed med erhvervssygdomme uden for fortegnelsen. Da loven ikke angiver i hvilket omfang, der skal have været belastende løftearbejde, er det Erhvervssygdomsudvalget, der ved behandling af de konkrete sager skal fastsætte rammer for en praksis for anerkendelse.

Som ved erhvervssygdomme uden for fortegnelsen kan Arbejdsskadestyrelsen afvise en sag uden forelæggelse for Erhvervssygdomsudvalget, såfremt styrelsen finder, at det vil være udsigtsløst at forelægge sagen.

3. Statistik:

Der er pr. 13. august 1999 anmeldt 4.472 sager om pludselige løfteskader. Nedenstående viser sagsbehandlingen af disse sager.

Anerkendt	58	Sagerne er anerkendt efter forelæggelse for Erhvervs-sygdomsudvalget.
Afvist	131	Sagerne er afvist efter forelæggelse for Erhvervs-sygdomsudvalget
Udsat	49	Sagerne er forelagt Erhvervs-sygdomsudvalget, der har udsat dem med henblik på at indhente yderligere oplysninger. Herefter skal sagerne genforelægges for udvalget.
I alt forelagt udvalget	258	
Afvist af Arbejdsskade-styrelsen	2.496	Sagerne er afvist uden forelæggelse for Erhvervs-sygdomsudvalget, idet der enten ikke er en varig lidelse, at skaden ikke er sket ved et løft, eller at skadelidte ikke eller i meget begrænset omfang har haft løftearbejde forud for løfte-skaden.

Afvist af Arbejdsskadestyrelsen	351	Sagerne er afvist eller henlagt uden forelæggelse for Erhvervssygdomsudvalget, idet skadelidte enten ikke har ønsket sagen behandlet, eller fordi skaden er sket før 1. juni 1999.
Fortsat under ehandling	1.567	Sagerne er fortsat under behandling i Arbejdsskadestyrelsen med henblik på en eventuel forelæggelse for udvalget.
I alt	4.472	

Der er på nuværende tidspunkt ca. 4 måneders ventetid på forelæggelse for udvalget. Ventetiden er for nedadgående, idet udvalget, i forbindelse med at lænderyglidelser er blevet optaget på fortegnelsen over erhvervssygdomme, er blevet betydeligt aflastet.

Udvalget har derfor indtil nu ikke ønsket at benytte muligheden for nedsættelse af et mindre udvalg, som lovændringen i 1996 har givet mulighed for.

I forbindelse med behandlingen af sager om pludselige løfteskader, har styrelsen udviklet et særligt brancheregister, som kan klarlægge de forskellige branchers andel af de anmeldte sager, og i hvilket omfang de er anerkendt/afvist.

65% af de anmeldte sager om pludselige løfteskader er registreret i brancheregisteret.

Registeret er opdelt i 10 hovedgrupper med et antal undergrupper.

Brancheregisteret viser:

At pleje- og omsorgsområdet udgør knap 30 % af de anmeldte sager og knap 50 % af de anerkendte sager.

Knap 33 % af de anmeldte sager ligger inden for de traditionelt tunge områder - dvs. byggeri/anlæg, metal, skov- og træindustri, landbrugs- og fiskerierhvervet samt transporterhvervene. Disse erhverv udgør knap 40 % af de anerkendte sager.

Det skal dog bemærkes, at faggrupper, der erfaringsmæssigt har meget tungt løftearbejde f.eks. murerarbejdsmænd, stilladsarbejdere, ølkuske etc. kun optræder i et forholdsvist beskedent omfang. Dette skyldes formentlig først og fremmest, at disse grupper ofte vil opfylde de noget strengere betingelser for anerkendelse af lænderyglidelser som erhvervssygdomme.

Noget kunne imidlertid tyde på, at netop de faggrupper, der traditionelt løfter tungt ikke - eller kun i mindre omfang - rammes af pludselige løfteskader.

Knap 25 % af de anmeldte sager ligger inden for de traditionelt lettere områder - dvs. områder, hvor der kun i begrænset omfang eller i få arbejdsfunktioner forekommer løftearbejde. Det drejer sig om brancherne handel, service og administration - herunder også den statslige og kommunale administration, samt politi og militær. Disse erhverv udgør kun godt 3 % af de anerkendte sager, men udgør knap 28% af de afviste sager.

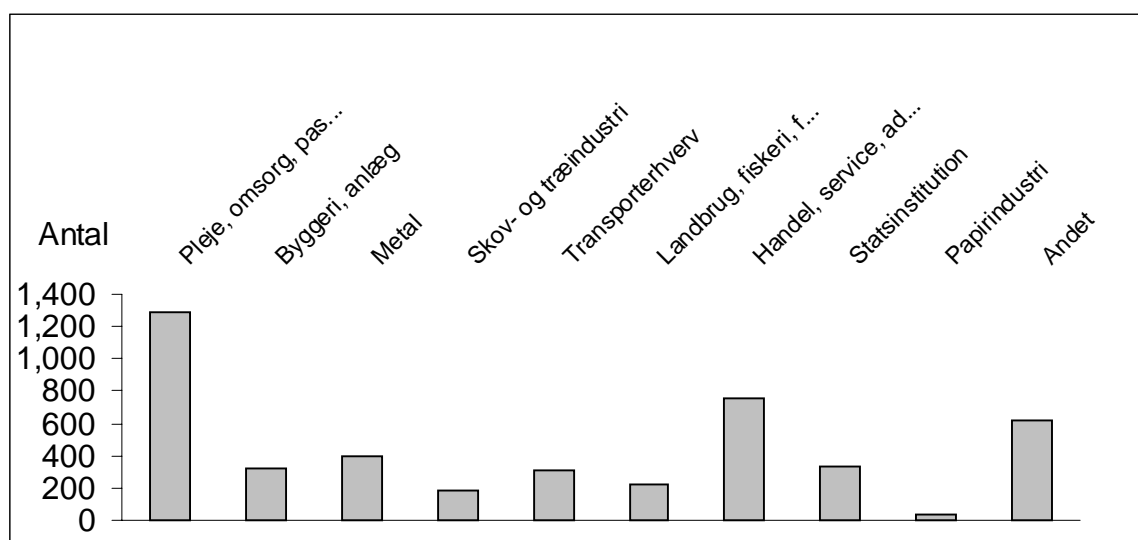
(Se i øvrigt fig. 1 sammenholdt med fig. 4 side 7 og 8)

I forbindelse med ovennævnte skal det bemærkes, at en del sager om pludselige løfteskader indenfor børnepasningsområdet er udsat med henblik på, at området bliver undersøgt nærmere. Rapport fra Arbejdsmedicinsk Klinik i Aalborg er netop modtaget og vil danne grundlag for en nærmere drøftelse af dette område i udvalget.

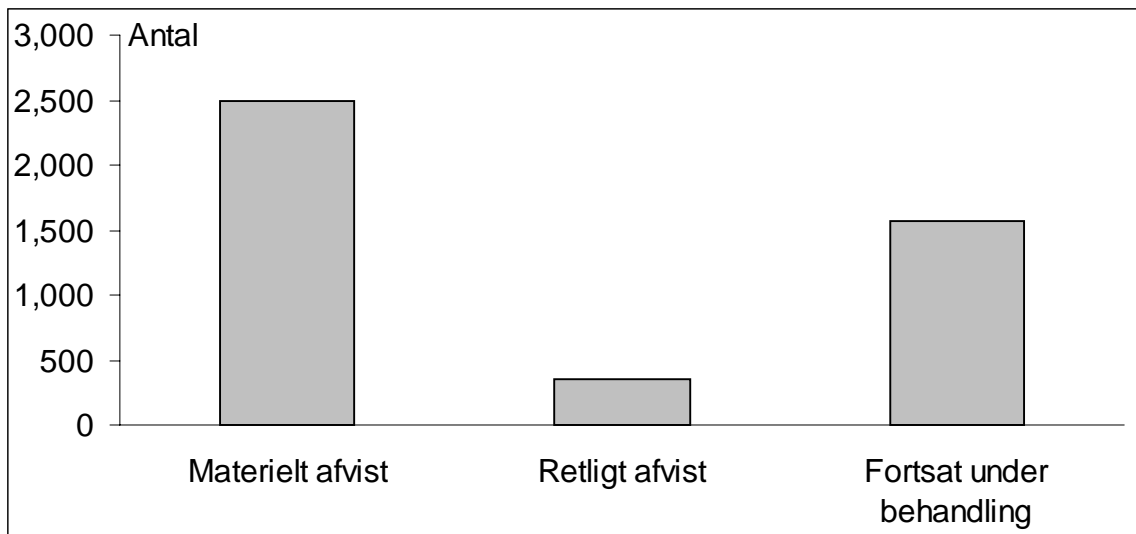
Antallet af anmeldelser af pludselige løfteskader, ligger væsentlig under, hvad der blev forudsat ved lovændringen. Skønnet var på dette tidspunkt, at det årlige antal anmeldelser ville ligge på ca. 7.200 pr. år. Skønnet var dog bygget på et yderst usikkert grundlag og afspejlede et estimat over "værste tilfælde".

I perioden fra 1996 og frem til nu er antallet 1.500 - 1.600 pr. år, hvoraf ca. 25 % formentlig vil skulle forelægges Erhvervssygdomsudvalget med henblik på eventuel anerkendelse. De øvrige sager opfylder ikke lovens krav om en varig skade, eller løftearbejde forud for skaden, således at forelæggelse for udvalget vil være udsigtsløs. Antallet af forelæggelser for udvalget vil formentlig falde, i takt med at udvalget fastsætter nogenlunde faste kriterier for anerkendelse ved behandlingen af de konkrete sager.

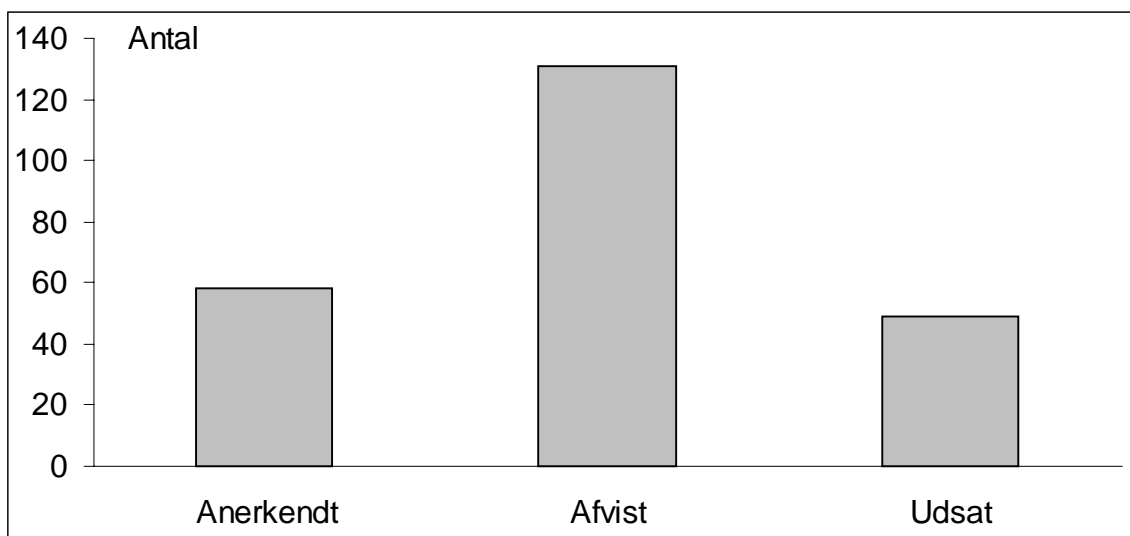
Figur 1. Fordelingen på brancher af anmeldte pludselige løfteskader

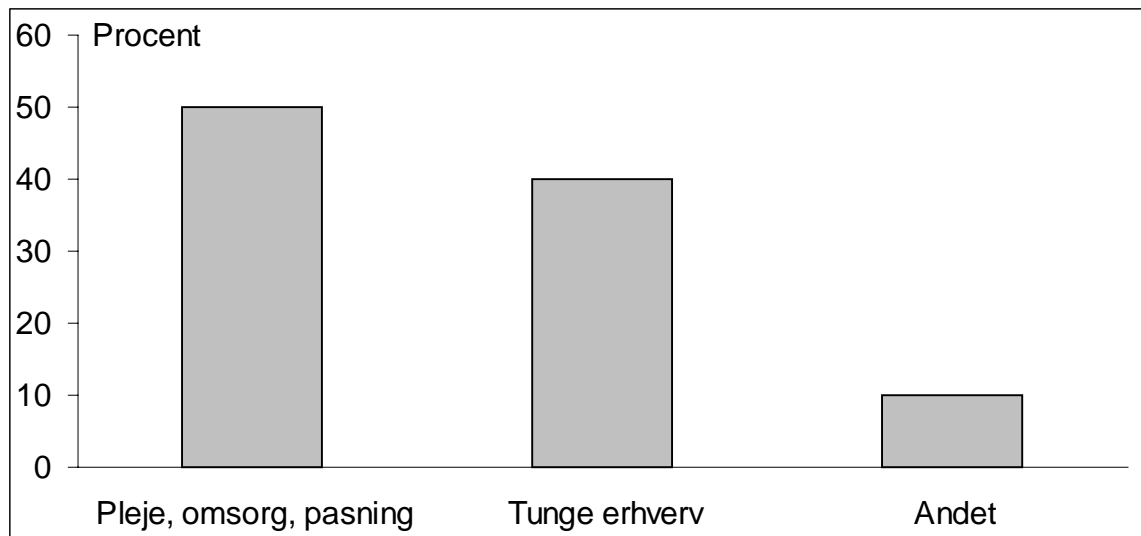
Figur 2. Arbejdsskadestyrelsens behandling af sager om pludselige løfteskader

Figur 3. Fordeling mellem anerkendte, afviste og udsatte sager efter forelæggelse for udvalget

Figur 4. Procentvis fordeling af anerkendte sager efter forelæggelse for udvalget.

4. Erhvervssygdomsudvalgets behandling af pludselige løfteskader:

Det er som nævnt Erhvervssygdomsudvalget, der skal fastlægge en praksis for anerkendelse af pludselige løfteskader. Det betyder, at udvalget nærmere skal definere, hvad der forstås ved et løft, hvad der forstås ved en akavet arbejdsstilling, og hvad der forstås ved belastende løftarbejde i øvrigt.

Ved behandlingen af sagerne foretager udvalget en samlet vurdering af alle oplysningerne i den enkelte sag. I vurderingen indgår omstændighederne ved løftet, den løftede genstands art og tyngde, karakteren arbejdet i perioden forud for skadens opståen og endelig skadens art. Alle disse oplysninger sammenholdes med de betingelser, der er indeholdt i arbejdsskadesikringslovens § 9a. Det vil sige:

- .) Er der tale om en varig muskel-, nerve- eller leddskade ?
- .) Er skaden sket under udøvelse af et løft i akavet arbejdsstilling ?
Herunder vurderes også tyngden af det skadevoldende løft.

- .) Har der forud for løfteskaden været tale om belastende løftearbejde ? Ved vurderingen lægges vægt på den daglige løftemængde og den tidsmæssige udstrækning.

Udvalgets vurdering består således af en afvejning af betydningen af de konkrete oplysninger i den enkelte sag sammenholdt med de betingelser, som er fastsat i loven.

Med andre ord - udvalgets vurdering beror på et skøn over sagens faktiske oplysninger sammenholdt med lovens betingelser for anerkendelse, hvis betydning skal fastlægges ved behandling af enkeltsager.

Selvom om udvalget har fået forelagt en lang række sager, har der endnu ikke dannet sig en fast praksis for anerkendelse.

Udvalget har dog i forbindelse med behandlingen af visse sagstyper vedtaget nogle rammer. Det gælder løfteskader inden for plejesektoren og løfteskader udløst af meget tunge løft.

4.1. Pludselige løfteskader inden for plejesektoren:

Arbejde i plejesektoren med personløft og personhåndteringer kan ikke uden videre sammenlignes med andet arbejde, der indebærer løftearbejde.

I 1998 udgav Lone Donbæk mfl. en rapport "Personhåndtering - Arbejdsmiljø og helbred" I rapporten fastslåes det, at det mere er det daglige antal personløft og -håndteringer end det er omstændighederne omkring løftearbejdet (hjælpemidler, pladsforhold, aleneløft m.v.), der er afgørende for udviklingen af pludselige løfteskader og lænderyglidelser.

Udvalget har på baggrund af denne rapport på et møde i november 1998 fastlagt følgende ramme for behandling af pludselige løfteskader inden for plejesektoren:

- .) Løfteskaden skal være sket ved et akavet løft eller en arbejdssituation, der kan sidestilles med et akavet løft.

og

- .) Der skal forud for løfteskaden have været tale om ca. 4 års belastende plejearbejde med mange daglige personløft og personhåndteringer.

Perioden kan nedsættes til omkring 2 år, hvis det skadevoldende løft har været særligt belastende, eller det forudgående plejearbejde har været usædvanligt belastende.

Efterfølgende har udvalget indstillet en række sager om pludselige løfteskader inden for plejesektoren til anerkendelse.

Eksempel nr. 1 – Rygskade:

En 42-årig sygehjælper fik en varig skade i ryggen, da hun sammen med en kollega skulle løfte en ældre kvinde fra en badebænk til stående stilling. Der var tale om et delvist understøttet løft i en akavet stilling. Sygehjælperen havde i 7 år arbejdet på et plejehjem. Arbejdet var beskrevet som belastende plejearbejde, idet der dagligt havde været tale om mange akavede personløft og -håndteringer.

Eksempel nr. 2 - Knæskade:

En 49-årig hjemmehjælper fik en varig knæskade, da hun sammen med en klients søn skulle hjælpe klienten fra bækkenstol til en seng. Løftet foregik i en akavet

stilling, idet hjemmehjælperen uden selv at kunne dreje sin fod sammen med hjælperen skulle dreje klienten fra bækkenstolen til sengen.

Skadelidte havde i 6 år været beskæftiget som hjemmehjælper i fast aftenvagt med mange akavede personløft og -håndteringer dagligt.

Ved udvalgets vurdering blev endvidere lagt vægt på, at knæskaden ud fra lægelig vurdering med overvejende sandsynlighed måtte tilskrives det akavede løft.

Eksempel nr. 3 - Skulderskade:

En 50-årig sygehjælper fik en varig skulderskade, da hun sammen med en kollega skulle vende en ca. 90 kg tung halvsidigt lammet patient. Vendingen foregik i en akavet stilling, hvor sygehjælperen i foroverbøjet stilling skulle løfte/støtte beboeren med armen.

Skadelidte havde i mere end 15 år været beskæftiget som sygehjælper på en medicinsk afdeling på et sygehus med mange daglige akavede personløft og -håndteringer.

4.2. Tunge løft og pludselige løfteskader:

Udvalget har endvidere fastlagt en ramme for skader udløst ved et meget tungt løft, men hvor den daglige løftemængde forud for løfteskaden har været forholdsvis beskeden.

Årsagen er, at flere undersøgelser har vist, at personer med erhverv, der er kendetegnet ved mange tunge enkeltløft dagligt har en stor risiko for at pådrage sig en pludselig løfteskade. Dette bekræftes i øvrigt af vores brancheregister - se bemærkningerne herom under afsnit 3.

Udvalget har på baggrund af disse drøftelser fastlagt følgende ramme for anerkendelse:

- 1) Det skadevoldende løft skal som udgangspunkt have været på 50 kg. Kravet til vægten kan reduceres afhængigt af, hvor akavet løftet har været, således at stærkt akavede elementer kan reducere vægten til omkring 20 kg.
- 2) Den daglige løftemængde skal have været på minimum 1-3 tons - alt efter det skadevoldende løfts tyngde, de hyppige enkeltløfts tyngde, og måden hvorpå løftene udføres.
- 3) Det forudgående løftearbejde skal have en tidsmæssig udstrækning på minimum 1-3 år - alt efter "intensiteten" af pkt. 1 og 2.

Udvalget har efterfølgende behandlet og indstillet en række sager til anerkendelse, der har været kendetegnet ved, at det udløsende løft har været tungt, ligesom det daglige løftearbejde har været præget af tunge enkeltløft.

Eksempel 1 – Rygskade:

En 34-årig slagteriarbejder pådrog sig en varig rygskade ved et akavet løft af en 75 kg tung okseforfjerdning fra en krog til et skærebord.

Skadelidte havde i 6 år forud for skaden været beskæftiget som slagteriarbejder med udkæring af oksefor- og bagfjerdinger.

Den daglige løftemængde var angivet til omkring 1200 kg med mange daglige enkeltløft på mellem 40 og 75 kg. Herudover havde der lejlighedsvis været tale om enkeltløft på op til 100 kg.

Udvalget fandt på denne baggrund, at det var overvejende sandsynligt, at det daglige løftarbejde med mange tunge enkeltløft sammenholdt med det skadevoldende løft, var årsag til ryglidelsen.

Eksempel 2 – Rygskade:

En 32-årig rør lægger fik en varig rygskade i forbindelse med et akavet løft af en 50 kg tung radiator. Skadelidte havde i mere end 10 år som rør lægger været ansat i et VVS-firma, der hovedsageligt skiftede varmeanlæg. I sagen var den daglige løftemængde ikke eksakt angivet, men det var uomtvistet, at der i forbindelse med udskiftning af varmeanlæggene dagligt var mange meget tunge enkelt- og flermandsløft af kedler, varmtvandsbeholdere og radiatorer.

Udvalget fandt på denne baggrund, at det var overvejende sandsynligt, at det daglige løftarbejde med meget tunge enkelt- og flermandsløft sammenholdt med det skadevoldende løft var årsag til ryglidelsen.

4.3. Andre forelagte sager om pludselige løfteskader:

Udover ovennævnte type sager har udvalget behandlet og indstillet til Arbejdsskadestyrelsen i en lang række andre sager.

Følgende er eksempler på sager, hvor udvalget har indstillet til henholdsvis anerkendelse og afvisning. Fælles for sagerne er, at udvalget har foretaget en samlet vurdering af skaden, det udløsende løft, omstændigheder, hvorunder løftet foregik, samt det forudgående løftarbejde.

Udvalget har indstillet til anerkendelse:

Der kan på det foreliggende grundlag ikke udledes en entydig praksis, men fælles for de anerkendte sager har været, at der har været tale om en varig skade

opstået ved løft i en akavet arbejdsstilling, samt at der i stort set alle sager har været forudgående løftearbejde af en ikke ubetydelig tyngde og af en vis tidsmæssig udstrækning. Det skal dog nævnes, at der i ingen af nedennævnte sager er tale om en belastning, der rækker til anerkendelse som erhvervssygdom.

Eksempel 1: En 33-årig mandlig renovationsarbejder fik i forbindelse med et akavet løft af 2 affaldsspande på henholdsvis 15 og 45 kg en rygskaade. Skadelidte havde umiddelbart forud for hændelsen haft 16 års belastende løftearbejde med en daglig løftemængde på mellem 3 og 7 tons med enkeltløft på gennemsnitlig 25 kg. Udvalget fandt på denne baggrund, at det var overvejende sandsynligt, at den aktuelle hændelse sammenholdt med det belastende løftearbejde var årsag til rygskaaden.

Eksempel 2: En 35-årig mandlig lagerarbejder/chauffør fik i forbindelse med et løft af en 25 kg tung sæk en varig rygskaade. Forud for hændelsen havde den skadelidte i en periode på 6 år haft en daglig løftemængde på omkring 8 tons. Udvalget fandt på denne baggrund, at det var overvejende sandsynligt, at den aktuelle hændelse sammenholdt med det belastende løftearbejde var årsag til rygskaaden.

Eksempel 3: En 45-årig mandlig bygningsmontør fik i forbindelse med løft af en 25 kg tung cementsæk en rygskaade. Skadelidte havde forud for hændelsen i en periode på omkring 20 år haft en daglig løftemængde på mellem 1½ og 5 tons. Udvalget fandt på denne baggrund, at det var overvejende sandsynligt, at den aktuelle hændelse sammenholdt med det belastende løftearbejde var årsag til rygskaaden.

Eksempel 4: En 41-årig mandlig murersvend fik i forbindelse med løft af en 40 kg tung lufthammer en rygskaade. Skadelidte havde forud for

hændelsen i en periode på ca. 20 år haft en daglig løftemængde på omkring 5 tons. Udvalget fandt på denne baggrund, at det var overvejende sandsynligt, at den aktuelle hændelse sammenholdt med det belastende løftarbejde var årsag til rygska-

Udvalget har indstillet til afvisning.

Varig lidelse:

Kravet om at skaden skal være varig, har ikke administrativt medført større problemer, idet sagerne løbende vurderes. Det betyder samtidig, at Erhvervssygdomsudvalget normalt kun får forelagt sager, hvor skaden har medført varige følger.

Skaden skal være sket ved et akavet løft.

Udvalget lægger ved sin vurdering vægt på dels arbejdsstillingen i løfteøjeblikket, dels vægten af løftet. Praksis har indtil nu vist, at jo tungere det udløsende løft har været, jo mindre krav stilles der til det akavede element.

Udvalget har kun i få tilfælde afvist en sag, fordi det skadevoldende løft ikke var akavet.

Eksempel 1: En 58-årig sygehjælper fik et knæk i ryggen, da hun sammen med en kollega skulle hjælpe en patient højere op i sengen. Løftet foregik ved, at de på hver side af en højdejusterbar seng ved hjælp af et "stiklagen" løftede/trak patienten højere op. Udvalget fandt ikke, at lovens betingelse om, at skaden skal være forvoldt i

umiddelbar tilknytning til et akavet løft var opfyldt, idet løftet blev vurderet til at være foregået i en optimal løftestilling uden akavede omstændigheder.

I andre tilfælde har det skadevoldende løft været af beskeden vægt - f.eks. under 5 kg, og uden at der angivet særlige omstændigheder ved løftet. Udvalget har i disse tilfælde fundet, at løftet ikke var skadesårsag, men at det nærmere var bevægelsen af ryggen, der var udløsende årsag.

Eksempel 2: En 26-årig mandlig fabriksarbejder fik under montering af et 1 kg. tungt hængsel et knæk i ryggen. Montering foregik i stærkt foroverbøjet stilling ved hjælp af en elektrisk skruetrækker. Udvalget fandt ikke, at det var overvejende sandsynligt, at et løft af en så beskeden vægt kunne være årsag til anmeldte ryglidelse.

Udvalget har endvidere indstillet til afvisning i sager, hvor skaden ikke var sket ved et egentlig løft, men ved et skub.

Eksempel 3: En 26-årig mandlig arbejdsmand fik en rygskade, da han på et rullebånd skubbede en ca. 25 kg tung palle. Udvalget indstillede sagen til afvisning, idet der ikke var tale om et løft.

Forudgående løftearbejde:

Udvalget har afvist en række sager på grund af manglende løftearbejde forud for det skadevoldende løft, eller fordi det forudgående løftearbejde ikke har kunnet betegnes som belastende.

Der er fortsat ikke fastlagt en egentlig praksis med hensyn til den daglige løftemængde eller den tidsmæssige af løftearbejdet.

For så vidt angår rygskader har udvalget imidlertid ikke anerkendt tilfælde, hvor den daglige løftemængde har været på under 1 tons, eller den tidsmæssige udstrækning af løftearbejdet har været under ét år.

Eksempel 1: En 55-årig mandlig tømrer fik i forbindelse med et akavet løft af en 20 kg. tung træplade en rygskade. Skadelidte havde op til løfteskaden i en periode på omkring 20 år med en relativ lav beskæftigelsesgrad, en skønsmæssig daglig løftemængde på mellem 1½ til 3 tons. Udvalget fandt ikke, at der i tilstrækkeligt omfang var godtgjort belastende løftearbejde.

Eksempel 2: En 37-årig mandlig træindustriarbejder fik i forbindelse med et løft af en 5 kg tung træplade en rygskade. Forud for skaden havde den skadelidte i en periode på 1½ år haft en daglig løftemængde på 2-2½ tons med enkeltløft på mellem 10 og 15 kg. Udvalget fandt ikke, at skaden var forårsaget af et akavet løft, og heller ikke, at den beskrevne løftemængde i det angivne tidsrum kunne betragtes som belastende løftearbejde.

Eksempel 3: En 38-årig mandlig kranfører fik i forbindelse med et akavet løft af en 25 kg tung jernkæde en rygskade. Skadelidte havde forud for hændelsen i en lang årrække været kranfører, hvor der kun lejlighedsvis havde været tale om løft af genstande. Udvalget fandt på denne baggrund ikke, at skadelidte forud for hændelsen havde haft belastende løftearbejde.

Eksempel 4: En 34-årig kvindelig postmedarbejder fik i forbindelse med løft af en ca. 30 kg tung pakke en rygskaade. Skadelidte havde ét år forud for hændelsen været beskæftiget som postmedarbejder, med en daglig løftemængde på under 500 kg. Udvalget fandt på denne baggrund ikke, at skadelidte forud for hændelsen havde haft belastende løftearbejde.

Udvalget har i nogle få sager afvist en løfteskade, selvom det udløsende løft har været meget tungt, og den medicinske årsagssammenhæng mellem skaden og løftet har været ganske klar.

Eksempel 1: En 46-årig mandlig chauffør fik en varig rygskaade, da han i forbindelse med hjulskift på en lastbil i hugsiddende stilling skulle løfte et 75 kg tungt hjul op på hjulaksen. Skadelidte havde forud for hændelsen ikke et arbejde, der kunne betegnes som belastende løftearbejde, idet der kun lejlighedsvis var løftearbejde i forbindelse med hjulskift. På denne baggrund fandt udvalget ikke, at løfteskaden kunne rummes inden for lovens rammer.

Eksempel 2: En 45-årig mandlig specialarbejder fik i forbindelse med et tomandsløft på omkring 120 kg en skulderskaade. Der var en klar medicinsk årsagssammenhæng mellem løftet og skaden. Skadelidte havde i årene forud for hændelsen haft arbejde som specialarbejder ved en teknisk forvaltning. Den daglige løftemængde var angivet til under 200 kg. På denne baggrund fandt udvalget ikke, at løfteskaden kunne rummes inden for lovens rammer, idet den daglige løftemængde ikke kunne betegnes som belastende løftearbejde.

Eksempel 3: En 38-årig mandlig maskinoperatør fik i forbindelse med løft af en 120 kg tung tromle en rygskaade. Skadelidte havde forud for løfteskaden en daglig løftemængde på omkring 200 kg i form af 8 løft á 25 kg. På denne baggrund fandt udvalget ikke, at løfteskaden kunne rummes inden for lovens rammer, idet den daglige løftemængde ikke kunne betegnes som belastende løftearbejde.

Eksempel 4: En 53-årig kvindelig butiksassistent fik en rygskaade i forbindelse med et delvist løft af en 120 kg tung gittervogn over et dørtrin. Skadelidte havde forud for skaden, som butiksassistent ikke haft løftearbejde, der kunne betegnes som belastende, idet den daglige løftemængde var på under 500 kg, hvoraf mange af løftene var af ganske ringe vægt. På denne baggrund fandt udvalget ikke, at løfteskaden kunne rummes inden for lovens rammer, idet den daglige løftemængde ikke kunne betegnes som belastende løftearbejde.

Eksempel 5: En 27-årig kvindelig slagteriarbejder fik en rygskaade i forbindelse med at hun delvist skulle løfte et 100 kg tungt stålkar. Skadelidte havde forud for hændelsen haft en daglig løftemængde på op til 6 tons dagligt, men havde kun været ansat i 4 uger. Udvalget fandt på grund af den korte tidsmæssige udstrækning af løftearbejdet ikke, at arbejdet kunne betragtes som belastende løftearbejde.

5."Diverse".

Som det fremgår af indledningen, er skader som følge af skub og træk ikke omfattet af bestemmelsen om pludselige løfteskader.

I overensstemmelse med den praksis, der følges i forbindelse med anerkendelse af lænderyglidelser som erhvervssygdomme, sidestiller udvalget imidlertid træk opad (eller skråt opad) med løft.¹

For så vidt angår muskel-, nerve- og ledskader i andre legemsdele end ryggen, har udvalget indstillet til anerkendelse selv med en relativt lille daglig løftemængde, og/eller en relativt begrænset tidsmæssig udstrækning af det forudgående løftarbejde. Dette skyldes, at der i tilfælde af muskeloverrivninger, skulder-, knæ- og albuelidelser m.v. ofte vil være en meget klar medicinsk årsagssammenhæng mellem det konkrete løft og skaden, medens der kun sjældent er tale om tilsvarende klar medicinsk årsagssammenhæng. For såvidt angår rygskader.

Eksempel:

6. Sammenfatning af behandlingen af pludselige løfteskader.

Som nævnt under afsnit 3 - statistik - er godt halvdelen af det samlede antal anmeldte tilfælde afvist uden forelæggelse for Erhvervssygdomsudvalget, idet der for langt den overvejende del af sagerne ikke er varige følger.

Betingelsen om, at hændelsen skal have medført en varig skade, betyder, at den samlede sagsbehandlingstid bliver lang, idet der ofte går mere end et år inden dette kan konstateres. Styrelsen må i disse tilfælde ofte træffe en foreløbig afgørelse i form af en afvisning, idet den lovbestemte 2 års frist ellers ville springe. Styrelsen meddeler samtidig, at sagen behandles videre med henblik på en ny afgørelse.

¹ Se det første eksempel side 19

Kravet om varige følger betyder, at skadelidte ikke kan få betalt behandlingsudgifter med, mindre - sagen anerkendes, jf. bemærkningerne herom under afsnit 2.

Af de i alt 238 sager, der har været forelagt udvalget, er 58 sager anerkendt, 131 sager afvist og 49 udsat. Afvisningerne er fortrinsvis begrundet i, at der ikke forud for skaden har været tale om belastende løftarbejde.

Ved vurderingen er såvel den daglige løftemængde som den tidsmæssige udstrækning afgørende. Det vil sige, at en stor daglig løftemængde kræver mindre tidsmæssig udstrækning og omvendt. Med få undtagelser har udvalget ikke anerkendt sager, hvor den daglige løftemængde har været under ét tons eller den tidsmæssige udstrækning af løftarbejdet har været under ét år.

Kravet om belastende løftarbejde i øvrigt betyder således, at nogle skader falder uden for bestemmelsen om pludselige løfteskader, selvom der er en klar medicinsk årsagssammenhæng mellem skaden og det konkrete udløsende løft.²

Sammenfattende kan det konkluderes, at afvisning af en pludselig løfteskade sker dels på grund af manglende varig skade som følge af løftet, dels på grund af manglende belastende løftarbejde forud for det skadevoldende løft.

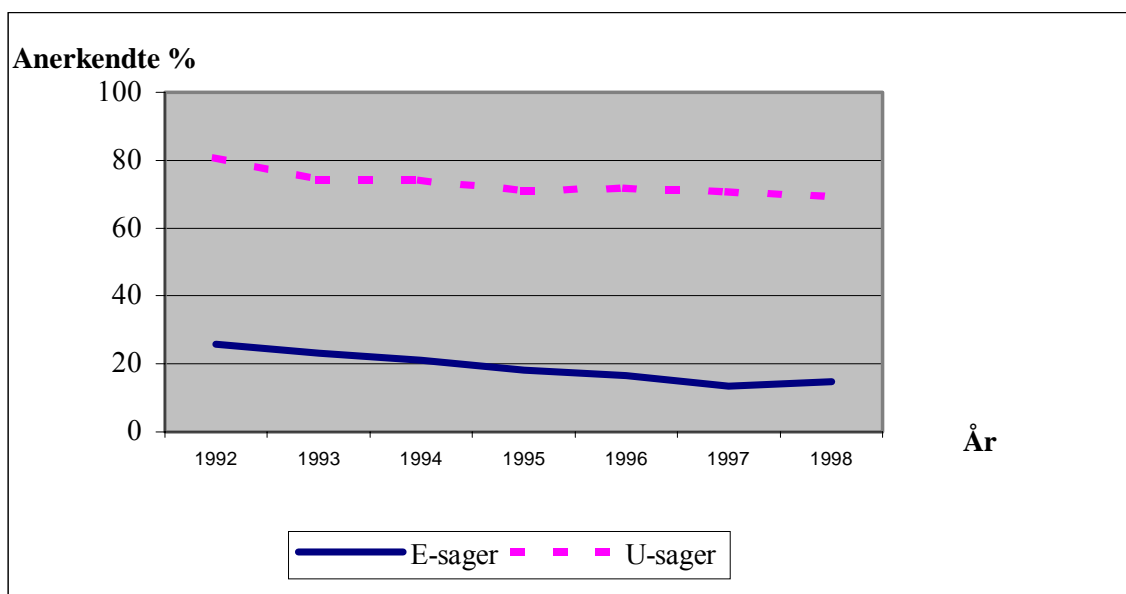
² jf. eksemplerne på side 21 og 22.

Bilag 5

Arbejdsskadestyrelsen
10. kontor/cgr
Den 13. oktober 1999.

J.nr. 99-17-40

Statistisk belysning af Arbejdsskadestyrelsens anerkendelsespraksis.

Indholdsfortegnelse.

Afsnit

1. Indledning

2. Sammenfatning

3. Statistisk belysning af anerkendelsespraksis på erhvervssygdomsområdet

3.1 Udviklingen generelt

3.2 Fordelingen på diagnoser

3.3 Lidelser i bevægeapparatet

3.4 Betydningen af en ændret diagnosesammensætning

3.5 Afvisningstyper

3.6 Erstatningsafgørelser på erhvervssygdomsområdet

3.7 Sammenfatning vedrørende erhvervssygdomsområdet

4. Statistisk belysning af anerkendelsespraksis på ulykkesområdet

4.1. Udviklingen generelt

4.2. Bagatelskader

4.3. Diagnosefordelingen

4.4. Bagatelskadernes betydning for diagnosefordelingen

4.5 Erstatningsafgørelser på ulykkesområdet

4.6. Sammenfatning vedrørende ulykkesområdet

1. Indledning.

I dette notat belyses udviklingen i Arbejdsskadestyrelsens anerkendelsespraksis i relation til erhvervssygdomme (afsnit 3) og arbejdsulykker (afsnit 4).

Datagrundlaget for den statistiske analyse er Arbejdsskadestyrelsens statistikregister, der er dannet ved udtræk fra styrelsens administrative sagsbehandlingssystem.

Analysen omfatter perioden fra 1992 til 1998 f.s.v. angår arbejdsulykkerne, mens analysen for erhvervssygdomsområdet hovedsagelig omfatter perioden 1993 til 1998. Periodeafgrænsningen er især begrundet i, at Arbejdsskadestyrelsen først i 1991 fik det sagsbehandlingssystem, der danner datagrundlaget for statistikregisteret. Det er således ikke muligt at foretage konsistente sammenligninger med tidligere perioder på de informationstyper, der indgår i denne analyse. Selv for 1992 er de statistiske oplysninger forbundet med nogen usikkerhed, fordi sager, der er oprettet i 1991 eller tidligere, ikke nødvendigvis er kodet med alle de oplysninger, der indgår i analysen. Dette har især betydning på erhvervssygdomsområdet, hvorfor analysen på dette område kun omfatter perioden fra 1993. På ulykkesområdet må der også tages forbehold for oplysningerne vedrørende 1992, men da den ændrede finansieringsmodel for Arbejdsskadestyrelsen, der indførtes fra 1. januar 1993, har direkte betydning for udviklingen i anerkendelser på ulykkesområdet, er det valgt at medtage året 1992 i analysen på ulykkesområdet.

Fra den 1. januar 1993 trådte lov om forsikring mod følger af arbejdsskader i kraft, så analysen omfatter altså på såvel erhvervssygdomsområdet som ulykkesområdet hele perioden efter den nye lovs ikrafttræden.

Analysen omfatter ikke pludselige løfteskader, der først blev indført som nyt skadesbegreb fra 1. juni 1996, og analysen omfatter heller ikke de såkaldte tingskader (primært tand- og brilleskader), der normalt aldrig fører til udbetaling af erstatning udover betaling af tandlæge- eller brilleregning.

2. Sammenfatning.

Den statistiske analyse i de følgende to afsnit viser, at der i perioden fra 1992 til 1998 er sket et markant fald i andelen af arbejdsskader, der anerkendes af Arbejdsskadestyrelsen inden for både erhvervssygdomsområdet og ulykkesområdet. På begge områder kan faldet imidlertid i vidt omfang forklares ud fra objektivt konstaterbare ændringer, der ikke har relation til styrelsens praksis m.h.t. anerkendelse af arbejdsskadesager.

Disse ændringer er af vidt forskellig karakter på de to områder.

På **erhvervssygdomsområdet** varierer anerkendelsesprocenten totalt set fra knap 26 til godt 13. Der er imidlertid stor forskel på anerkendelsesprocenten inden for forskellige diagnosegrupper. De ”traditionelle” erhvervssygdomme (hud- og hørelidelser, hjerne-skader og lungelidelser m.fl.) anerkendes i langt højere grad end de ”nye” erhvervssygdomme (ryglidelser, bevægeapparatlidelser og psykiske lidelser m.fl.). Da der i perioden er sket en vis forskydning fra de traditionelle til de nye erhvervssygdomme, betyder denne forskydning i sig selv, at anerkendelsesprocenten totalt set vil være faldende. Der har imidlertid også været tale om faldende anerkendelsesprocenter inden for næsten alle de enkelte diagnosegrupper, så forskydningen mellem diagnosegrupperne kan langt fra forklare det samlede fald.

Hørelidelser har i hele perioden tegnet sig for en ret betydelig andel af såvel de anmeldte som de anerkendte erhvervssygdomme. Anerkendelsesprocenten for hørelidelser er imidlertid faldet kraftigt i perioden. Allerede fra 1993 til 1995 sker der et betydeligt fald i anerkendelsesprocenten, men specielt i den efterfølgende periode forekommer der et niveauskift i andelen af anerkendte hørelidelser, og da hørelidelserne som nævnt udgør en betydelig andel af samtlige erhvervssygdomme, får udviklingen inden for denne diagnosegruppe væsentlig betydning for den samlede udvikling i anerkendelsesprocenten.

Faldet i sidste del af perioden skyldes en ændring af Arbejdsskadestyrelsens anerkendelsespraksis, efter at Den sociale Ankestyrelse i slutningen af 1996 traf afgørelse om, at 1908-lovens 5-års forældelsesfrist også var gældende for anmeldelse af arbejdsskader. Da specielt hørelidelser ofte først anmeldes mange år efter ekspositionstidspunktet, fik denne ændring stor betydning for udviklingen i antal anerkendte hørelidelser og dermed også for det totale antal anerkendte erhvervssygdomme. Anvendelsen af 1908-lovens forældelsesfrist er senere blevet stadfæstet af Østre Landsret, men den 5. oktober 1999 afsagde Højesteret dom om, at denne forældelsesfrist ikke var gældende på arbejdsskadeområdet. Højesteretsdommen betyder, at en stor del af de sager, der er blevet

afvist med denne begrundelse, nu vil blive genoptaget, og det må antages, at en del af disse sager nu vil blive anerkendt. Det skal dog bemærkes, at afvisningerne på grund af forældelsesfristerne i 1998 kun tegner sig for godt 1/4 af de afviste hørelidelser og kun 5,7% af samtlige afviste erhvervssygdomme. Hertil kommer at en del af disse afviste sager givetvis vil blive afvist med andre begrundelser, når sagerne genoptages.

Forskydningen mellem diagnosegrupper og ændringen i anerkendelsen af hørelidelser kan ikke fuldstændig forklare den faldende anerkendelsesprocent på erhvervssygdomsområdet, men den statistiske analyse kan ikke afklare, hvorvidt der herudover er sket en generel stramning af Arbejdsskadestyrelsens praksis, eller der er tale om en ændring i anmeldetilbøjeligheden hos de skadelidte. Da der tilsyneladende i samme periode er sket et fald i andelen af anerkendte sager, der fører til erstatning, kunne noget tyde på, at der i slutningen af perioden i højere grad anmeldes mindre alvorlige erhvervssygdomme end tidligere. Endelig skal det bemærkes, at der er tale om et ret beskedent antal anerkendelser målt i absolutte antal, hvorfor selv tilfældige udsving fra år til år kan få væsentlig betydning for resultaterne.

På **ulykkesområdet** har anerkendelsesprocenten varieret fra knap 81 til godt 69 i perioden.

På ulykkesområdet har der været en forholdsvis stabil fordeling på diagnoser (skadens placering på legemet) i hele perioden. Dette gælder også anerkendelsernes fordeling på diagnoser. Der er også på dette område stor forskel i anerkendelsesprocenten mellem de enkelte diagnosegrupper, men på ulykkesområdet skyldes faldet i anerkendelsesprocenten ikke (direkte) en forskydning i diagnosefordelingen.

På ulykkesområdet kan faldet i anerkendelsesprocenten forklares alene ud fra udviklingen i antal bagatelskader, når der bortses fra udviklingen fra 1992 til 1993. Bagatelskaderne er småskader, der ikke fører til egentlig erstatning udover evt. betaling af lægebehandling o.lign. Disse skader, der altid anerkendes, har forsikringsselskaberne i hele perioden haft mulighed for at behandle uden forelæggelse for Arbejdsskadestyrelsen, og siden 1. januar 1997 har statsinstitutionerne haft en tilsvarende mulighed. Da Arbejdsskadestyrelsens administrationsbidrag siden 1993 har været fastsat ud fra en pris pr. sag, har forsikringsselskaberne og – siden 1997 – statsinstitutionerne i stigende omfang valgt at behandle disse sager selv.

Da bagatelskaderne altid anerkendes, betyder denne ændring naturligvis, at den gennemsnitlige anerkendelsesprocent for de sager, der fortsat behandles i Arbejdsskadestyrelsen, vil være faldende.

Den statistiske analyse på ulykkesområdet viser, at hvis man korrigerer for dette forhold, er der ikke sket nogen ændring i anerkendelsesprocenten på ulykkesområdet i perioden fra 1993 til 1998. Der synes derimod stadig at være sket et fald i anerkendelsesprocenten fra 1992 til 1993, men den statistiske analyse kan ikke afklare, hvorvidt dette skyldes en stramning af styrelsens anerkendelsespraksis, eller om andre forhold er skyld i dette fald. Der må imidlertid tages forbehold for de statistiske oplysninger specielt i relation til forholdene i 1992.

På ulykkesområdet er andelen af anerkendte sager, der fører til erstatning, tilsyneladende steget i perioden, hvilket også kan tages som udtryk for at bagatelskaderne – der aldrig fører til erstatning – er den altafgørende forklarende faktor på udviklingen i anerkendelsesprocenten.

3. Statistisk belysning af anerkendelsespraksis på erhvervssygdomsområdet.

I dette afsnit belyses udviklingen i anerkendelsespraksis på erhvervssygdomsområdet. Den statistiske analyse tager udgangspunkt i den generelle udvikling i antal anmeldelser, antal afgørelser og antal anerkendelser. Derefter foretages en analyse over udviklingen inden for de væsentligste diagnosegrupper – herunder en mere detaljeret analyse af den væsentligste diagnosegruppe. Endelig foretages en analyse af afvisningernes fordeling på forskellige afvisningstyper.

3.1. Udviklingen generelt.

I den nedenstående tabel 3.1 vises antal anmeldte erhvervssygdomme i perioden 1992-98 samt Arbejdsskadestyrelsens afgørelser i de pågældende år. Det bemærkes, at afgørelserne er fordelt på **afgørelsesår**, og at der derfor ikke altid er sammenfald mellem antal anmeldelser og antal afgørelser de enkelte år. På erhvervssygdomsområdet må styrelsen være op til 9 måneder om at træffe afgørelse om anerkendelse/afvisning af lidelser, der står på erhvervssygdomsfortegnelsen, men styrelsen kan i visse tilfælde dispensere fra denne tidsfrist, så der kan gå endnu længere tid, inden der træffes afgørelse om anerkendelsesspørgsmålet. For lidelser, der ikke er nævnt på erhvervssygdomsfortegnelsen gælder alene den generelle frist på højst 2 år for fastsættelse af godtgørelse for mén og erstatning for erhvervsevnetab.

På erhvervssygdomsområdet opererer styrelsen med tre afgørelsestyper, idet sagen udover anerkendelse eller afvisning også kan blive henlagt uden videre behandling. Dette sker i dag stort set kun, hvis skadelidte ikke ønsker sagen behandlet, eller hvis skadelidte dør, uden at dødsfaldet har sammenhæng med arbejdsskaden. Tidligere blev henlæggelse imidlertid anvendt i større omfang end i dag.

En lidelse kan kun anerkendes som erhvervssygdom, hvis lidelsen er omfattet af erhvervssygdomsfortegnelsen, eller hvis sagen har været forelagt Erhvervssygdomsudvalget, og lidelsen må anses for udelukkende eller i overvejende grad at være forårsaget af arbejdets særlige art. Arbejdsskadestyrelsen kan afvise sagen, hvis lidelsen ikke er omfattet af erhvervssygdomsfortegnelsen, og styrelsen anser det for formålsløst at forelægge sagen for Erhvervssygdomsudvalget under hensyntagen til udvalgets sædvanlige praksis. Styrelsen kan også afvise sagen, selvom lidelsen er nævnt på erhvervssygdomsfortegnelsen, hvis de generelle eller specielle betingelser for anerkendelse af lidelsen ikke er opfyldt.

Tabel 3.1. Anmeldelser og afgørelser i erhvervssygdomssager.

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
<i>Anmeldelser</i>	<i>13.134</i>	<i>14.789</i>	<i>15.549</i>	<i>15.856</i>	<i>15.655</i>	<i>15.611</i>	<i>14.235</i>
Anerkendte	3.503	3.446	3.268	3.114	2.640	1.988	2.093
Afviste	8.624	10.517	11.474	13.265	12.460	12.259	11.503
Henlagte	1.456	874	813	728	741	603	506
Afgørelser i alt	13.583	14.837	15.555	17.107	15.841	14.850	14.102

Det fremgår, at der i de fleste år er nogenlunde overensstemmelse mellem antal anmeldelser og antal afgørelser, men specielt i 1995 blev der truffet afgørelse om anerkendelse/afvisning i betydeligt flere sager, end der blev anmeldt. Manglende overensstemmelse mellem antal anmeldelser og antal afgørelser kan – som nævnt - dels skyldes, at der går nogen tid fra en sag bliver anmeldt til der træffes afgørelse om anerkendelse, men også at afgørelser i sager, der genoptages eller tages op til revision, indgår i opgørelsen af styrelsens afgørelser sammen med de nyanmeldte sager.

Tabel 3.1 viser, at selvom antal anmeldelser har været stigende fra 1992 til 1994, hvorefter det har været nogenlunde konstant frem til 1997 og kraftigt faldende i 1998, så har antallet af anerkendte erhvervssygdomme været konstant faldende i hele perioden - bortset fra en svag stigning fra 1997 til 1998. Som nævnt er der imidlertid ikke nogen direkte sammenhæng mellem antal anmeldelser og antal afgørelser, så i de følgende analyser benyttes udelukkende antal afgørelser (vedrørende anerkendelsesspørgsmålet) som grundlag for vurderingerne.

Tabel 3.2. Procentvis fordeling af afgørelserne.

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Anerkendelser	25,8	23,2	21,0	18,2	16,7	13,4	14,8
Afvisninger	63,5	70,9	73,8	77,5	78,7	82,6	81,6
Henlæggelser	10,7	5,9	5,2	4,3	4,7	4,1	3,6
Afgørelser i alt	100	100	100	100	100	100	100

Tabel 3.2 bekræfter de ovennævnte tendenser. Som det fremgår, er anerkendelsesprocenten faldet markant i perioden. Der har været tale om næsten en halvering fra 1992 til 1997, hvorefter der som nævnt er sket en svag stigning i 1998. Modsvarende er afvisningsprocenten steget fra 63,5 i 1992 til 82,6 i 1997, hvorefter der er sket et svagt fald fra 1997 til 1998. Det bemærkes, at andelen af henlagte sager har været faldende i perioden, og at der specielt i 1992 blev henlagt et betydeligt antal sager. Det må antages, at en stor del af de henlagte sager i realiteten kan henføres til kategorien afviste sager, så stigningen i afvisningsprocenten ikke reelt er helt så markant, som tabellen antyder.

Den faldende anerkendelsesprocent kunne være en indikation på, at Arbejdsskadestyrelsen har strammet anerkendelsespraksis på erhvervssygdomsområdet, men faldet kan også have sammenhæng med en ændring af anmeldemønstret på erhvervssygdomsområdet herunder ikke mindst en ændret fordeling på diagnoserne.

3.2 Fordelingen på diagnoser.

I den nedenstående tabel 3.3 er afgørelserne fordelt på diagnoser. Når en erhvervssygdomssag anmeldes til Arbejdsskadestyrelsen, indtastes der en anmeldediagnose. Styrelsen benytter ca. 50 anmeldediagnoser, og der er således tale om relativt generelle diagnoser. I løbet af styrelsens behandling vil der ofte blive udledt en mere eksakt diagnose, og alle sager, der afgøres med hensyn til anerkendelsesspørgsmålet, forsynes derfor også med en slutdiagnose. I Arbejdsskadestyrelsens administrative system opererer man med ca. 100 slutdiagnoser, der altså giver en mere præcis og mere korrekt angivelse af erhvervssygdommens art. I de følgende tabeller og analyser benyttes derfor udelukkende slutdiagnoserne. Specielt på afviste sager må det dog antages, at heller ikke slutdiagnosen altid er fuldstændig korrekt.

Som nævnt benytter styrelsen ca.100 slutdiagnoser, men i de følgende tabeller er disse diagnoser samlet i 12 diagnosegrupper samt en opsamlingsgruppe og en uoplyst gruppe. Det bemærkes, at de 12 kategorier bortset fra året 1993 tegner sig for over 92% af samtlige afgørelser.

Tabel 3.3. Afgørelser fordelt på diagnosegrupper.

Procent	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Hudlidelser	9,6	10,0	9,3	9,9	8,8	9,6
Hørelidelser	16,2	17,1	15,8	16,9	18,4	17,4
Vibrationslidelser	1,5	1,6	1,2	1,4	1,0	1,3
Astma, rhinitis,allergi	2,3	2,3	2,7	2,6	2,3	2,4
Lungelidelser m.m.	4,2	4,2	3,9	3,4	2,2	2,6
Kræftsygdomme	2,5	2,0	2,1	1,9	2,0	1,6
Hjerneskader	3,2	2,5	1,9	1,9	1,4	1,3
Nervelidelser	1,3	1,8	2,3	2,8	2,8	2,3
Psykiske lidelser	1,4	2,8	2,8	2,6	2,9	2,4
Symptomer,gener o.lign.	1,8	2,1	2,9	3,4	2,7	2,6
Ryglidelser	9,1	12,2	13,5	12,5	11,2	9,0
Bevægeapparat i øvrigt	30,9	34,9	37,5	37,6	39,3	39,8
Andre lidelser	1,9	2,6	2,4	2,2	1,8	1,9
Uoplyst	14,1	3,8	1,5	1,0	3,2	5,7
Erhvervssygdomme i alt	14.837	15.555	17.107	15.841	14.850	14.102

Tabel 3.3 viser, at 4 diagnosegrupper: hudlidelser, hørelidelser, ryglidelser og andre bevægeapparatlidelser tegner sig for en meget betydelig andel af samtlige erhvervssygdomssager i hele perioden fra 1993 til 1998. Omkring 2/3 af alle erhvervssygdommene falder inden for disse 4 diagnosegrupper. Tabellen viser også, at der er sket en vis udvikling i fordelingen på diagnoser. Hudlidelser og hørelidelser udgør i alle årene en forholdsvis stabil (men dog svingende) andel af samtlige afgørelser, mens ryglidelserne tilsyneladende havde et toppunkt i 1995, hvorefter de frem til 1998 er faldet til et lavere niveau end i 1993, og bevægeapparatlidelserne har haft en konstant stigende tendens, hvilket har betydet at niveauet i 1998 ligger næsten 1/3 over niveauet i 1993.

Det bemærkes, at der i 1993 er en meget betydelig andel af afgørelserne, der ikke er forsynet med slutdiagnose. Dette hænger sammen med, at styrelsen først i 1991 tog det

nye administrative sagsbehandlingssystem i brug, og at en række koder først efterfølgende blev indført i systemet. Dette er som nævnt en af årsagerne til, at analysen for erhvervssygdomsområdet kun gennemføres fra 1993. Den stigende andel uoplyste diagnoser i de seneste år må formentlig tilskrives manglende datadisciplin blandt medarbejderne.

Udover de store diagnosegrupper viser tabel 3.3 en klart faldende tendens for nogle af de "traditionelle" erhvervssygdomsdiagnoser: lungelidelser og hjerneskader samt en stigende tendens for "nye" diagnosegrupper: psykiske lidelser og lidelser der indebærer symptomer og gener med uklar diagnose. Disse forskydninger har imidlertid ikke nogen afgørende betydning for den samlede fordeling af afgørelserne, fordi de nævnte diagnosegrupper kun udgør beskedne absolutte antal. Da der er stor forskel i anerkendelsesprocenten for de forskellige diagnosegrupper, kan selv mindre forskydninger i diagnosefordelingen imidlertid godt påvirke det samlede **anerkendelsesmønster**.

I den følgende tabel 3.4 anerkendelserne procentvis fordelt på samme diagnosegrupper som afgørelserne i tabel 3.3.

Tabel 3.4. Anerkendelser fordelt på diagnosegrupper.

Procent	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Hudlidelser	35,1	37,1	39,0	39,5	44,4	43,9
Hørelidelser	25,9	26,9	22,6	20,6	15,0	13,7
Vibrationslidelser	4,6	4,7	4,2	4,8	3,8	4,4
Astma, rhinitis,allergi	4,3	4,7	5,0	5,5	5,4	6,5
Lungelidelser m.m.	4,6	3,0	2,7	2,5	1,7	2,4
Kræftsygdomme	3,9	3,4	3,4	3,4	5,5	4,6
Hjerneskader	4,5	3,6	2,7	2,4	2,3	2,4
Nervelidelser	0,9	1,1	2,0	2,5	2,8	1,9
Psykiske lidelser	0,1	0,1	0,1	0,1	0,5	0,4
Symptomer,gener o.lign.	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,2
Ryglidelser	3,3	2,8	3,3	4,9	4,9	3,1
Bevægeapparat i øvrigt	8,5	8,8	11,3	10,9	10,6	11,4
Andre lidelser	1,2	3,1	3,0	1,9	2,1	2,4
Uoplyst	3,0	0,8	0,7	1,0	1,0	2,9
Erhvervssygdomme i alt	3.446	3.268	3.114	2.640	1.988	2.093

Tabel 3.4 viser en meget anderledes fordeling end tabel 3.3. Hudlidelser og hørelidelser tegner sig tilsammen for op imod 60% af samtlige anerkendelser i hele perioden, idet der dog er sket et markant fald for hørelidelserne især i de seneste to år. Ryglidelserne tegner sig for en andel af anerkendelserne, der kun svarer til ca. 1/3 af ryglidelsernes andel af samtlige afgørelser, og de øvrige bevægeapparatlidelser udgør - som gennemsnit for perioden - kun omkring 10% af samtlige anerkendelser.

De store forskelle mellem diagnosernes fordeling på henholdsvis andel af afgørelser og andel af anerkendelser afspejles endnu tydeligere i den følgende tabel 3.5, der viser anerkendelsesprocenten for de forskellige diagnosegrupper i perioden.

Tabel 3.5. Anerkendelsesprocenten opgjort på diagnosegrupper.

Procent	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Hudlidelser	85,3	78,4	76,1	66,7	67,7	68,0
Hørelidelser	37,2	32,9	26,0	20,3	10,9	11,6
Vibrationslidelser	69,9	62,0	64,5	55,3	49,7	49,7
Astma, rhinitis,allergi	44,1	43,7	33,1	35,9	31,1	40,7
Lungelidelser m.m.	25,5	14,9	12,6	12,2	10,4	13,7
Kræftsygdomme	35,9	35,2	29,3	30,0	37,9	42,0
Hjerneskader	32,4	30,5	25,1	21,4	22,4	26,3
Nervelidelser	15,1	13,1	15,4	14,8	13,6	12,2
Psykiske lidelser	1,0	0,5	0,8	0,7	2,1	2,3
Symptomer,gener o.lign.	1,9	0,0	0,6	0,4	0,5	1,1
Ryglidelser	8,3	4,8	4,5	6,5	5,8	5,0
Bevægeapparat i øvrigt	6,4	5,3	5,5	4,8	3,6	4,2
Andre lidelser	13,9	25,1	22,6	13,8	15,8	18,2
Uoplyst	5,0	4,2	8,0	17,8	4,1	7,5
Erhvervssygdomme i alt	23,2	21,0	18,2	16,7	13,4	14,8

Som det fremgår af tabel 3.5, varierer anerkendelsesprocenten meget kraftigt både mellem diagnosegrupperne og i løbet af perioden. Hudlidelserne tegner sig for den højeste anerkendelsesprocent på 85,3 i 1993, og gruppen symptomer og gener med uklar diagnose tegner sig for den laveste på 0,0 i 1994. Tabellen viser klart, at nogle af de traditionelle erhvervssygdomme, der typisk er omfattet af erhvervssygdomsfortegnelsen, har klart de højeste anerkendelsesprocenter, mens nogle af de nye erhvervssygdomsgrupper, der typisk ikke er omfattet af erhvervssygdomsfortegnelsen har markant lavere anerkendelsesprocent.

Det fremgår også af tabel 3.5, at den generelt faldende anerkendelsesprocent i perioden også afspejler sig i en faldende anerkendelsesprocent for stort set samtlige diagnosegrupper. Undtagelser herfra er dog kræftsygdomme, der i 1997 og 1998 har en højere anerkendelsesprocent end i den første del af perioden, samt psykiske lidelser, hvor der imidlertid er tale om encifrede absolutte antal, hvorfor blot et par ekstra anerkendelser på et år kan ændre billedet markant.

Tabellen viser endvidere, at der specielt for de traditionelle erhvervssygdomme er tale om meget betydelige fald i anerkendelsesprocenten. Hudlidelser er således faldet 17,3 procentpoint, hørelidelser 25,6, vibrationslidelser 20,2 og lungelidelser 11,8. Det generelle fald i anerkendelsesprocenten kan altså ikke forklares udelukkende ud fra en ændret diagnosesammensætning af de anmeldte erhvervssygdomme. Der er også sket et fald i anerkendelsesprocenten inden for de diagnosekategorier, der traditionelt anerkendes i større omfang. Hvorvidt dette skyldes en stramning af praksis eller ændret adfærd m.h.t. anmeldelse kan ikke udledes af tabellen.

Specielt for hørelidelser har der været tale om et meget betydeligt fald i anerkendelsesprocenten i hele perioden. I de seneste år skyldes en stor del af dette fald, at Arbejds-skadestyrelsen i slutningen af 1996 ændrede praksis m.h.t. anvendelse af 1908-lovens regler om 5 års forældelsesfrist (jf. afsnit 3.5).

3.3 Lidelser i bevægeapparatet.

Som det fremgik af tabel 3.3, har bevægeapparatlidelserne udgjort mellem 30 og 40 procent af samtlige afgørelser om anerkendelsesspørgsmålet i perioden, og samtidig fremgik det af tabel 3.5, at anerkendelsesprocenten for bevægeapparatlidelser kun har udgjort mellem 3,6 og 6,4 procent i perioden. Der er altså tale om en meget betydelig diagnosegruppe, når man ser på antal afgørelser (og antal anmeldelser), men en mindre betydningsfuld gruppe, når man ser på antal anerkendelser. Da der samtidig er tale om en antalmæssigt stadig stigende gruppe, er der i de følgende tabeller foretaget en mere detaljeret analyse af netop denne diagnosegruppe.

Den følgende tabel 3.6 viser fordelingen på afgørelser for bevægeapparatlidelser opdelt på underdiagnoser. Tabellens sidste række viser det absolutte antal afgørelser i sager om bevægeapparatet svarende til den procentvise opgørelse af bevægeapparatlidelserne i tabel 3.3.

Tabel 3.6. Procentvis fordeling af afgørelser vedr. bevægeapparatlidelser.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Gigtlidelser	9,3	9,8	9,2	6,3	6,9	7,4
Knælidelser	2,2	2,0	2,1	2,5	2,6	2,0
Nakkehvirvelsygdomme	3,5	3,0	3,2	3,3	2,9	2,3
Nakke-skuldersmerter	13,7	10,0	7,9	6,1	4,8	5,8
Muskelømhed, myoser	13,0	13,0	13,9	15,1	14,9	13,8
Sene-/senesk.,hånd/arm	16,4	16,7	18,7	14,7	15,6	15,9
Andre seneskedelidelser	2,1	2,9	2,9	2,9	3,0	2,8
Skulderled, senemanchet	5,3	8,3	8,6	7,0	6,2	6,0
Senelidelse i skulder	4,9	4,6	3,5	9,1	10,3	10,5
Golfalbue	0,9	1,8	1,7	1,9	1,6	1,7
Tennisalbue	24,7	25,5	25,0	26,5	26,9	26,6
Andre bevægeapparat	3,9	2,4	3,2	4,6	4,4	5,2
Bevægeapparat i alt	4.592	5.436	6.415	5.961	5.841	5.607

Tabel 3.6 viser, at bevægeapparatlidelserne fordeler sig på en række forskelligartede diagnoser, hvoraf de mest betydningsfulde er tennisalbue, sene- og seneskedelidelser i hånd og underarm, nakke-skuldersmerter samt muskelømhed og myoser. Det bemærkes, at der for de fleste diagnoser er tale om en relativ stabil fordeling over perioden, men for nogle lidelser er der dog tale om ret store svingninger. Dette gør sig specielt gældende for nakke-skuldersmerter samt for senelidelse i skulder.

F.s.v. angår nakke-skuldersmerter har udviklingen givetvis sammenhæng med, at de såkaldte syerskesager blev optaget på erhvervssygdomsfortegnelsen i 1993, og disse sager er afgjort i årene umiddelbart herefter.

Den følgende tabel 3.7 viser den tilsvarende fordeling af de anerkendte bevægeapparatlidelser i perioden.

Tabel 3.7. Procentvis fordeling af anerkendte bevægeapparatlidelser.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Gigtlidelser	8,5	4,9	4,0	2,1	1,4	2,9
Knælidelser	1,4	0,7	2,0	8,0	8,6	8,4
Nakkehvirvelsygdomme	1,4	0,0	0,9	1,7	3,3	0,8
Nakke-skuldersmerter	24,2	16,4	25,0	26,0	17,6	19,3
Muskelømhed, myoser	1,7	0,7	0,6	1,0	0,5	1,3
Sene-/senesk., hånd/arm	13,0	22,0	9,7	9,0	10,0	11,8
Andre seneskedelidelser	3,8	4,5	6,5	1,4	0,5	1,3
Skulderled, senemanchet	6,8	8,4	8,5	8,0	12,4	9,7
Senelidelse i skulder	1,0	0,7	0,6	3,1	3,8	2,5
Golfalbue	0,3	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Tennisalbue	37,9	41,5	41,8	39,1	41,0	41,2
Andre bevægeapparat	0,0	0,0	0,6	0,7	1,0	0,8
Bevægeapparat i alt	293	287	352	289	210	238

Tabel 3.7 viser, at det i et vist omfang er de samme lidelser, der dominerer fordelingen af anerkendte bevægeapparatlidelser. Dog udgør myoser o.lign. kun en minimal andel af de anerkendte bevægeapparatlidelser, selvom disse lidelser tegnede sig for knap 15% af de afgjorte sager. Der synes – ikke overraskende - at være en ret klar sammenhæng mellem lidelser, der er omfattet af erhvervssygdomsfortegnelsen og lidelser, der anerkendes. Dette gælder f.eks. tennisalbue, seneskedehindebetændelse og betændelse i sener på underarme og hænder samt nakke-skuldersmerter.

Specielt nakke-skuldersmerter har i 1993, 1995 og 1996 udgjort en meget betydelig andel af samtlige anerkendte bevægeapparatlidelser, selvom disse lidelser har udgjort en stadig faldende andel af afgørelserne i bevægeapparatsagerne. Dette har formentlig sammenhæng med, at ”syerskesagerne” blev optaget på erhvervssygdomsfortegnelsen i 1993, og at anerkendelsesbetingelserne blev lempet i 1995. Der blev som følge heraf anmeldt og afgjort en betydelig mængde af disse sager i den følgende periode, og en stor del af disse sager er anerkendt dels i 1993 umiddelbart efter optagelsen på erhvervssygdomsfortegnelsen og dels i årene 1995 og 1996, efter at anerkendelseskriterierne var blevet lempet.

Da fordelingen af bevægeapparatlidelserne på afgørelser i tabel 3.6 viste en forholdsvis stabil fordeling af de enkelte diagnoser over perioden, er det klart, at den store variation i andelen af anerkendte sager i tabel 3.7 indikerer, at der er sket betydelige ændringer i anerkendelsesprocenten for de enkelte diagnoser i perioden. Det skal dog bemærkes, at det samlede absolutte antal anerkendte bevægeapparatlidelser kun i 1995 er højere end 300, hvilket betyder at blot 3 sager mere eller mindre i et år betyder en ændring på 1 procentpoint i fordelingen i tabel 3.7.

Den følgende tabel 3.8 viser udviklingen i anerkendelsesprocenten for bevægeapparatlidelser.

Tabel 3.8. Anerkendelsesprocenten for bevægeapparatlidelser.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Gigtlidelser	5,9	2,6	2,4	1,6	0,7	1,7
Knælidelser	3,9	1,9	5,1	15,1	11,8	18,0
Nakkehvirvelsygdomme	2,5	0,0	1,5	2,5	4,1	1,6
Nakke-skuldersmerter	11,3	8,7	17,3	20,5	13,3	14,0
Muskelømhed, myoser	0,8	0,3	0,2	0,3	0,1	0,4
Sene-/senesk., hånd/arm	5,0	6,9	2,8	3,0	2,3	3,1
Andre seneskedelidelser	11,2	8,3	12,4	2,3	0,6	1,9
Skulderled, senemanchet	8,2	5,3	5,4	5,5	7,2	6,8
Senelidelse i skulder	1,3	0,8	0,9	1,7	1,3	1,0
Golfalbue	2,4	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tennisalbue	9,8	8,6	9,2	7,2	5,5	6,6
Andre bevægeapparat	0,0	0,0	1,0	0,7	0,8	0,7
Bevægeapparat i alt	6,4	5,3	5,5	4,8	3,6	4,2

Det fremgår af tabel 3.8, at selvom anerkendelsesprocenten for bevægeapparatlidelser under ét har været (næsten) konstant faldende i perioden, så dækker dette fald over meget varierende udviklinger inden for de detaljerede diagnoser. Tabellen viser endnu tydeligere end den ovenstående tabel 3.7, at der i årene 1995 og 1996 blev anerkendt betydeligt flere sager med diagnosen nakke-skuldersmerter end i de foregående år, og anerkendelsesprocenten for disse sager er i 1998 stadig betydeligt højere end i 1993-94.

For knælidelser har der været tale om en bemærkelsesværdig stigning i anerkendelsesprocenten, men disse lidelser udgør en relativt beskeden andel af samtlige lidelser, og det skal samtidig bemærkes, at diagnosekoderne for knælidelser i Arbejdsskadestyrelsens administrative system har varieret i perioden, hvorfor der er nogen usikkerhed knyttet til oplysningerne. For gigtlidelser, der i hele perioden har udgjort en ret betydelig andel af samtlige afgørelser om anerkendelsesspørgsmålet, har der været tale om en markant faldende anerkendelsesprocent. For sene- og seneskedelidelserne har der ligeledes været tale om et markant fald i anerkendelsesprocenten.

Selvom der altså er forskel i udviklingen i anerkendelsesprocenten for de enkelte diagnoser, må man nok konstatere, at der for hovedparten af de detaljerede diagnoseopdelinger for bevægeapparatlidelserne har været tale om faldende anerkendelsesprocenter i perioden, ligesom der er en klar sammenhæng mellem lidelser, der er omfattet af erhvervssygdomsfortegnelsen og anerkendelsesprocenten. Tendenserne inden for gruppen af bevægeapparatlidelser svarer således godt til de generelle tendenser på erhvervssygdomsområdet, jf. afsnit 3.2.

3.4 Betydningen af en ændret diagnosesammensætning.

Analyserne i afsnit 3.2 og afsnit 3.3 peger på, at der kan være sket en stramning af Arbejdsskadestyrelsens praksis med hensyn til anerkendelse af erhvervssygdomme i perioden fra 1993 til 1998. Det er imidlertid også klart, at en forskydning af anmeldelser og afgørelser mellem diagnosegrupperne indebærer, at der sker ændringer i anerkendelsesprocenten totalt set. I den følgende tabel 3.9 er antal anerkendelser i 1998 derfor bereg-

net ud fra en forudsætning om, at anerkendelsesprocenten for hver enkelt diagnosegruppe skulle være den samme som i henholdsvis 1993 og 1994.

Tabel 3.9. Anerkendelser i 1998 med 1993- og 1994-ankendelsesprocenter.

	Faktisk anerkendt i 1998	Anerkendt med 1993-ankendelsesprocenter	Anerkendt med 1994-ankendelsesprocenter
Hudlidelser	918	1.151	1.059
Hørelidelser	286	914	810
Vibrationslidelser	93	131	116
Astma, rhinitis,allergi	135	146	145
Lungelidelser m.m.	50	93	55
Kræftsygdomme	97	83	81
Hjerneskader	50	62	58
Nervelidelser	40	49	43
Psykiske lidelser	8	3	2
Symptomer,gener o.lign.	4	7	0
Ryglidelser	64	106	61
Bevægeapparat i øvrigt	238	358	296
Andre lidelser	50	38	69
Uoplyst	60	60	60
Anerkendte i alt	2.093	3.201	2.854
Anerkendelsesprocent	14,8	22,7	20,0

Det er i tabel 3.9 valgt at benytte såvel 1993- som 1994-ankendelsesprocenterne, fordi andelen af sager med uoplyst diagnose var relativt høj i 1993, hvilket kan forskyde resultaterne en smule. I begge beregninger er benyttet den faktiske 1998-ankendelsesprocent for de uoplyste diagnoser. Tabellen viser således, hvor mange sager, der i 1998 ville være blevet anerkendt, hvis der ikke var sket nogen ændring i styrelsens anerkendelsespraksis i forhold til henholdsvis 1993 og 1994.

Tabel 3.9 viser, at den samlede anerkendelsesprocent med den fordeling på diagnosegrupper, der forekom i 1998, burde have været 22,7%, hvis der ikke var sket nogen ændring i styrelsens anerkendelsesprocent på de enkelte diagnosegrupper i forhold til 1993, og på 20,0% hvis der ikke var sket nogen ændring i forhold til 1994. Tabellen viser også, at der i 1998 ”mangler” 1.108 anerkendelser vurderet i forhold til 1993 og 761 anerkendelser vurderet i forhold til 1994.

Tabellen viser imidlertid også, at en meget stor del af de ”manglende” anerkendelser falder inden for de to store diagnosegrupper: hudlidelser (henholdsvis 233 og 141 ”manglende”) og – især – hørelidelser (henholdsvis 628 og 524 ”manglende”). Det er i den sammenhæng bemærkelsesværdigt, at der i 1998 blev afvist 528 hørelidelser på grund af overskridelse af 5-års forældelsesfristen, jf. afsnit 3.5. En afvisningsbegrundelse, der først blev taget i anvendelse i slutningen af 1996. Det skal dog bemærkes, at der også var tale om faldende anerkendelsesprocenter for hørelidelser i årene 1993-95, og at afvisningerne p.g.a. forældelsesfristen kun tegner sig for omkring ¼ af samtlige afviste hørelidelser i 1998.

3.5 Afvisningstyper.

Som nævnt kan Arbejdsskadestyrelsen afvise en anmeldt erhvervssygdom, hvis lidelsen ikke er omfattet af erhvervssygdomsfortegnelsen, og det anses for formålsløst at forelægge lidelsen for Erhvervssygdomsudvalget. Styrelsen kan desuden afvise en lidelse, der er nævnt på erhvervssygdomsfortegnelsen, hvis kravene til f.eks. ekspositionstid o.lign. ikke er opfyldt i den enkelte sag.

Styrelsen kan imidlertid også afvise sagen ud fra en retslig begrundelse, hvis der f.eks. er tale om en selvstændig, der ikke er omfattet af loven. Herudover har styrelsen siden slutningen af 1996 afvist en del erhvervssygdomme, fordi sagen havde overskredet 1908-lovens 5-års forældelsesfrist for anmeldelse af lidelsen. Styrelsen har ikke tidligere benyttet denne begrundelse for afvisning, men i slutningen af 1996 traf Den sociale Ankestyrelse en principiel afgørelse om, at 1908-lovens forældelsesfrist også var gældende i forbindelse med anmeldelse af erhvervssygdomme. Denne afgørelse er senere stadfæstet af Østre Landsret, men den 5. oktober 1999 fastslog Højesteret, at 1908-lovens forældelsesfrist ikke skal benyttes ved vurderingen af arbejdsskadesager. Dommen betyder, at en stor del af disse sager vil blive genoptaget, hvorefter det må antages, at en del af sagerne vil blive anerkendt som erhvervssygdomme.

Arbejdsskadestyrelsen anvender i det administrative system forskellige standardblanketter i relation til de forskellige typer afvisning, men afvisning kan også ske ved hjælp af en individuel skrivelse, ligesom der kan være benyttet flere afvisningsblanketter i samme sag (f.eks. hvis sagen har været anket). Der er altså ikke nødvendigvis sammenfald mellem antal afvisninger og antal afvisningsblanketter i de enkelte år.

Den følgende tabel 3.10 viser afvisningerne totalt, jf. tabel 3.1, samt den procentvise fordeling på afvisningsblankettyper i de enkelte år.

Tabel 3.10. Fordeling af afvisninger.

Procent	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Retlig afvisning	1,8	1,5	1,1	1,3	1,5	1,3
Afvisning på 5-års frist	0,0	0,0	0,0	0,0	3,0	5,7
Ej på fortegnelsen, udsigtsløs	52,9	55,7	46,7	39,4	38,1	39,1
Afvist i Erhvervssygdomsudv.	4,5	3,2	3,5	2,9	1,8	1,2
På fortegnelsen men afvist ^{*)}	40,8	39,6	48,7	56,4	55,5	52,7
Afvisningsblanketter i alt	9.178	10.128	11.764	11.742	11.531	10.767
Afvisninger i alt, jf. tabel 3.1	10.517	11.474	13.265	12.460	12.259	11.503
Blanketter i pct. af afvisninger	87,3	88,3	88,7	94,2	94,1	93,6

*) Heri indgår også afvisningsblanketten for rygsager, selvom ryglidelser ikke er nævnt på erhvervssygdomsfortegnelsen, og denne blanket først blev indført i 1995.

Tabel 3.10 viser dels, at en stigende andel af afvisningerne sker på de faste standardblanketter, og dels at afvisningerne i overvejende grad fordeler sig på to typer: Afvisning af lidelser, der ikke er omfattet af erhvervssygdomsfortegnelsen, og afvisning af

lidelser, der er nævnt på erhvervssygdomsfortegnelsen, men hvor kravene til belastning m.v. i fortegnelsen ikke er opfyldt. Retlig afvisning forekommer kun i meget beskedent omfang, og afvisning efter behandling i Erhvervssygdomsudvalget har fået stadig mindre betydning i perioden.

Tilsyneladende er der sket en forskydning mellem de to hovedtyper af afvisninger, men dette skyldes primært, at afvisningsblanketten for ryglidelser, der først indførtes i 1995, er henregnet til kategorien afvisning af lidelser på erhvervssygdomsfortegnelsen. Årsagen hertil er, at ryglidelser anerkendes efter faste kriterier i Erhvervssygdomsudvalget, og styrelsen har i konsekvens heraf indført en særlig afvisningsblanket for ryglidelser, der svarer til de særlige blanketter for andre lidelser på erhvervssygdomsfortegnelsen. Hvis afvisning af ryglidelser i stedet henføres til kategorien: ”Ej på fortegnelsen” fås følgende fordeling af de to væsentligste afvisningsblanketter:

Tabel 3.11. Fordeling af de to væsentligste afvisningstyper, korrigeret for ryglidelser.

Procent	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Ej på fortegnelsen, udsigtsløs	53,0	55,8	54,8	52,2	49,4	48,2
På fortegnelsen men afvist	40,9	39,5	40,6	43,6	44,3	43,6

Som det fremgår af tabel 3.11, betyder flytningen af de afviste rygsager fra kategorien ”På fortegnelsen” til kategorien ”Ej på fortegnelsen”, at udviklingen for de to væsentligste afvisningsformer bliver mindre markant. Tabellen viser dog stadig, at der er sket en vis forskydning fra afvisning af lidelser, der ikke var opført på erhvervssygdomsfortegnelsen, mod afvisning af lidelser, der er optaget på fortegnelsen, men hvor der er andre kriterier, der ikke er opfyldt. Når andelen af afvisninger af lidelser, der er optaget på fortegnelsen, er steget, kan det have sammenhæng med, at andelen af afvisninger i Erhvervssygdomsudvalget samtidig er faldet. Sammenhængen skyldes, at når Erhvervssygdomsudvalget har fastlagt praksis for anerkendelse/afvisning af lidelser uden for erhvervssygdomsfortegnelsen i et større antal sager, er styrelsens medarbejdere selv i stand til at vurdere, hvornår betingelserne for afvisning af sådanne lidelser er til stede, og sagen behøver derfor ikke at blive forelagt Erhvervssygdomsudvalget.

Tabel 3.12. Diagnosefordeling for de fem afvisningstyper i perioden 1993-98.

Procent	Retlig Afvisning	5-års fristen	Ej på fortegnelsen	Afvist i E-udvalget	På fortegnelsen	Afvist i alt
Hudlidelser	12,3	2,6	3,7	0,1	0,0	1,9
Hørelidelser	41,5	88,5	1,0	0,1	26,1	15,2
Vibrationslidelser	1,3	1,7	1,4	0,9	0,0	0,7
Astma, rhinitis,allergi	5,0	1,4	3,7	0,9	0,1	1,8
Lungelidelser m.m.	5,1	1,0	6,9	0,9	0,1	3,3
Kræftsygdomme	1,7	0,0	1,9	1,3	0,0	0,9
Hjerneskader	3,1	0,8	3,8	0,9	0,0	1,8
Nervelidelser	1,2	0,2	2,9	5,4	2,3	2,6
Psykiske lidelser	0,4	0,0	7,0	2,9	0,0	3,2
Symptomer,gener o.lign.	1,3	0,1	3,6	2,5	3,4	3,4
Ryglidelser	5,3	0,1	11,9	52,5	14,8	14,2
Bevægeapparat i øvrigt	13,3	1,7	46,1	27,2	51,5	47,1
Andre lidelser	2,4	0,6	3,5	1,8	0,4	1,9
Uoplyst	6,1	1,3	2,7	2,6	1,1	1,9
Erhvervssygdomme i alt	927	953	29.213	1.826	32.191	65.110

Den ovenstående tabel 3.12 viser diagnosefordelingen for de fem typer afvisningsblanketter. Tabellen viser fordelingen for hele perioden under ét og uden korrektion for ryglidelsernes placering i kategorien ”På fortegnelsen”. Tabellen viser den procentvise fordeling af afvisningsblanketterne (afvisningstyper) på diagnosegrupper. Det fremgår af tabellen, at afvisninger p.g.a. 5-års fristen i langt overvejende grad benyttes i relation til hørelidelser. Ud af de 953 afvisninger, der i hele perioden 1993-98 er sket med denne begrundelse, tegner hørelidelse sig for 88,5% svarende til 843 afvisninger, der alle er sket i 1997 (315) og i 1998 (528). Selvom denne afvisningstype således har væsentlig betydning for udviklingen inden for hørelidelser, var det i 1998 kun 5,7% af samtlige afvisninger, der skete med denne begrundelse, og for perioden som helhed er det kun omkring 1½% af samtlige afvisninger, der er sket med denne begrundelse.

Derudover viser tabellen, at det hovedsagelig er ryglidelser og bevægeapparatlidelser, der er afvist i Erhvervssygdomsudvalget, samt at disse to diagnosekategorier også tegner sig for de fleste afvisninger inden for de to væsentligste afvisningstyper, mens hørelidelse er den diagnosekategori, der tegner sig for de fleste retlige afvisninger.

3.6. Erstatningsafgørelser på erhvervssygdomsområdet.

Analysen i dette notat er primært orienteret mod en belysning af udviklingen i anerkendelsespraksis, men i dette afsnit er også medtaget nogle tabeller over udviklingen i tilkendelser af erstatninger. Det skal imidlertid bemærkes, at der som regel vil gå nogen tid fra det tidspunkt, hvor der træffes afgørelse om anerkendelse til det tidspunkt, hvor der træffes afgørelse om erstatning hvorfor, der ikke er nogen direkte sammenhæng mellem ét års anerkendelser og erstatningstilkendelserne i det samme år.

Tabel 3.13 Erstatningstilkendelser på erhvervssygdomsområdet.

Procent	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Hudlidelser	31,7	33,7	34,5	32,9	39,3	40,3
Hørelidelser	27,8	31,3	28,0	26,5	18,4	17,1
Vibrationslidelser	4,8	5,5	5,1	5,8	4,8	5,4
Astma, rhinitis,allergi	5,1	4,5	5,2	4,9	4,6	5,8
Lungelidelser m.m.	5,6	3,7	3,2	2,5	2,6	2,6
Kræftsygdomme	4,3	3,8	4,0	4,0	6,6	5,8
Hjerneskader	5,9	4,8	3,2	3,5	2,8	3,1
Nervelidelser	0,7	0,9	1,7	2,0	2,8	2,1
Psykiske lidelser	0,0	0,0	0,2	0,0	0,3	0,4
Symptomer,gener o.lign.	0,2	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2
Ryglidelser	3,5	3,1	3,3	5,9	6,3	4,2
Bevægeapparat i øvrigt	6,9	7,5	10,4	10,9	9,3	10,8
Andre lidelser	0,7	0,4	0,5	0,3	0,9	0,5
Uoplyst	2,8	0,6	0,6	0,7	1,3	1,7
Erhvervssygdomme i alt	3.063	2.763	2.594	2.184	1.576	1.682

Tabel 3.13 viser, at udviklingen i erstatningstilkendelser på erhvervssygdomsområdet i vidt omfang følger udviklingen i anerkendelserne, jf. tabel 3.4. Det er dels de samme diagnoser, der tegner sig for de største andele af erstatningerne, og udviklingen over tiden inden for de enkelte diagnosegrupper følger også nogenlunde udviklingen for anerkendte sager. Totalt har faldet i antal erstatningstilkendelser over perioden dog været lidt højere end faldet i antal anerkendelser (henholdsvis 45% og 39% fra 1993 til 1998), og dette influerer naturligvis også på udviklingen inden for de enkelte diagnosegrupper.

I den følgende tabel 3.14 er antal erstatningstilkendelser sat i forhold til antal anerkendelser i de enkelte år, selvom der som nævnt ikke er nogen direkte sammenhæng mellem ét års anerkendelser og det samme års erstatningstilkendelser.

Tabel 3.14 Erstatningstilkendelser i procent af anerkendelser på erhvervssygdomsområdet.

Procent	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Hudlidelser	80,2	76,8	73,8	69,0	70,3	73,9
Hørelidelser	95,6	98,6	103,4	106,3	97,3	100,7
Vibrationslidelser	91,3	100,0	100,8	100,8	100,0	96,8
Astma, rhinitis,allergi	105,4	80,6	87,1	73,8	66,7	72,6
Lungelidelser m.m.	108,1	104,1	98,8	84,6	120,6	86,0
Kræftsygdomme	98,5	95,5	98,1	96,7	94,5	100,0
Hjernesker	116,9	113,7	101,2	120,6	97,8	104,0
Nervelidelser	73,3	70,3	70,5	66,7	78,6	90,0
Psykiske lidelser	50,0	50,0	125,0	0,0	44,4	87,5
Symptomer,gener o.lign.	100,0	-	33,3	150,0	100,0	75,0
Ryglidelser	94,6	93,4	81,7	100,0	102,1	109,4
Bevægeapparat i øvrigt	71,7	71,8	77,0	82,0	70,0	76,5
Andre lidelser	50,0	11,9	14,0	14,3	33,3	18,0
Uoplyst	83,7	68,0	71,4	55,6	100,0	48,3
Erhvervssygdomme i alt	88,9	84,5	83,3	82,7	79,3	80,4

Tabel 3.14 viser, at den totale andel erstatningstilkendelser i perioden er faldet fra knap 89% til godt 80% af antal anerkendelser i perioden, men da sagsbehandlingstiden har afgørende indflydelse på dette forhold, kan man ikke af tabellen umiddelbart udlede, at der bliver tilkendt erstatning i mindre omfang end tidligere, hvilket også understreges af det forhold, at procenten for flere diagnose-grupper ligger over 100. Tabellen antyder dog, at der er sket et fald – hovedsagelig fra 1993 til 1994 – men p.g.a. de store udsving og de små absolutte antal, er det meget vanskeligt at pege på nogen entydige diagnosefordelte udviklingstendenser.

3.7. Sammenfatning vedrørende erhvervssygdomsområdet.

De foregående afsnit 3.1 – 3.6 viser, at der i perioden 1993-98 er sket et markant fald i andelen af erhvervssygdomme, der anerkendes i Arbejdsskadestyrelsen. Fra 1992 til 1997 er andelen næsten halveret, men i denne analyse behandles primært perioden 1993-98, hvor andelen er faldet fra 23,2% til 14,8%.

Den faldende anerkendelsesprocent hænger i nogen grad sammen med en forskydning af de anmeldte erhvervssygdomme fra de ”traditionelle” erhvervssygdomme som f.eks. hjernesker og lungelidelser over mod lidelser, hvor det er vanskeligere at fastslå en entydig sammenhæng mellem arbejdets art og lidelsen. Disse lidelser er f.eks. bevægeapparatlidelser, ryglidelser og psykiske lidelser. Hudlidelser og hørelidelser har i hele perioden udgjort en ret betydelig og nogenlunde stabil andel af samtlige erhvervssygdomme.

Også inden for de enkelte diagnosegrupper sker der forskydninger mellem enkelt diagnoser, hvilket især påvirker gruppen af bevægeapparatlidelser, der i hele perioden har udgjort den største andel af erhvervssygdomssagerne. Inden for denne gruppe er der

bl.a. sket et betydeligt fald i antallet af sager med diagnosen nakke-skuldremerter i takt med, at ”syerskesagerne” blev færdigbehandlet.

Det generelle fald i anerkendelsesprocenten kan imidlertid ikke forklares alene ud fra en ændret diagnosefordeling, idet der også er sket et fald i anerkendelsesprocenten inden for langt de fleste diagnosegrupper. Det kan således beregnes, at hvis anerkendelsesprocenten for de enkelte diagnosegrupper havde været uændret i forhold til 1993, burde der i 1998 have været anerkendt 1.108 flere sager, end der faktisk blev. I forhold til 1994-ankendelsesprocenterne er det tilsvarende antal ”manglende” anerkendelser 761. Ud af de 1.108 ”manglende” anerkendelser kan 628 henføres til diagnosekategorien hørelidelser og 233 til hudlidelser.

Udviklingen i anerkendelsen af hørelidelser har altså afgørende betydning for den samlede udvikling i anerkendelsesprocenten for erhvervssygdomme under ét. Der skete allerede i årene fra 1993 til 1995 et betydeligt fald i anerkendelsesprocenten for hørelidelser og fra slutningen af 1996 har specielt hørelidelserne været påvirket af, at Arbejdsskadestyrelsen – efter en principiel afgørelse fra Ankestyrelsen - er begyndt at afvise erhvervssygdomssager, der er anmeldt mere end 5 år efter ekspositionstidspunktet. I 1998 blev 528 hørelidelser afvist med denne begrundelse, og i alt blev der i 1998 afvist 611 sager p.g.a. 5-års fristen.

Efter at Højesteret nu har afsagt dom om, at denne forældelsesfrist ikke er gældende på arbejdsskadeområdet, vil de fleste af disse sager blive genoptaget, og det må antages at en del af disse sager nu vil blive anerkendt. Det er dog også givet, at en del af sagerne vil blive afvist med andre begrundelser under alle omstændigheder.

Hvis man ser bort fra de afvisninger, der er sket under henvisning til forældelsesfristerne er ”underskuddet” af anerkendelser i 1998 formentlig i størrelsesordenen 5-700 sager vurderet i forhold til 1993-ankendelsesprocenterne og 2-300 vurderet i forhold til 1994-ankendelsesprocenterne.

Langt de fleste afvisninger forekommer i hele perioden enten for lidelser, der ikke er omfattet af erhvervssygdomsfortegnelsen, og hvor en forelæggelse for Erhvervssygdomsudvalget skønnes at være udsigtsløs, eller for sager, der er nævnt på erhvervssygdomsfortegnelsen, men hvor andre betingelser på fortegnelsen til belastning m.v. ikke er opfyldt. Der er i perioden sket en vis forskydning i retning mod den sidstnævnte kategori. Afvisninger i Erhvervssygdomsudvalget udgør en stadig faldende andel af samtlige anmeldelser. Formentlig er dette udtryk for, at medarbejderne, i takt med at Erhvervssygdomsudvalget fastlægger anerkendelseskriterier for lidelser uden for fortegnelsen, i større omfang selv bliver i stand til at vurdere, hvornår en sag kan afvises.

Retlige afvisninger udgør i hele perioden kun en meget begrænset andel af samtlige afvisninger.

På baggrund af ovenstående sammenfatning kan man konkludere, at der er sket et fald i anerkendelsesprocenten, men en betydelig del af dette fald skyldes, at en række sager – især hørelidelser – siden 1996 er blevet afvist på grund af 5-års forældelsesfristen. Der har herudover været tale om et diagnoseskift fra de traditionelle erhvervssygdomme mod nye diagnosegrupper der ikke så ofte fører til anerkendelse.

Noget kunne dog tyde på, at styrelsen også generelt har strammet anerkendelsespraksis på erhvervssygdomsområdet, idet anerkendelsesprocenten er faldet inden for de fleste diagnosegrupper. Dette kan imidlertid også være udtryk for, at der i perioden er sket en ændring i anmeldelsespraksis, således at de anmeldelser, der i dag indgives til Arbejdsskadestyrelsen, omfatter mindre alvorlige lidelser inden for hver enkelt diagnosegruppe end tidligere. Dette kunne også være forklaringen på, at der tilsyneladende tilkendes erstatning i færre af de anerkendte erhvervssygdomssager end tidligere. Disse forhold kan imidlertid ikke vurderes alene ud fra en statistisk analyse.

4. Statistisk belysning af anerkendelsespraksis på ulykkesområdet.

I dette afsnit belyses Arbejdsskadestyrelsens praksis i relation til anerkendelse af arbejdsulykker ud fra en rent statistisk analyse af forhold omkring anmeldelse og anerkendelse af arbejdsulykker i perioden 1992 til 1998. Analysen gennemføres dels ud fra udviklingen i de totale antal anmeldte og anerkendte sager og dels på en opdeling efter anmeldediagnosen (placering på legemet). Desuden vurderes betydningen af de administrative ændringer, der har haft betydning for antallet af såkaldte bagatelskader i perioden, med henblik på at få isoleret en eventuel ændring af selve anerkendelsespraksis i styrelsen.

4.1. Udviklingen generelt.

Antallet af anmeldte arbejdsulykker har i første del af perioden været svingende. Som det fremgår af tabel 4.1 nedenfor, faldt antallet en anelse fra 1992 til 1993, hvorefter antallet steg kraftigt fra 1993 til 1994 og svagt fra 1994 til 1995. Fra 1995 har antallet været faldende, og i 1998 er antallet faldet meget kraftigt i forhold til de seneste år forud. I 1998 blev der således kun anmeldt 88% af det antal arbejdsulykker der blev anmeldt i 1992. Denne udvikling er specielt bemærkelsesværdig, fordi antallet af beskæftigede samtidig er steget.

Alle ulykkessager afgøres med hensyn til anerkendelsesspørgsmålet. Hvis de ikke anerkendes eller afvises, bliver de henlagt før anerkendelse. Dette kan ske, hvis skadelidte ikke ønsker sagen behandlet, eller hvis skadelidte dør, uden at dødsfaldet har sammenhæng med ulykkestilfældet. I tabel 1 er – udover antal anmeldte arbejdsulykker – også angivet, hvilke kendelser styrelsen har truffet de enkelte år samt det totale antal afgørelser m.h.t. anerkendelsesspørgsmålet (summen af de anerkendte, afviste og henlagte sager).

Tabel 4.1. Anmeldte og afgjorte arbejdsulykker.

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Anmeldte	22.133	21.983	24.447	24.879	23.207	22.452	19.500
Anerkendte	19.275	16.390	17.844	17.554	16.875	16.199	13.752
Afviste	4.175	4.615	5.644	6.547	6.124	6.213	5.609
Henlagte	414	1.074	591	590	533	482	469
Afgørelser^{*)} i alt	23.864	22.079	24.079	24.691	23.532	22.894	19.830

*) Sager afgjort m.h.t. anerkendelsesspørgsmålet.

Siden 1993 har der i lov om sikring mod følger af arbejdsskade været en frist på 3 måneder for Arbejdsskadestyrelsens behandling af anerkendelsesspørgsmålet i ulykkessager. Styrelsen kan dog dispensere fra fristen, hvilket sker i omkring 15% af sagerne. Disse forhold indebærer, at der ikke er fuldstændig sammenfald mellem antal anmeldte ulykker i de enkelte år og antal afgørelser i de enkelte år, men – bortset fra 1992 – er der ganske god overensstemmelse mellem antal anmeldte ulykker og antal afgørelser. I alle årene vil der dog være sager anmeldt i ét år, der først afgøres med hensyn til anerkendelsesspørgsmålet i det følgende år.

1992 skiller sig markant ud med væsentlig flere afgørelser end anmeldelser, og dette kan måske skyldes, at styrelsen i 1992 forberedte sig på indførelsen af den nye lovbestemte 3-måneders frist og derfor fik afgjort anerkendelsesspørgsmålet i en større mængde ældre sager.

Det fremgår af tabel 4.1, at antallet af anerkendte sager er faldet kraftigt i perioden, idet antallet af anerkendte sager dog også har været præget af svingende tendenser i takt med svingningerne i antal anmeldelser. I nedenstående tabel 4.2 vises den relative andel af henholdsvis de anmeldte og de afgjorte sager, der er blevet anerkendt i de enkelte år.

Tabel 4.2. Anerkendte ulykker i procent af anmeldte og afgjorte ulykkessager.

Pct.	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Anerkendte/anmeldte	87,1	74,6	73,0	70,6	72,7	72,1	70,5
Anerkendte/afgjorte	80,8	74,2	74,1	71,1	71,7	70,8	69,3

Den faldende anerkendelsesprocent fremgår klart af tabel 4.2. Specielt hvis man sammenholder de anerkendte sager med de anmeldte sager, er der sket et meget markant fald fra 87,1% i 1992 til 70,5% i 1998, svarende til et relativt fald på 19% i anerkendelsesfrekvensen. Dette er dog ikke en relevant sammenligning, fordi der i 1992 blev afgjort væsentlig flere sager, end der blev anmeldt. Det er derfor mest relevant at sammenholde antal anerkendelser med det samlede antal afgørelser i de enkelte år, svarende til den nederste linie i tabel 4.2. Selv opgjort på denne måde er der dog tale om et meget kraftigt fald i andelen af anerkendte sager. Dog bemærkes det, at størstedelen af faldet sker fra 1992 til 1993, hvorefter der igen sker et niveauskift i 1995 og yderligere et mindre fald i 1997 og 1998.

Udviklingen fra 1992 til 1994 er også påvirket af, at der i 1993, som det fremgår af tabel 4.1, blev henlagt mere end dobbelt så mange sager som i gennemsnit for årene 1992 og 1994. Da det kun er i 1993, der forekommer så mange henlæggelser, kunne det tyde på, at styrelsen i dette år har ændret praksis m.h.t. henlæggelser eller evt. har ”ryddet op” i

de gamle sager – evt. i forbindelse med indførelsen af de nye tidsfrister i loven efter 1. januar 1993.

Oplysningerne i tabel 4.2 kunne tyde på, at Arbejdsskadestyrelsen har strammet sin praksis i relation til anerkendelse af arbejdsulykker, men nogle administrative ændringer i løbet af perioden kan også være en medvirkende årsag til den udvikling, der afspejles i tabellen.

4.2. Bagatelskader.

Forsikringsselskaber m.fl. har i hele perioden haft mulighed for at behandle de såkaldte bagatelskader uden forelæggelse for Arbejdsskadestyrelsen. Bagatelskader er ulykker, hvor der ikke er tvivl om, at der er tale om en ulykke sket på arbejdet, men hvor det anses for oplagt, at der ikke vil blive tale om erstatningsudgifter udover evt. behandlingsudgifter i forbindelse med skaden. Statsinstitutionerne fik en tilsvarende adgang til selv at behandle bagatelskader fra den 1. januar 1997.

Når bagatelskaderne har betydning for udviklingen i andelen af arbejdsulykker, der bliver anerkendt af Arbejdsskadestyrelsen, hænger det sammen med styrelsens finansieringsmodel. Forsikringsselskaber m.fl. har i hele perioden betalt et administrationsbidrag til dækning af styrelsens omkostninger i forbindelse med behandlingen af arbejds-skadesagerne. Indtil den 1. januar 1993 blev dette administrationsbidrag fordelt på de enkelte forsikringsselskaber m.fl. i forhold til hvert enkelt selskabs andel af den samlede præmieindtægt for alle selskaberne. Bidraget for det enkelte selskab var med andre ord uafhængigt af, hvor mange sager det enkelte selskab oversendte til behandling i Arbejdsskadestyrelsen.

Efter den 1. januar 1993 opkræves administrationsbidraget i stedet som en pris pr. sag, det enkelte forsikringsselskab har fået behandlet i Arbejdsskadestyrelsen. Selskaberne har derfor en økonomisk interesse i at oversende så få sager som muligt. Da bagatelskaderne som regel er ret enkle at behandle og ofte kun fører til meget begrænsede udgifter, behandler selskaberne nu i langt højere omfang end tidligere selv disse skader, og en tilsvarende udvikling har siden 1. januar 1997 gjort sig gældende for statsinstitutionerne. Samtidig har overgang til aktieselskabsform og egentlig privatisering betydet, at bagatelskader fra nogle større statsinstitutioner allerede forsvandt fra styrelsen før 1997, fordi disse institutioner blev forsikret i private selskaber.

Arbejdsskadestyrelsen kan ikke opgøre antallet af bagatelskader eksakt, men i den følgende tabel 4.3 er antal anerkendelser på blanket 105E/100 opgjort for de enkelte år. Disse blanketter anvendes typisk i forbindelse med anerkendelser i bagatelsager.

Tabel 4.3. Anerkendelser på blanket 105E/100.

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Statssager	4.358	3.839	3.822	3.140	2.688	2.041	642
(Amts-)kommuner	1.837	1.353	1.216	1.097	1.253	1.432	745
Private selskaber	3.231	2.058	2.167	2.750	2.656	2.807	1.640
Andre	20	15	14	19	17	11	12
I alt	9.446	7.265	7.219	7.006	6.614	6.291	3.039

Som tabellen viser, skete der et meget markant fald i antallet af disse afgørelser fra 1992 til 1993. Dette fald skal selvfølgelig sammenholdes med det generelle fald i antal afgørelser, men som det også fremgår af tabellen, er faldet særlig kraftigt for private selskaber og (amts-)kommunerne (primært Kommunernes Arbejdsskadeforsikring), mens faldet ikke er nær så kraftigt for statssagerne. For statssagerne sker det største fald i perioden efter 1996. Faldet for statssagerne i 1995-96 og den samtidige stigning for de private selskaber skyldes i betydeligt omfang PostDanmarks overgang til aktieselskabsform i 1995.

Udviklingen fra 1997 til 1998 er ikke et helt reelt udtryk for udviklingen i antallet af bagatelskader, men hænger sammen med, at blanket 105E var spærret for anvendelse i de første måneder af 1998, fordi det juridiske indhold af blanketten skulle revideres. Revisionen førte til indførelse af blanket 100 pr. 1. april som afløser for blanket 105E. I denne periode blev bagatelsagerne altså anerkendt med andre blanketter.

I den følgende tabel 4.4 er antal anerkendelser excl. anerkendelser på blanket 105E/100 opgjort, idet det samtidig er forudsat, at antal anerkendelser på blanket 105E/100 i 1998 burde være ca. 1/3 højere end antallet i tabel 4.3. Tabellen viser altså det "reelle" antal anerkendelser, når der ses bort fra variationerne i antal bagatelskader, der som nævnt altid fører til anerkendelse. I tabellen er samtidig opgjort det samlede antal afgørelser excl. bagatelskaderne samt anerkendelsesprocenten i forhold hertil.

Tabel 4.4. Afgjorte og anerkendte ulykkessager excl. bagatelskader.

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Afgjorte sager *)	14.418	14.814	16.860	17.685	16.918	16.603	15.778
Anerkendte sager	9.829	9.125	10.625	10.548	10.261	9.908	9.700
Anerkendelsesprocent	68,2	61,6	63,0	59,6	60,7	59,7	61,5

*) Sager afgjort m.h.t. anerkendelsesprocenten.

Selv efter at der er korrigeret for bagatelskaderne, viser tabel 4.4 stadig et markant fald i anerkendelsesprocenten fra 1992 til 1993, hvorefter anerkendelsesprocenten ligger rimelig stabilt i resten af perioden med et enkelt toppunkt i 1994. Den gennemsnitlige (uvægtede) anerkendelsesprocent i hele perioden 1993 – 98 er 61,0, og det maksimale procentvise udsving herfra svarer i absolutte antal til 337 sager på årsbasis. Det må derfor kunne konkluderes, at der alene er tale om tilfældige udsving i anerkendeshypothetigheden i denne periode. Det er derimod vanskeligt at give nogen forklaring på den meget høje anerkendelsesprocent i 1992 sammenholdt med den øvrige periode. Der må dog også tages forbehold for den statistiske pålidelighed af oplysningerne vedrørende 1992, der var det første år efter indførelsen af det nye administrative edb-system i Arbejdsskadestyrelsen. Endelig skal det bemærkes, at der kan være flere bagatelskader end

de angivne antal i tabel 4.3 og 4.4, fordi styrelsens medarbejdere ikke nødvendigvis benytter de angivne blanketter i forbindelse med alle bagatelsager.

4.3. Diagnosefordelingen.

En eventuel ændring i anerkendelseshyppigheden kunne være et resultat af en ændret fordeling i de sager, der anmeldes til Arbejdsskadestyrelsen. Ved oprettelsen af en ulykkesag indkodes flere forskellige oplysninger om sagstypen, men den mest anvendelige – og bedst udfyldte – af disse koder er diagnose 1, der angiver skadens placering på legemet. I den følgende tabel 4.5 er angivet den relative andel anmeldte sager for de 15 hyppigst forekommende diagnoser, der tilsammen tegner sig for ca. 83% af samtlige anmeldte arbejdsulykker.

Tabel 4.5. Anmeldte arbejdsulykker fordelt efter diagnosekode.

Procent	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Ryg	24,2	25,2	24,9	25,5	26,0	26,2	24,7
Skulder	4,5	4,7	5,4	5,5	5,9	6,6	6,8
Hals m.m.	2,1	2,0	2,2	2,5	3,5	3,6	4,3
Fingre	14,7	13,7	13,3	13,2	12,4	12,1	12,7
Hånd	3,6	3,5	3,1	3,6	3,0	3,2	3,2
Håndled	2,9	2,8	2,6	2,5	2,8	2,5	2,5
Underarm	1,9	2,0	2,3	2,2	2,1	2,1	2,2
Albue	1,9	1,9	1,8	1,7	1,7	1,8	1,9
Knæ	8,3	8,9	9,4	9,4	9,5	9,7	9,4
Fod	6,0	6,0	5,9	5,6	5,6	5,2	5,3
Ankel	3,1	3,0	3,1	2,7	2,5	2,3	2,3
Underben	2,5	2,0	1,8	1,8	1,6	1,6	1,7
Øjenskader	3,0	2,4	2,4	2,1	1,9	1,8	1,6
Øreskader	1,2	1,5	1,4	1,5	2,1	2,1	1,2
Psykiske skader	3,2	3,1	3,4	3,5	2,9	2,9	3,6
Øvrige	16,8	17,4	16,9	16,5	16,5	16,3	16,8
Total	22.133	21.983	24.447	24.879	23.207	22.452	19.500

Tabel 4.5 viser, at 3 diagnoser (ryg, fingre og knæ) tilsammen tegner sig for næsten halvdelen af samtlige anmeldte arbejdsulykker i alle årene. Rygskader er i hele perioden den hyppigste skadestype med ca. 25% af samtlige anmeldte skader, og fingre er i hele perioden den næsthypigste skadestype. Generelt må man sige, at tabel 4.5 ikke viser nogen markante ændringer i anmeldelsernes fordeling på diagnose. De største relative ændringer forekommer for nogle af de diagnoser, der tegner sig for meget små andele af samtlige sager (f.eks. øjenskader og øreskader), men der er dog også sket en betydelig relativ stigning i antal skuldreskader, og andelen af halsskader er fordoblet i perioden, hvilket formentlig hovedsagelig skyldes whiplash. Desuden er antallet af fingerskader faldet en smule. Dette sidstnævnte har formentlig sammenhæng med udviklingen i bagatelskaderne, jf. afsnit 4.4 nedenfor.

Alt i alt må man dog sige, at tabel 4.5 giver udtryk for en forbløffende konstant fordeling af de anmeldte arbejdsulykker på diagnose. Det fremgår også, at de 15 diagnoser i hele perioden tegner sig for mellem 82,6 og 83,7 procent af samtlige sager, mens de øvrige 37 diagnoser - som benyttes i styrelsens edb-system – tilsammen tegner sig for mellem 16,3 og 17,4 procent.

Tabel 4.6 nedenfor viser den tilsvarende fordeling af de anerkendte ulykker opdelt på samme diagnoser som i tabel 4.5.

Tabel 4.6. Anerkendte arbejdsulykker fordelt efter diagnosekode.

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Ryg	17,2	17,8	18,1	19,0	19,4	19,6	18,4
Skulder	4,0	4,1	4,9	5,1	5,3	6,2	6,4
Hals m.m.	1,8	2,2	2,3	2,7	3,7	4,1	4,9
Fingre	16,9	16,6	16,5	16,1	15,7	15,2	15,8
Hånd	4,4	4,0	3,5	4,0	3,6	3,7	3,7
Håndled	2,8	3,0	2,9	2,8	3,1	2,7	2,7
Underarm	1,9	2,0	2,5	2,2	2,3	2,3	2,3
Albue	1,7	1,8	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7
Knæ	8,0	9,1	9,8	10,1	9,4	9,8	9,4
Fod	6,8	6,7	6,8	6,6	6,4	6,0	5,9
Ankel	3,3	3,6	3,7	3,2	3,0	2,5	2,7
Underben	2,5	2,2	2,1	2,0	1,8	1,7	1,8
Øjenskader	3,7	3,1	2,7	2,5	2,2	2,2	2,1
Øreskader	1,1	1,7	1,7	1,6	2,1	1,9	1,5
Psykiske skader	2,6	2,6	2,8	2,6	2,3	2,4	2,2
Øvrige	21,5	19,5	18,1	17,8	18,0	17,9	18,3
Total	19.275	16.390	17.844	17.554	16.875	16.199	13.752

Som det fremgår af tabel 4.6, tegner de 15 diagnoser sig også for en betydelig andel af de anerkendte sager, men dog en lidt mindre andel end af de anmeldte. Det er også de samme 3 diagnoser, der tegner sig for de største andele af de anerkendte sager, men rygskadernes andel af de anerkendte skader er betydeligt mindre end andelen af de anmeldte. Modsvarende udgør fingerskader en lidt større andel af de anerkendte, mens knæskadernes andel svarer nogenlunde til andelen af de anmeldte skader. Det skal bemærkes, at der i 1992 er anerkendt en ret stor mængde sager med koden uoplyst, hvilket skyldes, at sagerne er oprettet i 1991, før diagnosekoderne blev indført i styrelsens edb-system.

Ligesom tabel 4.5 for de anmeldte skader tegner tabel 4.6 et forbløffende stabilt billede af diagnosefordelingen over perioden. Også for de anerkendte skader gælder, at de største relative ændringer er sket for de skadestyper, der kun tegner sig for en meget beskedne andel af samtlige skader. Igen ser man en markant stigning for halsskader og skulderskader og ret store relative udsving for øjenskader og øreskader, der imidlertid udgør en meget begrænset andel af samtlige skader.

Den følgende tabel 4.7 viser anerkendelsesprocenten inden for de forskellige diagnose-typer i perioden. Da de anmeldte sager ikke nødvendigvis afgøres m.h.t. anerkendelses-spørgsmålet i samme år, som de anmeldes, og da der specielt i 1992 - som nævnt - blev afgjort betydeligt flere sager, end der blev anmeldt, er oplysningerne i tabel 4.7 baseret på oplysninger om afgjorte sager og ikke antal anmeldelser i de enkelte år. Tabel 4.7 viser altså de anerkendte sager fra tabel 4.6 i procent af de sager, der blev afgjort m.h.t. anerkendelsesspørgsmålet i de enkelte år.

Tabel 4.7. Anerkendelsesprocenten fordelt efter diagnosekode.

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Ryg	57,9	52,9	52,9	53,0	53,3	52,7	50,6
Skulder	74,7	67,4	68,2	64,8	65,2	67,1	66,6
Hals m.m.	75,9	77,5	81,0	78,1	80,7	80,9	80,1
Fingre	95,8	91,4	90,9	86,5	88,8	88,7	88,8
Hånd	92,1	86,2	84,9	82,7	80,6	84,1	83,0
Håndled	84,8	79,1	81,7	78,4	81,3	75,4	74,3
Underarm	85,0	78,7	81,4	70,9	76,1	78,3	75,3
Albue	79,8	68,8	68,5	64,9	65,6	68,2	63,2
Knæ	85,6	77,3	77,8	75,8	74,0	71,1	68,3
Fod	94,7	88,2	85,7	81,0	83,5	79,6	79,5
Ankel	94,2	89,1	86,4	84,5	84,3	79,4	79,3
Underben	84,2	78,8	83,2	80,3	78,0	76,5	75,5
Øjenskader	95,4	88,3	85,5	84,3	83,5	85,8	85,6
Øreskader	88,8	83,5	88,2	82,5	79,0	66,9	72,1
Psykiske skader	76,6	65,0	63,4	52,8	54,6	56,4	45,3
Øvrige	86,1	79,3	79,9	76,9	78,0	78,5	76,7
Total	80,8	74,2	74,1	71,1	71,7	70,8	69,3

Total-rækken i tabel 4.7 svarer til den nederste række i tabel 4.2, og de variationer i anerkendelsesprocenten over perioden, der præger totalrækken, slår naturligvis også til en vis grad igennem på de enkelte diagnosegrupper. Tabellen viser dels, at der er meget stor variation i anerkendelsesprocenten for de forskellige diagnosegrupper, og dels at der for nogen diagnosegrupper er tale om ganske betydelige variationer i anerkendelsesprocenten over perioden.

1992 adskiller sig betydeligt fra de øvrige år, idet anerkendelsesprocenten både totalt men også for samtlige diagnosegrupper undtagen halsskader er højere end i samtlige efterfølgende år. Selv hvis man ser bort fra 1992, er der dog store udsving. F.eks. varierer psykiske skader fra en anerkendelsesprocent på 45,3 i 1998 til 65,0 i 1993, og ankel-skader varierer fra 79,3% i 1998 til 89,1% i 1993.

De største grupper: ryg, fingre og knæ varierer også noget i perioden, men der synes f.s.v. angår ryg- og fingerskader ikke at være tale om nogen markant, entydig udviklingstendens, mens knæskaderne viser en klar faldende tendens i anerkendelsesprocenten. F.s.v. angår de psykiske skader viser tabellen, at der er sket et meget kraftigt fald i anerkendelsesprocenten.

Det skal imidlertid bemærkes, at de tendenser, der blev gennemgået ovenfor i afsnittet om bagatelskader, naturligvis også vil påvirke oplysningerne i tabel 4.7. Hvis en diagnosegruppe omfatter mange bagatelsager, vil ændringerne i antal bagatelsager selvfølgelig også afspejles i anerkendelsesprocenten for den pågældende diagnose i tabel 4.7. I det følgende afsnit 4.4 korrigeres diagnosegrupperne derfor for bagatelskaderne.

4.4. Bagatelskadernes betydning for diagnosefordelingen.

I den efterfølgende tabel 4.8 er bagatelskaderne (opgjort som sager, der er anerkendt med blanket 105E/100) fordelt på de samme 15 diagnosegrupper som i det foregående afsnit. I tabel 4.8 er antal bagatelskader - ligesom i tabel 4.4 - forhøjet med 1/3 i året 1998, hvor blanket 105E var spærret i årets første måneder.

Tabel 4.8. Bagatelskader fordelt efter diagnosekode.

Procent	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Ryg	12,5	13,8	13,2	13,3	15,2	15,9	16,1
Skulder	3,5	3,2	3,5	3,7	4,3	5,0	4,7
Hals m.m.	1,5	1,7	1,8	1,9	2,6	3,3	3,6
Fingre	18,7	16,8	16,5	17,1	16,2	16,1	17,1
Hånd	4,6	4,7	4,4	4,7	4,0	4,1	4,6
Håndled	2,6	2,5	2,5	2,6	2,7	2,5	2,0
Underarm	1,9	1,8	2,1	2,1	2,1	2,0	2,2
Albue	1,6	1,7	1,5	1,3	1,3	1,4	1,7
Knæ	8,5	7,7	8,1	9,2	8,6	9,0	7,7
Fod	8,9	9,1	9,0	8,3	8,0	7,9	7,7
Ankel	4,8	5,2	4,9	4,2	4,1	3,0	3,0
Underben	2,5	2,1	1,7	2,2	1,7	1,7	1,9
Øjenskader	4,5	4,2	4,0	3,8	3,4	3,0	3,1
Øreskader	1,2	1,6	2,1	2,0	2,7	2,3	1,5
Psykiske skader	4,3	4,4	4,8	4,4	3,5	3,5	2,8
Øvrige	18,3	19,5	19,8	19,4	19,4	19,3	20,4
Total (antal)	9.446	7.265	7.219	7.006	6.614	6.291	4.052

Tabel 4.8 viser – ikke overraskende – at fingerskader er den hyppigste diagnosegruppe blandt de sager, der er anerkendt med blanket 105E/100. Det er lidt mere overraskende, at rygskader er den næsthypigste diagnosegruppe blandt bagatelskaderne, og at hyppigheden for en række af de øvrige diagnosegrupper (f.eks. knæskader, underbensskader og øreskader) ikke afviger væsentligt fra andelen af den totale mængde anerkendte skader. Psykiske skader udgør en betydeligt større andel af bagatelskaderne end af samtlige anerkendte skader.

Selvom der er tydelig sammenhæng mellem fordelingen af samtlige anerkendte ulykker og fordelingen af bagatelskaderne på diagnosekoder, er det klart, at variationerne i antallet af bagatelskader også påvirker anerkendelsesprocenten på de enkelte diagnosegrupper.

I den følgende tabel 4.9 er anerkendelsesprocenten på de enkelte diagnosegrupper opgjort på samme måde som i tabel 4.7, men i tabel 4.9 er bagatelskaderne trukket ud af opgørelserne over såvel antal anerkendte som antal afgjorte sager. Tabel 4.9 svarer altså til tabel 4.4 men med en opgørelse på de enkelte diagnosegrupper.

Tabel 4.9. Anerkendelsesprocent excl. bagatelskader.

Procent	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Ryg	46,9	42,4	44,2	44,8	44,2	43,3	43,2
Skulder	63,1	57,5	60,4	56,7	55,9	58,4	61,0
Hals m.m.	64,7	69,0	74,2	71,9	75,2	74,5	76,0
Fingre	91,3	85,4	85,6	78,7	82,5	82,2	84,4
Hånd	85,0	75,1	73,5	71,8	69,9	75,2	75,6
Håndled	75,3	70,4	74,2	69,3	74,1	65,9	69,2
Underarm	74,4	68,9	74,3	60,4	67,1	70,4	68,6
Albue	67,3	57,1	57,9	55,7	56,0	59,5	54,9
Knæ	73,8	68,2	70,0	66,7	64,6	61,3	62,0
Fod	86,3	74,7	73,5	68,1	72,2	65,7	70,6
Ankel	82,7	75,2	74,8	72,3	71,7	67,6	72,2
Underben	72,4	68,0	77,0	70,1	69,2	66,7	68,3
Øjenskader	89,5	74,6	69,6	68,8	67,1	73,7	77,0
Øreskader	77,2	74,0	79,2	70,4	64,6	51,9	65,0
Psykiske skader	39,0	33,0	34,1	27,2	32,0	35,0	34,0
Øvrige	78,3	68,1	68,9	65,3	67,2	68,0	68,9
Total	68,2	61,6	63,0	59,6	60,7	59,7	61,5

Tabel 4.9 viser, at der bliver betydelig større spredning i anerkendelsesprocenterne mellem de forskellige diagnosekoder, når bagatelskaderne trækkes ud af opgørelsen. Samtidig bliver variationerne fra år til år større inden for de enkelte diagnosegrupper, selvom dette ikke giver sig udslag i den totale anerkendelsesprocent, når man ser bort fra udviklingen fra 1992 til 1993, jf. afsnit 4.2. De store variationer hænger bl.a. sammen med, at det absolutte antal anerkendte sager inden for de enkelte diagnosegrupper bliver beskedent, når bagatelsagerne trækkes ud, hvorfor selv minimale ændringer i det absolutte antal anerkendelser i et år kan få stor relativ betydning.

Det er bemærkelsesværdigt, at det meget kraftige fald i anerkendelsesprocenten for psykiske skader, der optrådte i tabel 4.7, neutraliseres, når bagatelskaderne trækkes ud af opgørelsen. Tabel 4.9 viser imidlertid stadig et klart fald i anerkendelsesprocenten for knæskader, og en tilsvarende tendens synes at gøre sig gældende for fod-, ankel- og underbensskader samt for øreskader. For disse 4 sidstnævnte diagnosegrupper er der dog tale om små absolutte sagsantal, hvilket indebærer, at tilfældige udsving får stor betydning for anerkendelsesprocentens udvikling.

Rygskaderne synes at have en nogenlunde stabil anerkendelsesprocent over årene, mens anerkendelsesprocenten for fingerskader muligvis er faldet lidt. Halsskaderne ser derimod også i denne opgørelse ud til at få en stigende anerkendelsesprocent over tiden.

4.5. Erstatningsafgørelser på ulykkesområdet.

Også for ulykkesområdet er analysen i dette notat primært fokuseret i udviklingen i antal anerkendelser, men i de følgende tabeller vises også udviklingen i antal erstatningstilkendelser på ulykkesområdet. Ligesom på erhvervssygdomsområdet gælder, at der ikke er nogen direkte sammenhæng mellem anerkendelser i ét år og erstatningstilkendelser i det samme år, fordi der normalt går et stykke tid fra det tidspunkt, hvor en ulykke anerkendes, til det tidspunkt, hvor der tilkendes erstatning i den samme sag. Den følgende tabel 4.10 viser erstatningstilkendelserne i perioden 1992-98 fordelt på diagnoser.

Tabel 4.10. Erstatningsafgørelser på ulykkesområdet.

Procent	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Ryg	26,4	27,3	27,7	29,8	30,2	28,5	25,4
Skulder	3,2	4,7	5,0	6,3	6,0	7,0	8,2
Hals m.m.	1,4	2,6	3,4	3,5	4,0	5,9	6,1
Fingre	14,0	13,3	13,5	11,0	11,9	10,9	11,5
Hånd	4,1	2,4	2,8	1,9	2,5	2,5	3,0
Håndled	1,8	2,9	3,1	2,8	2,9	3,7	2,9
Underarm	1,4	1,8	2,2	2,4	2,3	2,2	2,3
Albue	0,7	1,1	1,4	1,2	1,3	1,7	1,5
Knæ	4,6	7,9	9,9	10,1	9,6	8,2	8,8
Fod	2,6	4,1	3,8	3,6	3,7	4,0	4,4
Ankel	1,3	1,7	1,7	2,4	1,9	1,8	1,9
Underben	1,7	2,2	2,4	2,4	1,8	2,0	1,7
Øjenskader	1,9	2,2	1,3	1,4	1,1	0,9	1,1
Øreskader	0,6	1,3	1,4	1,3	1,6	1,5	1,5
Psykiske skader	0,4	1,0	1,2	1,5	1,4	1,2	1,3
Øvrige	34,0	23,5	19,3	18,4	17,8	18,1	18,2
Total	4.904	5.231	5.591	5.864	5.868	5.532	6.020

Tabel 4.10 viser en stigning i antallet af erstatningsafgørelser på ulykkesområdet i perioden. Dette kan umiddelbart forekomme overraskende i sammenhæng med det betydelige fald i antal anerkendelser, der har fundet sted i samme periode. Som det fremgik af tabel 4.9 har der imidlertid ikke været tale om et fald i anerkendelsesprocenten, når man ser bort fra bagatelskaderne, og da disse skader jo netop er kendetegnet ved, at de ikke fører til erstatning, må man alt andet lige forvente en nogenlunde stabil udvikling i antal erstatningsgivende ulykkessager.

Den følgende tabel 4.11, hvori antal erstatningsafgørelser er opgjort i forhold til antal anerkendelser excl. bagatelskader, viser da også en forholdsvis stabil udvikling over perioden, idet der dog er sket en betydelig stigning fra 1992 til 1993 og igen fra 1997 til 1998, mens procentandelen i den mellemliggende periode har svinget omkring 55%. Som nævnt kan man ikke umiddelbart sammenholde antal erstatningsafgørelser med antal anerkendelser i de enkelte år, fordi sagsbehandlingstiden er af afgørende betydning for denne udvikling. Tabel 4.11 antyder dog, at der i hvert fald ikke er sket et fald i an-

delen af erstatningstilkendelser i ulykkessager, selvom andelen af anerkendelser har været faldende i perioden. Dette forhold underbygger således de foregående afsnits konklusion om, at udviklingen i anerkendelsesprocenten på ulykkesområdet i det væsentligste skyldes bortfaldet af bagatelskaderne.

Trods den relativt stabile udvikling totalt set er der kraftige udsving inden for de enkelte diagnosegrupper, og det er derfor ikke muligt at uddrage entydige konklusioner om udviklingen i antal erstatningssager inden for de enkelte diagnosegrupper. Der synes dog at være en tendens til, at skader på ryg, hals og skulder generelt oftere fører til erstatning end de øvrige diagnosegrupper, og at skader på fingre, hånd og albue samt øjenskader generelt lidt sjældnere fører til erstatning end de øvrige diagnoser. Disse forhold gælder dog ikke konsekvent i alle årene – bortset fra rygskeerne, der ligger i top i alle årene.

Tabel 4.11. Erstatningsgivende ulykkessager i procent af anerkendte (excl. bagatelskader).

Procent	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Ryg	60,5	74,5	67,9	72,7	78,0	72,2	81,3
Skulder	35,0	55,6	45,0	58,2	58,7	55,7	71,2
Hals m.m.	33,2	60,3	69,2	61,2	51,1	70,1	70,1
Fingre	46,3	46,3	43,1	39,8	44,3	41,6	46,8
Hånd	49,6	39,7	50,3	29,4	42,9	39,9	55,3
Håndled	29,8	49,3	51,4	54,6	48,6	76,3	60,6
Underarm	36,6	49,2	40,9	56,6	54,2	51,0	61,9
Albue	19,2	33,0	42,2	36,3	42,7	51,4	54,5
Knæ	30,8	44,0	47,7	52,4	54,9	44,2	54,0
Fod	28,0	48,8	37,2	36,1	38,6	45,7	52,2
Ankel	33,9	40,3	30,5	51,5	47,3	45,3	45,9
Underben	36,1	55,4	52,4	67,6	56,0	63,5	58,8
Øjenskader	31,7	58,4	39,3	45,9	44,4	30,3	42,9
Øreskader	31,8	43,5	50,6	54,5	54,1	50,3	58,6
Psykiske skader	18,2	43,5	46,9	56,8	56,0	41,8	41,6
Øvrige	69,3	69,5	60,2	61,2	59,4	59,2	64,9
Total	49,9	57,3	52,6	55,6	57,2	55,8	62,1

4.6. Sammenfatning vedrørende ulykkesområdet.

Den ovenstående statistiske analyse af udviklingen i anmeldte og anerkendte arbejdsulykker i perioden 1992-98 viser umiddelbart, at der er sket et fald i anerkendelsesprocenten i perioden. Hvis man korrigerer tallene for bagatelskaderne, der er sager, som forsikringsselskaber m.fl. selv kan behandle uden forelæggelse for Arbejdsskadestyrelsen, har der imidlertid ikke været tale om nogen generel ændring i anerkendelsesprocenten - udover hvad man må forvente af tilfældige udsving – bortset fra et betydeligt fald fra 1992 til 1993.

Korrektionen for bagatelskaderne er relevant, fordi andelen af disse skader, der normalt altid anerkendes, påvirker antallet af anerkendte skader meget kraftigt, og antallet har

varieret voldsomt gennem perioden i takt med, at først forsikringsselskaberne og siden statsinstitutionerne i stigende omfang selv behandler disse sager.

Selv efter denne korrektion sker der dog et kraftigt fald i anerkendelsesprocenten fra 68,2% i 1992 til 61,6% i 1993. Hvorvidt dette fald afspejler en reel stramning af anerkendelsespraksis eller der er tale om en rent statistisk usikkerhed, som følge af at 1992 er det første år, hvor statistikken dannes ud fra det administrative edb-system, kan ikke vurderes med sikkerhed, idet det ikke er muligt at sammenholde disse oplysninger direkte med de statistiske oplysninger fra tidligere år. Det skal dog bemærkes, at 1992 skiller sig ud i statistikken på flere andre punkter, så den tilsyneladende store ændring i anerkendelsesprocenten i dette år bør tages med forbehold.

En analyse over udviklingen i anerkendelsespraksis ud fra diagnosekoderne om skadens placering på legemet viser også en betydelig stabilitet i anerkendelsespraksis på diagnosniveau i perioden. Anerkendelsesprocenten varierer dog noget over tiden inden for visse diagnosegrupper, men også i denne sammenhæng betyder variationen i antallet af bagatelskader, at ændringerne ikke kan sammenlignes direkte fra år til år. Denne opgørelse viser, at der også sker meget store forskydninger i anerkendelsesprocenten fra 1992 til 1993 inden for nogle diagnosegrupper.

Korrigeret for bagatelskaderne optræder der inden for enkelte diagnosegrupper nogle variationer i anerkendelsesprocenten over tiden, som til en vis grad neutraliseres i totaltallet for anerkendelsesprocenten. Disse variationer skal tages med forbehold, fordi der for de fleste diagnosegrupper er tale om beskedne absolutte sagsantal, hvorfor tilfældige ændringer fra år til år kan få stor betydning for opgørelsen. Der synes dog at være en ret klar tendens til, at knæskader anerkendes i mindre omfang end tidligere, og at halsskader anerkendes i større omfang. Desuden er der en mindre entydig tendens til, at finger-skader og skader på underkøben generelt anerkendes i mindre omfang.

Sammenfattende må man sige, at den statistiske analyse ikke med sikkerhed kan påvise nogen generel ændring af anerkendelsespraksis i Arbejdsskadestyrelsen i perioden 1993-98, mens der muligvis kan være sket en generel ændring fra 1992 til 1993. Der må imidlertid tages forbehold for de statistiske oplysninger vedrørende specielt 1992. Der synes imidlertid at være sket en ændring i anerkendelsespraksis for bestemte diagnosegrupper, der har givet sig udslag i, at visse diagnoser anerkendes hyppigere end tidligere, mens andre anerkendes sjældnere. Det mest eklatante eksempel herpå er knæskaderne, der i hele perioden har udgjort knap 10% af samtlige anmeldte ulykker, og hvor anerkendelsesprocenten er faldet 8-10 procentpoint i løbet af perioden.

Antallet af erstatningsgivende sager har været stigende i perioden, og det samme er tilfældet for den procentvise andel af anerkendte sager, der fører til erstatning, men da der er en vis tidsforskel mellem anerkendelsestidspunktet og erstatningstilkendelsen, kan de to afgørelsestyper ikke umiddelbart sammenholdes. Det forekommer imidlertid sandsynligt, at der har været tale om en stabil eller stigende udvikling i erstatningsgivende sager, fordi bortfaldet af bagatelskaderne alene påvirker antal anerkendte og ikke antal erstatningsgivende sager.

Henvendelsen af 15. juni 2000 fra Danmarks Idrætsforbund til udvalget

”Arbejdsskader i forbindelse med sportsudøvelse

Danmarks Idræts – Forbund er blevet gjort opmærksom på, at tidligere socialminister Karen Jespersen i 1999 nedsatte et udvalg, der skal overveje administrationen af arbejdsskadeområdet m.v. med det formål at gøre den løbende udvikling af arbejdsskadeområdet mere smidig end tilfældet er i dag.

Ifølge udvalgets kommissorium skulle anledningen blandt andet være, at der er rejst kritik af den praksis, der følges i Arbejdsskadestyrelsen og Den Sociale Ankestyrelse ved afgrænsningen af specielt ulykkesbegrebet på arbejdsskadeområdet. Det er især brugen af det forsikringsretlige ulykkesbegreb, der har givet anledning til kritik.

Den nævnte kritik kan Danmarks Idræts – Forbund godt forstå og til dels også tilslutte sig, og til belysning heraf kan det oplyses, at Den Sociale Ankestyrelse på to principielle møder (et i april 1999 og et i november 1999) har behandlet i alt 14 klagesager (7+7) inden for idrætsområdet med følgende resultat:

- I 9 sager har Den Sociale Ankestyrelse ændret Arbejdsskadestyrelsens afgørelse og anerkendt, at der (alligevel) var tale om en arbejdsskade.*
- I 1 sag blev hjemvist til fornyet behandling i Arbejdsskadestyrelsen.*
- I de sidste 4 sager stadfæstede Den Sociale Ankestyrelse Arbejdsskadestyrelsens afgørelse – det vil sige i disse kunne man ikke anerkende, at der var tale om en arbejdsskade.*

Som det vil fremgå, har Arbejdsskadestyrelsen altså ”ramt ved siden af” i ca. 2/3 af de ovennævnte klagesager, og dette er, efter Danmarks Idræts – Forbunds opfattelse, en alt for stor ”fejlprocent”. Endvidere får Danmarks Idræts Forbund jævnligt henvendelser/forespørgsler fra idrætsudøvere, idrætsledere, advokater m.fl., som giver udtryk for undren og frustration over de afgørelser, Arbejdsskadestyrelsen til tider træffer i sager, hvor en kontraktansat idrætsudøver er kommet til skade.

herudover har Den Sociale Ankestyrelse også bidraget til frustrationen og forvirringen ved den udmelding, der fremgik af Sociale Meddelelser U-6-99, hvor styrelsen har præciseret anerkendelsespraksis om hændelser, som er opstået i forbindelse med udøvelse af sport. Efter Den Sociale Ankestyrelsens opfattelse er det (nu) ikke længere nok, at der er tale om en hændelse, der opfylder det traditionelle ulykkesbegreb – nej, der skal endvidere være tale om en usædvanlig afvigelse i forhold til spillets almindelige afvikling i form af, at der skal kunne påvises et voldsomt og usædvanligt forløb i forhold til spillets normale udførelse.

Jvf. hvad der er anført ovenfor, er det Danmarks Idræts – Forbunds opfattelse, at Den Sociale Ankestyrelses præcisering af anerkendelsespraksis på dette område synes at være en stramning af tidligere praksis med det til følge, at det fremover vil være langt sværere for en kontraktansat sportsudøver at få anerkende en given hændelse/ulykke som værende en arbejdsskade i forhold til andre erhvervsgrupper.

Det skal for god ordens skyld oplyses, at den nævnte problemstilling har været drøftet på et møde mellem Den Sociale Ankestyrelse og Danmarks Idræts – forbund den 21. december 1999.

Den Sociale Ankestyrelse tilkendegav blandt andet på det nævnte møde, at der er tale om et relativt nyt område inden for arbejdsskadeforsikringsretten, hvorfor ankestyrelsen ikke opfatter den udmeldte præcisering ved SM U-6-99 som en skærpet fortolkning af ulykkesdefinitionen i forhold til en tidligere praksis, idet ankestyrelsen ikke tidligere har haft mulighed for at udmelde praksis på dette område.

Hertil kan Danmarks Idræts – Forbund oplyse, at det er mere end 20 år siden, at der blev indført professionel fodbold i Danmark, og i de seneste år er udviklingen med flere og flere kontraktspillere i andre idrætsgrene så som ishockey, håndbold, basketball, badminton m.v. gået hurtig. Så hvorom alting er, er dette i dag et område, som – også i relation til problemstillingen om, hvornår en kontraktspillers tilskadekomst kan/skal anerkendes som en arbejdsskade fylder mere end for bare 5 eller 10 år siden.

Med henvisning til, hvad der er anført ovenfor, skal Danmarks Idræts – Forbund således opfordre udvalget til, hvis dette ikke allerede er sket, at medtage hele idrætsområdet i sine overvejelser blandt andet for så vidt angår, hvorvidt det traditionelle ulykkesbegreb, der normalt gælder inden for arbejdsskadeområdet, er rimeligt og velegnet at anvende i forbindelse med kontraktansattes idrætsudøveres tilskadekomst.

Danmarks Idræts – Forbund står naturligvis til rådighed med yderligere oplysninger, hvis der eventuelt måtte være behov herfor.

Med venlig hilsen

*Willy Rasmussen
Konsulent”*

Bilag 7

SM - Sociale Meddelelser

Afgørelse truffet af: **Afgørelsesdato:** **Udsendelsesdato:** **Meddelelse nr.:**
Den Sociale Anke- **20. september 2000** **15. oktober 2000** **SM U-21-00**
styrelse
J.nr. 102919-00 m.fl.

- Meddelelse om: arbejdsskade - anerkendelse - erhvervssygdom - psykiske lidelser
- Lov: arbejdsskadesikringslov - lovbekendtgørelse nr. 1058 af 17. december 1998, 10, stk. 1, nr. 2, 1. og 2. led

Resumé:

Ankestyrelsen har i et principielt møde behandlet 3 sager, der drejede sig om anerkendelse af en anmeldt **psykisk lidelse som erhvervssygdom**.

Alle 3 sager blev hjemvist til Arbejdsskadestyrelsen, da de ikke fandtes tilstrækkeligt oplyste til, at der kunne tages stilling til, om sagerne skulle forelægges for Erhvervssygdomsudvalget med henblik på mulig anerkendelse, eller forelæggelse måtte anses for udsigtsløs.

Ankestyrelsen fandt, at sagerne måtte være oplyst i en sådan grad, at det var muligt at tage stilling til **karakteren af den anmeldte psykiske lidelse**, om de arbejdsmæssige belastninger havde indebåret en **sundhedsmæssig risiko** samt om **sammenhængen mellem udvikling af lidelse og den psykiske belastning**, som sikrede havde været udsat for på sit arbejde. Ankestyrelsen fandt ikke, at en forelæggelse for Erhvervssygdomsudvalget kunne anses for udsigtsløs, alene fordi der ikke var tale om en posttraumatisk stresstilstand efter belastninger i form af serier af vold eller trusler om vold eller tilsvarende oplevelser.

Sagsfremstilling:

Sag nr. 1 - 102919-00

En nu 38-årig fængselsfunktionær var den 30. januar 1999 under sit arbejde udsat for en hændelse, der blev anmeldt som en psykisk skade.

Arbejdsskadestyrelsen traf den afgørelse, at der ikke var tale om en ulykke, som var omfattet af loven. Arbejdsskadestyrelsen fandt ikke, at hændelsesforløbet var så afvigende fra, hvad man måtte påregne som fængselsfunktionær, at tilfældet kunne anerkendes som ulykkestilfælde.

Ankestyrelsen tiltrådte Arbejdsskadestyrelsens afgørelse. Ankestyrelsen anmodede samtidig Arbejdsskadestyrelsen om at vurdere, om sikredes psykiske lidelse eventuelt kunne anerkendes som erhvervssygdom, da det bl.a. af anmeldelsen om hændelsen den 30. januar 1999 fremgik, at sikrede gennem længere tid havde været under psykisk pres på afdelingen.

I sagen forelå sikredes beskrivelse af hændelsen den 30. januar 1999 samt udtalelse fra klinisk psykolog, der hverken indeholdt en beskrivelse af sikredes psykiske tilstand forud for hændelsen den 30. januar 1999 eller en nærmere beskrivelse af arten og omfanget af det påståede dårlige psykiske arbejdsmiljø.

Arbejdsskadestyrelsen afviste herefter sagen med henvisning til, at den anmeldte lidelse ikke var optaget på fortegnelsen over erhvervssygdomme. Arbejdsskadestyrelsen fandt ikke grundlag for at forelægge sagen for Erhvervssygdomsudvalget, da udvalget lagde til grund, at arbejdsmæssige belastninger f.eks. i form af stort arbejdspress eller almindelig omstilling ikke kunne anses som årsag til varige psykiske lidelser.

Efter udvalgets opfattelse skulle der være tale om en posttraumatisk stresstilstand efter belastninger i form af serier af vold eller trusler om vold eller tilsvarende voldsomme oplevelser. En forelæggelse for udvalget ville derfor være udsigtsløs.

Afgørelse:

Sagen hjemvistes til Arbejdsskadestyrelsen til ny behandling og afgørelse efter indhentelse af yderligere lægelige oplysninger, herunder oplysninger om sikredes psykiske tilstand forud for hændelsen den 30. januar 1999 samt en nærmere beskrivelse af arbejdsforholdene.

Begrundelsen for afgørelsen var, at sagen ikke fandtes tilstrækkeligt oplyst til, at Ankestyrelsen kunne tage stilling til, hvorvidt der var grundlag for at forelægge sagen for Erhvervssygdomsudvalget med henblik på en mulig anerkendelse som erhvervssygdom efter lovens § 10, stk. 1, nr. 2, 2. led.

Ankestyrelsen lagde herved vægt på, at de helbredsmæssige oplysninger, der forelå i sagen, ikke gav mulighed for at foretage en vurdering af karakteren og omfanget af den anmeldte lidelse.

Ankestyrelsen fandt endvidere, at beskrivelsen af arbejdsforholdene, herunder karakteren af de arbejdsmæssige belastninger, var utilstrækkelig. Ved vurderingen af, om der i det konkrete tilfælde var den nødvendige sammenhæng mellem den arbejdsmæssige belastning og udvikling af en erhvervssygdom af psykisk karakter, måtte der foreligge en fyldestgørende beskrivelse af arbejdsforholdene.

Det var således Ankestyrelsens opfattelse, at usikkerheden om oplysningsgrundlaget måtte afklares, før der i det enkelte tilfælde kunne foretages en vurdering af, om sagen skulle forelægges for Erhvervssygdomsudvalget med henblik på en mulig anerkendelse efter lovens § 10, stk. 1, nr. 2, 2. led, eller om en forelæggelse måtte anses for udsigts-

løs, jf. stk. 3. Sagen måtte være oplyst i en sådan grad, at det var muligt at tage stilling til karakteren af den anmeldte psykiske lidelse, om de arbejdsmæssige belastninger havde været af en sådan karakter, at de havde indebåret en sundhedsmæssig risiko og sammenhængen mellem udvikling af lidelsen og den psykiske belastning, som sikrede havde været udsat for på sit arbejde. Ankestyrelsen fandt derfor ikke, at en forelæggelse for Erhvervssygdomsudvalget kunne anses for udsigtsløs, alene fordi der ikke var tale om en posttraumatisk stresstilstand efter belastninger i form af serier af vold eller trusler om vold eller tilsvarende voldsomme oplevelser.

Arbejdsskadestyrelsen anmodedes samtidig om at være opmærksom på, om der i forbindelse med indhentelsen af yderligere oplysninger fremkom nye oplysninger, der kunne danne grundlag for en eventuel genoptagelse af spørgsmålet om anerkendelse af hændelsen den 30. januar 1999 som et ulykkestilfælde i lovens forstand.

Sagsfremstilling:

Sag nr. 2 - 103045-00

En nu 34-årig kvinde var i perioden fra den 1. juli 1994 til den 30. april 2000 ansat som lægesekretær.

Egen læge anmeldte psykisk belastningssyndrom som erhvervssygdom forårsaget af udsættelse for støj, stress og hårdt presset psykisk arbejdsmiljø.

Sikrede havde givet en nærmere beskrivelse af arbejdsforholdene, og i sagen forelå ingen lægelige oplysninger ud over anmeldelsen.

Arbejdsskadestyrelsen havde afvist sagen med samme begrundelse som i sag nr. 1.

Afgørelse:

Sagen hjemvistes til Arbejdsskadestyrelsen til ny behandling og afgørelse efter indhentelse af yderligere lægelige oplysninger om sikredes psykiske tilstand, samt en nærmere præcisering af arten og omfanget af de psykiske påvirkninger, sikrede havde været udsat for på sit arbejde.

Ankestyrelsens begrundelse var den samme som i sag nr. 1.

Sagsfremstilling:

Sag nr. 3 - 103202-00

En nu 50-årig kvinde havde været ansat som sagsbehandler i en kommunes børn- og ungeafdeling fra den 14. juli 1997 til den 30. november 1999, hvor sikrede blev sygemeldt.

Egen læge anmeldte forskellige psykiske gener som erhvervssygdom, men angav ingen psykisk diagnose.

Af anmeldelsen fremgik, at sikrede havde oplevet et konstant og tiltagende dårligt psykisk arbejdsmiljø. Afdelingen levede ikke op til en ordentlig faglig standard, der var ikke fastlagt kompetenceregler til beskrivelse af interne arbejdsgange m.v.

Sikrede havde givet en beskrivelse af arbejdsforholdene, men der forelå ingen lægelige oplysninger bortset fra anmeldelsen.

Det var oplyst, at sikrede havde modtaget psykologisk krisehjælp forud for Arbejdsskadestyrelsens afgørelse, og nu var henvist til psykologisk undersøgelse på arbejdsmedicinsk klinik.

Arbejdsskadestyrelsen havde afvist sagen med samme begrundelse som i sag nr. 1.

Afgørelse:

Sagen hjemvistes til arbejdsskadestyrelsen til ny behandling og afgørelse efter indhentelse af yderligere arbejdsmæssige og lægelige oplysninger, herunder oplysninger om den ydede psykologiske krisehjælp i januar og februar måned 2000 samt erklæring fra arbejdsmedicinsk klinik efter sikredes undersøgelse hos psykolog den 18. august 2000. Ankestyrelsens begrundelse var den samme som i sag nr. 1.

LO's forslag om et nyt skadesbegreb

0. Indledning

1. Forslag til nyt skadesbegreb

1.1. Skade

1.2 Pludselig eller kortvarig

1.3 Der skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder det foregår

1.3.1 Årsagsforbindelse

1.3.2 Lejlighedsårsag

1.3.3 Indefra kommende

1.3.4 Egnede til at forårsage en skade

1.4 Bevisbyrde

1.5. Eksempler på tilfælde, der tidligere er blevet afvist, men som efter forslaget kan anerkendes.

1.5.1 Løft

1.5.2 Personhåndtering

1.5.3 Faldskader

1.5.4 Psykiske skader

1.6 Eksempler på skader, der fortsat ikke vil være omfattet af ASL.

0. Indledning

Administrationen af skadesbegrebet i ASL har givet anledning til kritik fra forskellige sider, og overvejelser om hensigtsmæssigheden ved den ulykkesdefinition, der anvendes. Det er særligt de tilfælde, hvor skader bliver afvist til trods for, at de ubestrideligt skyldes pludselige eller kortvarige påvirkninger fra arbejdsforholdene, der har givet anledning til kritik.

Denne kritik er LO enig i, idet det er opfattelsen, at den nuværende ulykkesdefinition hindrer en opfyldelse af ASL's overordnede formål, hvorefter personer der kommer til skade ved deres arbejde eller de forhold, hvorunder det foregår, er berettiget til erstatning.

Den nugældende ulykkesdefinition er indarbejdet såvel i administrationen som ved domstolene, og det er derfor opfattelsen, at hvis en ændring af praksis ønskes, vil det være nødvendigt at foretage ændringer i ASL § 9. Et eventuelt mål om at ændre praksis, kan ikke opnås alene ved at ændre de administrative forskrifter.

Med forslaget er de principielle rammer for et nyt skadesbegreb afstukket. Der vil være behov for at præcisere forslaget for at gøre det mere operativt. En sådan behandling af forslaget har der ikke været mulighed for indenfor rammerne af Arbejdsskadeudvalgets arbejde.

1. Forslag til nyt skadesbegreb.

LO foreslår på denne baggrund et nyt skadesbegreb:

Personskade opstået ved pludselig eller kortvarig påvirkning, der skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder det foregår.

Skadesbegrebet vil omfatte pludselige skader samt kortvarige påvirkninger, der i den nugældende lov er omfattet af § 9, nr. 1, nr. 2 og nr.3.

Forslaget indebærer delvis ændring af bevisbyrden jvf. afsnit 1.4.

Forslaget indebærer ikke ændring af erhvervssygdomsbegrebet.

1.1 Skade

For at opnå anerkendelse skal der først og fremmest være indtruffet en skade. Om der i det konkrete tilfælde er tale om en skade, vil fortsat udelukkende være en medicinsk vurdering. De hidtidige betingelser, hvorefter der skal være tale om en skadelig påvirkning af helbredstilstanden opretholdes. Dog vil en egentlig diagnose ikke være afgørende. Også smertetilstande og skader, der ikke klart lader sig diagnosticere, bør kunne anerkendes, hvor der foreligger den fornødne klarhed med hensyn til symptomerne.

1.2 Pludselig eller kortvarig

Med forslaget vil påvirkninger op til en varighed på 5 dage være omfattet af reglen. 5 dage er det øvre maksimum ved anvendelsen af den nugældende § 9, nr. 2. Efter forslaget vil der ikke være nogen nedre grænse for den tidsmæssige udstrækning af påvirkningen. Herved sikres det, at også de påvirkninger, der hidtil har været for langvarige til at være ”pludselige”, men ikke langvarige nok til at være ”kortvarige”, kan opnå anerkendelse, hvis kravet om årsagsforbindelse i øvrigt er opfyldt.

Den nugældende § 9, nr. 2, kan således ophæves, ligesom der ikke er længere vil være behov for en selvstændig bestemmelse om løfteskader. Løfteskader kan efter forslaget anerkendes efter det nye skadesbegreb eller som erhvervssygdomme, afhængig af varigheden af den skadelige påvirkning, der har ført til løfteskaden.

Skader, som følge af påvirkninger udover en varighed på 5 dage, skal behandles efter reglerne om erhvervssygdomme.

1.3 Der skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder det foregår

Ved det foreslåede skadesbegreb, lægges afgørende vægt på årsagslæren eller betingelseslæren. I årsags- og betingelseslæren er det afgørende kriterium - hvad ville der være sket, hvis hændelsen ikke var indtruffet. Årsags- og betingelseslæren kendes fra Erstatningsretten.

Årsagslæren er egnet til at afskære de tilfælde, hvor skaden er forårsaget af forhold, der ikke har sammenhæng med arbejdet eller de forhold, hvorunder det udføres. Der er ikke årsagssammenhæng, hvis skaden skyldes "lejlighedsårsager" eller "indefrakommende årsager".

1.3.1 Årsagsforbindelse

I Forsikringsretten knytter kravet om årsagssammenhæng sig typisk til en begivenhed, som er nærmere karakteriseret ved nogle betingelser og en skade, hvortil der ligeledes kan være knyttet nærmere betingelser. Sådanne betingelser til begivenheden anvendes i forbindelse med ASL's ulykkesbegreb (for eksempel pludselig udefrakommende) og bestemmelsen om pludselige løfteskader.

Den erstatningsretlige årsagslære tager derimod sit udgangspunkt i:

1. Ville hændelsen indtræffe uanset, om skadelidte havde været på arbejde, er der ikke årsagssammenhæng (lejlighedsårsag).
2. Ville skaden ske uanset hændelsen (indefrakommende), er der ikke årsagsforbindelse, men hvis skaden omvendt er betinget af hændelsen, anses den fornødne årsagsforbindelse at være tilstede.

1.3.2 Lejlighedsårsag

Er der tale om en "lejlighedsårsag", er kravet om årsagsforbindelse ikke opfyldt.

Kriteriet har været gældende siden det blev formuleret i en kommentar til en Højesteretsdom i TfR 1907, 288ff. Sagen, der gav anledning til kommentaren, drejede sig om en mand, der ville bestige sin cykel, og da cyklen ved denne manøvre væltede til den modsatte side, kom manden til at skræve så stærkt, at der opstod brok i venstre lyske.

Tilfældet blev anerkendt, uagtet det lægevidenskabeligt måtte lægges til grund, at brok – hvis det ikke er medfødt – mere sandsynligt vil opstå over langvarig udvikling end ved et traume.

I kommentaren hedder det:

”Man kan ingenlunde opstille den Sætning, at der af Forsikrings-selskabet kun skal svares til saadanne Følger, som et ulykkestilfælde, f.eks. et Fald vil have på et sundt og Normalt Menneske, og som ikke til saadanne Følger, ved hvilke individuelle Ejendommeligheder have været medvirkende. Uden Overdrivelse tør man vel sige, at slige ejendommeligheder ville medvirke i de fleste Tilfælde. Samme Aarsager medføre forskellige virkninger hos de forskellige Individider. To Mennesker falde ved Vintertide samtidig i Vandet, den ene faar ikke engang Snue af det kolde bad, den anden dør af det. Hvis de Følger, ved hvilke individuelle Ejendommeligheder have medvirket ganske i Almindelighed skulde sættes ud af Betragtning, kunde man ikke være tjent med at ulykkesforsikre sig, thi alle Mennesker ere vel i en eller anden Retning behæftede med Skjulte Fejl eller Mangler. Paa den anden Side maa det erkendes, at Dispositionen til en indtraadt Skade kan være en saadan, at Ulykkesforsikrings-selskabet maa være fri for at svare til den indtraadte Skade.

Hvad der synes at maatte komme an paa, er, om Dispositionen er af en saadan Styrke, at Skaden, selv om den tilfældige Lejlighedsaarsag ikke var traadt til, dog vilde være indtruffen væsentlig paa samme Maade og til væsentlig samme Tid, enten af sig selv eller som Følge af en anden Lejlighedsaarsag, der ifølge livets almindelige Gang ikke kunde være udebleven.”

Ved anvendelsen af begrebet ”lejlighedsårsag” sondres der således mellem ”livets almindelige gang” og ”arbejdets sædvanlige gang” forstået som de særlige risici den pågældende udsættes for under udførelsen af sit arbejde, f.eks. plejepersonale der udfører løft af personer, håndværkere og industriarbejdere med tunge enkeltløft m.v.

Det afgørende er altså, om hændelsen, der fører til skaden, ville være opstået som følge af anden lejlighedsårsag, som følge af livets almindelige gang.

Hovedsigtet med ASL er, at kompensere for den forøgede risiko, der er forbundet med udførelsen af det konkrete arbejde. Skader, der opstår som følge af arbejdets sædvanlige gang, er derfor omfattet af den foreslåede bestemmelse, til forskel fra de skader, der ikke kan undgås, som følge af livets sædvanlige gang.

Herved tilsikres det f.eks., at skader der opstår ved flytning af kørestolsbrugere kan anerkendes som arbejdsskader, uanset der ikke i det konkrete tilfælde er en begivenhed, der afviger fra arbejdets sædvanlige gang. Den hidtidige ”forventelighedsvurdering” bortfalder således som et anerkendelseskriterium, og erstattes med en sontring mellem arbejds- og livets sædvanlige gang.

1.3.3 Indefrakommende

Efter forslaget skal der ikke ske anerkendelse af skader, som er opstået af indefrakommende årsager.

Til afgrænsning af de skader, der ønskes anerkendt som arbejdsskader, fordi de har den nødvendige sammenhæng med arbejdet, fra de skader der skyldes andre (indefra-) forhold, foreslås det at anvende de kriterier, der er udviklet af Arbejdsskadestyrelsen/Ankestyrelsen til brug ved vurdering af mén og erhvervsevnetab ”når der er forudbestående lidelser”. Principperne er beskrevet i ”Nyt fra Arbejdsskadestyrelsen” nr. 2, 1999 og ”Nyt fra Ankestyrelsen” nr. 3, 1999.

Efter disse kriterier, der er udviklet af Arbejdsskadestyrelsen/Ankestyrelsen på baggrund af en Højesteretsdom fra september 1998, skal der ske fradrag i erstatningen, når skadelidte har en forudbestående lidelse. Der er tale om forudbestående lidelse, når (Citatet, som fremgår nedenfor, er hentet fra ”Nyt fra Arbejdsskadestyrelsen” nr. 2, 1999):

”der foreligger lægelig dokumentation for den forudbestående lidelses eksistens og for, at lidelsen har været symptomgivende før arbejdsskaden, eller der foreligger en sikker prognose for, at lidelsen ville have givet symptomer, selvom skaden ikke var sket, og det er klart, at den forudbestående lidelse konkret påvirker erhvervsevnen, altså er medvirkende til nedsættelsen af erhvervsevnen. Det kan f.eks. være dokumenteret ved sygefravær forud for arbejdsskaden, ved sygebehandling inden arbejdsskaden eller ved en sikker prognose for, at lidelsen med tiden ville påvirke erhvervsevnen, selvom skaden ikke var sket. Der kan således ikke fradrages i erstatningen, når der foreligger en generel lægelig dokumentation”.

Overføres de citerede kriterier til det foreslåede skadesbegreb, skal en skade anses for forårsaget af arbejdet eller de forhold, hvorunder det foregår, medmindre:

- *Der foreligger lægelig dokumentation for en forudbestående lidelses eksistens og for, at lidelsen har været symptomgivende før arbejdsskaden, eller der foreligger en sikker prognose for, at lidelsen ville have givet symptomer, selvom skaden ikke var sket,*
- *eller det er klart, at den forudbestående lidelse konkret påvirker erhvervsevnen, altså medvirker til nedsættelse af erhvervsevnen. Det kan f.eks. være ved dokumenteret sygefravær eller sygebehandling forud for arbejdsskaden eller ved en sikker prognose for, at lidelsen med tiden ville påvirke erhvervsevnen, selvom skaden ikke var sket. En generel lægelig dokumentation anses således ikke for tilstrækkelig bevis for en forudbestående lidelse.*

Under forudsætning af påvirkningens egnethed, skal skader, der i øvrigt også kan opstå af ”indre årsager”, kunne anerkendes.

1.3.4 Egnet til at forårsage en skade

Undersøgelsen af, om den konkrete hændelse er egnet til at forvolde en skade på den tilskadekomne, vil være en individuel bedømmelse, hvor vedkommendes alder, fysik, andre individuelle forhold, må tages i betragtning.

Hvor der vil være tvivl om påvirkningen er egnet til at forårsage en skade, er det nødvendigt, at Arbejdsskadestyrelsen rekvirerer de relevante lægelige/sagkyndige udtalelser om skadelidtes helbredsmæssige forudsætninger og påvirkningens egnethed. Denne vurdering forventes i de fleste tilfælde at blive afgivet i nøje sammenhæng med vurderingen af tilstedeværelsen af eventuelle forudbestående lidelser.

Derfor spiller lægevidenskab og anden sagkyndig viden en væsentlig rolle; f.eks. sundhedsfaglig ergonomisk- eller psykologisk viden. Når det for eksempel af nyere lægevidenskab fremgår, at plejepersonale har væsentlig større risiko for arbejdsulykker/overbelastninger end andre, må dette indgå ved vurderingen af om en belastning, f.eks. håndtering af en levende byrde, er egnet til at forårsage skade.

Det må tillægges betydning, om eksempelvis et løft og omstændighederne ved løftet i det konkrete tilfælde er ergonomisk belastende i et omfang, der er egnet til at gøre skade. Jo mere akavet og ukontrolleret løftet er udført – jo mindre tyngde skal der sædvanligvis til for at forårsage en skade. Det er uden betydning, om skadelidte objektivt set burde have været forberedt på påvirkningen.

1.4 Bevisbyrde

Ved det nugældende skadesbegreb påhviler hele bevisbyrden for, at samtlige led i ulykkesdefinitionen er opfyldt, skadelidte. Bevisbyrden skal dog anskues i lyset af officialmaksimen. Efter officialmaksimen skal myndigheden sikre en tilstrækkelig og forsvarlig sagsoplysning. Dette gælder særligt de oplysninger, skadelidte ikke selv kan fremskaffe, f.eks. oplysninger fra arbejdsgiver og/eller kolleger. Myndigheden skal endvidere orientere om de oplysninger, man ønsker i form af lægelige oplysninger, oplysningsskemaer m.v.

Efter forslaget opdeles bevisbyrden således, at det påhviler skadelidte at føre det fornødne bevis for, at der er sket en skade, dvs. en skadelig påvirkning af helbredet. Skadelidte må endvidere dokumentere, at han har været udsat for en pludselig eller kortvarig påvirkning under arbejdet eller på arbejdspladsen, og at påvirkningen har været egnet til at forårsage den forvoldte skade.

Hvis disse kriterier er opfyldt, skal begivenheden anerkendes som en skade efter ASL, medmindre Arbejdsskadestyrelsen godtgør,

- at hændelsen skyldes en lejlighedsårsag, eller
- at skaden skyldes en forudbestående lidelse.

1.5 Eksempler på tilfælde, der tidligere er blevet afvist, og som efter forslaget kan anerkendes

1.5.1 Løft

Eks. 1.

FED 98 413 Ø: En blikkenslager skulle flytte en 150 kg tung olietank op fra en kælder sammen med en kollega ved hjælp af en sækkevogn og brækstænger. Halvt oppe af trappen mærkede han et ”smæld i ryggen”. Han kunne ikke beskrive, at der under løftearbejdet var indtruffet noget usædvanligt i forhold til den måde, han og hans kollega havde planlagt at udføre arbejdsopgaven.

Eks. 2.

FED 97 1751 V hvor en tømrer sammen med to kollegaer skulle løfte et 110 kg tungt vindue. Vinduet gled i hænderne på ham, så han nødsagedes til at tage ekstra fat i rammen. Herved pådrog han sig en rygskada. Der var ikke indtruffet begivenheder under løftet, der kunne beskrives som usædvanlige i forhold til, hvorledes lignende løft normalt blev udført.

Han havde – uvist for ham selv – en forudbestående ryglidelse (medfødt hvirvelglidning). Retslægerrådet udtaler blandt andet:

”Både løftettraumet med overbelastning i lænderyggens væv og den tidligere påviste, sandsynligvis medfødte fremadglidning af 5. lændehvirvel, er begge faktorer af betydning for sagsøgers forværring af rygsmerterne. Graden af de 2 faktorer bidrag kan ikke vurderes.”

Landsretten fandt arbejdsgiveren ansvarlig og fandt, at der var tilstrækkelig årsagssammenhæng. Ménet blev nedsat p.g.a den forudbestående lidelse.

Eks. 3.

I U 93 225 H, udtalte Retslægerrådet:

”at hændelsen den .. direkte forårsagede en diskusprolaps, som led i en forudbestående ryg sygdom, som i hvert fald delvist er erhvervsbettinget.”

Sagen blev afvist som ulykke, da løftet af metalemnet på ca. 85 kg sammen med 3 kolleger foregik som ønsket, men anerkendt som en erhvervs sygdom.

Hvis den forudbestående ryglidelse ikke havde været arbejdsbettinget, ville skaden ikke være blevet anerkendt for nogen dels vedkommende.

Efter forslaget vil sådanne skader (eks. 1-3) kunne anerkendes, fordi hændelsen (løftet) forårsagede skaden for hver enkelt. Belastningen ved løftet var så stor (150 kg – 110 kg – 85 kg), at byrdens vægt i sig selv må anses for sundhedsskadelig, og ligger væsentligt over myndighedens vejledende normer på området. Anerkendelse af skaden vil kunne ske uafhængigt af, om der tillige måtte være forværende faktorer i form af akavet stilling, at skadelidte bærer byrden, forskelle i indbyrdes højde mellem de involverede etc. Der er ingen holdepunkter for at tro, at skaderne ville være indtruffet af sig selv eller som følge af en anden lejlighedsårsag, der ifølge livets almindelige gang ikke kunne være undgået.

1.5.2 Personhåndtering

Eks. 4.

Østre Landsret afsagde den 18. januar 2001 dom i en sag, hvor en pædagog skulle hente en 3 år og 2 måneder gammel dreng. Hun gav ham hånden, som han tog og gik med hende. Hun havde nu øjnene rettet fremad og opdagede ikke, at drengen tog tilløb og brugte hendes arm som "lian". Hun fik en skadelig påvirkning, men sagen blev afvist, da det ikke gik ud over, hvad hun måtte være forberedt på som pædagog. Der var ingen uenighed om, at påvirkningen var skadelig, og at hun ikke havde forudgående dispositioner i armen.

Efter forslaget vil dette tilfælde blive anerkendt som en skade, da skaden ikke ville være opstået enten af sig selv eller som følge af en anden lejlighedsårsag, der følger af livets almindelige gang.

Eks. 5.

U 99 1025H, drejede sig om en lærer, der pådrog sig en armskade, mens hun forsøgte at fikse en selvdestruktiv, multihandicappet dreng. Sagen blev afvist med henvisning til, at der ikke var tale om en ulykke, da begivenheden var forventelig.

Skaden vil kunne anerkendes efter forslaget, medmindre det sandsynliggøres, at skaden ville være opstået alligevel.

Belastningen ved fastholdelsen er en situation, der klart er knyttet til arbejdet, og som hun ved livets almindelige gang kunne have undgået.

Eks. 6.

U 99 881H handler om en sygehjælper, der pådrog sig en rygskada som følge af at en 90-årig plejehjemsbeboer pludselig stemte fra med armene, mens hun var ved at blive vasket.

Landsret og Højesteret tog alene stilling til, om det var forventeligt, at plejehjemsbeboeren stemte fra, og dermed om episoden faldt ind under det definerede skadesbegreb. Hverken Landsret eller Højesteret tog stilling til årsagssammenhængen, og der forelå ingen oplysninger om mulige tidligere ryglidelser. Det er derfor ikke muligt at sige, om denne skade ville være anerkendt efter det foreslåede skadesbegreb. Da arbejdsprocessen (belastningen) imidlertid er af en karakter, som ikke ville være opstået ved livets almindelige gang, vil udgangspunktet være anerkendelse, medmindre det medicinsk dokumenteres, at skaden ville være opstået nogenlunde på samme tid og i samme omfang, uanset arbejdsbelastningen.

En række tilfælde, hvor plejepersonale forventede hjælp fra en beboer, men hvor beboerens hjælp udeblev eller pludselig ophørte, er hidtil blevet afvist med henvisning til, at plejepersonale må forvente, at sådanne begivenheder indtræffer.

Med forslaget bortfalder forventelighedskriteriet og de nævnte tilfælde, hvor der var en ubestridelig sammenhæng mellem påvirkning og skade, kan fremover anerkendes.

1.5.3 Faldskade

Faldskader vil som alt overvejende hovedregel føre til anerkendelse efter forslaget, også selvom begivenheden i det enkelte tilfælde kan forekomme hverdagsagtig og ikke direkte betinget af en arbejdssituation.

Rammes skadelidte f.eks. af en dør, der, idet han rækker ud for at åbne den, bliver slået op med stor kraft af en person, der kommer fra den modsatte side, er der tale om en skade, der lige vel kunne være sket i fritiden. Da skaden imidlertid sker under udførelsen af arbejdet, skal skaden i overensstemmelse med hidtidig praksis anerkendes.

Forcering af høje trin, f.eks. op og ned fra bukestillads, kan anerkendes, mens skader der opstår i forbindelse med fald over almindelige dør- og trappetrin, må afgøres på baggrund af en vurdering af, om påvirkningen var egnet til at forårsage skaden. Det vil være naturligt i den forbindelse at lade det indgå i den medicinsk/sagkyndige vurdering, om der er tale om indretninger, højde og niveauforskelle på trin mv., der ikke kan undgås i dagliglivet.

1.5.4 Psykisk skade

Anerkendelse af psykiske skader vil være betinget af årsagsforbindelsen. Hvis det godtgøres, der er opstået en psykisk skade, og hvis det godtgøres, at skadelidte har været udsat for en pludselig eller kortvarig påvirkning, skal der ske anerkendelse. Anerkendelse skal ske, medmindre skadelidte har en forudbestående lidelse eller særligt relevante dispositioner, som under alle omstændigheder ville have ført til skaden.

Det er ligeledes en betingelse, at påvirkningen er egnet til at føre til den psykiske skade. Trues en lærer af en 2. klasses-elev, må udgangspunktet være afvisning. En sådan –trustel – vil han næppe kunne undgå ved livets almindelige gang.

En tømrer får et chok, fordi han hører om en kollega, der er blevet dræbt ved en faldulykke dagen inden. Udgangspunktet er afvisning. Er der særlige momenter – f.eks. at han faldt ned ved samme lejlighed, men er fysisk uskadt – kan det føre til anerkendelse.

1.6 Eksempler på skader, der fortsat ikke vil være omfattet af ASL.

Skader forårsaget af længerevarende påvirkninger, udover de grænser, der i dag er gældende ved anvendelsen af § 9, nr. 2, vil som nævnt ikke være omfattet af forslaget.

Det samme gælder skader, hvor skadelidte bevidst har sat påvirkningen igang for at pådrage sig skade, med mindre der godtgøres afgørende forhold, der relaterer sig til arbejdet.

De i Arbejdsskadeudvalget nævnte eksempler på håndværkeren, der løfter sin værktøjskasse eller sygehjælperen, der vil rette på en pude, skal afvises, medmindre de skadelidte godtgør forhold, der særligt relaterer sig til arbejdet, og adskiller belastningen fra livets almindelige gang.

Det helt afgørende kriterium, der kan føre til afvisning, vil være spørgsmålet om årsagsforbindelse. Der henvises til det foran anførte om forudbestående lidelser.

I en tidligere afgørelse afviste Østre Landsret at anerkende et dødsfald som en arbejds-skade. Skadelidte var blevet klemt mellem en bakkende lastbil og en platform. Han døde en uge efter. En obduktion viste, at han led af en fremskreden forkalkning i kranspulsåren. Dette vil være et eksempel på en sag, hvor der kan stilles berettiget tvivl ved årsagssammenhængen mellem personska den, dvs. dødsfaldet og påvirkningen.